Woordeinden

-ei *zn.v ~n, ~ken* {=ej DWs Fra:-ie Lat:-ia} → **-iej.e**
-ken *zn.k -kes* {=-k&.n|kn GvdV: *Eindigend op sjwa met al dan niet hoorbare nasale n, of verkort tot -kn.* WGe:-kîn ONe:-kijn|kin} = -je (verkleinwoord)
-lik *bb ~er, ~st, ~ke, ~n* {=lik|l&k DWs GvdV: *Oorspr. van '-liek' (lichaam). Meervoudsvorm in bron DLL met dubbel k, bv. 'retelikke wichter' vanwege uitspraak lik i.p.v. luk. Ook dit pleit voor algemene spelling '-lik' (Standaard Schriefwieze) i.p.v. '-lijk' (Kreenk-spelling) die gebaseerd is op analogie met het Nederlands.* Fri:-lik HDu:-lich} = -lijk
-schop *zn.v ~n, -schupken* {=schóp DWs GvdV: *Niet altijd vr.*} = -schap (..)
-zaam *bb* {=saam DWs} → **-zam**

A

a *bw* {DWs GBV: *Bij klinkeropvolging gewoonlijk 'al'.* al} = al; reeds; **bis a kloor?** {DWs}
aagtnjufferkes *zn.kn* {DWs WHD: *Van 'nakenjufferkes'. Hierop heeft stellig de naam 'Aagtenboer' te Denekamp invloed gehad.* GvdV: *Verg. 'aaknjufferken'.* aagtenjuffertjes} = vogelmelk; **aagtnjufferkes stoat in de rogg'** {DWs}
aaie-poes *ur* {DWs} = aai-poes
aaie-vuurken *zn.k* {DWs aai-vuurtje} ; **aaie-vuurken, pist in t luurken, stokke-breandeken, op klein... zien kleine keandeken** {DWs}
aain *ww.z* {DWs GvdV: *Volgens HSL gaf men elkaar vroeger een aai i.p.v. een kus bij het afscheid.*} = aaien; strelen; liefkozen; **doo t poesjen men mooi aain** {DWs}
aait *bw* {HLB: *Snel gesproken vorm in de stad naast 'aaltied'.* GvdV: *HLB zegt hiermee (doelbewust?) niet, dat 'aait' door snelle uitspraak ontstaan is uit 'aaltied'. De oorsprong kan namelijk ook 'aai' zijn (verg. Eng. 'aye' = altijd) zijn met een paragogische d of t, zoals in 'toornd' (toren), 'niejd' (nieuw) en het Ned. 'arend' (uit 'aron'). Een andere mogelijkheid is een verkorting van 'aaitied' met dezelfde oude betekenis van 'aai'.* aai OSa:êo Eng:aye=eeuwig ONo:ei PIE:*aiw=leven|eeuwigheid} = **1.** altijd (snel gesproken); **dat is ait zoa t gebroek west** {DWs} **2.** {DWs} in elk geval; **door mos ait efn hen goan** {DWs}
aaknbröa *zn.n* {DWs GvdV: *Afgeleid uit het voorkomen van het verbasterde meervoud 'akebreurs'.* eikenbrommers} → **aaknbroad**
aaknbroad *zn.o -bröa, -bröadken* {DWs WHD: *Verhaspeld uit 'ekkelbrommer', zoals het insect in de omtrek van Denekamp heet.* GvdV: *Dan eerder nog uit 'ekkelbrommerd'.* eikenbrommer} = meikever
aal *zn.v -* {DWs HLB: *Uit 'adel' met d-uitval als in 'laan' (laden) en 'vaar' (vader).* GvdV: *Hier nog zonder later toegevoegde t.* aal OMN:adel Eng:addle=rotten OYs:ala=braken} → **aal.t.e**
aalbak *zn.m aalbäk.ke* {DWs aalbak} = gierbak
aalgat *zn.o aalgeat.e* {DWs} → **aalngat**
aalgeat *zn.n* {DWs aalgaten} → **aalgat**
aalgrup *zn.v ~n* {DWs aalgrup} = mestgoot; giergoot; groep (mestgoot)
aalkealder *zn.m ~s* {DWs} → **aalnkealder**
aalkettel *zn.m ~s* {DWs} → **aaltnkettel**
aalput *zn.v -putn* {DWs} → **aaltnput**

aalschepper *zn.m ~s* {DWs} → **aaltnschepper**
aalveurn *ww.z* {DWs aalvoeren} = gieren (vloeibare mest uitrijden); gier naar het land rijden
aander *bn -, -, ~e, ~n* {DWs IEu:antero} = ander; **da's n aander koorn, zea de mulder** *zs* {DWs}; **no wordt t op ne aander waag pakt!** {DWs} = nu worden er andere [onaangename] maatregelen genomen; **sannerman is niks better as n aander man** *gz* {DWs} = ?
aanderhalfduumsnagel *zn.m ~s* {DWs anderhalfduimsnagel} = spijker (ter lengte van 1,5 duim)
aanders *bw* {DWs} → **aans**
aanderwegter *bw* {anderwegens} = elders; ergens anders; **hier wil t nog men nich regn, mer anderwegterns hebt ze water genoog had** {DWs}
aanker *zn.o ~s* {DWs} = **1.** anker (van een schip); **t Aanker** *en.p* {DWs} = herberg in Denekamp (naam) **2.** {DWs} anker (muur-) **3.** {DWs} anker (van een horloge)
aankern *ww.z* {DWs} = ankeren; zijn blijven hangen; **woor dee kiinder n heeln dag aankert, dat weer ik nich** {DWs}
aankernagel *zn.m ~s* {DWs} = ankernagel; spijker (waarmee de ankerveer aan de muur werd bevestigd)
aap *zn.m ~n|eape, eapken* {DWs} = aap
aapn *zn.m* {=aapm DWs} → **aap**
aapnnötken *zn.k* {DWs apenootje} → **aapnnot**
aarbeid *zn.m* {DWs} → **arbeid**
aarbeider *zn.m ~s* {DWs} → **arbeider**
aarbeidn *ww.z* {=aar-bejn DWs} → **arbeidn**
aard *zn.m* {=aat DWs} = **1.** aard; manier **2.** soort; **in t aard komn** *aw* {DWs} = in de soort komen (met een bepaald gewas of met huisdieren) **3.** {DWs} tier; **de tuffel wilt nich op dit laand, ze hebt hier gin aard** {DWs}
aarm *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=aaRm DWs Got:arms} = arm; **aarme leu osns en rieke leu kiinder bint vroo groot** *gz* {DWs}; **aarme leu pankook en rieke leu zeer rok wied** *gz* {DWs}
aarm *zn.m aarme|aarms|earme|aarmen, earmken* {=aaRm DWs} = arm (lichaamsdeel); **met n kromn aarm goan** *ov* {DWs} = op kraambezoek gaan (met een mand met geschenken aan de arm)
aarmbuul *zn.m ~s, -buulken* {DWs armenbuidel} = collectezak (voor de armen in de kerk)
aarmbuuls *zn.n* {DWs} → **aarmbuul**
aarme *zn.n* {DWs} → **aarm** *zn.m* (lichaamsdeel)
aarmeleu *bn* {DWs} = armeluis; van arme mensen; **aarmeleu osns en riekeleu kiinder bint vroo groot** *gz* {DWs}
aarmhertig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=aar-mett&g !hert DWs} = armhartig; armzalig; armoedig; **t grös stun der zoa aarmhertig bie** {DWs}; **t was door ne aarmhertige boel** {DWs}
Aarmn *zn.n* {DWs Armen} ; **de Aarmn** {DWs} = de Diaconie; het kerkelijke armbestuur
Aarmngroond *zn.n* {DWs Armengrond} = Diaconiegrond
aarmood *zn.m* - {DWs armoede} = **1.** armoede; **hee kan van aarmood nich drietn** {DWs} = hij is straatarm **2.** verdriet; bekommering; **aarmood woor oaver maakn** {DWs} = ergens drukte over maken
aarmpost *zn.m* {DWs armenpost} = offerblok (voor de armen in de kerk)
Aarnem *en.p* {=aarn&m DWs} = Arnhem

aavngoonstig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=aawngoonst&g !aavn HLB: *'Ave' is een verbogen vorm van 'af', zoals in 'averechts'.* GvdV: *Verg. 'aavn' (weggaan, afnemen).* avegunstig} = afgunstig (m.b.t. eten); begerig (m.b.t. eten); hebzuchtig (m.b.t. eten); gulzig; inhalig;
avergeùnstig good {DWs} = ?
Abram *en.m* {DWs} = Abraham; **a'j vieftig joor wordt, krie'j Abram te zeen** *gz* {DWs}
absloet *bb* {DWs} = absoluut; beslist
ächste *bn.t* {DWs} → **achterste** *bn.t*
acht *tw.h* {DWs PGe:ahto} = acht
acht *zn.m* {DWs} → **ach.t** *zn.m*
ach.t *zn.m* = acht (aandacht); zorg (oplettend); **ach geavn** {DWs} = opletten; opmerkzaam zijn; **in acht nemn** {DWs} = in acht nemen
achter *bw* {DWs ASa:aftar Fri:efter} = achter (-op); aan de achterkant; **hee slöp achter** *ov* {DWs} = hij komt op de tweede plaats; hij heeft niets in te brengen
achter *vz* {DWs ASa:eft|aht=terug|anderzijds Fri:efter Eng:after} = achter
Achterbearg *en.p* {DWs} = Achterberg; boerschap bij Gildehaus (naam, in D.)
achterbeen *zn.o ~|-bene* {DWs achterbeen} = achterpoot (bv. van een koe); achterbeen
achterblievn *ww.s* {DWs} = achterblijven
achterboks *zn.v* {DWs achterbuks|achterbroek} = achterste riem van een paardentuig; **de achterboks.e antrekn** *ov* {DWs} = zich terugtrekken; terugkrabbelen; een belofte intrekken; bakzeil halen
achterdaal *bw* {DWs achterdaal} = van achteren naar beneden; **der [net] achterdaal komn|tastn** {DWs} = achter het net vissen; niets krijgen; te laat komen (voor iets)
achtereers *bb* {DWs ALH: *'Achterears' is letterlijk 'het achterste eerst' en heeft dus niets van doen met 'eers' (aars).* GvdV: *ALH suggereert een oorsprong 'achtereerst'. De Achterhoek geeft uitsluitsel in bron WPE met een oudere vorm 'achterheers' met 'heer' in de betekenis 'heen' of 'her', verg. Duits 'hinterher'.* achterherwaarts} = achterwaarts; achterstevoren; ruggelings; **achtereers van de trap|ledder goan** {DWs} = ?; **der achtereers bie doon** {DWs WHD: *Een koe wordt 'achtereers' bij de 'bol' (stier) gedaan.*} = lelijk beetnemen; flink te pakken nemen
achterheerd *zn.m* {DWs achterhaard} = uitbouw (soort erker met ramen aan het boveneind van een hallenhuis)
achterhoalt *zn.o* {DWs WHD: *Achterste dwarsstuk van *t eenspan van een boerenwagen.*} = achterhout; zwenghout; haamhout; dwarsbalk (om twee paarden aan te spannen); evenaar (van een wagen)
achterkeer *zn.o ~s* {DWs} → **achterkeer** *zn.v*
achterkeier *zn.o ~s* {=acht&kejj&.r DWs WHD: *Boerse vorm.*} → **achterkeer** *zn.v*
achteroet *zn.o* {DWs} = **1.** achteruit **2.** {DWs} uitbouw (soort erker met ramen aan het boveneind van een hallenhuis)
achterveerdeln *zn.o* {=acht&.r-viir&ln|viiln DWs achtervierdeel} = achterbout (van een koe)
achterwaag *zn.v -waagns* {DWs achterwagen} = achterstel (van boerenwagen); achterkeer
achterwaagns *zn.n* {DWs} → **achterwaag**
achterzeel *zn.o ~n* {DWs} = achterzeel; touw (waarmee aan de achterkant de weesboom werd aangetrokken)
achtn *ww.z ach.t, achtn* {=achn|ach&n DWs} = achten (hoog-); blijk van achting geven;

oordelen; vinden (denken); **dat mot nen leefhebber nich achtn** {DWs} = die moeite moet je ervoor over hebben
achtste *tw.r* {=achst&} = achtste (vr. en onz.); **Bewwearks-jong in t achtste, dee kon a met de schup** {DWs} = ?
achtteen *tw.h* {DWs} = achttien
adam-en-eva *zn.v* {DWs adam-en-eva Gro:adam-en-eva-in-t-koetske} = monnikskap (blauw); aconitum (napellus)
adverteansie *zn.v ~s* {=adv&tèènsie !tean DWs} = advertentie
adverteansies *zn.n* {DWs} = advertentie
affekoat *zn.m ~n* {DWs} = **1.** advocaat (rechtsverdediger); pleiter **2.** {DWs} advocaat (drank)
agosie *zn.m* {!go agotie} = negotie; handel (in manufacturen); **met agosie loopn** {DWs} = ?
agosie *zn.v* {!go DWs} → **agosie** *zn.m*
ait *bw* {=ajt DWs} → **altied**
akebreur *zn.m* {DWs GvdV: *Afgeleid uit het voorkomen van het verbasterde meervoud 'akebreurs'.*} → **aaknbroad**
akker *zn.m ~s, äkkerken* {DWs Kil:acker} = akker; bed (van opgeworpen grond); strook grond; **t hoalt steet op akkers** {DWs} = het hout staat stroken (door sloten gescheiden)
akkerhoalt *zn.o* {DWs GvdV: *Verg. 'akkermoalsholt'.* akkerhout} = hout (op of van akkerwal); hakhout (van akkerwal); akkermaalshout
akkers *zn.n* {DWs} → **akker**
aksiens *zn.m* {DWs} → **aksies**
äkste *bn.t* {DWs} → **achterste** *bn.t*
al *bw* {=ál al ASa:al|ala|all} = **1.** aldoor; voortdurend; steeds **2.** helemaal; **al zien leavn** {DWs} = zijn hele leven; altijd al; levenslang
Albearger *bn* {DWs} = Alberger; van|uit Albergen
Albearger *zn.m* {DWs Alberger} = inwoner van Albergen
Albeargn *en.p* {DWs} → **Albearge**
aldernoa *bw* {DWs allerna(ar)} = al naar verhouding; navenant
aleerjoors *bw* {DWs aleerjaars} = vroeger; eertijds; voorheen; **aleerjoors, zea Bittermans** *zs* {DWs WHD: *Spreekwoord in Denekamp.*}
alleens *bb -, -, alleenze, alleenzn* {=allees alleens Elb:alleens} = gelijk (aan elkaar, volkomen); hetzelfde (helemaal); identiek; idem dito; net zo; om het even; eender; **dat is mie net 'lees** {DWs}; **dee kiinder bint net 'lees antrokn** {DWs}; **net 'lees** *bw* {DWs} = om het even; precies hetzelfde
allees *bb -, -, alleze, alleezn* {DWs} → **alleens**
Allerheilgen *zn.n* {DWs} = Allerheiligen; **Allerhilgen vaalt t loaf van de wilgen** *gz* {DWs}
Allerhilgen *zn.n* {DWs} → **Allerheilgen**
Allerzeeln *zn.m* {DWs} = Allerzielen
allo *ur* {=alló DWs allo Fra:allons} = toe!; kom op!; vooruit!; **allo dan men** {DWs} = vooruit dan maar; **allo men kloat, allo, allo!** {DWs}
allozie *zn.o ~s, alleuzieken* {!lo DWs} = horloge (zak-); **n zulvern|goaldn allozie** {DWs}
allozieketn *zn.v ~s, ~ken* {DWs} = horlogeketting
alloziemaker *zn.v ~s* {DWs} = horlogemaker
allozies *zn.n* {DWs} → **allozie**

allozieslöttel *zn.m ~s* {DWs} = horlogesleutel
allozieveer *zn.v ~n* {DWs} = horlogeveer
almansvreand *zn.m* {DWs} = allemansvriend; **den hoond is nen almansvreand** {DWs}
almelak *zn.m* {DWs} → **almanak**
aloen *zn.m* {=aloeen DWs} = aluin
als *vn.o* {DWs} → **alns**
als *zn.m* {DWs} = alsem; **zoa bitter as als** {DWs} = erg bitter
altoar *zn.o altöar, altöarken* = altaar; **der wadn dree heern veur t oltoor** {DWs}
alverdan *bw* {=alv&dan DWs alverdaan} = aldoor; steeds maar; altijd maar door; **alverdan loopn** {DWs} = steeds maar doorlopen; **t regnt alverdan** {DWs}
ambacht *zn.o* {DWs} = ambacht; vak (beroep); handwerk
amböalt *zn.o* {DWs GvdV: *Uit 'anböalt'.*} → **anböalt**
ambörstig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=amböst&g !börs DWs} = aamborstig; kortademig; astmatisch; aan bronchitus lijdend; **nen ambörstigen keerl** {DWs}
amen *ur* {=aa-men} = amen (slotwoord van gebed); **amen, zea de köster, en de keark gung oet. knap, zea de bloaz, en de wiind gung der oet** *zs* {DWs}
ampart *bw* {DWs} → **ampart.s**
ampart.s *bw* {apart} = toch; warempel; zowaar; inderdaad; vooral [niet]; in ieder geval; zeker [niet]; desondanks; ondanks dat; **dat doo'k ampart nich** {DWs} = dat doe ik in geen geval; **doe mos ampart metgoan** {DWs} = jij moet in ieder geval meegaan
an *bw* {DWs ASa:an} = aan; **dat bi'w zoa an** {DWs} = dat is zo onze gewoonte; **gefs t der an!** *ur* {DWs} = wil je daar wel eens mee ophouden; **t der an gevn** {DWs} = het opgeven (van een bezigheid); ermee uitscheiden; staken
anbeutn *ww.s bot|beut, botn|beutn, bot|beut* {DWs aanboeten ASa:bytan=bouwen} = opstoken (van vuur); doen aanwakkeren; oprakelen; ophitsen; opporren; aanmaken (van vuur); **t vuur anbeutn** {DWs}; **veur|vuier anbeutn|anbuutn** {DWs} = vuur maken
anblesn *ww.z* {DWs} = aanblessen (markeren van bomen)
anböalt *zn.o* {=amböölt DWs ASa:anfilt Eng:anvil OSa:fillian=geselen|villen OFr:filla=geselen|villen MNe:anebilt|aenbilt|aenbelt Ned:aanbillen=aankloppen OHD:billôn=slaan MHD:billen=slaan} = aambeeld; **t amböalt van nen smid, van nen kuper** {DWs}
anbraandn *ww.z* = aanbranden; aanbakken; **angebraand etn** {DWs} = aangebrand eten; **n pap is anbraand** {DWs}
anbrandn *ww.z* {=an-brann DWs} → **anbraandn**
anbrengn *ww.s anbrach|anbroch* {DWs aanbrengen} = **1.** opleveren; voltooien; volbrengen; **he'j t weer anbracht?** {DWs} = heb je het werk af; is het je weer gelukt?; ben je terug van de reis? **2.** {DWs} aangeven (verklikken); verraden; aanbrengen; **t bie de pelietsie anbrengn** {DWs} **3.** {DWs} aanvoeren (komen brengen); aan de man brengen
anderwegterns *bw* {=ann&wegtns DWs} → **aanderwegter**
andievie *zn.m* {DWs} → **andievie** *zn.v*
angeavn *ww.s* = **1.** aangeven (aanreiken) **2.** {DWs} aangeven (bij politie, stadhuis of grenskantoor); **t kiind, nen doadn angeavn op t gemeentehoes** {DWs}
angebracht *bn* {aangebracht Fri:oanbrocht} ; **dat is n angebracht weark** {DWs} = dat is een verraden zaak
angel *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = **1.** {DWs} angel **2.** {DWs} spriet (kort, aan korenaar); kafnaald;

n angel van de rouw {DWs} **3.** {DWs} hengel **4.** {DWs} vishaak
angeln *ww.z* {DWs angelen} = hengelen; vissen (met hengel)
angeloop *zn.o* {DWs aangeloop} = bezoek (veel)
angels *zn.n* {DWs} → **angel** *zn.m*
angelstok *zn.m* {DWs angelstok} = hengelstok
angespeln *ww.z* {=angesp&ln !ges DWs GvdV: *Er staat twee keer 'angespellen'.* aangespelen} = druk toelopen (op)
angevn *ww.s* {DWs} → **angeavn**
angoan *ww.s* = **1.** aangaan **2.** tekeergaan; opspelen; lawaai maken; tieren (schelden); herrie trappen; **angoan as n ketnhoond** {DWs} = erg tekeergaan; **t angoan as n dolhoes** {DWs} = erg tekeergaan
angriepn *ww.s angrepn* {DWs} = hevig ontroeren; raken (emotioneel); veel inspanning kosten; veel impact hebben; aangrijpen
anhaaln *ww.z* {DWs} = **1.** aanhalen; vaster maken; stevig aantrekken; **t zeel anhaaln** {DWs} **2.** {DWs} verleiden; verwennen; overdreven lief doen tegen; **kiinder | nen hóond anhaaln** {DWs} **3.** {DWs} erger worden; aantrekken (meer worden); vermeerderen; toenemen; **as de beest in t grös komt, haalt ze voort an** {DWs} = als de koeien in de wei komen, geven ze meteen meer melk; **n regn|snee|stoarm haalt an** {DWs} = het gaat erger regenen|sneeuwen|stormen; **t haalt an met dee beidn** {DWs} = hun verhouding wordt inniger; **t mot nich anhaaln, dat mot t nich** *ur* {DWs} = nou moet het niet mooier worden **4.** halen (op-); **der is gen|gin anhaaln an** {DWs} = het is niet aan te slepen; er is niet in te voorzien; er is niet tegen te verdienen; er is geen beginnen aan **5.** {DWs} voorraad naar huis brengen
anhebn *ww.s* {DWs aanhebben} ; **doe mos die better anhebn** {DWs} = je moet vlijtiger zijn; je moet beter je best doen
anhesn *ww.z* {DWs} → **anhisken**
anheurn *ww.z* {DWs} = **1.** aanhoren; **ik mag t nich met t gat anheurn** {DWs} = het is onzin wat je vertelt; je kletst uit je nek **2.** {DWs} langsgaan voor een bericht (bij iemand); inlichtingen komen vragen; **doe mos men is weer komn en anheurn** {DWs}
anhisken *ww.z* {Fri:oanhysje} = aanhitsen; aanvuren; opjutten; opgeilen; **nen hóond anhesn: hares-hes-hes!** *ur* {DWs}
anhoaldn *ww.s* {DWs MND:entholt} = **1.** aanhouden (arresteren); staande houden; **wie bint oonderweg anholdn** {DWs} **2.** {DWs} aanhouden (niet wegdoen); bewaren; in ere houden; handhaven; bestendigen; niet prijsgeven; tot volle wasdom laten komen; **n kalf anholdn** {DWs}; **t is t anholdn weerd** {DWs}
anholdn *zn.m* {=anhòln DWs} → **anhoald**
anies *zn.m* {DWs GvdV: *Spelling in bron DLL en bron TVA als 'annies' suggereert klemtoon op eerste lettergreep.*} = **1.** anijs (-zaad) **2.** {DWs} anijslikeur
ankipn *ww.z* {DWs GvdV: *Verg. Ned. 'inkeping'.* aankepen} = aanpikken (van een ei van binnenuit); **de eier komt wanner oet, ze bint a ankipt** {DWs}
ankomn *ww.s* = **1.** langskomen (wat langer) **2.** {DWs} aankomen (groeien); groter worden; wassen (van de maan); gedijen; **har ankomn** {DWs} = goed gedijen
anloopn *ww.s* = **1.** aanlopen (komen) **2.** {DWs} inhalen (achterop komend); **doe kaans em maklik weer anloopn** {DWs} = je haalt hem zo weer in
annemmer *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = **1.** aannemer (van een werk) **2.** {DWs} aannemeling
annemn *ww.s annömn|annomn* {DWs ASa:anageniman} = aannemen (voor waar, in de

kerk); akkoord gaan met; aanvaarden (iets); accepteren (van werk)
annemskiinder *zn.n* {DWs aanneemkinderen} = aannemelingen
annemskleed *zn.o* {DWs aanneemkleed} = communiejurk; japon (gedragen bij de communie)
annemskleer *zn.n* {DWs} → **annemskleed**
annemspak *zn.o -päk* {DWs} → **annemmerspak**
annemspäk *zn.n* {DWs} → **annemspak**
anner *bn* {DWs WHD: *Boerse vorm van 'aander'.*} → **aander**
annuurn *ww.z* {DWs aanneuren} ; **de koo is good annuurd** {DWs} = de koe heeft al flinke dikke uiers en gaat dus gauw kalven
anpakn *ww.z* {=a.n-paknng DWs} = **1.** aanpakken (beginnen met werk); ter hand nemen **2.** {DWs} aanvaarden; **neid verhuurd bouwlaand wordt in de stoppel anpakt** {DWs}
anpändn *ww.z* {=anpenn DWs} = aanpanden; in beslag nemen (..)
anrein *ww.z* {DWs} → **anriejn**
anriejn *ww.z* {aanrijgen} = aaneenrijgen; **kraln anrein** {DWs} = kralen rijgen
anriepn *ww.z* {DWs aanrijpen} = rijper worden; rijpen (van vruchten); **de rou riept good an** {DWs}
anschietn *ww.s* {DWs aanschijten} = bedriegen; belazeren; beduvelen
anschrievn *ww.s* {DWs aanschrijven} = opschrijven (schuld); boeken (als schuldenaar); op rekening zetten; noteren
anschrievnbook *zn.o* {DWs aanschrijfboek} = opschrijfboek; notitieboek
anspann *ww.z* {DWs aanspannen} = inspannen (van een paard); **t peerd anspann** {DWs}
anspitsn *ww.z* {DWs} = aanspitsen; aanpunten; **hee löt zik veur dree stuver nen boannstok op n kop anspitsn** {DWs} = hij is erg vrekkig
ansprekn *ww.s* {DWs aanspreken} = **1.** toespreken (van een hond); aanspreken **2.** {DWs} bezoeken (van iemand, bv. een kraamvrouw of een zieke)
anstaltn *zn.n* {DWs} = aanstalten; toebereidselen; **anstaltn maakn veur t een of aander** {DWs}
anstoatn *ww.s* {DWs} → **anstootn**
anstoevn *ww.s* {DWs aanstuiven} = aanrennen; **door koomp hee anstoevn** {DWs}
anstootn *ww.s stot, stot|stotn|stötn, stöt* = **1.** aanstoten; **der van anstoatn** {DWs} = er een balletje over opgooien **2.** {DWs} kuchen
antrekn *ww.s* {DWs} = **1.** aantrekken (meer worden); beginnen te trekken; **trek nen stool an en goa zitn** {DWs} **2.** {DWs} aankleden; aantrekken (van kleding); **de boks antrekn** {DWs}; **moder mot de kiinder 's morns antrekn** {DWs}
anveurn *ww.s* {DWs aanvoeren} = **1.** doorrijden (met de wagen); inhalen (met de wagen); aanrijden **2.** {DWs} bedriegen; beetnemen
anwordn *zn.o* {DWs GvdV: *Door WHD in bron DWs gezien het zinsvoorbeeld onterecht als mann. aangeduid.* aanworden} = aanwensel; gewoonte; **dat is men n anwordn** {DWs}
anzegn *ww.s* {DWs} = aanzeggen; berichten (nadrukkelijk, bv. van overlijden); bekendmaken (bv. van overlijden); aankondigen; **anzegn dat een dood is** {DWs}
appel *zn.m ~n|~e|~, äppelken* {DWs} = appel; **äppelken, päppelken, piern, paarn, peef, woovöl kost de sneef..** {DWs}; **n appel vaalt nich wied van n stam** *gz* {DWs} = de appel valt niet ver van de boom; zo vader zo zoon; **veur nen appel en n ei** *ov* {DWs} = voor een appel en een ei; voor weinig geld

appel *zn.n* {DWs} → **appel** *zn.m*
appelblossem *zn ~s* {DWs GvdV: *Door WHD in bron DWs als vr. aangeduid. Mann. in het Ned.*} = appelbloesem
appelboam *zn.m -böam, -böamken* {DWs} → **appelboom**
appelböam *zn.n* {DWs} → **appelboam**
Appeldoorn *en.p* {DWs} → **Apeldoorn**
appelhof *zn.m -höv* {DWs} → **appelnhof**
appelhöv.ve *zn.n* {DWs} → **appelhof**
appelkeurn.e *zn.n* {DWs} → **appelkoorn**
appelkeurnken *zn.k* {DWs} → **appelkoorn**
appelkoorn *zn.o* {DWs appelkoren} = appelpit
appelmoes *zn.o* {=app&lmoees DWs} = appelmoes
appelpankook *zn.v* {DWs} = appelpannekoek (als stof)
appelscheln *zn.n* {DWs} = appelschillen
appelschimmel *zn.m ~s* {DWs} = appelschimmel
appelweek *bb* {DWs appelweek} = beurs; **appelweek ofhouwn|ofsloan** {DWs} = een gevoelig pak slaag geven; tot moes slaan; bont en blauw slaan; verrot slaan
april *zn.m* {=appril DWs Lat:aperture=openen} = april
aprilbleumken *zn.k* {DWs aprilbloempje} = sleutelbloem; primula (veris)
apteek *zn.m* = apotheek; **doar bi'j in t apteek** *ov* {DWs} = daar moet je alles duur betalen
apteek *zn.o* {DWs} → **apteek** *zn.m*
apteker *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = apotheker
aptekeres *zn.v ~n* {DWs apothekeres} = apothekersassistente
ar *zn.v ~n* {DWs ar} = arreslee
arbeid *zn.m* = **1.** arbeid **2.** {DWs} barensnood; persing; weeën (bij dieren, geboorte-)
arbeidn *ww.z* = **1.** arbeiden; werken (lich.) **2.** {DWs} in barensnood zijn (van een koe); weeën hebben (van dieren, geboorte-)
ardeanlik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=adèènl&k DWs} → **ordeantelik**
arn *zn.n* {DWs} → **ar**
arsler *zn.v arsledn* {DWs} = arreslee
as *vw* {DWs MNe:also|as OEn:alse|als Fri:as} = **1.** als (indien); toen; wanneer; **as Poasken en Pingstern op eenn dag valt** *ov* {DWs} = nooit; **wat zas, as dös was kas** *gz* {DWs} **2.** zoals; als (gelijk); **nog zwarter as root** {DWs}; **zoa road as vuur** {DWs} = vuurrood
as *zn.m ~n|äsве, äsken* {DWs HLB: *Oorspr. met ch voor de s.*} = as (wagen-)
asche *zn.v* {DWs} → **aske**
aschehoap *zn.m -höap* {DWs} → **askenhoop**
aschelaa *zn.v* {DWs} = aslade
ascheschup.pe *zn.v ~n* {DWs} = asschop
aschewoonsdag *zn.m* {DWs} → **asgoonsdag**
aske *zn.v* {GvdV: *Verg. 'potaske' en 'kleuntjesaske'.*} = as (verbrandingsresten); **n ieder raakt de asche op zienn kookn** *gz* {DWs} = iedereen komt op voor zijn eigenbelang; iedereen denkt het eerst aan zichzelf; elk zoekt zijn eigen voordeel; **veur vandaag hef e de asche wa** *ov* {DWs} = voor vandaag heeft hij wel genoeg gerookt
asn *zn.n* {DWs} → **as**
asnstuk *zn.o ~ke* {DWs asstuk} = assenblok (van boerenwagen); asbalk (van een ploeg)

aster *zn.v ~s, ästerken* {DWs} = aster
ästerken *zn.k* {DWs} → **aster**
astraant *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs assurant Fra:assurant} = agressief (van een hond) → **strabaant**
atenn *zn.n* {DWs} → **atenne**
atenne *zn.v* {DWs} = antenne
augustus *zn.m* {DWs GvdV: *Oorspr. genoemd naar de Romeinse keizer Augustus.*} = augustus
ausheer *zn.m ~n|~s* {DWs GvdV: *Verb. van het Duitse origineel.* opziener HDu: (grenz)aufseher} = commies (Duitse grens-); douanebeambte (Duits)
ausheers *zn.n* {DWs} → **ausheer**
ausheerswief *zn.o -wiev* {DWs aufseherswijf} = vrouw van een Duitse douanebeambte
Austiebearg *en.lm* {DWs} = Austieberg (heuvel onder Beuningen)
Australie *en.l* {DWs} = Australië
auteuken *zn.k* {=auteukn DWs} → **auto**
auto *zn.m ~'s, auteuken|autootjen* {DWs} = auto
autobaand *zn.m -bean.de* {DWs} = autoband
autobean *zn.n* {DWs} → **autobaand**
autonommer *zn.o ~s* {DWs} = autonummer; kenteken (arch. auto-)
avergeùnstig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} → **aavngoonstig**
averoet *zn.o* {DWs} → **haverroed**
Azie *en.l* {DWs} = Azië
azien *zn.m* {=azieen DWs GvdV: *Door Ned. invloed?*} = azijn
aziensflesche *zn.v* {DWs} = azijnfles
aziensvaat *zn.n* {DWs} → **aziensvat**
aziensvat *zn.o* {DWs} = azijnvat

B

baadn *ww.z baadde|baadn, baad* {=baan DWs ASa:bathian} = baden (doen)
baal *zn.m ~n, bealken* {DWs} = baal (hooi, katoen); **nen baal sokker|riest|mel** {DWs}
baalzak *zn.m -zäk.ke* {DWs baalzak} = baal; grote jute zak (voor een mud rogge)
baalzäk.ke *zn.n* {DWs} → **baalzak**
baand *zn.m bean.d.e, beandken|bändken* {DWs} = band (strook); riem (buik-); gordel; ceintuur; tape (als ding); lint; reep; hoepel (om houten vat); **oet n baand springn** *ov* {DWs} = uit de band springen; zich uitvieren; wild worden
baandhaakn *zn.m ~s* {DWs bandhaak} = wildeman; woesteling; wild paard
baandiezer *zn.o ~s* {DWs} = bandijzer
baandlos *bb* {DWs} = bandeloos; **de koo is baandlos** {DWs}; **ne baandlosse|baandloze koo** {DWs} = een guste koe met weke banden
baandofnemmer *zn.m ~s* {DWs} = bandafnemer
baandplakn *ww.z* {DWs bandplakken} = fietsband plakken
baandstok *zn.m* {DWs bandstok} = wilgenteen (om houten hoepels van te maken); **nen baandstok ofbastn** {DWs}

baank *zn.v ~n, bänkken* {DWs} → **baank.e**
baank.e *zn.v ~n|beank.e, beanksken|beankken|bänkken|bänksken* = **1.** bank **2.** {DWs} grondlaag
baankschroev *zn.v ~n, -schruufken* {DWs} = bankschroef
baankwearker *zn.m ~s* {DWs} = bankwerker
baanschot *zn.o* {DWs baanschot} = honk (bij het verstoppertje spelen)
baar *bb ~der, ~st, -bare, ~n* {=baaR Eng:bare Fri:baar} = baar (zonder iets erbij); naakt; bloot; bar; **in de barre zun|wind** {DWs}
baar *zn.v* {DWs} → **baarve**
baarft *bb* {DWs GHP: *Vroeger liepen we na schooltijd veel 'baarft'.*} → **baarvoots**
baarve *zn.v* {=baaRv& HLB: *Soms ook 'baarwe'.* GvdV: *In bron DBH geen 'lijkbaar'.* baar Dev:beure Eng:barrow=kruiwagen Gro:baarfkoar=kruikar Eng:barrow} = **1.** draagbaar (bv. van steenbakkerij) **2.** {DWs} lijkbaar; dodenbaar
baarvoots *bb* {Dre:baarft|barft|borft} = barrevoets; op blote voeten (in de klompen); **in n zommerdag loopt de jongs vaak baarft** {DWs}
baas *zn.m baze|baazn|beaze, beasken|~ken* {DWs} = baas; opzichter; meester; heer (eigenaar); **baas könn** {DWs} = aankunnen (persoon); opgewassen zijn tegen; **de baas spöln** {DWs} = de baas spelen
baasjen *zn.k* {DWs} → **baas**
baasspöller *zn.m ~s* {DWs} = baasspeler
baasspöln *ww.z* {DWs} = baasspelen
badkuup *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = badkuip
bäk *zn.n* {DWs} → **bak** (voorwerp)
bakhoes *zn.o* {=bakkoes DWs} = bakhuis
bäkken *zn.k* {DWs} = inhoudsmaat (van 2 of 1,5 liter) → **bak** (voorwerp)
bakker *zn.m ~s, bäkkerken* {DWs} = bakker; **bakker, kriintnkakker!** {DWs}
bäkkerken *zn.k* {DWs} → **bakker**
bakkersovnt *zn.m* {DWs} = bakkersoven
bakkerssleufken *zn.k* {DWs bakkerssloofje} = bakkersschort
baksteen *zn.m -stene* {DWs} = baksteen
balaans *zn.v* {DWs} → **balaans** *zn.m*
baldöadig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} → **baldoadig**
balg *zn.m bälg.e, bälgken|bälgjen* {DWs balg Fri:bealch HDu:balg Eng:bellow MNe:ballich} = **1.** buik (meestal van een dier); pens (buik); maag (ruw.); onderlichaam (van een paard); **ik heb t in n balg** {DWs}; **t peerd hef t in n balg** {DWs} **2.** lichaam (ruw.); lijf (ruw.); **[mooi] wat op n balg [op] kriegn** *ov* {DWs} = een pak slaag krijgen
bälg *zn.n* {DWs} → **balg**
balie *zn.v ~s* {DWs balie} = **1.** ton (half doorgezaagd, voer-); kuip **2.** {DWs} tobbe
balies *zn.n* {DWs} → **balie**
bälkken *zn.k* {DWs} → **balkn** *zn.m*
balkn *zn.m ~s, bälksken|bälkken* {DWs JHe: *Zelfs in de steden. Het woord 'zolder' is in het oostelijk Twente niet bekend. (1838)*} = **1.** balk (horizontaal); ankerbalk **2.** {DWs} zolder (deel-); zoldering
balknbrei *zn.m* {DWs} → **balknbriej**
balknhaazn *zn.m ~s* {DWs balkenhaas} = kat (jachtterm)

bälknken *zn.k* {DWs} = zoldertje → **balkn** *zn.m*
balknledder *zn.m ~s, ~ken* {DWs JHe: *Nooit 'zolderledder'.* balkenladder} = zolderladder
balknloek *zn.o ~n, -luukken* {DWs balkenluik} = zolderluik
balknluukken *zn.k* {DWs} → **balknloek**
balkns *zn.n* {DWs} → **balkn** *zn.m*
balknsleet *zn.m ~n|-slete, ~ken* {DWs balkensliet} = sliet (zolder-)
balknslop *zn.o* {DWs balkenslop} = zolderopening; rechthoekig gat in de hooizolder
balsemien *zn.v ~n* {DWs} = balsemijn (klein)
balstorig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {balsturig Fri:balstjurrich=ongezeglijk} = **1.** uitbundig speels (en niet van ophouden weten); uitgelaten **2.** ongezeglijk; onhandelbaar; weerbarstig; weerspannig; wild (van kinderen); speels (vervelend); verongelijkt; **de kiinder bint zoa balsturig, t zal wa slecht|onwies weer wordn** *gz* {DWs}
balsturig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} → **balstorig**
balts *bb -, -, ~e, ~n* {balts} = krols; loops (van een kat); bronstig (van een kat); **ne baltsche kat** {DWs}
baltsch *bb -, -, ~e, ~en* {DWs} → **balts**
bamboesbezzem *zn.m* {DWs bamboesbezem} = straatbezem (zwart); bamboebezem; heksenbezem
bändken *zn.k* {DWs} → **baand** *zn.m*
bang *bb ~er, ~st, ~e, ~n* = bang; bevreesd; **hee is zoa bang as ne boan in 'n pot** {DWs}
bänkken *zn.k* {DWs} → **baank.e**
bar *bb* {DWs} = bar
bar *bb* {DWs} → **baar**
barmotjen *zn.k* {=baR-mótj&.n !mot DWs} = marmot
bas *zn.o* {DWs} → **bas.t** *zn.o*
bas *zn.v ~n* {DWs} = bas (contra-); **twee viooln en ne bas, bas, bas, striekstok woor genn snoor an was** {DWs}
baskuul *zn.v ~n, ~ken* {=baskuel DWs} → **baskule**
bas.se *zn.v ~n, basken|bäsken* {DWs GvdV: *JHH is in bron WbO mogelijk abuis met 'baste', zie aldaar. Oorspr. 'batse', zoals 'musse' uit 'mutse'.* WMu:basse HDu:batzen=dik stuk NRy:batz=achterwerk Lim:bats=bil|dij Lim:batseproem=vrouw met fors achterwerk Fra:fesse=bil Dre:batse=bil|vrouw} = dij (-been); bovenbeen; **ik heb t in de bas** {DWs}
bas.t *zn.o* = bast (van een boom, als stof); schors (als stof); **as t hoalt sap wordt, löt t bas los** {DWs}
basterd *zn.m ~s, bästerken* {DWs} = knikker (dik, van glas)
basterdsokker *zn.m* {DWs} = basterdsuiker
bästerken *zn.k* {DWs} → **basterd**
bastern *ww.z* {DWs} = knikkeren (met dikke glazen knikkers)
bats *zn.v ~n, bätsken* {DWs} → **bats.e**
Bats *en.m* {DWs} → **Bets**
be-aaln *ww.z* {DWs} = bemesten (met gier)
bealken *zn.k* {DWs} → **baal**
bealt *zn.m ~n|~e|~er, ~jen* = hoogte (zand-); heuvel (laag); hoop (grond); **wie bint n bölt nog nich ovver** {DWs}
bean *zn.n* {=bèèn DWs HLB: *Zonder nasalering van de n door verdwenen tweede*

lettergreep.} → **baand** *zn.m*
Beantem *en.p* {DWs} = Bentheim (D.); **nen mengel beer, gebroadn hoon, dat koomp den groaf van Beantem too** {DWs WHD: *Klokkenliedje.*}
Beantemer *bn* {DWs} = Bentheimer; uit|van Bentheim (D.); **Beantemer mopn** {DWs}; **Beantemer steen** {DWs} = Bentheimer zandsteen; **Beantemer weg** {DWs} = weg van Oldenzaal naar Bentheim; **t Beantemer slot** {DWs} = het kasteel van Bentheim (D.); **t Beantemer Woold** {DWs} = het Bentheimer woud
beanzel *zn.m ~s, ~ken* {=bèèz&l DWs} = knuppel (zwaar); knots
bearft *zn.v ~n* {DWs WHD: *Raakt in onbruik, wordt vervangen door 'baar'.*} → **baarve**
bearg *zn.m ~e* {DWs Dre:barg|baarg} = berg; hoogte (van min. 20 meter); bult (van min. 20 meter); heuvel (van min. 20 meter); **n Oldnzelschen en n Oatmörscher bearg** {DWs} = de Tankenberg en de Kuiperberg (vanuit Denekamp gezien)
Beargem *en.p* {DWs} = Berghem (buurt in de boerschap Denekamp)
Beargemer *bn* {DWs} = Berghemer; uit|van Berghem; **de Beargemer boern** {DWs}; **de Beargemer drift** {DWs} = de [voormalige] schaapskudde van Berghem; **n Beargemer es** {DWs}; **t Beargemer ströatken** {DWs WHD: *Ook 'Elferinkdiek'.*} = de Berghemerstraat
Beargvenn *en.ln* {DWs} = Bergvennen; **de Beargvenn in Brekkelkaamp en Lattrop** {DWs}
beark *zn.v ~n, ~ken* {DWs GvdV: *Volgens HZ is het 'baark' in een nabijgelegen protestantse buurtschap en over de grens.*} → **beark.e**
Bearkel *en.wm* {DWs} = Berkel
bearkken *zn.k* {DWs} → **beark.e**
bearkn *zn.n* {DWs} → **beark.e**
bearknbas *zn.o* {DWs} = berkenschors (als stof); berkenbast (als stof)
bearknblad *zn.o -blaar, -bleadken* {DWs} = berkenblad
bearknhoalt *zn.o* {DWs} = berkenhout; berkenbos
bearknriest *zn.m -riez, -riesken* {=bèèrkn-rieest DWs} → **bearknries**
bearknstobn *zn.m ~s* {DWs} = berkenstobbe; wortelstuk (van een berk)
bearkntoog *zn.m -teug.e, -teugken* {DWs} = berkentak
bearm *zn.m* {=bèèRm DWs} = berm
beastmelk *zn.v* {=bèèsmelk|bèèstmelk Dre:bienst} = biest; melk (van een koe die pas gekalfd heeft); **de bakkers woln de beestmelk ait geern hebn, in de beschuutn** {DWs}
beaz *zn.v ~n, beasken* {DWs} → **beaz.e**
beaznsap *zn.o* {DWs} = bessensap
beaznscheln *zn.n* {DWs} = bessenschillen
beblod *bn -, -, ~de, ~n* {DWs} = bebloed; **beblodde haan** {DWs}; **met n beblodn kop** {DWs}
beddeler *zn.m ~s* {DWs WHD: *Vroeger 'birrman'.*} = bedelaar
beddelkoarf *zn.m -köarv* {DWs} = bedelkorf
beddeln *ww.z* {DWs} = bedelen (geld vragen)
beddelwief *zn.o -wiev.e* {DWs} = bedelaarster
beddelwiev.e *zn.n* {DWs} → **beddelwief**
bedearvn *ww.s bedöarvn|bedörvn|bedoarvn, bedeurf|bedöarf|bedörf, bedearft* {=b&dèèrm DWs} = bederven; **hee kan nich bedearvn** {DWs} = ?
bedn *zn.n* {DWs} → **ber.re**
bedod *ww.d* {DWs} → **beduudn** *ww.s*
bedoompn *bb* {DWs} = **1.** bedompt; muf; **n bedoompn keamerken** {DWs} **2.** zwoel (van

het weer); **bedoompn weer** {DWs}
bedreegn *ww.s bedreugn|bedröagn|bedroagn|bedroogn, bedreug, bedrög* {=b&dreeqng DWs} = bedriegen
bedregerei *zn.v ~n* {DWs} → **bedregeriej.e**
bedrief *zn.o bedrievn* {DWs} = **1.** bedrijf (zaak) **2.** bedrijvigheid; **oonder dat bedrief** {DWs} = ondertussen; op hetzelfde moment
bedrogn *ww.d* {DWs} → **bedreegn**
bedroovd *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=b&droowt DWs} = treurig; bedroevend; droevig; bedroefd; **n bedroovd weark** {DWs} = een en al treurigheid; een bedroevende toestand; een trieste zaak; **ne bedroovde boel** {DWs} = een en al treurigheid; een bedroevende toestand; een trieste zaak; **vuur eer is t leavn ne bedroovde boel** {DWs} = voor hen is het leven een en al treurigheid; het leven heeft hen weinig te bieden
bedster *zn.v bedstedn* {DWs} → **berrestea**
beduudn *ww.s bedod|beduud|bedöd, bedödn|bedödde, bedöd|bedod* {=b&duen DWs} = **1.** beduiden; betekenen **2.** {DWs} uitleggen; duidelijk maken; **hee hef mie dat zoa bedod** {DWs}
beedn *ww.s beudn|bödn|boadn|böadn|boadne, beud|beu, böd* {=been|beedn DWs} = bieden; **wat böds der veur?** {DWs}
beedn *ww.z* {DWs} → **biedn**
been *zn.n* {=been DWs HLB: *Zonder nasalering van de n (i.t.t enk.).* WHD: *Idem.*} → **been** *zn.o*
been *zn.o been|bene, beenken|benken|bentjen* {=bee.n DWs HLB: *Paarden, koeien, honden, duiven en kippen hebben 'been', geen 'peut'.* HLB: *Met nasalering van de n (i.t.t meervoud).* WHD: *Idem.*} = been (lichaamsdeel); poot (ook van dier of tafel); **ne koo en n kalf en n half kalf, hoovöl been hef 'n deef?** {DWs} = twee (als oplossing van een raadsel); **op een been kö'j nich stoan|loopn** *ov* {DWs} = neem toch een tweede (borrel); **t beenken lichtn|opholdn** {DWs} = z'n achterpoot optillen (van een hond, om te piesen); **van de been, dat röst** *gz* {DWs}
beendn *ww.s beundn|boondn|bundn, beun|beund|bön|bun, beendt* {=beenn} = binden; **rouw bindn** {DWs} = rogge binden
beenken *zn.k* {DWs} → **been** *zn.o*
beer *zn.m ~n* {DWs} = beer (roofdier)
beer *zn.m ~s|~n* {=bii.r DWs WGe:bair} = beer (varken); dekzwijn; varken (mann.); **met n|t vearkn noar n beer goan** {DWs} = met een|het varken naar het dekzwijn gaan; **t vearkn bie n beer doan** {DWs}
beer *zn.o* {DWs WGe:beor} → **bier**
beer *zn.v ~n* {DWs} = bes
beerbrulft *zn.v* {DWs} = bierbruiloft; huwelijksfeest (waarop alleen bier wordt geschonken)
beerkraann *zn.m ~s* {DWs} = bierkraan
beerledder *zn.v ~s* {DWs} = loopplank (voor het varken dat van de wagen naar de beer moet)
beern *ww.z* {DWs} = tochtig zijn (van een varken); beren; **t vearkn beert** {DWs}
beernböarger *zn.m* {DWs} = berenburgje; borrel van een aftreksel van jenever op berenburgkruiden; **beernböarger kruudn** {DWs} = berenburgkruiden
beers *bb ~er, ~t, ~e, -* {DWs WMu:beers.k} = tochtig (van een zeug)

beerton *zn.v ~n, -tunneken* {DWs} = bierton
beertunken *zn.k* {=tunn'k&n DWs} → **beerton**
beervat *zn.o -vaat, -veatken|-vätken* {DWs} = biervat
beest *zn.m ~e* {DWs} = beest (van een man); **doe beest!** {DWs}; **doorn beest!** {DWs} = ?; **nen beest van nen keerl** {DWs}; **nen ondögnden beest** {DWs}
beest *zn.n* {DWs} → **koo**
beest *zn.n* {DWs} → **bees.t**
bees.t *zn.o bees.te, beestken* = beest (dier); koe (bij meervoud); **de beest melkn|strein|heudn** {DWs}; **vroger har e men ene koo, no hef e dree beest in n stal** {DWs}
beestheudn *zn.o* {DWs} = [de] koeien hoeden
beestmelk *zn.v* {DWs} → **beastmelk**
beetngat *zn.o* {DWs} = bietenkuil
begiezeln *ww.z begiezeld* {DWs} = berijpen; **'s morns was als begiezeld** {DWs}
begoafdheid *zn.v* {DWs} = aard; karakter; inborst; **hee was van dee begoafdheid dat ..** {DWs} = ?
begraavn *ww.s* {=b&graawn DWs} = begraven
begraffenis *zn.v* {DWs} = begrafenis (het begraven); teraardebestelling; begrafenisstoet
begriepn *ww.s begrepn, begreep, begrip* {DWs} = begrijpen; doorhebben; snappen; verstaan
behealpn *ww.z* {DWs} = behelpen; **behealpn is gin zat etn** *gz* {DWs}
bei *zn.v ~n* {DWs} → **biej**
beiderhaands *bb* {=bejj&raans DWs} → **biejderhaand**
beiern *ww.z* {DWs JAdC: *Geluidmaking met de klok, door alleen de klepel tegen de klok te slaan, zonder de klok zelf te bewegen.*} = beieren (van klokken); slingeren (heen en weer doen); **met de grote vierdaag wordt der in Deanekaamp beierd** {DWs}
beimeesken *zn.k* {DWs} → **beimees**
beimeeskes-laankstertken *zn.k* {DWs} = staartmees; **n beimeeskes-laankstertken leg 36 eier** {DWs}
beimeez *zn.v* {DWs} → **biejmeze**
beitel *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = beitel
bejödn *ww.z* {DWs} = bedriegen (bij handel); afzetten (bij handel)
bek *zn.m bekke, ~sken|~ken* {DWs} = bek; mond (ruw.); **[schreeuwn met] nen bek as n scheermes** {DWs}; **een noa n bek proatn** {DWs} = iemand naar de mond praten (ruw.); **hee hef nen bek as ne biel.e** {DWs} = hij is erg ruw in de mond; **hee kan n bek nich holdn** {DWs} = hij kan zijn grote mond niet houden (ruw.); **nen grootn bek hebn** *ov* {DWs} = een grote mond hebben (ruw.); **t vaalt em oet n bek as ne koo oet t gat** {DWs}
bek *zn.v* {DWs} → **bek.ke**
bekeern *ww.z* {DWs} = bekeren
bekeuring *zn.v ~n* {DWs} → **bekuring**
bekeurn *ww.z* {DWs} → **bekuurn**
bekke *zn.n* {DWs} → **bek** *zn.m*
bek.ke *zn.v ~n, ~sken|~ken* = beek; **Gelle Bek** *en.wv* {DWs} = Gele Beek (bij Denekamp)
bekkerei *zn.v ~n* {DWs} → **bekkeriej.e**
bekliefelik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=b&klieef&l&k beklijfelijk} = besmettelijk (van een ziekte of van een lichte stof voor vuil); beklijfelijk; **kaanker is nich bekliflik** {DWs}

beklievn *ww* {=b&kliewm DWs} = aansteken (besmetten); **de zeekte beklif** {DWs} = de ziekte is besmettelijk
bekliflik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **bekliefelik**
bekn *ww.z* {=bekng DWs} = schelden (op elkaar); ruziën (luidruchtig); kijven
bekn *zn.o ~s* {=bekng DWs GvdV: *Verg. 'bäkken' (bakje).* WHD: *De melkgift van een koe werd gemeten in 'bekns'.* OSa:bèkkîn Lat:baccînus|baccînum OHD:becchî|beccîn MNe:beckijn} = **1.** bekken (bak of schotel van hout, steen of metaal); vaatwerk (aarden); schaal (van steen) **2.** {DWs} inhoudsmaat (van ong. 2 liter, voor melkgift)
bekns *zn.n* {DWs} → **bekn**
beknwischer *zn.m ~s* {DWs} → **beknwisker**
beköakeln *ww.z* {DWs} → **bekeukeln**
bekoapn *ww.s* {DWs} → **bekoopn**
bekoopn *ww.s* = bekopen; **as de rieke man t kon bekoapn en de aarme man ontloopn, dan stöarf der gineen** *gz* {DWs} = ?; **doar bi'j an bekocht** {DWs} = dat is te duur betaald
bekstuk *zn.o ~ke* {DWs} = scheldkanon; iemand die vaak scheldt en kijft; vrouw (met haar op de tanden)
bel *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = schel; bel (school-)
bel *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **bel.le**
belevd *bb* {DWs} = beleefd
belevn *ww.z* {DWs} → **beleavn**
Belg *zn.m* {DWs} → **Bels**
Belgie *en.l* {DWs} = België
Belgies *bn* {DWs} → **Bels**
bel.le *zn.v beln, belleken* {Fri:belle=bel|vod|slet|slons} = **1.** bel (oor-, snotte-, lucht-) **2.** {DWs} vod; lor; **dee wichter, alle beln trekt ze rechtevoort an** {DWs}; **t beddelwief har niks as beln um t gat** {DWs} = de bedelaarster was in vodden gekleed (ruw.)
belmeundig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=belmeun&g !bel HLB: *Het eerste deel 'bel' of 'bal' betekent 'slecht', zoals in Ned. 'baldadig' en 'balorig', en 'mondig' is 'beschermd'. Oorspronkelijke betekenis is 'zonder hofrecht'.* GvdV: *Eig. 'baalmondig' (behandeld als door een slechte voogd).* baalmondig Ned:verbaalmonden=veronachtzamen Ned:baalmond=slechte voogd} = haveloos; vervallen; verwaarloosd; bouwvallig; versleten (neg.); rommelig; berooid (..); armoedig (uitziend, neg.); schunnig; **de kiinder zeugn der zoa belmeùndig oet** {DWs}; **ne belmeùndige hoeshöldinge** {DWs}
belmeùndig *bb* {!bel DWs} → **belmeundig**
beln *ww.z beald, bealn, bealt* {DWs} = bellen (op-); telefoneren; schellen
beloop *zn.o* {DWs} → **verloop**
beloopn *ww.s* = belopen; **dat belöp zik ne hóonderd geùldn** {DWs} = dat kost ongeveer honderd gulden; **zik|zich beloopn** {DWs} = bedragen
belovn *ww.z* {DWs} → **beloavn**
belroaz *zn.v* {DWs} → **belroze**
Bels *zn.m Belzn* {DWs Bels} = **1.** Belg **2.** {DWs} Belgisch paard; paard (van zwaar ras)
belsche *zn.v ~n* {DWs} → **belske**
belschenboam *zn.m* {DWs} → **belskenboam**
bemeister *zn.m ~s* {DWs} → **börgermeister**
ben *zn.v* {DWs} → **ben.ne**

benauwdheid *zn.v* {benauwdheid} = benauwdheid; angst; **in de benouwdigheid zitn** {DWs} = in de piepzak zitten
beneid *bb* {DWs} → **beniejd**
ben.ne *zn.v ~n* {benne Lat:benna Gal:benna Eng:bin=prullenmand|vuilnisvat NRy:bänne} = mand (gew. smal en hoog van wilgentenen of riet, met riemen op de rug te dragen, voor kippen); mars (voor kippen, op de rug); **deur de ben valn** *ov* {DWs} = door de mand vallen; **n hoonderkremer leup met de ben op de rug** {DWs}
benöadern *ww.z* {DWs} = confisqueren; in beslag nemen; naasten; **de kommiezn hebt de koo benöaderd** {DWs}
benouwd *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **benauwd**
benouwdigheid *zn.v* {DWs} → **benauwdheid**
benul *zn.o* {DWs} = verstand; begrip; besef; benul; **hee hef net zoa völ benul as nen jongn hoond** {DWs}; **kiinder hebt door nog gin benul van** {DWs}
bepochn *ww.z* {DWs} = pochen over; bejubelen; prijzen
ber *zn.o bedn, ~ken* {DWs HLB: *Uit 'bedde'.*} → **ber.re**
berdekn *zn.v ~s, ~ken* {DWs} → **berredekn**
bergoanstied *zn.m* {DWs} → **berregoanstied**
bergordien *zn.o ~n* {DWs} → **berregordien**
berkroek *zn.v ~n, -kruukken* {DWs} = beddekruik
berkruukken *zn.k* {DWs} → **berkroek**
berlaakn *zn.o ~s* {DWs} = beddenlaken
Berlien *en.p* {=b&lieen !lien DWs} = Berlijn (D.)
Berliener *bn* {=b&lieen&r !lie DWs} = Berlijns; uit|van Berlijn (D.)
bermieger *zn.m ~s* {DWs} → **berremieger**
bermotpeer *zn.v ~n* {DWs} → **barmotpeer**
beroad *zn.o* {DWs} = beraad (-slaging); **beroad op n verkoap** {DWs} = ?; **in beroad en berouw stoan** {DWs} = wikken en wegen; zich beraden; in dubio staan; weifelen; in beraad staan
berouw *zn.o* {=b&ròw DWs} = berouw; schuldgevoel
berpisser *zn.m ~s* {DWs} → **berrepisser**
berpissersgezicht *zn.o ~n* {DWs} = bedplassergezicht (..)
berplaank *zn.v ~n* {DWs} → **berreplaanke**
ber.re *zn.o bedn|~n, ~ken|berreken* {JHG: *Aanm. 1. dd na korte klinker wordt in Twente dikwijls tot rr.*} = **1.** bed (om in te slapen); **loat t ber die nich heurn** *gz* {DWs WHD: *Gezegd tegen kinderen die menen dat ze nog langer op kunnen blijven.*} **2.** {DWs} dekbed (veren); beddegoed **3.** {DWs} bloembed; groentebed
bers *zn.m* {=bes DWs GvdV: *Overal zonder r geschreven. Vorm met t in bron DWs duidt op verband met 'berstn' (barsten). Ook verband met 'bezn' en 'bizn'?*} = sprong; **in n bers** {DWs} = in haast; inderhaast; gehaast
berst *zn.m* {=best DWs} → **bers**
berstn *ww.s börstn|borstn, börst|börs, berst* {=besn DWs GvdV: *Zelfde als 'besn'?*} ; **n kloomp is borstn** {DWs}; **t geneugn is em borstn** {DWs} = hij heeft meer gegeten dan hij op kan → **berstn** *ww.z*
berstn *ww.z* {=besn GvdV: *Zelfde als 'besn'?*} = barsten; bersten; **woor hen berstn** {DWs} = ergens heen snellen

berstroa *zn.o* {DWs} → **berrestroo**
bertog *zn.m bertög.ge* → **berretog**
bertög.ge *zn.n* {DWs} → **bertog**
berzieboel *zn.v* {=bezzie-boeel DWs} = rommelige drukte; **t was der zonne berzieboel** {DWs}
beschalkn *ww.z* {DWs} = bespotten; **hoofs de jong nich te beschalkn dat e de haandsche verleurn hef** {DWs}
beschebbern *ww.z* {DWs} = beschimpen; honen; smalen op; kleineren
bescheed *zn.o* {DWs} = bescheid; antwoord; bericht; **bescheed brengn** {DWs} = ?
bescheetn *ww.s* {DWs} = beschieten
beschetn *ww.d* {DWs} → **beschietn**
beschieter *zn.m* {DWs} = bedrieger (vooral in de handel)
beschietn *ww.s beschetn, bescheet, beschit* {DWs} = **1.** beschijten **2.** {DWs} bedriegen (vooral in de handel); **mooi beschetn oetkomn** {DWs} = ?
beschobn *ww.z* {=b&schóbm DWs} = bedriegen
beschrievn *ww.s* {DWs} = beschrijven (zoals notaris bij boedelscheiding); schriftelijk vastleggen; **den tabak, dat beschrif zik wat rechtevoort** {DWs} = die tabak, dat is tegenwoordig puzzelen
beschuut *zn.v ~n, ~ken* = beschuit (als stof of als ding); **ne komme koffie is door an too, men onmöglik ginne beschuut!** {DWs} = ?
beschuutntoetn *zn.m* {DWs} = beschuitzak; **woor hef e dat neis vandan? hee hef t op 'n beschuutntoetn leazn** {DWs}
besloan *ww.s* {DWs} = **1.** beslaan (van een paard); **n peerd besloan** {DWs}; **pankooknbeslag besloan** {DWs} = ? **2.** bekleden; tooien; **wat met n|nen|de gek besloan** {DWs} = ergens een grapje over maken; ergens luchtig overheen praten
besloet *zn.o* {DWs} = besluit; finale
besmoor *zn.v* {=bes-móó.r DWs WHD: *Raakt in onbruik en wordt vervangen door 'grootmoor'.*} = grootmoeder; oma
bessem *zn.m ~s, ~ken* {DWs GvdV: *Verg. 'bezzem' in dezelfde publicatie.*} → **bezzem**
bessembinder *zn.m ~s* {=bess&m-binn&r DWs} = bezembinder
bessemsger *zn.v* {DWs} = roe (Sinterklaas-); berkenroede; bezemrijs; **kiinder, wel nich oppast, kriegt niks van Suntekloas, men alleen ne bessemsger** {DWs}
bessemstel *zn.m ~le* {DWs} → **bezzemsteln**
bessemstel.le *zn.n* {DWs} → **bessemstel**
bestekamer *zn.v ~s* {DWs} = plee; privaat; wc (arch.)
bestriedn *bw* {=b&strieen DWs} → **bestriedns**
bestriedns *bw* {=b&strieens Eng:stride=schrijden} = schrijlings (wijdbeens); **bestriedn op t hek zitn** {DWs}
besvaa *zn.m* {DWs} → **besvaar**
bet *zn.m ~te, ~ken* {DWs} = beet
betaaln *ww.z* = betalen; **met n toon tuk betaaln** *ov* {DWs} = met gesloten beurzen betalen
beteekn *ww.z beteeknd, beteekn.de, beteeknt* {DWs} = betekenen; **t hef niks te beteekn** {DWs} = het stelt niets voor
beteun *bb* {DWs HLB: *Uit 'between', zoals 'zuster' uit 'swister' en 'tuschen' uit 'twischen'.* GvdV: *De d in het Elburgse 'beteund' kan paragogisch zijn of juist duiden op het oorspr.*

voltooid deelwoord van 'beteunn' (beperken) die elders dan verdwenen zou zijn. Eng:between=tussen Gro:betuun ASa:betynan=insluiten|betuinen Elb:beteund} = **1.** schaars (en daardoor duur); zeldzaam; beperkt (aanwezig); spaarzaam **2.** {DWs} schraal; **t is door ne beteune boel** {DWs} = daar is schraalhans keukenmeester; **t is nen beteunn tied** {DWs}
beteunigheid *zn.v* {DWs} = schaarste; gebrek (aan iets)
betken *zn.k* {DWs} = beetje
Betlemstal *zn.m stäl.le, -stälken* {=betlemstal DWs} = Bethlehemsstal
betrekn *ww.s* {DWs} = **1.** betrekken (innemen); **de locht betrek** {DWs} = de lucht betrekt **2.** {DWs} glad afschaven met een trekmes (van houten klomp, spaak of hoepel)
Bets *en.m* {DWs GvdV: *Uit 'Bertus'.*} = Bertus; Lambertus; Albertus; **Tukkers Betsken** {DWs}
Betsken *en.k* {DWs GvdV: *Eig. 'Bertusken'.*} = Bertus (geringschattend) → **Bets**
better *bb.g* {=bett&r|bàtt&r DWs MTw:beter} = beter (alg.) → **good**
bettern *ww.z* = **1.** verbeteren; geen schuld hebben (..); **ik kan t nich te bettern** {DWs} = ik kan het niet helpen; **zik bettern** {DWs} = ? **2.** genezen; beter worden; **n kraankn bettert good an** {DWs} = de zieke geneest goed
betterschop *ur* {=schóp DWs} = beterschap; genezing
beugel *zn.m ~s, ~ken|~tjen* {DWs} → **böggel**
beugelken *zn.k* {DWs} → **beugel**
beuk *zn.n* {DWs} → **book** (boek)
beuk *zn.v ~n, ~ken* {DWs GvdV: *Vr. vorm als soort?* Ger:boko} = beuk (boom); fagus (sylvatica)
beukken *zn.k* {DWs} → **beuk** *zn.v*
beukn *bn* {DWs} = beukenhouten; **beukn bottervaat** {DWs}
beuknbas *zn.o* {DWs} = beukenschors
beuknblad *zn.o -blaa.r, -bleadken* {DWs} = beukenblad
beuknbos *zn.m -busche, -busken* {DWs} = beukenbos
beuknbosch *zn.m* {DWs} → **beuknbos**
beuknheg *zn.v -hegn, -hegken* {DWs} = beukenhaag; heg van haagbeuk; **achter de beuknheg lign** *ov* {DWs} = op het kerkhof liggen; dood en begraven zijn
beuknhoalt *zn.o* {DWs} = beukenhout; beukenbos
beuknpot *zn.v ~n* {DWs} = jong beukje
beuknstobn *zn.m ~s* {DWs} = beukenstobbe; wortelstuk (van een beuk)
beukntoog *zn.m -teug, -teugken* {DWs} = beukentak
beul *zn.m* {DWs} = beul
beùnd *zn.n* {DWs} → **bóond**
beùnder *zn.m* {DWs} → **beunder** (hectare)
beuner *zn.m ~s* {DWs} = stoeier; druktemaker
beunerig *bb* {DWs} = winderig (weer); **beunerig weer** {DWs} = winderig weer
beunn *ww.z* {DWs Dev:der oet kazzebeunen=eruit smijten} = **1.** stoeien (ruw); lawaai maken; veel uitgaan; rommelen (lawaaig); spelen (wild) **2.** {DWs} woelen; **t is recht an t beunn vandaag** {DWs} = het is winderig weer vandaag
beur *zn.n* {DWs} → **boord** (baard)
beurboam *zn.m -böam* {DWs} = dunne boomstam om bomen te verrollen
beurdken *zn.k* {DWs} = bovenrand van een kous → **boord** (boord)

beurken *zn.k* {DWs} → **boor** *zn.o*
beurn *ww.z* {DWs} → **buurn**
beutn *ww.s bot, botn|bodn|bodde, böt|bot* {DWs GvdV: *Zie ook notitie bij 'bot' (stoot) en 'beudn'.* MNe:boeten MND:boten|buten NDu:böten Fri:boetsje Vel:buten|bueten Dre:beuten Gro:buiten ASa:bêtan ASa:bytan|bytlian=bouwen Hrd:buetn=een vuurtje stoken van droog gras Eng:beet Zwe:böta OGe:bôtjan} = aanleggen (van vuur); vuur maken; boeten (van vuur); **hee beutn der nog weer een in** {DWs} = hij stopte nogmaals een pijp; **n vuur beutn** {DWs}
bevesche *zn.v ~n* {=bew-esch& DWs} = trilpopulier; ratelpopulier
bevn *ww.z* {=bewn DWs} → **beavn**
bevverkes *zn.kn* {DWs} → **beaverkes** *zn.kn*
bewaarschool *zn.v ~n, -scheulken* {DWs} = bewaarschool; kleuterschool (arch.)
bidn *ww.z bid, bidn, bidt* {DWs} = bidden; **bidn en mestn is gin biegelöav | gen bijgeleuve** *gz* {DWs}
bie *vz* {DWs} → **biej**
biebel *zn.m ~s, ~ken* {=bieeb&l DWs} = bijbel
biebelleazing *zn.v ~n* {DWs} = bijbellezing
biebelteks *zn.m ~tn* {DWs} = bijbeltekst
biebelvörster *zn.m* {=bieeb&l-vöst&r DWs} = bijbelvorser; sectelid (..)
biebröd *zn.o -bröd.de|-brör* {DWs} → **biejbröd**
biecht *zn.v* {DWs} = biecht
biechtheurn *zn.o* {DWs} = biechtafnemen
biechtn *ww.z* {DWs} = biechten
biedn *ww.s beedn, beed* {=bieen HLB: *Op het land met genasaleerde klinker, in de stad met genasaleerde n.* GvdV: *Met d vanwege 'ik beed'.* Ned:betten} = betten; week maken; weken; in warm sodawater houden (van zwerende vinger); **de oagn met boorwater beedn** {DWs}; **nen zweernden vinger in kamillie|sodawater beedn** {DWs}
biegelöav *zn.o* {=bieg&lööw DWs} → **biejgeleuf**
biegelöavig *bb* {=bieg&lööw&g DWs} → **biejgeleuvig**
bieholdn *ww.s* {DWs} → **biejhoaldn**
biej *vz* {ASa:bi|bí|be} = bij; **door he'k wat bie** {DWs} = daar heb ik een bedoeling mee
biej *zn.v* = bij; **de witte biejn|bein vleegt** *ov* {DWs} = het sneeuwt
biejderhaand *bb -, ~st, ~e, ~n* {=biej&raant Dev:biederhand} = **1.** rechts (van je gaand van een paard); **t peerd geet beiderhaands** {DWs} **2.** linker (paard van span); **n beiderhaandschen** {DWs}; **t beiderhaandsche peerd** {DWs}
biel *zn.v ~n* {DWs} → **biel.e**
Biemoaltn *en.p* {DWs} = Bimolte (boerschap in de Graafschap Bentheim, D.)
bieplaank *zn.v ~n* {DWs} = bijplank (boven op de eigenlijke zijplanken van een boerenwagen)
bier *zn.o ~s* {HLB: *Oorspr. 'beier' wordt buiten de stad haast alleen nog voor de grap gebezigd en 'beer' is al weer een platte vorm van het modernere 'bier'. (1938)*} = bier; **Hengeler|Grols beer** {DWs}
biester *bb ~der, ~st, ~e, ~n* {DWs} = **1.** gek; eigenaardig; wild (in gedrag); verward; bijster **2.** {DWs} stormachtig; winderig; onstuimig (van het weer); **biester weer** {DWs} = regenachtig weer (donker met telkens buien); onstuimig weer

biester *zn.m* {DWs} → **biestern** *zn.m* (verbijstering)
biestern *zn.m* {=biest&n GvdV: *Verg. 'op n gladn' en 'op n vlakn'.*} ; **[glad] op n biester.n** {DWs Dev:GLad in de biester} = in de war; gek in de kop; van streek; verbijsterd; onrustig (van slag)
biet *zn.v ~n* {=bieet DWs} = biet (suiker-)
bietn *ww.s betn, beet, bit* {=bietn DWs} = bijten
bietnplaant *zn.v ~n* {DWs} = bietenplant; **bietnplaantn zetn** {DWs}
bietriink *zn.m -ring.e* {DWs} = bijtring
bietring *zn.n* {DWs} → **bietriink**
big.ge *zn.o ~n, ~ken* {DWs} = big (..); **ne koppel bign** {DWs} = een toom biggen
bignkraant *zn.v* {DWs} = krant (van J. Verhaag te Oldenzaal, bekend om de vele biggenadvertenties)
bignsniedn *ww.z* {DWs} = castreren van biggen
bignvanger *zn.m* {DWs Gro:swienevanger} = iemand met kromme benen (hum.); iemand met o-benen (hum.)
bik-bik *ur* {DWs} = lokroep voor een jong varken
bikeers *zn.m* {DWs GvdV: *Verb. van het van oudsher wijdverbreide 'blikeers'.* GvdV: *De uit Enschede afkomstige schrijver Gerard Reve gebruikte dit woord na overmatig anaal seksueel contact. Info via HF van Woelrat en Tijgetje.* Dev:bikeerze Hrd:blikgat NDu:blekeers=blote kont WMu:blick-äärs Fri:blykgat|blikears ONo:blikja=glanzen Dre:blik=open|bloot} = blikaars; blikgat; ontveld kruis (door paardrijden of fietsen); pijnlijk zitvlak; **ik heb nen bikeers kregn van t lange fietsn** {DWs}
bikn *ww.z* = **1.** bikken (eten) **2.** {DWs} bikken (slaan)
biksteen *zn.m ~* {DWs} = biksteen; Bentheimer zandsteen (van een harde soort); **been as biksteen** {DWs}
biljart *zn.o* {=biljat DWs} = biljart; **nen pot | n pötken biljart** {DWs}
biljartn *ww.z* {=biljatn DWs} = biljarten; **nen pot | n pötken biljartn** {DWs}
bil.le *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = bil; dij (-been)
biln *ww.z bild* {DWs} = billen; scherpen (van maalstenen); een molensteen voorzien van nieuwe groeven
bin *ww.t1* {DWs} → **wean**
binder *zn.m* {=binn&r DWs} → **beender**
bindmouw *zn.v* {=bin-mòw DWs} = losse linnen mouw (door vrouwen gebruikt bij het roggebinden); bindmouw
bindn *ww.s* {=binn DWs HLB: *Bij jongeren i.p.v. 'beendn'.*} → **beendn**
bindster *zn.v ~s* {=binst& DWs} → **beendster**
bindtouw *zn.o* {=bin-tou DWs} = bindtouw (rogge-)
binn *bw* {DWs} = binnen
binnbaand *zn.m -bean.de* {DWs} = binnenband
binnbean *zn.n* {=binnbèèn DWs} → **binnbaand**
binnbeer *zn.m ~s* {DWs} = varken met niet afgedaalde teelballen; cryptorchide beer
binnbeers *zn.n* {DWs} → **binnbeer**
binnholdn *ww.s* {=binn-hòln DWs} = binnenhouden; **wat scheelt em? hee kan t etn nich binnholdn** {DWs}
binntuk *zn.m ~.ke* {DWs} = binnenzak

binntukk.e *zn.n* {DWs} → **binntuk**
binntukken *zn.k* {DWs} → **binntuk**
Binnveeld *en.v* {DWs} = Binnenveld (de heide ten westen van de Gele Beek of Puusbeek bij Denekamp en Beuningen)
binnweark *zn.o* {DWs} = binnenwerk
bint *ww.t456* {DWs} → **wean**
birman *zn.m* {DWs HLB: *Uit 'biddeman'.* WHD: *Raakt in onbruik, wordt verdrongen door 'beddeler'.*} → **birreman**
birprentken *zn.k* {DWs} = bidprentje → **birpreant**
birreman *zn.m birreleu* = bedelaar; zwerver; **hee stun door as nen aarmn birman** {DWs} = ?
bis *ww.t2* {DWs} → **wean**
bisschop *zn.m ~n* {=bisschóp|biskóp DWs OSa:biskop} = bisschop
bissinge *zn.v* {DWs} → **bizzinge**
bitter *bb ~der, ~st, ~e, ~n|~en* {=bitt& DWs} = bitter (van smaak); **[zoa] bitter as als** {DWs} = erg bitter
bitter *zn.m* {DWs} = bitter (aroma voor drank); **Cats-bitter** {DWs}
bitterboam *zn.m* {DWs} = bitterboom (..); ?
bitterhelk *zn.m* {=bitt&relk DWs} → **bitterherik**
bitterherik *zn.m* {JWMG: *De bejaarde zegsman in Lattrop opperde de mogelijkheid dat hij het steeds verkeerd verstaan kan hebben, maar eerder valt aan te nemen dat dit de oorspronkelijke benaming is.* GvdV: *In bron WNT staat dat 'hederik' of 'herik' een volksbenaming is voor verschillende onkruiden.* MNe:redik Lat:radix} = **1.** waterpeper (duizendknoop); polygonum (hydropiper) **2.** {DWs} herik (plant); wilde radijs (knopherik); sinapis (arvensis)
bitterherk *zn.m* {=bitt&rherk|bitt&rerk DWs} → **bitterherik**
bitterken *zn.k* {DWs} = jenevertje (met bitter) → **bitter** *zn.m*
bitterkers *zn.v* {DWs} = sterrenkers; tuinkers; lepidium (sativum)
bizn *ww.z bist|bizzed, bizn, bist|bizzet* {DWs ACdM: *Niet 'bissen', maar 'bizzen'. Dit is het rondrennen van koeien met de staart omhoog door de wei bij verandering van weer (bv. onweer) op komst.* GvdV: *Hoewel bron WNT bij het trefwoord 'beuzelen' een verband met 'boos' legt, ligt een verband met dit 'bizn' ('bizzeln' in Heerde) ook voor de hand vanwege dezelfde oude betekenis. Verg. ook Ned. 'bezig' en 'kissebissen'.* GvdV: *Oorspr. betekenis 'druk rondvliegen'. Verg. Eng. 'to buzz'.* GvdV: *Lambertus van Bolhuis vermeldt in 1783 Gronings 'birzen' (met r!) als 'het heen en weder draven der beesten in de landen'. Zie bron DmB:19.126.* Gro:birzen WFa:bissen=geluid maken als de melk uit een uier Ned:bijzen Hrd:bizzeln Ned:bezig=bedrijvig MNe:bisen Kil:bijsen|biesen OHD:bisón=bronstig rondlopen MHD:bisen=dartelen OZw:bisa=lopen MHD:bisen Gew:biezen|bizzen|bissen|birsen Eng:busy=bezig ASa:bysig=bezig} = rennen (van koeien met de staart omhoog, rond-); **as [de] ene koo bizt, holdt [ok] de aandern n stert op** *gz* {DWs}; **t wordt heet vandaag, de beest bizn vanmoargn al** {DWs}
bizvleeg *zn.v ~n* {DWs} = runderhorzel
bizzinge *zn.v* {DWs GvdV: *Mogelijk uit 'bis-thing' (bisschop-geding), verg. Ned. 'bis-dom', voortbordurend op bron Rbb.77.15 en reactie M. Makkinga. Verg. Tw. 'bisding'.*} = jaarmarkt (in Ommen); kermis (-gewoel)

Blaa *zn.v* {DWs} ; **De Blaa** *en.p* {DWs} = Balderhaar (boerschap in de graafschap Bentheim, D.); **noar De Blaa en toarf haaln** {DWs}
blaank *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = blank; schoon; helder; doorzichtig (..); **[wie zölt is zeen] wel de blaankste biln hef** *ov* {DWs} = wie vrijuit gaat; wie het meeste recht heeft
blad *zn.o blaar|blare|blaadn|blaarn, bleadken|blädken* {DWs} = **1.** blad (van boom, plant, boek, spade, schaar, ploeg); bladertooi **2.** {DWs} tong (hum.); **door krie'j wat ovver t blad** {DWs} = ?
bladeer *zn.v* {DWs} = bladaarde
blauwkuulkes *zn.kn* {DWs WHD: *Aardappelras, thans niet meer in cultuur.*} = aardappels (verdwenen soort)
blauwlinn *bn* {DWs} = blauwlinnen
blauwvearver *zn.m ~s* {DWs} → **blauwvaarver**
bleek *zn.v ~n* {DWs GvdV: *In bron TWG als mann.* Dev:bleike} = bleek (was-); bleekveld
bleekn *ww.z bleekt* {DWs} = bleken
bleend *bb ~er, ~st, ~e, ~n* = **1.** blind (niet kunnende zien) **2.** {DWs} dof (van glas); beslagen; verweerd (van glas); **t glas|spegel is bliind** {DWs} **3.** {DWs} openingloos; **de bliinde dearm** {DWs}
blei *zn.m ~ers, ~ken* {DWs} → **bliej**
bleier *zn.m ~s, bleiken* {DWs} → **bliej**
bleiken *zn.k* {DWs} → **blei**
blekn *ww.s blökn, blök, blekt* {DWs Hrd:blòkn Ned:blikkeren=fel glinsteren} = blaffen; keffen; **de|nen hoond blekt** {DWs}
blekn *zn.n* {DWs Dev:bleakes MNe:blecke=vlek} = mazelen; **as de blekn noar binn sloat, goat ze doad** *gz* {DWs} = ?; **de kiinder hebt de blekn** {DWs}
bles *zn.v ~n* {DWs} → **bles** *zn.m*
blesn *zn.n* {DWs GvdV: *Het is niet zeker dat hier 'blessen' voor een bepaald soort paarden wordt bedoeld, vanwege het hinniken of hun grootte. Een meisje dat erg groot voor haar leeftijd is wordt wel eens weinig flatteus een 'paard' genoemd.*} → **blesse**
bleu *bb bleuer|~der, ~st, ~e, ~n* {DWs HLB: *Met d-uitval.*} = verlegen (van aard); bleu; bedeesd; schuchter; bedremmeld
bleuderig *bn* {DWs} = bloederig; **bleuderig vlees** {DWs}
bliede *bw* {DWs} → **blied**
bliedschop *zn.v* {DWs} = blijdschap
bliin *zn.v ~dn* {DWs GvdV: *Verk. van 'bliinde'.*} = vensterluik → **bleende**
bliind *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **bleend**
bloar.e *zn.v ~n|blöare, blöarken* = blaar; **[zik de] bloorn oonder n voot loopn** {DWs} = zich de benen uit het lijf lopen; **zik ne bloor an n vinger houwn** {DWs}
bloas *zn.v bloazn, blöasken* = blaas; **hee hef t op de bloaz** {DWs} = hij heeft blaasontsteking; ?
blöasken *zn.k* {DWs} = **1.** meisje (kinderlijk, naïef, onnozel) **2.** {DWs} meisje (klein en tenger) → **bloas**
bloat *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **bloot**
blöat *zn.v* {DWs} = vel (bv. van een koe)
bloatreurn *ww.z* {DWs} ; **t kiind hef zik bloatreurd** {DWs}; **zik bloatreurn** {DWs} = zich bloot woelen (in bed)

bloaz *zn.v ~n* {DWs} → **bloas**
bloazn *ww.s bloazn, blöas|bleus|bloos, blös|blas|bloast* {DWs GvdV: *In bron OTV gespeld als 'bloasen' en 'bloazen'.*} = **1.** blazen (wind, instr.); **de wiind blos oe ovveral der hen** {DWs} = ? **2.** {DWs} snoeven; opscheppen (pochen)
blok *zn.o blök.ke, blökken|blöksken* {=blòk Eng:bloke=kerel} = blok; **n blok huuz** {DWs} = een blok huizen; een huizenblok; **n blok plaankn** {DWs} = ?
blok *zn.o bluk.ke, blukken|bluksken* {=blók DWs} → **blok** (ò)
blokn *zn.n* {=blòkng DWs} = blokken (kinderspeelgoed)
blokndeuz *zn.v ~n* {DWs} = blokkendoos (kinderspeelgoed)
blokschaav *zn.v ~n, -scheafken* {DWs} = blokschaaf
blood *zn.m bleu|bleude|bleute, bleudken|bleudjen* {DWs GvdV: *Zoals in 'bloedjes van kinderen'.* GvdV: *In bron OAO wordt op oneigenlijke gronden een oudere Tw. vorm 'blöd' verondersteld.*} = stumper (onnozel, arm); stakker (onnozel); arme sloeber; armzalig mens; bloed (man, sukkel, kind); onnozele; sukkelaar; drommel; **nen vromn blood** {DWs} = een goedig mens
blood *zn.o* {DWs} = bloed (als vloeistof en nageslacht); **bie blood komn** {DWs} = tot meer welstand geraken; het beter krijgen
bloodkook *zn.v* {DWs} = bloedworst (zonder spek, om te bakken, als stof)
bloodkroed *zn.o* {DWs} = akkermunt; mentha (arvensis)
bloodn *ww.z blod|blood|blöd, bloodn, blod|bloodt* {=bloon|bloodn DWs} = bloeden
bloodpen *zn.v ~n* {DWs} = bloedpen; veer (jonge vogel-)
bloodspein *ww.z* {DWs} → **bloodspi-jn**
bloodworst *zn.m* {DWs} = bloedworst (als ding)
bloodworst *zn.v* {DWs} → **bloodwors.t** *zn.v*
bloodwörs.t.e *zn.n* {DWs} → **bloodworst** *zn.m*
bloodzweer *zn.o ~s* {DWs bloedzweer} = steenpuist; bloedzweer; bloedvin; furunkel
bloom *zn.v ~n, bleumken* {DWs} = bloem; **bloomn in t hoalt** {DWs} = ?; **bloomn in t ies** {DWs} = ijsbloemen (..); **bloomn veur de glaaz** {DWs} = bloemen voor de ramen
bloomnber *zn.o -bedn, ~ken* {DWs} = bloembed
bloomnhof *zn.m* {DWs} = bloementuin
bloomnhöfken *zn.k* {DWs} → **bloomnhof**
bloomnvaaz *zn.v ~n, -veasken* {DWs} = bloemenvaas
bloomnzoad *zn.o* {DWs} = bloemzaad
bloond *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = blond; geel
bloondn *zn.n* {DWs WHD: *Een weinig meer in cultuur zijnd aardappelras.*} = aardappels (verdwenen soort); **vroo bloondn** *zn.n* {DWs} = aardappels (verdwenen soort)
bloor *zn.v ~n, bleurken* {=blóó.r DWs} → **bloar.e**
bloot *bb bloter, ~st, blote, ~n* = bloot; naakt; onbedekt; **bloate veut** {DWs}
blossem *zn.m ~s* {DWs} = bloesem; **de blossems van de appelböam** {DWs}
blouw *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=blòw DWs} → **blauw**
blouwsel *zn.o ~s* {DWs} → **blauwsel**
bluistrig *bb* {DWs} → **bluisterig**
bluk *zn.n* {DWs} → **blok** (ó)
blukken *zn.k* {DWs} → **blok** (ó)
blut *zn.o* {DWs JHS: *Zo van alles bijeengeveegd. Men legt 'blut' (loof, verdorde stengels*

enz.) op bloemen om ze voor vorst te bewaren. In het koren is 'blut' blad en stengels van het graangewas, grover dan kaf.} = rommel (waardeloos); **wie meenn a'w mooi rieshoalt koft hadn, men t was niks as blut** {DWs}
blutn *ww.z* {DWs GvdV: *Verg. 'bleutn'.*} = **1.** {DWs} werken (hard); **op dat verkomn spulken hee nog heel wat te blutn kriegn** {DWs} **2.** {DWs} graven (..)
böa *ur* {DWs} = kiekeboe; boe (uitroep om iemand te laten schrikken)
böa *zn.v* {DWs} = koe (kinderlijke benaming)
böa-doon *ww.s* {DWs} = kiekeboespelen
böagn *ww.s* {=böôqng DWs} → **buugn** *ww.s*
boai *zn.m* {DWs} = baai (ongeschoren wollen weefsel)
boain *bn* {DWs} = baaien; **boain rok** {DWs} = rok (van bruine, paarse of blauwe wol)
böakeerl *zn.m* {DWs} = boeman
Boakel *en.p* {DWs} = Bakelde (boerschap in de graafschap Bentheim)
Boalhörst *en.e* {DWs} = Bardenhorst (boerderij in Holt und Haar)
Boalhörstboern *zn.n* {DWs} = ?
böalt *zn.m ~n|~.e, ~ken* {DWs} → **bealt**
boaltern *ww.z* {GvdV: *Verg. Ned. 'holderdebolder'.*} = stommelen; lopen (struikelend, als een pasgeboren kalf); hobbelen (lopen); buitelen; **boaltern op n balkn** {DWs} = op zolder spelen (luidruchtig); **ovver de slechte weg boaltern** {DWs} = ?; **ovver n kop boaltern** {DWs} = kopjeduikelen
boam *zn.m böam.e* {DWs} → **boom**
böam *zn.n* {DWs} → **boam** (boom)
Böamer *en.e* {DWs} ; **De Böamer** *en.e* {DWs} = - (boerderij in Berghem bij Denekamp, zo geheten naar de slagboom van de landweer die hier over de weg hing)
boameurn *zn.n* {DWs} → **boamoornd**
Boamhoes *en.e* {DWs} = - (boerderij in Lattrop bij de slagboom van een voormalige landweer)
böamken *zn.k* {DWs} → **boam** (boom)
boamkruperken *zn.k* {DWs} → **boamkroeper**
boamöllie *zn.m* {DWs} → **boomöllie**
boamoornd *zn.m -eurn, -eurndken* {DWs} → **boomoarnd**
böamtouw *zn.o* {DWs} = boomtouw (door een houthakker gebruikt)
boan *zn.v ~n* {DWs} → **boon** *zn.v*
Böanige *en.p* {DWs} → **Böaningn**
Böaniger *bn* {DWs} → **Böaninger**
Böaniger *zn.m* {DWs} → **Böaninger**
Böaninger *bn* = uit|van Beuningen; **de Böaniger brug** {DWs}; **t Böaniger veeld** {DWs}
boann *zn.n* {DWs} → **boan**
boannakker *zn.m* {DWs} = bonenakker; **een n boannakker op jaagn** {DWs} = iemand het huis uit zetten; iemand de deur wijzen
boannber *zn.o -bedn* {DWs} = bonenbed
boannsoep *zn.m* {DWs} → **boonnsoep** *zn.m*
boannstok *zn.m -stök* {DWs} → **boonnstok**
boannstroa *zn.o* {DWs} → **boonnstroo**
board *zn.m böar.de, böardken* = **1.** baard; **[zik] n boord der of doon** {DWs} = [zich] scheren

2. {DWs} braam (in mes); slijprand; **n boord van n mes** {DWs}
Boardel *zn.m* {=bòòr&l} ; **De Boordel** *en.p* {DWs} = Bardel (D.)
boarg *zn.m* {DWs} → **borg.e**
boarg *zn.m böarg.e* {DWs Fri:baarch=varken OSa:barug Hrd:börg} = barg (gecastreerd varken)
Boarg *zn.v* {DWs} ; **De Boarg** *en.e* {DWs} = Borg-Beuningen (bij Denekamp)
böarg *zn.n* {DWs} → **boarg** (borg)
böarg *zn.n* {DWs} → **boarg** (varken)
böarger *zn.m ~s|böargerleu* {DWs} = burger; iemand die geen boer is; **van nen boer op 'n böarger | van n boer noar n börger, dat geet as n öargel, [men|ma] van n böarger| börger op n boer, dat geet zoer** {DWs}
Boarghert *zn.m* ; **n Boarghert** *en.l* {DWs} = De Borghert (gebied bij Denekamp)
boargn *ww.z* {=bòòrqng DWs} = borgen
boars *zn.m böarz.e, böarsken* {DWs} = baars
böarz *zn.n* {=böòz DWs} → **boars**
boas *zn.m* {=Ens:bòòs|EnL:bòas DWs} → **boas** *zn.v*
bod *zn.o* {=bòt DWs} = **1.** bod (aan-) **2.** boodschap (bericht); bericht; tijding; mededeling; aanzegging; **bod doon|schikn|stuurn** {DWs} = berichten; meedelen; iets laten weten; waarschuwen; verwittigen
boddel *zn.m ~s* {=bòdd&l DWs} → **borrel**
bodn *zn.m* {DWs} = bodem; **n bodn van de put | n vat | ne balie** {DWs}; **nen bodn vet** {DWs} = ?
bodnplaank *zn.v ~n, -plänkken* {DWs} = bodemplank
boek *zn.m buuk|buke, buuksken|buukken* {=boeek DWs} = buik (als spierwand); **loat n boek oet t water en t water oet n boek** *gz* {DWs} = ?; **n boek van ne ton** {DWs} = ?
boekn *ww.z* {DWs} = buiken; bol gaan staan (van een muur)
boekslaagn *ww.z* {DWs} = hijgen (zwaar, bv. als een paard met bewegende buik)
boel *zn.v* {=boeel|boel DWs} = boel; boedel; bedoening; menigte; **ne hele boel** {DWs} = een heleboel
boer *zn.m ~n, buurken|boertjen* {DWs} = boer (algemeen)
boerndel *zn.v ~n* {DWs} = deel (dorsvloer); boerendeel
boernhearbearg *zn.v ~n* {DWs} = boerenherberg
boernhoes *zn.o -huuz|-huze|-huus* {DWs} = boerenhuis; boerenhoeve (huis)
boernhóond *zn.m* {DWs} = boerenhond
boernjong *zn.v ~s* {DWs} = boerenjongen
boernjongs *zn.n* {DWs} = **1.** boerenjongens (lett.) **2.** {DWs} boerenjongens (jenever met rozijnen en suiker); rozijnen op brandewijn
boernkeerl *zn.m ~s* {DWs} = boerenvent
boernstoet *zn.v* {DWs GHz: *Grijsgrauw wittebrood met veel zand.*} = brood (van roggebloem, als stof)
boernstoetn *zn.m ~s* {DWs} = brood (van roggebloem, als ding)
boernwicht *zn.o ~er, ~ken* {DWs} = boerenmeisje
boerschop *zn.v ~n* {=boerschóp DWs} = boerengehucht; buurtschap (van boerderijen); platteland; marke; boerschap; **de gemeente van Deanekaamp besteet oet negn boerschopn** {DWs}; **in de boerschop** {DWs} = op het platteland; bij de boeren; buiten het

dorp
boerweark *zn.o* {DWs} → **boernweark**
boeschen *ww.z* {=boesch&n DWs} = takkenbossen maken
boeschen *zn.n* {=boesch&n DWs} → **boesche**
boeske *zn.v ~n* {=boesk&} = takkenbos; **nen bakker hef völ boeschen nöadig** {DWs}
boeskoal *zn.m* {DWs} → **boeskool**
boeskoalblad *zn.o* {DWs} → **boeskoolblad**
Boeskoalstad *zn.v* {DWs} → **Boeskoolstad**
boeskool *zn.m boeskeul.e, boeskeulken* {!boes OHD:kabusz Fra:cabus Eng:cabbage} = **1.** kool (witte, als ding); kabuiskool (als ding); sluitkool (als ding); **nen bloavn boeskoal** {DWs} = een rode kool **2.** {DWs} inwoner van Oldenzaal (bijnaam)
boeskoolblad *zn.o -blaar, -bleadken* = koolblad (witte-); **boeskoalblaa met roepn, door kö'j good van poepn** *gz* {DWs}
Boeskoolstad *zn.v* ; **de Boeskoolstad|Boeskoalstad** *en.p* {DWs} = Oldenzaal (carnavalsnaam)
boetn *bw* {=boetn DWs} = buiten (niet binnen); op het platteland; **boetn dög t der nich** {DWs} = ?
boetn *vz* {DWs ASa:buton=zonder} = buiten; zonder (iets kunnen); behalve; **boetn t hoes** {DWs} = buitenshuis; buiten (niet in huis)
boetnbaand *zn.m -bean* {DWs} = buitenband
boetnbean *zn.n* {DWs} → **boetnbaand**
boezeroen *zn.o ~s, boezeruunken* {=b&z&roeen|boes&roeen DWs Fra:bourgeron} = boezeroen (oorspr. blauw linnen hemd); kiel (met lange mouwen)
boezeroensgood *zn.o* {=boes&roeens-goot DWs} = boezeroenstof (blauw linnen)
boezeroensknoop *zn.m* {=boes&roeens-knoop DWs} = boezeroensknoop; overhemdsknoop
boezeruunken *zn.k* {DWs} → **boezeroen**
boezewiind *zn.v* {DWs} → **boezewind**
boezn *ww.s* {=boeezn DWs} → **boezn** *ww.z*
boezn *ww.z boezd, boezn, boezt|boest* {=boeezn} = gieren (van de wind); waaien (onstuimig); bulderen (van de wind); suizen (van de wind); blazen (hard); **de wiind dee bos um t hoes** {DWs} = de wind giert om het huis
bof *zn.v* {=bóf DWs} = bof (ziekte)
böggel *zn.m ~|~s* {DWs} = **1.** beugel (stijg-) **2.** {DWs} beugel (hengsel); **nen böggel van nen koarf** {DWs} **3.** {DWs} boog (kinderspeelgoed)
Böggelkaamper *bn* {DWs} = Beugelskamper (..)
böggelkoarf *zn.m -köarv, -köarfken* {DWs GvdV: *In bron DWs ook 'boggelkoarf' bij trefwoord 'koarf'.*} = hengselmand (oorspr. komvormig van wilgentenen)
Böggelskaamp *en.lm* {DWs} = Beugelskamp (bij Denekamp)
bogn *zn.m ~s* {=bòqng DWs} → **boogn**
bok *zn.m buk.ke, bukken|buksken* {=bók DWs ASa:bucca} = **1.** bok (dier) **2.** {DWs} bokkig persoon
Bokelt *en.p* {DWs} → **Bookholt**
bökker *zn.m* {DWs} → **bökker.d**
bökker.d *zn.m ~s* {DWs} = sleg (zware houten hamer)

bokn *ww.z* {=bòkng DWs GvdV: *Hiervan is 'bökker' (grote zware hamer) afgeleid.*} = slaan (beuken); **op de deur bokn** {DWs} = tegen de deur beuken; **stokvisch bokn** {DWs} = ?; **vlas bokn** {DWs} = ?
bokn *ww.z* {=bókng DWs} = bokken; tochtig zijn (van een geit); **n sik bokt** {DWs}
boknwaag *zn.v ~ns* {DWs} = bokkenwagen
boks *zn.v ~n* {DWs} → **boks.e**
boks.e *zn.v ~n, buksken* {=bóks.& HLB: *Met e-uitgang bij oudere generatie (1938).* GvdV: *Pars pro toto oftewel genoemd naar een deel van het geheel (de broekspijp).* Fri:broeksbokse=broekspijp OEn:box=afsluitbaar cilindrisch vat Eng:box=bus|doos Ned:buks=enkelloops geweer HDu:büchse=blik} = broek (als geheel); **de vrouw hef de boks an** *ov* {DWs} = de vrouw is de baas in huis
boksnbaand *zn.m -bean* {DWs} = **1.** broekband; broekriem **2.** {DWs} band (van onderbroek)
boksnbeur *zn.n* {DWs} → **boksnboord**
boksnboord *zn.m -beur.de* {DWs} = broekrand; broekboord
boksnkeerlken *zn.k* {DWs} → **boksnkeerl**
boksnklap *zn.v ~n* {DWs} = broekklep (arch.)
boksnknoap *zn.m -knöap* {DWs} → **boksnknoop**
boksnknöap *zn.n* {DWs} → **boksnknoap**
boksnlicht *zn.v ~n* {DWs} = bretel
boksnpiep *zn.v ~n* {DWs} = broekspijp
boksntuk *zn.m ~.ke|~n* {DWs} = broekzak
bokspringn *ww.s* {DWs GvdV: *Het Ned. 'bokspringen' is het doen van springoefeningen op de bok.*} = haasje-over doen
bol *bb ~er, ~st, ~le, ~n* {=bòl} = **1.** bol **2.** {DWs} afgeknot; afgestompt
bol *zn.v ~n, bölken* {=bòl DWs} = boomstam (uitgehold); goot (van holle boomstam of met plank afgedekt); rioolpijp (van hout); koker (van hout)
bol *zn.v ~ns|~n, bulken* {=ból DWs} → **bol.le**
böl *zn.m* {DWs} = **1.** schreeuw; kreet **2.** {DWs} staart (bv. van hond of kat)
bolhaann *zn.m* {DWs} = haan (zonder staartveren door rui)
bolhen *zn.v* {DWs} → **bolhen.ne**
bölkn *ww.z* {DWs} = **1.** balken **2.** {DWs} bulken; boeren (luid); oprispen (luid)
bölkoo *zn.v* {DWs} = loeiende koe (..)
bol.le *zn.v ~n, bulken|bulleken* {=ból.l&} = dekstier (van de buurt); stier (als soort en als dé dekstier); **de koo bie de bol doon** {DWs} = de koe laten dekken; **met de koo noar de bol goan** {DWs} = met de koe naar de stier gaan
boln *ww.z boold, booln, bolt|boolt* {DWs} = tochtig zijn (van een koe); **de koo bolt, wie mött der met hen** {DWs}; **wel der bolt, mot der wetn te stoan** *gz* {DWs}
boln *zn.m ~* {=bòln DWs} → **bol.n**
boln *zn.m ~s, bulken|bulleken* {=bóln DWs} = stier (als exemplaar); **nen kop as nen boln** {DWs} = een rood opgezet hoofd
böln *ww.z böald, böalde, böalt* {DWs} = **1.** {DWs} loeien; blaten; **de koo bölt** {DWs} **2.** {DWs} schreeuwen; krijten; huilen (luid, ruw.); schreien (ruw.); **t kiind bölt** {DWs} **3.** {DWs} bulken; boeren (luid); oprispen (luid); **bölnd riek** {DWs} = stinkend rijk; **n poater lag te böln, ie konn em op de stroat heurn** {DWs}

bol.n *zn.m böl.le, bölken|bölleken* {=bòl.n} = stuk (bv. van worst, sigaar); eind (stuk); brok; stompje; **n boam in bols zaagn** {DWs}; **n bölken sigaar** {DWs}; **n bölken van ne leipen** {DWs}; **nen boln worst** {DWs}
bolnkalf *zn.o -kalver* {DWs} = kalf (mann.); stierkalf
bolnkroed *zn.o* {DWs} = wolfsmelk; euphorbia (heliscopia)
bolnmelk *zn.v* {DWs} = wolfmelkssap (middel tegen wratten)
bolnpezzik *zn.m ~n* {DWs} = stierenpezerik; bullenpees
bolnriink *zn.m -ringe, -ringken* {DWs} = stierenring
bolster *zn.v ~n, bulsterken* {=bólst&r DWs} = bolster
bolstert *zn.m* = **1.** staart (afgeknot); bolstaart **2.** {DWs} dier (met afgeknotte staart)
bölt *zn.m ~.e* {DWs} → **bealt**
bölt.e *zn.n* {DWs} → **bölt** *zn.m*
böltken *zn.k* {DWs} → **booltn**
bolwearkn *ww.z* {DWs} = **1.** graafwerk doen (vooral bij het omzetten van woeste grond); omspitten (van woeste grond); **ze zint door an t bolwearkn** {DWs} = ze zijn daar aan het graven **2.** bolwerken; **hee kan t nich bolwearkn** {DWs} = hij kan het werk niet aan
bom *zn.v ~n, bumken* {DWs} → **bom.me**
bom-bam-beier *kn* {DWs} ; **bom-bam-beier, de köster lust gin eier. wat lust e dan? spek in de pan, door wordt de köster vet van** {DWs}
bombedeern *ww.z* {DWs} → **bombardeern**
bommedeern *ww.z* {DWs} → **bombardeern**
bomn *zn.n* {DWs} → **bom.me**
bön *zn.m* {DWs HLB: *Ook bij oude boeren mann. en vr. (1938)* HDu:bühne} = **1.** beun (afgetimmerde droog- en bergruimte boven de stallen); zoldering; vliering **2.** vloer (van planken); vlonder; **nen bön in t lief hebn** *ov* {DWs} = niet kunnen eten (als het eten tegenstaat); **t is net of 'k nen bön in t lief heb, 'k heb voort genoog** {DWs} **3.** {DWs} galerij (in de kerk); koor (in de kerk); **op n bön in de keark zitn** {DWs} **4.** {DWs} grondlaag (hard)
bood *zn.m* {DWs GvdV: *Als vr. in bron DWs.*} → **bode**
boog *zn.m beuge, beugken* {DWs} = buik (van koe of paard) → **boogn**
boogn *zn.m ~|~s, beugken* = boog (ere-); **bogns maakn van woaghoalt** {DWs}; **t sprök in n bogn** {DWs}
book *zn.o* {DWs} = beukenzaad (als stof); beukennootjes; **der is van t joor völ book** {DWs} = er zijn dit jaar veel beukennootjes
book *zn.o beuk.e, beukken|beuksken* {DWs OSa:bôk HDu:buch Eng:book Noo:bok} = boek; **hee steet nog bie mie in t book** {DWs} = hij staat nog bij mij in het krijt
bookbinder *zn.m ~s* {=book-binn&r DWs} = boekbinder
bookholder *zn.m* {=book-hòll&r DWs} → **bookhoalder**
bookweit *zn.v* {DWs} → **bookweit.e**
bookweit.e *zn.v* {JHH: *Zaad als van de beuk.* Eng:buckwheet} = boekweit; fagopyrum (esculentum); **in de weelde bookweite | wiilde bookweit** *ov* {DWs} = op goed geluk; in het wilde weg; als een kip zonder kop; zonder regel of overleg
bookweitn *bn* {DWs} = boekweiten; **bookweitn pankook** {DWs}
bookweitndöp *zn.n* {DWs} = boekweitdoppen
bookweitnmel *zn.o* {DWs} = boekweitmeel
bookweitnzoad *zn.o* {DWs} = boekweitzaad; **bookweitnzoad en vrouwleuroad, as dat lukt,**

[dan] is t dubbeld of niks *gz* {DWs}
boolterbokse *zn.v* {DWs} = kind dat ligt te buitelen en te ravotten
booltern *ww.z* {DWs} → **boaltern**
booltn *zn.m ~s, böltken* {DWs} → **boaltn**
boom *zn.m beum.e, beumken* = **1.** boom (plant); **de böam van ne koor|waag** {DWs} = ?; **n boam van de zwaa** {DWs} = de boom van de zeis; **n boam van n wevtouw** {DWs} = ?; **oalde böam mö'j nich verpotn** *gz* {DWs} = ? **2.** pot (kaarten); **n böamken kaartn** {DWs} = een potje kruisjassen; **nen boam ofdoon** {DWs} = een potje kruisjassen
boomoarnd *zn.m -öarn.e, öarndken* {DWs} = boommarter
boomöllie *zn.m* = olijfolie; **a'j oe braand hebt, mö'j der boamöllie op doon** {DWs}
boon *zn.v ~n, beunken|beuntjen* = boon; **broene boon|boan** *zn.v vb* {DWs} = bruine boon; **grote boon|boan** *zn.v* {DWs} = tuinboon (groot); boerenboon; lapboon; platte boon
boond *zn.m beunde* = **1.** bond; statenbond **2.** {DWs} bundel (vlas e.d.); **n bóond riez|stroa|wedn** {DWs}
Boond *zn.m* {=bóont DWs} = Boerenbond (in Denekamp); ABTB (in Denekamp); **op n Boond** {DWs} = in het gebouw van de ABTB in Denekamp
bóond *zn.m beùnd* {DWs} → **boond**
boondvanger *zn.m* {DWs} = ontvanger van de ABTB; **t kantoor van n boondvanger** {DWs}
boonnstroo *zn.o* = bonenstro; **hee is zoa dun as boannstroa** {DWs}
boont *bb ~er, ~st, ~e, ~n* = bont (gekleurd); **ne bóonte koo** {DWs}; **nen bóontn tukdook** {DWs} = een bonte zakdoek; **van bovn boont, van oondern stroont** *gz* {DWs} = ?
bóont *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **boont**
boontgood *zn.o* {DWs} = bontkatoenen goed
boontwevverei *zn.v ~n* {DWs} → **boontwevveriej.e**
boor *zn.v* {DWs} → **bode**
boord *zn.m ~n, ~jen* {DWs} = boord (van hemd); rand
boord *zn.m beur.de, beurdken* {=bóó.rt DWs} → **board** (baard)
Boordel *zn.m* {DWs} → **Boardel**
boordjör *zn.v -jödn* {DWs} = jood (met een baard, zoals uit Polen)
boordop *zn.m* {DWs} = boordop (zoals ontstaat bij het boren van een klomp)
boorjacht *zn.v* {DWs} = arm van een handboor
Boorn *en.p* {=bóó.rn DWs} → **Boorn.e**
Boornerbrook *en.p* {=bóó.rn&.r-brook DWs} = Bornerbroek
Boorns *bb ~er, ~t, ~e|~che, ~n* = Borns; uit|van Borne; **Boornschen melbuul** *zn.m* {DWs} = inwoner van Borne (bijnaam); **n Boornschen diek** {DWs} = de weg van Ootmarsum naar Borne
Boornsch *bb* {DWs} → **Boorns**
Boornschen *bn.m* {DWs} → **Boornsch**
boors *zn.n* {DWs} → **boor** *zn.o*
boorwater *zn.o* {DWs} = boorwater
boorzalv *zn.v* {DWs} = boorzalf
boot *zn.v ~n* = boete
bootram *zn.o* {DWs HLB: *Jonge vorm. (1938)*} = boterham (Ned.); **t bootram oet de voest etn** {DWs}
borrel *zn.m ~s, börrelken* {=bòrr&l|bòdd&l} = borrel; **heu peerd, eerst nen boddel!** *ur*

{DWs}; **twee boddels en ne sigaar stoat der too, bie et verluudn en bie t angevn** {DWs}
börsel *zn.m ~s, ~ken|~tjen* {=böss&l DWs} = **1.** borstel **2.** haar (stug en stekelig, vooral van varkens); **de börsels van n vearkn** {DWs}; **n hóond zette n börsel op** {DWs} **3.** kwajongen; deugniet (meestal een jongen); rakker; vlegel (jongen); **nen börsel van nen keerl** {DWs} = een man waar je altijd moeite mee hebt; man die altijd tegenstribbelt tegenstribbelen
börseln *ww.z* {DWs} = borstelen; **kleer börseln** {DWs}; **met den keerl he'j aait wat te börseln** {DWs} = met die man heb je altijd gedonder; **peer börseln** {DWs}
börsels *zn.n* {DWs} → **börsel**
börst *zn.m ~n, ~ken* {DWs} = barst; **nen börst in t glas|ies** {DWs}
börst *zn.v ~n* {=böst DWs} → **bors.t**
bors.t *zn.v börs.te* {=bòs Eng:breast} = borst (-boog); **ne slechte borst|börst hebn** {DWs} = astmatisch zijn; ?; **t [luk] op de börst hebn** {DWs} = bronchitus hebben; **t keend an de börst doon|hebn** {DWs}
börstblad *zn.o -blaa.r* {DWs} = borstblad (deel van een paardentuig)
borstn *ww.d* {=bòsn DWs} → **berstn** *ww.s*
börstn *zn.n* {DWs} → **börs.te**
borstrok *zn.m* {DWs} = borstrok; **t op n borstrok hebn** *ov* {DWs} = bronchitus hebben
bos *bw* {=bòs DWs GvdV: *JHG spelt met stomme r (=bo.rs). Door hem met een sterretje aangegeven omdat het woord in Twente niet zou voorkomen.* Tur:bos Sch:boss=leeg} = blut; alles kwijt; leeg; platzak; lens; **ik bin bos** *ur* {DWs} = ik heb niets meer (bij het knikkeren)
bos *ww.t3* {=bós DWs} → **boezn** *ww.s*
bos *zn.m bösse, böske*n {=bòs DWs} = **1.** houtprop; stop (afsluiter in spongat); afsluiter (stop in vat); **nen bos in ne ton** {DWs}; **nen bos van nen keerl** {DWs} = een lomp, enigszins stompzinnig mens **2.** {DWs} pijp (kort); **hee löt t bösken nich oetgoan** {DWs} **3.** {DWs} huls (om het vrije eind van een wagenas); spon; naafbus
bos *zn.m buske|busche, busken* {=bós DWs} = bos (stuk woud, als ding); struik; **nen bos hoor op n kop** {DWs}
bos *zn.m buske|busche, busken* {=bós DWs} = bos (bundel); boeket; **nen bos seringn** {DWs}
boskazie *zn.v ~s* {=bóskaazie DWs} = bosschage; bos (klein); bebossing
bösken *zn.k* {DWs} = eindje pijp → **bos** (pijp)
bosschop *zn.v ~n, bosschupken* {=bòsschóp DWs GvdV: *Eig. 'bodschop'.* OSa:bodskepi ASa:bodscipe} = **1.** boodschap (winkel); **bosschopn doon** {DWs} = boodschappen doen; **ne grote bosschop mötn** {DWs} = moeten poepen; **ne kleine bosschop** {DWs} = een plas **2.** mededeling; bericht; **bedankt veur de bosschop** *ur* {DWs}; **oppasn is de bosschop** {DWs}
bosschopnkoarf *zn.m -köarv.e, -köarfken* {DWs} = boodschappenmand
bot *zn.m* {DWs} = bot (vis)
bot *zn.m but.te, butken* {=bót DWs} = bot (als ding, stomp voorwerp); been (bot, als ding); **de but doot mie zeer** {DWs}; **de butte in n zak doon** *ov* {DWs} = een pak slaag geven; afranselen; **et geet em deur nen hardn bot** *ov* {DWs} = het valt hem erg zwaar (bv. geld uitgeven voor een gierigaard); **hee krig wat op de but** *ov* {DWs} = hij krijgt een pak slaag; **ik heb t in de but** {DWs} = ik ben ongesteld (ziek); **niks meer as vel en but** *ov* {DWs} = vel over been; **t vlees zit um de but** {DWs}
botn *bn* {=bótn DWs} = benen; van been gemaakt; **botn knöap** {DWs} = benen knopen
botter *zn.m ~s, bötterken* {=bòtt&r} = boter (als ding); **nen botter van vief póond** {DWs} =

een kluit boter van vijf pond
botter *zn.v* {=bòtt&r DWs} = boter (als stof); **botter op t broad** {DWs}; **hee is met t gat in de botter valn** *ov* {DWs}
botterblaar *zn.n* {DWs} → **botterblad**
botterbloom *zn.v -bloomn, -bleumken* {DWs} = boterbloem; ranunculus (acer)
botterfabriek *zn.o ~n* {DWs} = zuivelfabriek
botterkneader *zn.m* {DWs} = boterkneedmachine
botterkoarf *zn.m -köarv.e, -köarfken* {DWs} = boodschappenmand (van riet met twee kleppen); mand (waarmee de boter naar de markt werd gebracht); **moor kóomp wa met n botterkoarf** {DWs} = moeder komt wel afrekenen
botterkook *zn.v* {DWs} = boterkoek (als stof)
bottermaark *zn.o* {DWs} = botermarkt (deel van de markt waar boter wordt verkocht)
bottern *ww.z* {DWs} = boteren (het afscheiden van boter uit melk door te karnen); **de melk bottert** {DWs}; **t wil|wol nich bottern** *ov* {DWs}
botters *zn.n* {DWs} → **botter** *zn.m*
bottersleef *zn.m -sleev* {DWs} = boterlepel (van hout om te kneden)
botterspoan *zn.m -spöan* {DWs} = boterspaan
bottervaat *zn.n* {DWs} → **bottervat**
bottervat *zn.o* {DWs} = botervat
bouwhaann *zn.m* {DWs} = oogstfeest; einde van de oogsttijd; **wie hebt n bouwhaann** {DWs} = we hebben de laatste rogge binnen
bouwlien *zn.v* {DWs} = ploegleidsel; verlengstuk voor teugel bij het ploegen
bouwmänken *zn.k* {DWs} = kwikstaart → **bouwman**
bouwn *ww.z* {=bòwn HDu:bauer=boer} = **1.** bouwen **2.** {DWs} ploegen; **laand bouwn** {DWs}
bouwploog *zn.v* {DWs} = ploeg (bouw-)
bovn *vz* {=bòwm DWs} → **boavn**
bovnboks *zn.v ~n* {DWs} → **boavnboks.e**
bovndeur *zn.m* {DWs} → **boavnduur**
bovnean *zn.m* {DWs} → **boavneande**
Bovngroafschup *en.lv* {=bòvm-gròòschup DWs} = Bovengraafschap Bentheim (zuidelijk deel daarvan)
bovnkamer *zn.v* {DWs} → **boavnkamer**
bovnmeester *zn.m* {DWs} → **boavnmeister**
bozem *zn.m ~s* {=booz&m DWs} = schouw (boven het open vuur); haardkap; rookvang; **de schöttels stoat veur|op n bozem** {DWs}; **t vuur braandt oonder n bozem** {DWs}
braak *zn.v* {DWs} = **1.** {DWs} braak (vlas-); werktuig (voor het breken van vlasstengels) **2.** {DWs} bouwval; ruïne
braakn *ww* {=braakng DWs} = braken (van vlas)
braand *zn.m brean.de|~n* {DWs} = **1.** brand; **woor ís den braand, woor ís den braand** *ur* {DWs} = uitroep (waarmee mankgaanden worden bespot) **2.** {DWs} brandstof; turf (als brandstof); **zunig wedn op n braand** {DWs} = zuinig zijn met brandstof
braandeg *zn.v* {DWs} = verbrande kant (bv. van een brood)
braandewien *zn.m* {DWs} = brandewijn
braandgat *zn.o -gaat|~e, -geatken* {DWs} = brandgat; **in n hook van n keerkhof was vroger**

n deep braandgat {DWs}
braandhoalt *zn.o* {DWs} = brandhout
braandkast *zn.v* {DWs} → **braandkas.t.e**
braandkas.t.e *zn.v* = **1.** brandkast **2.** {DWs} brandverzekering
braandklok *zn.v* {DWs WHD: *De brandklok te Denekamp is in 1518 gegoten door de Menisterse klokgieter Wolter Wetterhues.*} = brandklok
Braandlecht *en.p* {DWs} = Brandlecht (buurtschap in de Graafschap Bentheim onder Nordhorn, D.)
Braandlechter *bn* {DWs} = uit|van Brandlecht; **Braandlechter umgaank** *zn.m* {DWs} = processie in Brandlecht op sacramentsdag
braandspuit *zn.v ~n* {DWs} = brandspuit
braandzalv *zn.v* {DWs} → **braandzalve**
braandzalve *zn.v -zalvn* {DWs} = brandzalf
braanschen *ww.z* {DWs} → **braansken**
braansken *ww.z* = **1.** hinniken (zacht) **2.** {DWs} loeien (doordringend); **de beest braanschet zoa, ze hebt gin water meer** {DWs} **3.** {DWs} spreken (luid); betogen (luid); **braanschen op** {DWs} = pochen op (luid); ?; **n keerl lag door te braanschen op zienn riekdom** {DWs}
brak *zn.v ~n* {DWs} = kind (wild); wildebras (kind)
branderei *zn.v* {=brann&rej DWs} → **branderiej.e**
branderiej.e *zn.v ~n* = jeneverstokerij; branderij; **Zwartkaamp op De Haar har ne branderei** {DWs}
brandn *ww.z* {=brann DWs} → **braandn**
brannekkel *zn.m ~* {DWs} → **braandnettel** *zn.m*
brannekkel *zn.n* {DWs} → **brannekkel** *zn.m*
brannettel *zn.v* {DWs GvdV: *Geslachtsfout of vr. als soort?*} → **braandnettel** *zn.m*
Breamer *bn* {DWs} = Bremer; uit|van Bremen; **Breamer steen** {DWs} = rode Bremer zandsteen
Breamn *en.p* {DWs} = Bremen (D.)
breasem *zn.m ~s* {=brèèsm|brèèzm DWs} = brasem
breasems *zn.n* {DWs} → **breasem**
bredte *zn.v* {=brett&|bret-t& DWs} = breedte
bree *bn.v* {DWs} → **breed**
bree *zn.v* {DWs} → **brei**
breebiel *zn.v* {DWs} = kerfbijl; breebijl; **met de breebiel der op in houwn** *ov* {DWs} = royaal leven
breed *bb breder, ~st, brede, ~n* {DWs} = breed; wijd (van een gat); **met de bree biel der op in hown** {DWs} = royaal doen; veel geld uitgeven; **wel t breed hef, dee löt t breed hangn** *gz* {DWs} = wie veel geld heeft geeft veel uit
breeddörscher *zn.m ~s* {DWs} = dorsmachine (breed-)
breef *zn.m breve|breev, ~ken* {DWs} = **1.** brief **2.** stuk papier; winkelzakje (van papier); **[t bootram] in nen breef doon** {DWs} = in een stuk papier doen **3.** {DWs} waardepapier; document (van waarde); getuigschrift; **breefkes|breafkes trekn** {DWs WHD: *Loting bij een sterfgeval door de naaste buren om wie aan bepaalde groepen personen het overlijden moeten aanzeggen.*} = loten (m.b.v. briefjes); **de oaldste breev hebn** *ov* {DWs} = de oudste

rechten hebben; **n breefken van tien geùldn** {DWs}
breefken *zn.k* {DWs} = biljet (bank-) → **breef**
breenk *zn.m* {MNe:beringen=insluiten} = brink; dorpsplein (met gras begroeid)
breestuk *zn.n* {DWs} = bouwland (deel van es); akkers (op es); uitbreiding van esgrond
breev *zn.n* {=breew DWs} → **breef**
brei *zn.v* {DWs} = **1.** brede **2.** {DWs} bouwland (deel van es)
breinoal *zn.v* {DWs} → **breinoal.d.e**
Brekkelkaamp *en.p* {DWs} = Breklenkamp
brekn *ww.s brökn|brokn|brakn, brök, brekt|brek* {=brekng DWs} = breken
brekvällig *bb* {DWs} = bouwvallig; gammel
brem *zn* {DWs GvdV: *Waarschijnlijk alleen in deze uitdrukking, want bron DWs heeft 'broambos' voor bremstruik.* .WNT: *Mogelijke oorsprong 'zo zout als brijn' (pekel), Fries 'sa sâlt as brein', Stadsfries 'so sout as brim'. Hiernaast komen 'brijnzout' en 'bremzout' beide voor. Het gebruik van ingezouten bremknoppen als kappertjes kan de verwisseling verklaren.*} ; **[t etn was] zoa zoolt as brem** {DWs} = erg zout; zo zout als brem
bresterd *zn.m ~s* {DWs} = dikzak (breed); breed corpulent persoon; **nen dikn bresterd van nen keerl** {DWs}
breudhen *zn.v breudhoonder* {DWs} → **brodhen**
breudhoonder *zn.n* {=breuthoon&r DWs} → **breudhen**
breudn *ww.s brod|brodn, breud, bröd|brod* {=breun DWs HLB: *In Broekheurne genasaleerd.*} = broeden; **de hen [hef] brod** {DWs}
breuds *bb ~er, -, ~e* {DWs} → **brods**
breudsel *zn.o ~s* {DWs} = broedsel; aantal (eieren in een nest); **n breudsel eier** {DWs}
breuibak *zn.m -bäk.ke, -bäkken* {DWs} = broeibak
breuierig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = broeierig; zwoel (van het weer); warm en vochtig (van het weer)
breuin *ww.z* {DWs} = broeien (van hooi)
breur *zn.m ~s, ~ken* {DWs MTw:broder} = broer; broeder
breursel *zn.o ~s* {DWs} → **bereursel**
breursellöapn *zn.o* {DWs} → **bereurselleupn**
briink *zn.m* {DWs} → **breenk**
Briink *en.lm* {DWs} = Brink (in Denekamp); **op n Briink in Deanekaamp** {DWs}
Briinker *bn* {DWs} = van de Brink (in Denekamp); **de Briinker bizzinge** {DWs} = kleine [na-] kermis in de herfst op de Brink; **de Briinker kast** {DWs} = het veefonds van de Brink; **de Briinker mein** {DWs} = de weiden aan De Brink
briinkgrös *zn.o* {DWs} = straatgras; poa (annua)
briinkklaver *zn.v* {DWs} = klaver (witte); trifolium (repens)
bril *zn.m* {DWs} = bril (ook wc-)
Broabaant *en.l* {DWs} = Brabant (Noord-)
broad *zn.o bröa, bröadken* {DWs} → **brood**
broadbikkersnust *zn.o* {DWs GvdV: *Lett. 'broodetersnest'.*} = hoop stront (van mens); poepplek
broadkrömmel *zn.n* {DWs} → **broadkrömmel** *zn.m*
broadmes *zn.o ~.se* {DWs} → **broodmes**
broadn *ww.s broadn, breu|breud|brood|bröa, bröd* {=Ens:bròòn|EnL:bròan DWs} =

braden; **vlees broadn** {DWs}
broadschroev *zn.v ~n* {DWs WHD: *Eig. iemand die grote hoeveelheden roggebrood naar binnen schroeft.*} = eter (ruw.); vreetzak
broadsniedn *zn.o* {DWs} → **broodsniedn**
broadtreadn *zn.o* {DWs} → **broodtreadn**
broadwinnige *zn.v* {DWs} → **broodwinning**
broadwinning *zn.v* = broodwinning; **dat was door ginne broadwinnige men ne geeldwinnige** {DWs}
broak *zn.v ~n* {DWs WHD: *Bouwland ontstaan uit woeste grond die gebroken, d.w.z. ontgonnen is.*} = braakland (als ding); es (braakliggend); akker (hoog, braakliggend)
broambos *zn.m -buske* {DWs GvdV: *In bron TVH vertaald met braambos.*} = brem (-struik)
brocht *ww.d* {DWs Fri:brocht} → **brengn**
brod *zn.o bröa* {=bròt} = bord (van hout); plank (schoolbord, wand-); deksel (van hout); **hee hef n bröd veur n kop** {DWs}
bröd *zn.n* {DWs} → **bröd** *zn.o*
bröd *zn.o ~.de|brör|~n, ~ken* {DWs} → **brod** (plank)
brödde *zn.n* {DWs} → **bröd** *zn.o*
broder *zn.m ~s* {DWs San:bhraatr Lat:frater} = broeder (klooster-)
brödken *zn.k* {DWs} → **bröd** *zn.o*
broed *zn.v bruud, bruudken|bruudjen* {=broeed DWs} = bruid
broedskoo *zn.v* {DWs} = bruidskoe (door de bruid meegebracht)
broedwaag *zn.v -waagns* {DWs} → **broedswaag**
broedwaagveurn *zn.o* {DWs} = bruidswagenvoeren
broekn *ww.z broekt, broekn, broekt* {=broekng DWs} = gebruiken; gebruikmaken van; **wat broekt hee zik** {DWs}; **zik|zich broekn** {DWs} = zich inspannen; zijn|haar best doen
broen *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=broeen DWs HLB: *Geringe nasalering na lange klinker.*} = bruin; **broene boonn** {DWs}; **broenn sokker** *zn.m* {DWs} = bruine suiker
Broenehaar *en.p* = Bruinehaar; **de Broenhaar** {DWs} = Bruinehaar
Broenhaar *zn.v* {DWs} → **Broenehaar** *en.p*
broenn *zn.m ~* {DWs} = paard (bruin); **dat kan n broenn nich trekn** *ov* {DWs} = dat kunnen we niet betalen; dat gaat boven de begroting
broes *zn.m* = schuim (massa samenhangende luchtbelletjes); **broes op de melk** {DWs}
broes *zn.o* {=broees DWs} → **broes** *zn.m*
brök *zn.m* = **1.** breuk **2.** hernia; **nen dubbeln brök** {DWs}
brökbaand *zn.m -bean* {DWs} = breukband
brömmel *zn.v ~|~n* {DWs} → **brömmel** *zn.m*
brömmelbeernbos *zn.m* {DWs} = braamstruik; rubus (fruticosus)
brömmelbos *zn.m* {DWs} = braamstruik; rubus (fruticosus)
brömmeldeurn *zn.n* {DWs} = braamtakken; braamstruik
brommer *zn.m ~s* {DWs} → **brommer.d**
brommer.d *zn.m ~s, brummerken|brumken* = blauwe aasvlieg; **brumkes sloan** {DWs} = ? (kinderspel)
bromn *ww.z* {DWs} = brommen; gonzen; zoemen; fluiten (van kogels)
broodkrömmel *zn.m ~s* = broodkruimel; **de broadkrömmel stekt em** *ov* {DWs} = hij heeft het te goed; hij kan de luxe niet aan; hij kan de weelde niet dragen

broodwinning *zn.v* = broodwinning; **dat was door ginne broadwinnige, men ne gealdwinnige** {DWs}
Brookheurn.e *zn.n* ; **De Brookheurn.e** *en.p* {DWs} = Broekheurne
brör *zn.n* {DWs} → **bröd** *zn.o*
bros *bb ~ser, ~t, ~se, ~n* {=bròs DWs} = **1.** blut; platzak **2.** {DWs} broos; bros; **bros ies** {DWs}; **brosse beschuutn** {DWs}
bros *zn.m* {DWs} = els (gereedschap); **de schoomaker broekt nen bros** {DWs}
brouwerei *zn.v* {DWs} → **brouweriej.e**
brouweriej.e *zn.v* = brouwerij; **de Hengeler|Grolsche brouwerei** {DWs}
brug *zn.v* {DWs} → **brug.ge** (brood)
brugom *zn.m ~s* {=bruugóm DWs GvdV: *Naast de trefwoorden 'brugom' en 'brulefte' met uitspraak uu vanwege de open lettergreep, heeft bron TVH 'brulftnleedje' en 'brulftnneuger'.*} → **breugom**
brugoms *zn.n* {DWs} → **brugom**
brulft *zn.v ~n* {DWs} → **brulft.e**
brulft.e *zn.v ~n* {GvdV: *Verb. van het oude 'broedlöfte'. Later 'broedlachte', misschien zoals 'kracht' uit 'kraft' ontstond.*} = bruiloft; **brulft holdn** {DWs}; **noar de brulft goan** {DWs}
brulfteneuger *zn.m ~s* {GvdV: *Verg. 'broedsneuger'.*} = meedeler (van aanstaande bruiloft); bruiloftsnodiger; **de brulftnnöagers zeadn eerst t sprök op en wördn dan trakteerd** {DWs}
brulftenöagersprok *zn.m* {DWs} = bruiloftsnodigersvers
brulftnleed *zn.o -lede* {DWs} → **brulfteleed**
brulftnnöager *zn.m ~s* {DWs} → **brulfteneuger**
brulftnwaag *zn.v* {DWs} = bruiloftswagen
brumkes *zn.kn* {DWs} → **brommer.d**
brutoal *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=br&tòòl DWs} → **brudoal**
brutoaligheid *zn.v* {=br&tòòl&ghejt DWs} = brutaliteit
bui *zn.v ~n, ~ken* {=böj DWs} → **buj.je**
buis *zn.o buize, buisken* {=böjs DWs} = buis (kledingstuk); wambuis; kiel (kledingstuk); colbert; onderjas
buisnood *zn.m* {=böj-snóót DWs} → **böwsnoad**
buiz *zn.v ~n* {DWs} → **buis** *zn.v*
buizn *zn.n* {DWs} → **beuzn**
buk *zn.n* {DWs} → **bok**
bukken *zn.k* {DWs} → **bok**
bukkinge *zn.n* {DWs} → **bukkink**
bukkink *zn.m bukkinge* {DWs} → **bukn**
bukn *zn.m ~s* {=bukng DWs} = bokking (gerookte steurharing)
bukns *zn.n* {DWs} → **bukn**
buksken *zn.k* {DWs} → **boks.e**
bulsterken *zn.k* {DWs} → **bolster** (ó)
bungel *zn.m ~s* {WHD: *Een bungel is een stuk hout dat men een koe of schaap om de hals bindt en het dier het lopen bemoeilijkt.* Fri:bongel} = **1.** schommel; slingertouw **2.** {DWs} bungel; bongel
bungeln *ww.z* {DWs} = schommelen; bungelen; **der bie [an] bungeln** {DWs} = er maar zo'n beetje bij hangen

bungeltouw *zn.o -töw* {DWs} = schommel (van een touw gemaakt)
bus *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **bus.se**
busche *zn.n* {DWs} → **bos** *zn.m* (struik)
busken *zn.k* {DWs} → **bus.se**
busken *zn.k* {DWs} = bosje (struik) → **bos** *zn.m* (struik)
busn *zn.n* {DWs} → **bus.se**
busnrek *zn.o* {DWs} = melkbussenrek
butbrekns *bn* {DWs GvdV: *Verg. 'kopbrekns'.*} = zwaar (van lichamelijk werk); **dat is gin butbrekns weark** {DWs} = dat is geen moeilijk werk
bute *zn.v* = **1.** buit; roofgoed; prooi **2.** {DWs} voordeel; baat; winst; profijt; **door hes gin buut bie** {DWs} = daar heb je geen voordeel van
buugn *ww.s beugn|boogn, beug|boog, bög|bug* = **1.** buigen (krom maken); **hee wil n kop nich böagn** *ov* {DWs} = hij wil niet onderdanig zijn; hij wil niet toegeven; **nen stok böagn** {DWs} **2.** {DWs} lopen (moeizaam, gebogen); **door böagn hee weer hen** {DWs}
buul *zn.m ~n|bule|~s, ~ken|buultjen* {=buel DWs} = **1.** zak (klein, meestal van katoen of linnen, vierkant); buidel (geld-); collectezak; kerkenzak; **nen buul vol geeld|knikkers** {DWs} **2.** {DWs} zak (scheldwoord); mispunt; lammeling; **nen buul van ne jong | nen keerl** {DWs}; **zonn grootn buul!** {DWs}
buuln *ww.z buuld* {DWs} = builen; zeven (van meel); van zemelen ontdoen
buuls *zn.n* {DWs} → **buul** *zn.m*
buurken *zn.k* {DWs} → **boer** (algemeen)
buurleu *zn.n* {DWs} → **buurman**
buurman *zn.m buurleu* {DWs} = buurman
buurn *ww.z buurd* {PGe:beran ASa:beran OGe:beran} = **1.** tillen (zwaar, op-); dragen (zwaar); **heur is! wat de hoond schit, dat beur is!** {DWs}; **moor kan n pot alleen nog wa beurn** *gz* {DWs} = ik wil geen hulp van een jonge vrouw (bij het koken) **2.** {DWs} beuren; innen; ontvangen (van geld)
Buurn *en.p* {DWs} = Emsbüren (dorp bij de Ems, Kreis Lingen, D.)
buurt *zn.v ~n, ~jen* {DWs} = buurt; stadsdeel; wijk (stads-); nabijheid; **buurt annemn** {DWs WHD: *Het gebruik van een nieuw ingekomene om de buren op visite te vragen als bewijs dat hij ze beschouwt als zijn buren op wie hij in voorkomende gevallen een beroep kan doen.*} = inwijdingsfeest (voor de buren na het betrekken van een nieuwe woning)
buut *zn.v ~n* {DWs} → **bute**
buutn *ww.z* {DWs} = ruilen; verhandelen; **zö'w buutn?** {DWs} = zullen we ruilen?

C

ceant *zn.m ~n* {=sèènt DWs} = cent (0,01 gulden)
cemeant *zn.m* {=s&mèènt DWs} = cement; bindmiddel
cemeantbuizn *zn.n* {DWs} = cementbuizen

D

daag *zn.n* {DWs} → **dag** *zn.m*
daal *bw* {DWs HLB: *Historische datief.* Got:dalath Fri:del} = omlaag; neer; naar beneden; geveld (van een boom); **hoeke, hoeke dale** {DWs}; **wie hebt t grös daal** {DWs} = het gras is gemaaid
daalder *zn.m ~s, dealderken* {=daal&r|daald&r Eng:dollar} = daalder (1,5 gulden); **door hes nen daalder, goa noar de markt, koap ne koo, kisman too, kiele-kiele-kiele** {DWs}; **Hollaandschen daalder** *zn.m* {DWs} = geldstuk (van 3,5 gulden); ?; **Pruuschen daalder** *zn.m* {DWs} = geldstuk (van 3 mark)
daaldoon *ww.s* {DWs} = omhakken; neerhalen; maaien (van rogge); naar beneden halen; kappen (van bomen, om-)
daalhoekn *ww.z* {DWs} = hurken (neer-); op de hurken gaan zitten (om te plassen of te poepen); **hoeke, hoeke dale** {DWs WHD: *Uitroep bij bepaald kinderspel.*}
daalhouwn *ww.s* {DWs} = neerslaan; kappen (van bomen, om-); omhakken; **de böam daalhouwn** {DWs} = de bomen kappen
daallegn *ww.s* {DWs} = neerleggen; neerschieten; **t weark der daallegn** {DWs} = het werk neerleggen
daallign *ww.s* {DWs} = op de grond liggen; **mien potload lig daal** {DWs}
daalpleern *ww.z* {DWs} = vallen (met een dreun); neerkomen (met geweld); neerkwakken; neerdonderen; neerploffen; neerstorten; **hee pleern daal** {DWs} = hij viel met een smak op de grond
daalsmietn *ww.s* {DWs} = neergooien; **smiet die daal** *ur* {DWs} = ga zitten; **t weark der daalsmietn** {DWs} = het werk neerleggen; het bijltje erbij neergooien
daalstoatn *ww.z* {DWs} = omstoten; neerslaan; ?
daaltn *bw* {DWs} = beneden (naar)
daalvaln *ww.s* {DWs} = neervallen; naar beneden vallen
daamp *zn.m deamp.e|~n, deampken* {DWs} = **1.** {DWs} damp; nevel; mist; **n daamp mot eerst optrekn** {DWs} = de mist moet eerst optrekken; **tegn n oavnd, dan koomp der zonn daamp** {DWs} **2.** {DWs} rook; **n daamp slöt der of** {DWs} = de rook slaat eraf; **oet n schorsteen | de piep koomp daamp** {DWs} **3.** rookpluim; rookwolk; **deamp as vulstert trekn** {DWs} = dikke rookwolken uitblazen (bij het roken)
daampn *ww.z* {=daampm DWs} = **1.** dampen; wasemen; stoom afgeven **2.** roken; rook afgeven; **n schorsteen dampt** {DWs} = de schoorsteen rookt
daank *zn.m* {DWs} = dank; dankbaarheid; **dat was em nich van daank** {DWs} = dat beviel hem niet; **dat was em van daank** {DWs} = dat deed hem genoegen; **men kan em nooit wat van daank doon** {DWs} = je kunt het hem nooit naar de zin maken; **nen hoogn daank, dat was als, wat hee der met verdeende** {DWs}
daankn *ww.z* {DWs} = danken; bedanken
daanknsweerd *bw* {DWs} = een bedankje waard (meestal bij niet aannemen)
daans *zn.m ~n, deansken* {DWs} = dans
daansmeister *zn.m* {DWs} = **1.** dansleraar **2.** {DWs} geit (hum.)
dadderig *bb* {DWs GvdV: *Verg. 'döddérig' en 'dodderig'.* Dre:dadderig=opgezwollen van gezicht} = slap (van weligheid); **men mot nich te völ met aal wearkn, door wordt t grei zoa dadderig van** {DWs}
dag *zn.m dage|daag|dag, ~jen|dägjen* {DWs PGe:dagaz PGe:dagôz=dagen ASa:dag} = dag; **door he'k ginn grootn dag van** {DWs} = daar heb ik niet veel mee op; **zienn dag hebn**

{DWs} = goed gemutst zijn; een goede dag hebben; een goed humeur hebben
dagdeef *zn.m -deev* {DWs} = dagdief; leegloper; dagloner (die de kantjes er van af loopt)
daghuur *zn.v* {DWs} = dagloon; daghuur; **op daghuur goan** {DWs} = werken op uurbasis
daghuurder *zn.m* {DWs} = dagloner
dagstok *zn.m* {DWs} = wandelstok
dagweark *zn.o* {DWs WHD: *Als oppervlaktemaat de grootte van een stuk hooiland dat in een dag gemaaid kan worden (met de zeis).*} = **1.** dagwerk; een dagtaak; werk (dat de hele dag in beslag neemt); **De Veer|Twaalf Dagweark** *en.l* {DWs} **2.** {DWs} oppervlaktemaat (voor hooiland van ong. 0,5 hectare)
dak *zn.o dake|daakn, däksken* {DWs} = **1.** dak; **n hoog dak** {DWs} **2.** dakbedekking (van stro); strodak; **der is te völ.le dak op t hoes** *ov* {DWs} = er wordt meegeluisterd; je kunt hier niet vrijuit praten; er zijn te veel luisteraars (mee-); er is te veel bekijks; **op dat oolde hoes zit nog dak** {DWs} = ?
dale *bw* {=daal& DWs Got:dalath Fri:del} → **daal**
dalias *zn.v ~n* {DWs} → **dalia**
daliasn *zn.n* {DWs} → **dalia**
dam *zn.m däm.me, dämken* {DWs} = dam; dijk; **n dam langs de Diinkel** {DWs}; **op n dam wean** *ov* {DWs} = je goed voelen; in je schik zijn; goedgemutst zijn; goedgehumeurd zijn
dame *zn.v* {DWs} = dame; **nen heer en ne dame** {DWs}
dampt *ww.t3* {DWs} → **daampn**
dan *zn.v* {DWs HLB: *Geen of geringe nasalering waar de n door jonge (19de-eeuwse) weglating aan het eind kwam te staan.*} → **dan.ne**
dänken *zn.k* {DWs} → **dan**
dann *bn* {DWs} = dennen (-houten)
dann *zn.n* {DWs} → **dan.ne**
dannappel *zn.m ~* {DWs} = denappel; dennenkegel
dannbos *zn.m -buske|-busche, -busken* {DWs} = dennenbos
dan.ne *zn.v ~n, dänken|dänneken* {HLB: *In Enschede verdween de tweede lettergreep in de 19de eeuw.*} = den; dennenboom; pinus; **fiene dan** *zn.v* {DWs} = spar (fijne); picea (abies); **grovve danne|denne** *zn.v* {DWs} = den; dennenboom; pinus
dannhoalt *zn.o* {DWs} = dennenhout
dannnoaldn *zn.n* {=dann-nòòln DWs} = dennennaalden
dannplaank *zn.v ~n* {DWs} = dennenhouten plank
dannsleet *zn.m ~|-slete, ~ken* {DWs} = dennenstam (dun)
dannstobn *zn.m* {DWs} = dennenstobbe; wortelstuk (van een den)
danntoog *zn.m* {DWs} = dennentak
dauw *zn.m* = dauw; **nat van n doa** {DWs}
dauwn *ww.z* = dauwen; druppels vormen; **as t zoa douwt, hoof t noch te regn** *gz* {DWs}
dauwtreadn *ww.s* = dauwtrappen (op hemelvaartsdag); **pingstermoandag goa'w en douwtreadn** {DWs} = pinkstermaandag gaan we dauwtrappen
dawweln *ww.z* {DWs Fri:djoeie} = stoeien; ravotten; dartelen; spelen (van jonge dieren); elkaar een beetje plagen
dea *ww.v13* {=dèè|EnL:dèa DWs} → **doon** *ww.s*
deain *ww.z* {=dèèjn DWs} = dooien
Dealdner *bn* {=dèèln&r|dèèldn&r} = Deldener; **t Deeldner Brook** *en.l* {DWs}

deamp *zn.n* {DWs} → **daamp**
deampig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs Dev:dämpig Hrd:dempig} = kortademig (meestal van een paard); **hee is zoa deampig** {DWs} = hij heeft last van bronchitis of astma; **t peerd is deampig** {DWs}
deampigheid *zn.v* {DWs} = kortademigheid (meestal van een paard); benauwdheid (op de borst)
Deanekaamp *en.p* {DWs} = Denekamp; **dat peerd kik al met t ene oog op Degnkamp an** *ov* {DWs WHD: *Uitdrukking zinspeelt op de joodse paardenvilder in Denekamp in de 19de eeuw.*} = dat paard is goed voor de vilder
deankn *ww.s dach.t, dach.t|dachn|dogge, dech* = **1.** denken; piekeren; **door he'k nooit gin deenkn op doan** {DWs} = daar heb ik nooit aan gedacht **2.** {DWs} heugen; **t denkt mie nich, dat der ooit zoavöl snee valn is** {DWs} = ik kan me niet herinneren dat er ooit zoveel sneeuw gevallen is
deansken *zn.k* {DWs} → **daans**
dearm *zn.m ~, ~ken* {DWs} → **dearm** *zn.v*
dearm *zn.v ~e|~en|~n|~* {HLB: *Van oudsher zonder e-uitgang. Waarsch. ontstaan uit de veelgebruikte meervoudsvorm van 'daarm'.*} = **1.** darm; **dunne|dikke|bliinde dearm** {DWs} **2.** snaar (van schapendarm op muziekinstrument); **dearm|daarm sloan** {DWs} = op een snaarinstrument spelen (luid, arch.); de snaren stevig beroeren; **Hearm, sloa dearm|daarm** {DWs GvdV: *Zetfout in bron OLA? Streekvariant of meervoud 'dearm' ligt vanwege de rijm op 'Hearm' meer voor de hand. Dingeldein verklaart 'dearm' uit 'learm' (alarm) vanwege 'Harmen sloa larmen' in het Oldenburgs. Kijk voor het hele rijm bij 'Hearm'.*}
Deavnter *bn* = Deventer; **hee mot eankele reiz Devnter hebn** *ov* {DWs} = hij moet naar het gekkenhuis
december *zn.m* {=deesemb&r DWs GvdV: *De tiende maand van de Romeinse kalender.*} = december
dee *vn.t* {DWs} = die (vr. enk. en meervoud, ook mann.); degene die; wie; **n pad dee was zoa glad, doe völ ik op mien gat** {DWs}
deef *zn.m deev|deve* {DWs} = dief
deefstal *zn.m* {DWs} = diefstal
deeg *zn.o* {DWs} → **deeg** *zn.m*
deegrol *zn.v ~n* {DWs} = deegrol
deel *zn.n* {DWs} → **deel** *zn.o*
deel *zn.o dele|~|~n, ~ken* {DWs MTw:deel|del|deil Dev:deil} = **1.** deel; aantal; gedeelte; hoeveelheid; **dat schort n deel** {DWs} = dat scheelt een stuk; **n [groot] deel volk** {DWs} = veel mensen; een menigte **2.** {DWs} opzicht; **in aln deel** {DWs} = in alle opzichten **3.** {DWs} kous; **twee paar deel** {DWs} = twee paar kousen
Deeldn *en.p* {=deeln DWs} → **Dealdn**
Deeldner *bn* {DWs} → **Dealdner**
deemeudig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=deemeud&g !dee DWs} = deemoedig
deender *zn.m ~s* {=deen&r|deend&r DWs} = diender; politieagent; veldwachter
Deenkel *en.wm* = Dinkel; **de Deenkel|Diinkel** {DWs} = de Dinkel
deenkn *ww.s* {DWs} → **deankn**
deenn *ww.z deend, deenn, deent* {DWs} = dienen; dienstbode of knecht zijn; **de mis deenn** {DWs}

deep *bb deper, ~st, depe, ~n* {DWs Sal:dieepe} = diep
Deepn *en.p* {=deepm DWs} = Diepenheim
Deepngoor *en.l* {DWs} = Diepengoor (moeras ten oosten van Denekamp)
deepte *zn.v* {DWs} = diepte
deer *zn.o ~s|~n, ~ken* {=dii.r DWs} = dier (meestal gevaarlijk of groot in zijn soort)
deerken *zn.k* {DWs} → **deer**
deerm *zn.v* {DWs} → **dearm** *zn.v*
deers *zn.n* {DWs} = kanjers → **deer**
deev *zn.n* {=deew DWs} → **deef**
Degnkaamp *en.p* {DWs WHD: *Zo genoemd in de omtrek.* GvdV: *O.a. in Mander uitgesproken met een scherpe g, overeenkomstig de middeleeuwse benaming Degenkamp.*} → **Deanekaamp**
dei *zn.m* {DWs GvdV: *Verg. 'dein'.*} → **diej**
dein *ww.z* {DWs GvdV: *Verg. 'dei'.*} → **diejn**
dekkeplagn *zn.m ~* = dekplag; veenplag (om wintervoorraad mee af te dekken, van 100 x 80 tot 150 x 100 cm); dakplag; **dekplagn stekn** {DWs}
dekkleed *zn.o ~n* {DWs} = dekkleed
dekn *ww.z* {DWs} = dekken
dekn *zn.v ~s, ~ken* {=dekng DWs} = deken (voor een bed)
deknken *zn.k* {DWs} → **dekn**
dekns *zn.n* {DWs} → **dekn**
dekplag *zn.v ~n* {DWs} → **dekkeplagn** *zn.m*
deksel *zn.o ~s, ~ken* {DWs} = deksel
del *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **del.le**
deldeur *zn.v ~n* {DWs} → **delndeur**
delken *zn.k* {DWs} → **del.le**
derteen *tw.h* {=detteen DWs} = dertien; **derteen in t dozien** *ov* {DWs} = dertien in een dozijn; **door geet der ok gin derteen van in n dozien** {DWs} = dat is een bijzonder exemplaar
destergood *zn.o* {DWs} = dwarsdrijvers; mensen die een ander graag tegenspreken; ruziezoekers; betweters
destern *ww.z* {DWs} → **disseln**
deuk *zn.n* {DWs} → **dook** *zn.m*
deun *zn.v* {DWs} → **deun.e**
deun.e *zn.v* = **1.** deun; wijs; melodietje **2.** {DWs} humeur; **good te deun wean** {DWs} = in een goed humeur zijn; goede zin hebben; vrolijk en opgewekt zijn; goedgehumeurd zijn; in zijn schik zijn
deup *zn.m ~n* = doop; **ankomn zundag is der döap** {DWs}
deur *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **duur** (deur)
deurdoon *ww.s* {DWs} → **duurdoon**
deurgoan *ww.s* {DWs} → **duurgoan**
deurndreùmpel *zn.m ~s* {DWs} = drempel (deur-)
deurnheg *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **deurnheg.ge**
Deurnige *en.p* {DWs} → **Deurningn**
Deurniger *bn* {DWs} = Deurninger; van|uit Deurningen

Deurningn *en.p* = **1.** Deurningen (gem. Denekamp, Noord-) **2.** Deurningen (gem. Weerselo); **t ginne|äkste Deurnige** {DWs} = Deurningen (gem. Weerselo, vanuit Denekamp gezien)
deurnkruk *zn.v ~n* {DWs} → **duurnkruk.ke**
deurnpost *zn.m -pöst* {DWs} → **duurnpost**
deurnpöst *zn.n* {DWs} → **deurnpost**
deurnslöttel *zn.m ~s* {DWs} = deursleutel
deurnsnit *zn.v* {DWs} = mes (aan lange steel om doornstruiken op te ruimen)
deurpot *zn.m -pötte* {DWs} → **duurpot**
deurslag *zn.m* {DWs} → **duurslag**
deurslöatn *ww.z* {DWs} = doordrinken (ruw.); doorzuipen
deus *zn.v deuzn, ~ken* = **1.** doos **2.** vrouw (neg.); **ne döaz van n vrommes** {DWs} = een oude taart (vrouw)
Devnter *en.p* {=dewnt&r DWs} → **Deavnter**
Devnter-bloom *zn.v* {DWs} = ganzenbloem (gele); chrysant; margriet (groot); chrysanthemum (segetum)
diaakn *zn.m ~* {DWs} = diaken (in de N.H. kerk)
diaaknbaank *zn.v* {DWs} = diakenbank (in de N.H. kerk)
diaaknbook *zn.o* {DWs} = diaconieboek
diej *zn.m* {GvdV: *Verg. 'dei' in Denekamp.*} = dij (groei); wasdom; **door zit gin dei in** {DWs} = dat wil niet groeien
diek *zn.m ~e|~n, ~ken|~sken* {=diek DWs WHD: *In de bet. van vijver nog in eigennamen als Visschediek en Mollendiek.* WJCvW: *Alleen daar waar de grond laag is en aan weerskanten van de weg sloten zijn.*} = **1.** weg (oorspr. verhoogde zand-); zandweg (door laag gebied); mestweg (door laag gebied) **2.** {DWs} water (gegraven); vijver
diekn *ww.z* {DWs WHD: *Afgeleid van 'diek' in de bet. van vijver, waterpoel.*} = roten (weken van vlas); weken (van vlas); laten rotten (van vlas); **t vlas diekn** {DWs} = het vlas in de rootkuil bedekken met rijshout en plaggen
dieksgraavn *zn.m ~* {DWs} → **diekgraavn**
dien *vn.z* {=dien DWs ASa:thín} = jouw (2e pers. onz.); je (2e pers. onz.)
diesel *zn.v ~s* {=diees&l DWs} → **diesel** *zn.m*
diesels *zn.n* {DWs} → **diesel** *zn.v*
diesn *zn.v ~s, diesken* {=dieesn JHS: *Ne diissen vlas is een handvol vlas, zoals zij gehekeld, en opgebonden en weggelegd wordt, om gesponnen te worden.*} = vlasbundel (handvol); bundel (vlas of wol die om het rokkenschap van het spinnewiel wordt gevouwen)
Diinkel *en.wm* {DWs} → **Deenkel**
dik *bb ~ker, ~st, ~ke, ~n* {PGe:theku} = **1.** dik (in omvang); **ne eek, zoa dik as ne mölnas** {DWs}; **nen dikn boam** {DWs}; **t dikste ean koomp noa** {DWs} = de laatste loodjes wegen het zwaarst **2.** zat (dronken); **nen dikn keerl** {DWs} = een dronken man; **zoa dik as n katrol** {DWs} = erg dronken; stomdronken; **zoa dik as ne oel** {DWs} = erg dronken; stomdronken; **zoo|zoa dik as doeznd man** {DWs} = erg dronken; stomdronken; **zoo|zoa dik as n driethoes** {DWs} = erg dronken; stomdronken **3.** rijk (bv. van een boer); **nen dikn boer** {DWs} = een rijke boer; een welgestelde boer **4.** {DWs} stomp; bot (van een mes of een bijl); **de biel was dik** {DWs} = de bijl was bot
dikbroad *zn.o dikbröa* {DWs} = dikzak (jongen of man)

dikkigheid *zn.v* {DWs} = dikte; zwaarlijvigheid
dikpeanz *zn.v ~n* {DWs} = dikbuik; iemand met een dikke buik
dikstert *zn.m* {DWs} = dikstaart; doorgeschoten ui (met dikke bloeistengels)
dikte *zn.v* {DWs} = dikte; gezetheid
dikzak *zn.m* {DWs} = dikzak; **Siller, Siller, dikzak, zövn kop melk had, acht snie broad, doe was Siller dikzak nog nich doad** {DWs}
dil *zn.m ~le, ~ken* {DWs} = **1.** balk (..) **2.** {DWs} steelgat (aan spade of zeisblad); pijlpunthouder; buisstuk (aan zeis); koker (..); dille
dingsdag *zn.m ~e|-daag* {DWs} → **deengseldag**
dissel *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = **1.** {DWs} disselboom **2.** {DWs} dissel (dwarsbijl); kantbijl (dwars)
disselboam *zn.m -böam.e* {DWs} → **disselboom**
disseln *ww.z* {JML: *Aan- en afstoten, zoals de bewegingen van een disselboom.*} = discussiëren; redetwisten; kibbelen; debateren; ruzie maken (met woorden); krakelen; bekvechten (gematigd); **ze hebt door ait wat te destern** {DWs}
doa *bb* {DWs} = dooi; **doa weer** {DWs} = dooiweer; **ik kan de haan nich doa holdn** {DWs} = ?; **t is doa weer** *ov* {DWs} = het gaat regenen (op een hete hooidag, euf.); **t wordt doa** {DWs} = het gaat dooien
doa *bn.v* {DWs} → **doad**
doa *zn.m* {DWs} → **dauw**
doad *bb ~er, ~st, ~e|doa, ~n* {DWs} → **dood**
doad *zn.m* {DWs} → **dood** *zn.m*
doad *zn.m ~n* {DWs} = daad; handeling
doaddoon *ww.s* {DWs} → **dooddoon**
doadgoan *ww.s* {DWs} → **doodgoan**
doadkist *zn.v ~n* {DWs} → **doodskist.e**
doadslim *bb* {DWs} = geslepen; geraffineerd; **dat is nen doadslimn** {DWs}
doafkol *zn.v ~n, -kölken* {DWs} = doofkool; kool (die uitgaat voor opgebrand te zijn)
doafkoln *zn.n* {DWs} = kolen die uitgaan voordat ze opgebrand zijn → **doafkol**
doafpot *zn.m -pöt, -pötken* {DWs} → **doofpot**
doan *ww.d* {=Ens:dòòn|EnL:dòan DWs} = klaar; gereed; voorbij met; over (voorbij); voor elkaar; **doan hebn** {DWs} = klaar zijn (met het werk); **t wear is doan** {DWs} → **doon** *ww.s*
döap *zn.m* {DWs} → **deup** *zn.m*
döapbekn *zn.o* {DWs} → **deupbekn**
döapbook *zn.o -beuk* {DWs} → **deupbook**
döapformelier *zn.o* {DWs} = doopformulier
döapkleed *zn.o -kleer* {DWs} → **deupkleed**
döapn *ww.z* {=dööpm DWs} → **deupn**
döapoolders *zn.n* {DWs} → **deupoolders**
döapsel *zn.o ~s* {DWs} → **deupsel**
döapwater *zn.o* {DWs} → **deupwater**
döapzeùndag *zn.m* {DWs} → **deupzöndag**
doar *bw* {GHz: *Als Ned. 'voor', dus niet als 'da-or'.* Got:thar ASa:thár} = daar; er; **door an too** *bw* {DWs} = tot daar aan toe
doarginder *bw* {=dòò|d&ginn&.r DWs} → **doargeender**

doarp *zn.o döarpe|~n, döarpken* {=dòòRp DWs ASa:thorp|tharp|throp} = dorp
Doarp *zn.m* {=dòòRp DWs} = dorp Denekamp
Doarp-Boer *en.l* ; **De Doarp-Boer** *en.l* {DWs} = de buurtschap Denekamp (rondom het dorp)
Doarper *bn* = van|uit het dorp Denekamp; **Doarper kearmis** {DWs} = Denekamper kermis (derde woensdag in augustus, eerder op 8 september)
Doarper *zn.m* {DWs} = inwoner van het dorp Denekamp (vanuit de omtrek gezien)
doarpn *zn.n* {DWs} → **doarp**
döaz *zn.v ~n* {DWs} → **deus**
dobbeln *ww.z* {=dòbb&ln DWs} = dobbelen; **dat dobbelt der um** {DWs} = dat zal ongeveer mogelijk zijn; dat zal nagenoeg zo zijn; dat zal niet veel schelen
dobbelpreant *zn.v ~n* {DWs} = dobbelprent; ?
dobbelsteen *zn.m ~|~der, ~ken* {DWs} = dobbelsteen
dobbelsteen *zn.n* {DWs} → **dobbelsteen** *zn.m*
doch *bw* {DWs} → **toch**
dochter *zn.v ~s, döchterken* {=dòcht&r DWs} = dochter
döchterken *zn.k* {DWs} → **dochter**
dochters *zn.n* {DWs} → **dochter**
dodn *zn.m ~s|~, dödken|döddeken|dörken|dödnken|dödjen* {=dòdn DWs} = **1.** {DWs} jong vogeltje; **in t nust zatn vief kale dodn** {DWs}; **nen dodn** {DWs} **2.** {DWs} sufferd; sul; slome; onnozele; doetje
dodn *zn.n* {DWs} → **dodn** *zn.m*
doe *bw* {DWs} → **doo** *bw* (toen)
doe *vn.p* {DWs HLB: *Aanspreekkvorm 'dow' geldt gewoonlijk vrouwen, kleine kinderen en zieken. Kinderen onderling 'i-j', tegen moeder 'dow', tegen vader 'i-j' of 'dow'. Bij boeren steeds 'dow', ook tegen onredelijke dieren (1937).* GWa: *In Kerspel Goor werd 'doew' i.p.v. 'iej' gebruikt door kinderen tegen volwassen familieleden en anderen die met 'eum' of 'meuie' worden aangesproken, door kinderen tegen kleinere broertjes en vooral zusjes, door ouders en ooms en tantes tegen kinderen als uitdrukking van tederheid, door volwassenen tegen heel oude mensen uit beleefdheid (1948).* WHD: *In Denekamp tegenover familieleden, goede vrienden en dieren (1953).* HLB: *HJA spreekt zijn vrouw aan met 'i-j', een ander eerder met 'doew'. Zijn vrouw zei schertsend dat ze haar man met 'doew' aansprak als hij geld had gebeurd.* ASa:thu} = jij (2e pers.)
doe *vw* {DWs} → **doo**
doem *zn.m doems|dume|doemn, duumken* {DWs WHD: *Wisselt af met 'dómn'.*} = duim (lichaamsdeel)
doer *zn.m* {DWs} = duur; **op n [langn] doer** {DWs} = op den | de lange duur; uiteindelijk
doerappel *zn.m ~* {DWs} = appel (van duurzame soort); winterappel; duurzame appel (-soort); **ringenetn bint beste doerappel** {DWs}
doern *ww.z doerd, doern* {=doeern DWs} = duren; uithouden; **de appel könt van t joor nich doern** {DWs} = de appels blijven dit jaar niet lang goed; **de keark hef lang doerd** {DWs} = de kerkdienst duurde lang
doev *zn.v ~n, duufken* {=doeew DWs} → **doev.e**
doev.e *zn.v ~n, duufken* {=doeew.&} = duif; **zoa gries|wit as ne doev** {DWs} = erg grijs of wit

doevnboan *zn.v ~n* {DWs} → **doevnboon**
doevneurn *zn.n* {DWs} → **doevnoornd**
doevnhok *zn.m -huk.ke* {=doeemm-hók DWs} = duivenhok
doevnkouw *zn.v* {DWs} → **doevnkouwe**
doevnoornd *zn.m -doevneurn.de* {DWs} → **doevnoarnd**
doevnschöalkes *zn.kn* {DWs} → **doezndschoaln** *zn.n*
doevnstront *zn.v* {DWs} = duivenpoep
doevntil *zn.v ~n* {DWs} = duiventil
doeznd *tw.h* {=doeeznt DWs} = duizend
dögd *zn.v* {DWs} = deugd
döggel *zn.m ~s* {DWs} = deuvel; paspen; pin (voor houtverbindingen)
dogkoor *zn.v ~n, -keurken* {=dògkóó.r DWs} = dogkar (tweewielig); rijtuig (waarin men rug-aan-rug zit, tweewielig)
dögn *ww.s dog, dochn|dogn|dogde|deug, dög* {DWs} = deugen
dok *zn.v dokn* {=dòk DWs} = dok (strowis)
dokter *zn.m ~s, dökterken* {DWs} = dokter; arts
dökterken *zn.k* {DWs} → **dokter**
doktern *ww.z* {DWs} = dokteren; onder doktersbehandeling zijn
dokters *zn.n* {DWs} → **dokter**
doktersgaank *zn.m* {DWs} = doktersbezoek; **mienn|oewn|dienn gaank is ginn doktersgaank** *ov* {DWs} = mijn|jouw tijd is niet zo kostbaar
dol *bb ~ler, ~st, ~le, ~n* {=dól DWs} = **1.** draaierig; duizelig **2.** dol; gek; gestoord; **doln hoond** {DWs} = dolle hond; **met n doln kop** {DWs} = met de gekke kop **3.** {DWs} stomp; **t mes is dol** {DWs WHD: *Raakt in onbruik, vervangen door 'dik' of 'stoomp'.*} **4.** {DWs} gesmolten (van boter); **de botter is dol van de wöarmte** {DWs}
döl *zn.m ~s* {DWs Eng:dullard} = sufferd; sul; slome; sukkel; mafkees; onnozele hals; **nen doorn döl** {DWs} = een onnozele hals
dolhoes *zn.o* {DWs} = gekkenhuis
döllerig *bb* {DWs} → **döllig**
doln *ww.z* {=dóln DWs} = **1.** duizelen **2.** {DWs} ijlen; **n doln hebn** {DWs} = liggen te ijlen
dolwortel *zn.m ~, dolwörtelken* {DWs GvdV: *Niet te verwarren met de gelijknamige waterplant (cicuta virosa).*} = wortel (van kleine vroege soort); peen (van kleine vroege soort); **de dolwörtelkes wilt van t joor niks** {DWs} = de vroege wortels doen het dit jaar niet
dom *bb ~mer, dumst, ~me, ~n* {=dóm DWs Eng:dumb} = dom; **der koomp nog gebrek an domme leu** {DWs}
dommel *zn.m* {DWs} = slaap (half-); **in n dommel valn** {DWs} = in slaap sukkelen
dommelig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs Hrd:dummelig} = slaperig; vakerig; suf (in het hoofd); duizelig; vergeetachtig; lodderig
dommeln *ww.z* {DWs} = dommelen; sluimeren; suffen
domn *zn.m ~s* {DWs WHD: *Wisselt af met 'doem'.*} → **doem** (lichaamsdeel)
domns *zn.n* {DWs} → **domn** *zn.m* (duim)
doo *bw* {Ysl:thá} = toen; **doe begun t te snein** {DWs}
doo *vw* = toen; **doe t koapn opkwam, was t gevn doan** *gz* {DWs} = ?
dood *bb doder, ~st, dode|doo|dooie, ~n* = dood; **ne doa vroot** {DWs} = een dode mol; **nen**

doadn keerl {DWs}
dood *zn.m* = dood (als gebeurtenis); overlijden; **n eenn zienn doad is n aander zien broad** *gz* {DWs}
dood *zn.v* {HBe: *Van lieekn, doodn en de dood wordn tootertiede nooit esprokn. (1907)*} = dood (als verschijnsel); **zal dat vearkn too de doad deenn?** {DWs} = zal dat varken worden geslacht?
dooddoon *ww.s* = doodmaken; slachten; **wie doot t vearkn wanner doad** {DWs}
doodgoan *ww.s* = doodgaan (meestal van dieren); **doadgoan is niks, zea de boer, men dee köstinge!** *zs* {DWs}
doodmeistern *ww.z* {DWs} = behandelen (geneeskundig slecht tot de dood erop volgt); **Jannoa zea: n dokter hef oonze Manes doodmeisterd** {DWs}
doof *bb dover, ~st, dove, doovn* = **1.** doof; **zoo|zoa doof|doaf as nen pot** {DWs} = erg doof; stokdoof; **zoo|zoa doof|doaf as nen ulk** {DWs} = erg doof; stokdoof **2.** {DWs} loos; leeg; **n doaf book** {DWs} = een lege beukennoot; **n doaf koorn** {DWs} = een lege korrel
dook *zn.m deuk.e, deukken|deuksken* {DWs} = doek (als ding); omslagdoek; **oet de deuk.e doon** *ov* {DWs} = uit de doeken doen; uitleggen; uiteenzetten
doomnie *zn.m ~s* {DWs} → **domineer**
doon *ww.s doan|doon, deu|döa|deea, döt|dut* {DWs HLB: *Met nasalering van de n.* ASa:dón|doan} = doen; verrichten; uitvoeren (doen); **wie doot spöln** {DWs} = wij zijn aan het spelen; **wie doot vanmiddag snieboann etn** {DWs} = vanmiddag eten we snijbonen
doonderdag *zn.m -daag* {=dóond&rdag DWs GvdV: *Oorspr. genoemd naar de Westgermaanse god Donar, of Thor in Scandinavië.*} = donderdag; **Witn Doonderdag** {DWs} = Witte Donderdag
doonker *bb ~der, ~st, ~e, ~n* {DWs} = donker (van kleur)
doonker *zn.m* {DWs} → **doonkern**
doonkern *zn.m* {=doongk&.rn} = schemering; **in n doonkern|doonker|doonkren** {DWs} = in de schemering; bij het vallen van de avond
doons *zn.m* {DWs GvdV: *Met nasale n.*} = dons
door *bb ~der, ~st, dore, ~n* {=dóó.r DWs HDu:thor} = onnozel; simpel (van geest); dwaas; suf; mal; dom (beetje); onbegrijpelijk (in doen en laten); **a'j gewoon doot, dan doo'j a door genoog** {DWs} = doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg
door *bw* {=dóó.r DWs} → **doar** (daar)
door *zn.v ~n* {DWs} = dooier; **n ei met ne dubbele door** {DWs}
Doorle *en.p* {DWs} → **Doarle**
Doorlerven *en.p* {DWs} → **Doarlvenne**
dop *zn.m döp.pe* {DWs} = **1.** dop **2.** {DWs} oog (alleen in meervoud); **de döp valt em dicht** {DWs} = hij kan zijn ogen niet openhouden; **doo de döp los!** {DWs} **3.** {DWs} cel (in honingraat)
dopboor *zn.o ~s, dopbeurken* {DWs GvdV: *Eig. een dopbeitel?*} = boor (met dopvormig uiteinde voor het uithollen van een klomp)
dopearft *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = doperwt
dophei *zn.v* {DWs} → **dopheed**
dophood *zn.m -heu, -heudken* {DWs} = bolhoed (zwart); dophoed; garibaldi
döpn *ww.z* {=döpm DWs} = doppen (van bv. erwten of bonen); **earftn, boann döpn** {DWs}
dorigheid *zn.v* {DWs} = onnozelheid; dwaasheid; **nog in de eerste dorigheid wean** *ov*

{DWs} = niets geleerd hebben; ?
dörschekeerl *zn.m ~s* {=dösch&kii.rl DWs} = dorser (met dorsmachine)
dörscheknuppel *zn.m* {DWs} → **dörskekluppel**
dörschemasien *zn.v ~n* {=dösch&m&sieen DWs} = dorsmolen; dorsmachine
dörschemöl *zn.v ~n* {=dösch&möll DWs} → **dörskemöl**
dörschen *ww.z dörsched, dörschede, dörschet* {=dösch&n DWs} → **dörsken**
dörscher *zn.m ~s* {=dösch&r DWs} → **dörsker**
dörschevleggel *zn.m ~s* {=dösch&nvlegg&l DWs} → **dörskevleggel**
dörsken *ww.z* {=dösk&n} = dorsen; **dörschen met de möl, met n vleggel en met n knuppel** {DWs}; **vroger dörscheden de boern met n vleggel** {DWs}
dörsker *zn.m ~s* {=dösk&r} = dorser (graan-); **etn|vretn as nen dörsker|dörscher** {DWs} = erg veel eten
dörskers *zn.n* = dorser; **etn|vretn as nen dörskers|dörscher** {DWs} = erg veel eten
dörst *zn.m* {=döst DWs} → **dörs.t**
dörs.t *zn.m* {=dös.t} = dorst; **hes dörst? goa noar de hörst, door lig n heùndeken, dat pist die vlak in t meùndeken** {DWs}
dörvn *ww.s dörvn|dörvd|dorf|dorfd, dorf|dörvn|drof, dörf|döarf|döf* {=döwn|döbm} = **1.** durven **2.** {DWs} mogen; **zee dröavt em nich scheef ankiekn** {DWs}
dos *zn.m* {=dós DWs GvdV: *Verg. 'dosn' en 'tosn'.* Dre:dosterd=veenlaag met veel hout} = zode (dik); dikke laag levende en afgestorven planten in lage weiden en broekland
douvnettel *zn.v ~n* {!douw} → **dovnettel**
douwn *ww.z* {DWs} → **dauwn**
douwtreadn *ww.s* {=dou-trèèn DWs} → **dauwtreadn**
dozien *zn.o ~n* {=d&zieen DWs} = dozijn; twaalftal; **n dozien bukkinge|knöap** {DWs}
draankton *zn.v* {DWs} = houten ton voor gekookt veevoer
drächtig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=drecht&g DWs} = drachtig (van vee)
dram *zn.o* {DWs} = eigenwijzeling; **n dram van n jungken|keerlken** {DWs} = ?
dramhoorn *zn.o* {DWs} = zeur (ouwe)
dramn *ww.z* {DWs} = **1.** zeuren (aanhoudend om iets); drammen; aandringen (huilerig); dreinen; drenzen; **Jannoa lig tich stil in t ber, lig toch nich te dramn, buurman hef n bigken slacht, morn krie wie schramn** {DWs} **2.** {DWs} loeien (zacht, van een koe); **de beest dramt** {DWs}
dramöargel *zn.v* {=dram-öö.rg&l DWs} = zeurkind; dreinend kind
dreagn *ww.s droagn|dröagn|drögn|dreagn, dreug|droog, dreg* {=Ens:drèèqng|EnL:dreeaqng} = **1.** dragen (tillen); **nen zak dregn** {DWs} **2.** dragen (van vruchten door bomen); **de böam dregt good van t joor** {DWs} = de bomen dragen veel vrucht dit jaar **3.** {DWs} drachtig zijn; **zoa lang mot de koo nog dregn** {DWs}
dreai *zn.m ~n, dreaiken* {DWs} = scherpe bocht; hoek (van de weg); draai; zwaai (van auto); **op n dreai van de weg, van de iesbaan** {DWs}
dreaier *zn.m ~s* {DWs} = draaier (bankwerker)
dreaikearn *zn.v* {DWs} = karn (-ton met zwengel)
dreaikolk *zn.m -kölk* {DWs} = draaikolk
dreaiöargel *zn.o ~s* {=drèèjöö.rg&l DWs} → **dreaiörgel**
dreaischuut *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = carroussel; draaimolen; mallemolen
dreaistel *zn.o* {DWs} = **1.** {DWs} draaistel **2.** {DWs} kind (beweeglijk)

dreaizaag *zn.v ~n, -zeagken* {DWs} = draaizaag; spanzaag (met smal blad voor het zagen van bochten)
Dreant *en.l* {DWs} → **Dreante**
dree *tw.h* {DWs PGe:thrijiz Got:threis} = drie (ook zelfst. gebruikt)
dreebeen *zn* {DWs GvdV: *Zie 'tweebeen'.*} = driepoot; driebenig wezen of ding
dreeheukig *bb* {DWs} = driehoekig
dreehook *zn.m -heuk, -heukken* {DWs} = driehoek
dreeibaank *zn.v ~n, -bänkken* {DWs} → **dreaibanke**
dreeischuut *zn.v* {DWs} → **dreaischuut**
dreekaant *bb* {DWs} = driezijdig; driehoekig
dreekaantig *bb -, -, ~e, ~en* {DWs} = driezijdig; driehoekig
dreekleurd *bb -, -, ~e, ~n* {DWs} = driekleurig; **dreekleurde katn** {DWs}
Dreekönnigen *zn.n* {DWs} → **Dreekönnige**
dreekwart *tw.h* = driekwart; **nen dreekwart haazn** {DWs} = een driekwart haas
dreenkn *zn.o* = **1.** drinken; dronk **2.** {DWs} broodmaaltijd (vesper-); lunch (vesper-); **driinkn noar t laand brengn** {DWs} = koffie en boterhammen naar het land brengen; **wat driinkn!** {DWs} = boterhammen! (om acht uur *s morgens en vier uur *s middags)
dreet *zn.m* {DWs} = scheet; windje; veest; **van nen scheet nen dreet maakn** *ov* {DWs} = van een mug een olifant maken
dreetit *zn.v* {DWs} → **dreetit.te**
dregger *zn.m ~s* {DWs} → **dreager**
dregn *ww.s drogn* {DWs} → **dreagn**
dreimöl *zn.v ~n* {DWs} → **dreaimöl**
drek *zn.m* {DWs} = **1.** drek; poep; stront; drab; modder; prut; **klets, alle proemn in n drek!** {DWs} **2.** {DWs} etter; pus; **drek oet n zweer** {DWs} = etter uit een zweer
drekgaat *zn.n* {DWs} → **drekgat**
drekgat *zn.o* {DWs} = modderpoel
drekkerig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = modderig; kledderig; slijkerig; **nen drekkerigen weg** {DWs} = een modderige weg
drekn *ww.z* {DWs} = etteren (uit wond); **t zweer drekt** {DWs} = er komt pus uit de zweer
dreps *zn.v* {DWs} = dreps; wilde haver; oot; avena (fatua)
dreug *bb ~er, ~st, ~e, ~n|~en* = droog (niet nat); **hee is nog nich dröag achter de oorn** *ov* {DWs}; **zoa dröag as Sunnekloas zien gat** {DWs} = erg droog (van baksel e.d.); uitgedroogd
dreugstoan *ww.s* {DWs} = droogstaan; niets te drinken hebben; **de koo steet dröag** *ov* {DWs} = de koe geeft geen melk meer
dreùmpel *zn.m ~s* {DWs} → **dreumpel**
dreus *zn.m* {GvdV: *Vormen: keeldroes, kooierdroes en verslagen droes.*} = droes (paardenziekte); verkoudheid (van een paard); **t peerd hef n dreuzn** {DWs}
dreuzn *zn.m* {DWs} → **dreus** (droes)
drevveln *ww.z* {DWs} = wervelen (van fijne sneeuw); sneeuwstormen; zich ophopen van sneeuw; drevelen; **n snee drevvelt deur de pann hen** {DWs}
drevvelsnee *zn.m* {DWs} = jachtsneeuw (fijn)
driefhoalt *zn.o* {DWs} = drijfhout (kuipersgereedschap)
driefiezer *zn.o ~s* {DWs} = drijfijzer (kuipersgereedschap)
driefreem *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = drijfriem

Drien *en.p* {DWs} = Driene; **Groot Drien** *en.p* {DWs} = Groot Driene (gem. Hengelo); **Klein Drien** *en.p* {DWs} = Klein Driene (gem. Enschede)
Driener *bn* {DWs} = Driener
driest *bb* {DWs} → **dries.t**
dries.t *bb ~er, -, ~e, ~n* = driest; overmoedig; onbevreesd; vrijpostig; **men driest!** *ur* {DWs} = toe maar, erop los!
driestigheid *zn.v* {DWs} = driestheid; stoutmoedigheid
drietn *ww.s dretn, dreet|dreat, drit* {=drietn DWs GvdV: *Eig. Ned. 'draaien van een drol', verg. 'dringen', 'drillen' en 'draad'. Blijkbaar staat 'dr' voor een draaiende beweging.* Ysl:dryta} = schijten; kakken; poepen (ruw.); **ik zal oe|die wat drietn** *ur* {DWs} = ik denk er niet aan (om dat te doen, ruw.); vergeet het maar (ruw.); ik zal je wat danken; **wel die wat drit, dee döt die nich te kort!** *gz* {DWs} = ?
driever *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = **1.** drijver **2.** {DWs} gereedschap (om klinkgaten door ijzer te drijven)
Drieverdn *en.p* {=drieev&rn DWs} = Drivorden (boerschap in de graafschap Bentheim)
drievn *ww.s drevn|dreavn|drebn|drievn, dreef|dreaf, drif* {=drieewm|drieebm} = **1.** drijven (aan-); bewegen (iemand ergens toe); motiveren; **de beest drievn** {DWs} **2.** {DWs} drijven (zweven); **n köark drif op t water** {DWs} **3.** {DWs} laxeren; **woonderöllie drif** {DWs} = wonderolie laxeert
drift *zn.v* {DWs} = kudde; schare
driinkbak *zn.m -bäk, -bäkken* {DWs} → **dreenkbak**
driinkglas *zn.o -gleaz, -gleasken* {DWs} → **dreenkglas**
driinkn *ww.s* {DWs} → **dreenkn**
driinkwater *zn.o* {DWs} → **dreenkwater**
droad *zn.m dröa|dröade, dröadken* {DWs} = draad (als ding); **vuur|veur n droad komn** {=vunn_dròòt_kómn DWs} = voor de dag komen; te voorschijn komen; op de proppen komen; aan het licht komen
droadnagel *zn.m* {DWs} → **droadneagel**
droadneagel *zn.m ~n* = **1.** spijker; draadnagel **2.** {DWs} gierigaard
dröaf *ww.t3* {DWs} → **dröavn**
dröag *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **dreug**
dröagn *ww.z* {DWs} → **dreugn**
dröagte *zn.v* {DWs} → **dreugte**
droam *zn.m dröam.e, dröamken* {DWs} → **droom**
dröam *zn.n* {DWs} → **droam**
dröamer *zn.m ~s* {DWs} → **dreumerd**
dröav *ww.t-5* {DWs} → **dröavn**
dröavn *ww.z ., ., dröf|drof* {DWs} → **dörvn** *ww.s*
dröavt *ww.t5* {DWs} → **dröavn**
drobbel *zn.m ~s, drubbelken* {=dróbb&l DWs} = tros; groep (opeengedrongen); kluitje (op een); **nen drobbel böam** {DWs} = een groep bomen; **op n drubbelken stoan** {DWs} = op een kluitje staan
drobbels *zn.n* {DWs} → **drobbel**
droef *zn.m druve, druufken* {=droef DWs} = **1.** tros (vruchten); bundel; **nen mooin droef appel** {DWs} **2.** {DWs} houten schijf met gaten (onderaan een karnpols)

drok *bb drökker|drokker, drökst, ~ke, ~n* {=dròk DWs} → **drok** (ó)
drok *bb drukker, drukst, ~ke, ~n* {=drók} = **1.** druk; intensief; beweeglijk; **hee is der zoa drok op as nen bok op de haverkist** {DWs} = ?; **zoa drok as n klein baasjen** {DWs} = erg druk (in de weer); **zoa drok as ne mot met derteen bign en ene tit** {DWs} = erg druk (in de weer); **zoo|zoa drok as de pan op|van vasseloavnd|vastnoavnd** {DWs} = erg druk (in de weer) **2.** {DWs} met spoed; vlug; gehaast; haastig; **wie mött drok noar hoes** {DWs}
drokte *zn.v* {DWs} → **drökte**
droktemaker *zn.m ~s* {DWs} = druktemaker
drol *zn.m dröl.le, drölken* {=ò DWs GvdV: *Nagegaan moet nog worden of de uitspraak in alle betekenissen wel 'dròl' of misschien 'dról' is.*} = **1.** drol (langwerpige keutel)
2. grappige zonderling; zot; dwaas; **leevn drol** {DWs} = kind (lief en grappig)
drolkater *zn.m ~s* {DWs} → **drilkater**
drong *bb drunger, drungst, ~e, ~n* {=dróng DWs} = opeengepakt; dicht op elkaar staand (van gewas); gezwollen (op-); gedrongen; **drong stoan** {DWs} = dicht opeenstaan (bv. rogge)
droonk *zn.m* {DWs} = dronk; drankje; **nen droonk van n dokter** {DWs} = een doktersdrankje
drop *zn.o druppe, drupken* {=dróp DWs} → **drop** (als stof)
dröppel *zn.m ~|~n|~s, ~ken* {DWs} = druppel
dröppelken *zn.k* {DWs} → **dröppel** *zn.m*
dröppels *zn.n* {DWs} → **dröppel** *zn.m*
dröppelval *zn.m* {DWs} = druppelval (strook grond onder aflopende dakrand)
dropwater *zn.o* {DWs} = dropwater
drubbelken *zn.k* {DWs} = troepje → **drobbel**
druis *zn.m* {DWs} → **dreus** (dries)
drunkken *zn.k* {DWs} = drankje → **droonk**
druuv *zn.n* {=druuw DWs} → **droef**
dubbel *bb -, -, ~e, ~n* {DWs} → **dubbel.d**
dubbeld *bb -, -, ~e, ~n* {DWs} → **dubbel.d**
dubbel.d *bb -, -, ~e, ~n* {DWs Fri:dûbeld} = dubbel; **da's | t is dubbel.d of niks** {DWs} = ?
dubbelken *zn.k* {DWs} = dubbeltje (twee stuivers)
dubbelkes-wegken *zn.k* {DWs} = ?
duiker *zn.m* {DWs} → **dujker**
duikers *bw* {DWs} → **dujkers**
dujkers *bb -, -, ~e, ~en* = verdomd; drommels; verduiveld; bliksems; deksels; vervloekt; **n duikers weark** {DWs} = ?
duker *zn.m ~s, ~ken* {=duek&r DWs} = duiker; waterdoorgang
dummelingn *zn.n* {DWs} → **dummelink**
dummelink *zn.m* {DWs} = duimeling; mutsje ter bescherming van een zere duim
dun *bb ~ner|~der, ~st, ~ne, ~n* = dun; ijl; **hee is zoa dun as boannstroa** {DWs}
duneg *zn.v ~n* {=dun-eg DWs} → **dunegge**
durabel *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **deurabel**
duufken *zn.k* {DWs} = liefje; schatje; zoetelief → **doev.e**
duum *zn.m duum, duumken* {DWs} → **doem** (lengtemaat)
duumsplaank *zn.v* {DWs} = plank (ter dikte van een duim)

duur *zn.v ~n, ~ken* = deur; **met de deur in hoes valn** *ov* {DWs} = met de deur in huis vallen; zonder inleiding een verzoek of een mededeling doen
duurdoon *ww.s* = **1.** wegdoen; afschrijven (vergeten); doorhalen; schrappen; niet meer op rekenen; weggooien; afschaffen; **een deurdoon** {DWs} = iemand niet meer verwachten
2. {DWs} doorprikken (van een zweer); **n zweer deurdoon** {DWs}
duurpot *zn.m* = hutspot; stamppot; **in de wiinterdag geet der nich veur nen deurpot** {DWs} = in de winter gaat er niets boven stamppot
duuster *bb ~der, ~st, ~e, ~n* {DWs} = duister; donker (zonder licht); **t was zoa duuster, da'j ginne haand veur oagn zeen konn** {DWs}
duustern *zn.m* {DWs} = duister; duisternis; donker; **in n duustern** {DWs} = in het donker; in het duister
Duuts *bb ~er, -, ~e|~che, ~n* {DWs} = Duits
Duutslaand *en.l* {DWs} = Duitsland
duvel *zn.m ~s|~|~e, duvelken* {=duew&l DWs} = duivel; **woe koms doe dooran? - woe koomp de duvel an zien moor?** {DWs} = ?
Duvelseiland *en.l* {DWs} = Duivelseiland
duzelig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = duizelig; draaierig
duzeligheid *zn.v* {DWs} = duizeligheid
dwaank *zn.m* {DWs} = dwang
dwearf *zn.m* {DWs} → **dwearg** *zn.m*
dwearg *zn.m ~.e, ~ken* {DWs} = dwerg
dwearg *zn.n* {DWs} → **dwearg** *zn.m*
dwel *zn.o* {DWs} = mens of dier (klein van gewas); **dat bigken|kiind blif n dwel** {DWs}; **n dwel van keerlken** {DWs}
dwelhoorn *zn.o* {DWs} = ?
dweln *ww.s dwöln|dwoln, dwöl, dwealt* {DWs} = dwalen (rond-); **de kiinder leupn door te dweln, ze wadn glad verdwoln** {DWs}; **goa mie toch hen veur de oagn te dweln!** {DWs}
dwers *bb ~er, ~t, ~e, ~n* {=dwes DWs} = dwars; eigengereid; in oppositie
dwersdriever *zn.m* {DWs} = dwarsdrijver; tegenwerker
dwerszaag *zn.v* {DWs} = trekzaag (groot); boomzaag; kerfzaag
dwingn *ww.s dwungn, dwung|dwöng, dweengt|dweenk|dwienk* {DWs} = dwingen; bedwingen; **zoa wat, dat löt zik nich dwingn** {DWs}
dwoln *ww.d* {DWs} → **dweln**

E

eakster *zn.v ~s* {=èèkst&r|eeakst&r DWs} = ekster
eaksternust *zn.o ~.e* {DWs} → **eaksternus.t**
eaksters *zn.n* {DWs} → **eakster** *zn.v*
ean *zn.m* {=èèn DWs} → **ean.d.e** *zn.m* (stuk)
ean *zn.o* {=èèn DWs} → **ean.d.e** *zn.m* (einde)
ean *zn.v eandn, eandeken* {=èèn DWs} → **ean.d.e** *zn.v* (eend)
ean.d.e *zn.m eandn|eandns* {=èèn|èènt|èèn&} = einde (uit-); eind (slot); **der mot 'n ean an komn** {DWs}; **door is|was t ean bie weg** *ov* {DWs Fri:dêr is|wie de ein fan wei} = zoiets

heb je nog nooit beleefd; dat is|was niet te geloven (maar waar); **hee is voort op n ean** *ov* {DWs} = hij staat dadelijk op z'n achterste poten; hij is gauw aangebrand
ean.d.e *zn.m eandn|eandns, eandeken* {=èèn.t|èèn&} = eind (stuk); **nen ean touw|worst** {DWs}
ean.d.e *zn.v eandn, eandeken* {=èèn.t|èèn& HLB: *Met e-uitgang bij oudere generatie. (1938)*} = eend; **wilde|tamme eandn** {DWs}
eandeken-too *zn.o* {DWs} = blinde darm
eandnkuukn *zn.o* ~ {=èènnkuukng DWs} = eendenkuiken
eandnnust *zn.o* {DWs} = eendennest
eankel *bn* {DWs} → **eankel.d** *bn*
eankel *zn.o* ~|*~s, ~ken* {DWs} = enkel (lichaamsdeel)
eankeld *bn* {DWs} → **eankel.d** *bn*
eankel.d *bn* {Fri:inkeld} = **1.** enkel; **eankelde en dubbele bloomn** {DWs} = ?; **eankelde reiz of retoer** {DWs} = enkel reis of retoer **2.** {DWs} waterig (van soep); niet gebonden (van soep); **den soep is zoo eankeld** {DWs}
eankels *zn.n* {DWs} → **eankel**
Eansche *en.p* {DWs} → **Eanske**
Eanscher *bn* {=èènsch&r DWs} → **Eansker**
Eansker *bn* = Enschedees (m.b.t. de stad); **t Eanscher maark** {DWs}
eant *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = ent (loot); telg (van een boom)
Eanter *en.p* {DWs} = Enter
eantervul *zn.o* {=èènt&rful DWs .WNT: *Ontstaan uit 'ean-winter-vul'.*} = eenjarig veulen; paard (in eerste jaar); enter
eantn *ww.z* {DWs} = enten
eapken *zn.k* {DWs} → **aap**
earf *zn.o* = **1.** erf **2.** {DWs} boerenplaat; erve
earft *zn.v ~n* {DWs Kil:aerwete|erwete} = erwt
earftnber *zn.o -bedn* {DWs} = erwtenbed
earftnriest *zn.o -riez* {DWs} → **earftnries**
earftnsoep *zn.v* {DWs} = erwtensoep
earftnstroa *zn.o* {DWs} = erwtenstro
eargern *ww.z* {=èèrg&.rn DWs} = ergeren
eargns *bw* {=èègns DWs} = ergens
earmken *zn.k* {DWs} → **aarm** *zn.m* (lichaamsdeel)
earv *zn.o* {DWs} → **earf** *zn.o*
earvn *ww.z earvd|earfd* {=èèrwn|èèrbm DWs} → **ervn**
Eavert *en.m* = Evert; Eduard; **Evvert|Evert hef em oonder** {DWs} = hij is lui
eavnoalder *zn.m* = **1.** tweelingbroer (of -zus) **2.** evenouder; leeftijdgenoot; **de beide kiinder zint evvenoolders** {DWs}
eegn *bb ~er, ~st* {=eeqng DWs} → **eign**
eegn *ww.z eegnd, eegn, eegnt* {GvdV: *Dit kan oorspr. 'egenen' zijn geweest, verg. 'reagn' voor Ned. 'regenen' en 'teekn' voor Ned. 'tekenen'. Dit blijkt uit de gebiedende wijs 'eegn di-j' en 'eegnt ow'.*} = intomen (zich); **eeg die doch** {DWs} = hou je gemak toch; **eegt oe doch** {DWs} = verdraag elkaar toch; **hee kan zik in t ber nich eegn** {DWs} = hij kan niet rustig in bed blijven liggen; **hee kan zik nich eegn** {DWs} = hij kan niet rustig de loop der

dingen afwachten
eek *zn.m* {DWs} = looizuur (uit eikenschors); **n mes wordt zwart van n eek** {DWs} = de mest wordt zwart van het looizuur; ?
eek *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **eekn**
eekn *bn -, -, ~e* {DWs} = eiken; eikenhouten; **eekn baakns** {DWs}; **eekn vaat** {DWs}
eekn *ww.z* {DWs} = **1.** looizuur afscheiden (van een eik) **2.** {DWs} zwart worden (door looizuur)
eeknbas *zn.o* {DWs} = eikenschors
eeknblad *zn.o -blaar, -bleadken* {DWs} = eikenblad
eeknbleadken *zn.k* {DWs} → **eeknblad**
eeknboam *zn.m -böam.e, -böamken* {DWs} → **eeknboom**
eeknböam *zn.n* {DWs} → **eeknboam**
eeknbos *zn.m -buske* {DWs} = eikenbos; takkenbos (eiken-)
eeknbusche *zn.n* {DWs} → **eeknbos**
eeknbusken *zn.k* {DWs} → **eeknbos**
eeknhoalt *zn.o* {DWs} = eikenhout
eeknloaf *zn.o* {DWs} → **eeknloof**
eekntelgn *zn.n* {DWs} → **eekntelg**
eeknteug *zn.n* {DWs} → **eekntoog**
eeknteugken *zn.k* {DWs} → **eekntoog**
eekntoog *zn.m -teug.e, -teugken* {DWs} = eikentak; eikentwijg
eelean *zn.v* {=eelèèn DWs} → **ellean.d.e**
een *tw.h* {DWs PGe:ainaz Got:ains ASa:ên} = een; **op een been kö'j nich stoan** *ov* {DWs} = het moeten er meer dan een zijn
eenböamd *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=eenböömt !een} = **1.** eigengereid; **nen eenböamdn keerl** {DWs} **2.** stijf (van grond); **eenböamde groond** {DWs}
eenkennig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = eenkennig; halsstarrig; koppig
eenkennigheid *zn.v* {DWs} = eenkennigheid; schuwheid; schuchterheid; verlegenheid
eenn *tw.h* = een (mann.); **oet eenn ean** {DWs} = van dezelfde kant
eenpästig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=eem-pest&g !een DWs JHH: *In Twente 'eempestig' en 'empig' in Deventer.* HLB: *Met ingevoegde t en umlaut, oorspr. 'eenpassig'.* GvdV: *Verg. 'inpressig'.* MNe:eenpassig WFa:eenpessig Dre:eenpassig} = eigenzinnig; eenzelvig; zelfzuchtig; koppig; stuurs; eenkennig; **ne eenpästigen hoond van ne koo** *id* {DWs GvdV: *Dus niet 'nen eenpästigen hoond'. Blijkbaar bepaalt het vrouwelijke van de 'koo' hier het lidwoord.*}; **nen eenpästigen bok van nen keerl** {DWs}
eenpästigheid *zn.v* {!een DWs} = eigenzinnigheid; zelfzuchtigheid; koppigheid
eens *bw* {=ees|is GvdV: *Volgens bron WNT oorspr. een tweede-naamvalsvorm van 'een'.* MNe:eens MND:êns OHD:eines Eng:once Fri:ienris|iendris ASa:ên-es} = eens (eenmaal, betoond); **ees zoo groot** {DWs} = tweemaal zo groot; **nog ees** {DWs} = nog een keer; nogmaals
eenspan *zn.o* {DWs} = inspan (van een boerenwagen)
eer *zn.v* {=iir DWs} → **eer.de**
eerappel *zn.m ~|~n, eeräppelken* {=iir-app&l DWs WHD: *Wordt reeds gebruikt voor 'tuffel' en zal dit wellicht verdringen, ook in samenstellingen. (1955)*} = aardappel
eerappel *zn.n* {DWs} → **eerappel** *zn.m*

eeräppelken *zn.k* {DWs} → **eerappel** *zn.m*
eerappelmel *zn.o* {=iir-app&l-mel DWs WHD: *Afwisselend gebruikt met 'tuffelmel'.*} = aardappelmeel
eerbeaz *zn.v ~n* {=iir-bèèz DWs} → **eerbeaz.e**
eerbeaz.e *zn.v ~n* {=iir-bèèz.&} = **1.** bosbes (blauw) **2.** {DWs} aardbei
eerbeazn *zn.n* {DWs} → **eerbeaz.e**
eerbeaznbos *zn.m -busche* {DWs} = aardbeiplant
eerdhut *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = plaggenhut
eerlik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=iilk|iirlik DWs} = eerlijk
eerlikheid *zn.v* {DWs} = eerlijkheid
eers *zn.m eerze|eerzn, ~ken* {=ii.rs DWs JB: *Voornamelijk gebruikt bij kleine kinderen, netter dan 'gat'.* Kil:aers|eers} = aars; anus; achterwerk; kont; billen (zitvlak); **as kiinder as vingerheu wilt poepn as grote leu, dan berst eer n eers** *gz* {DWs}; **met n eers in de botter valn** *ov* {DWs} = met de neus in de boter gevallen; veel geluk hebben; het treffen; op het juiste ogenblik komen; **n eers wast em nog vast an n stool** {DWs} = ?; **wat veur n eers kriegn** *ov* {DWs} = een pak voor de broek krijgen
eersean *zn.m ~dn* {DWs} = dik uiteinde (van een garve)
eerst *bw* {DWs} → **eers.t**
eers.t *bw* = eerst; voor het andere; voordien; **eers.t grote leu, dan vingerheu** *gz* {DWs} = volwassenen gaan voor kinderen; **wel t eerst keump, eerst maalt** *gz* {DWs}
efkes *bw* {=efk&s DWs} = eventjes; **doo mie efkes ne bosschop** {DWs} = doe even een boodschap voor me
efn *bb ~er, ~st, ~e, ~* = effen; vlak; eenkleurig; zonder versiering; **efn good** {DWs} = effen goed
efn *bw* {DWs ASa:efn} = even (-tjes); **kom is efn hier** {DWs} = kom hier eens even
eg *zn.v* {DWs} → **eg.ge**
eg.ge *zn.v ~n* {WEtA: *In de 18e en 18e eeuw in Twentse gerichtsprotocollen vermeld als 'egede' en 'eegde'. Fri:igge=oever Lat:acer=scherp HDu:ecke=hoek|punt}* = ***1.*** *rand; kant (hoekig of schuin); egge; zijkant (van doek);* ***zik in de eg smietn*** *{DWs} = zich op de zij gooien* ***2.*** *{DWs} eg (landbouwwerktuig)*
eggel *zn.m ~s* {DWs} → **echel**
egn *ww.z* {=eqng DWs} → **iegn**
egnbalkn *zn.m* {DWs} = balk van eg
egntaand *zn.m -taan* {DWs} = eggentand
ei *zn.o ~er, ~ken* {=ej DWs} = ei; **eier met haakns** {DWs} = iets onbestaanbaars; iets onmogelijks; **ene|een t ei oet t gat vroagn** *ov* {DWs} = iemand onbehoorlijk veel vragen stellen; iemand helemaal uithoren; iemand het hemd van het lijf vragen; **ik smiet t roond op t hoes en t koomp der laank weer of, wat is dat? [n ei]** {DWs} = ei (als oplossing van raadsel); **n ei is n ei, zea de boer, en hee nam t dikste** *zs* {DWs}
eier *zn.n* {=ejj&r DWs} → **ei** *zn.o*
Eierboond *zn.m* {DWs} = Eierbond (coöperatieve vereniging voor de eierhandel te Denekamp)
eierbotter *zn.v* {=ejj&r-bòtt&r DWs} = eierboter (mengsel van zachte boter en fijngewreven gekookte eidooier voor op brood)
eierdöpken *zn.k* {DWs} = eierdopje (om een ei in te zetten) → **eierdop**

eiergaddern *ww.z* {DWs} = **1.** eierzoeken (met Pasen) **2.** {DWs} inzamelen (van eieren en geld op Palmzondag voor het paasvuur te Denekamp)
eierlegn *zn.o* {DWs} = eieren leggen
eiermaark *zn.o* {DWs} = eiermarkt (deel van de markt waar eieren worden verkocht)
eiernetken *zn.k* {DWs} = eiernetje
eierproem *zn.v ~n* {DWs} → **eierproem.e**
eierproemn *zn.n* {DWs} → **eierproem.e**
eierschel *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = eierschaal
eierscheln *zn.n* {DWs} → **eierschel**
eignschop *zn.v* {DWs} = eigenschap; **[spek op de kriintnstoet,] dat hef gin eignschop** {DWs} = dat past niet bij elkaar; dat is een slechte combinatie
eilaand *zn.o ~n* {DWs GvdV: *Oorspr. 'eggelaand'? Verg. 'eiloof'.* OFr:eiland ASa:îegland Got:ahwa=water} = eiland; **doe rids nog op gin eilaand** {DWs} = je kunt je nog best alleen redden
eiloaf *zn.o* {=ej-lòòf DWs WHD: *Raakt in onbruik t.g.v. 'klimop'.*} → **eiloof**
ekkel *zn.m ~|~n|~s* {=ekk&l DWs} = eikel
ekkel *zn.n* {DWs} → **ekkel** *zn.m*
ekkeldop *zn.m -döp.pe, -döpken* {DWs} = eikeldop
ekkeldöp *zn.n* {DWs} → **ekkeldop**
ekkelgaddern *zn.o* {DWs} = eikels zoeken
eks *zn.v ~n* {DWs} = aks; bijl (grote kap-); houthakkersbijl; **böam wordt met de eks houwn** {DWs}
eksnstel *zn.m* {DWs} = steel (van grote kapbijl)
el *zn.v* {DWs} → **el.le**
elboam *zn.m elböam.e* {DWs} → **elboogn**
elböam *zn.n* {DWs} → **elboam**
elboogn *zn.m* = elleboog; **t achter n elboam hebn** {DWs} = niet te vertrouwen zijn; streken hebben
elf *tw.h* {DWs} = elf (bijvoeglijk); **elf uur** {DWs} = elf uur
Elias *en.m* {DWs} = Elia; **Elias zat in de kas.t, zien vaar dee meenn at t broad was, zien moor dee wol em sniedn, dat kon Elias nich liedn** {DWs}
ellean.d.e *zn.v ~n* {=ellèèn.&} = ellende; misère; **eelean maakn um niks** {DWs} = zich druk maken om een kleinigheid; **wat n eelean in de grote steadn met n honger** {DWs}
els *zn.m elzn, ~ken* {DWs} = **1.** {DWs} elzenboom; els (boom) **2.** {DWs} els (gereedschap); priem (gebogen, gereedschap)
elsbos *zn.m* {DWs} → **elznbos**
elshoalt *zn.m* {DWs} → **elznhoalt**
elsstobn *zn.m* {DWs} = elzenstobbe; wortelstuk (van een els)
elvn *tw.h* {=elm DWs} = elf (zelfst. gebruikt); **half elvn** {DWs} = half elf
elz *zn.v* {DWs} → **els**
elzn *bn* {DWs} = elzen (-houten); elzenhouten; **elzn kloomp** {DWs}
elzn *zn.n* {DWs} → **els**
elznsleet *zn.m ~* {DWs} = elzensliet
Emmelkaamp *en.p* {DWs} = Emlichheim (D.)
emmer *zn.m ~s* {DWs} = emmer

Emn *en.p* {DWs} = Emmen
en *vw* {ASa:endi|ande} = en; **Leide gung noar de wiede en melke de koo** {DWs} = Laida ging naar de wei om de koe te melken
Engdn *en.p* {=engn DWs} = Engden (D.)
Engelaand *en.l* {DWs} = Engeland
Engels *bn ~er, -, ~e, ~n* {DWs} = Engels; **Engelse greep** *zn.v* {DWs} = ?; **Engelsn slöttel** *zn.m* {DWs} = Engelse sleutel
Engelsman *zn.m Engelsn* {DWs} = Engelsman
Engelsn *zn.n* {DWs} → **Engelsman**
Engner *bn* {DWs} = van|uit Engden (D.); **Engner vuust** {DWs} = door schaapherders in Engden gebreide wanten
esch *zn.m* {DWs JHB: *Twents voor 'enk'.*} → **es** *zn.v*
esche *zn.v* {DWs} → **es** *zn.v*
eschen *bn* {DWs} → **esn**
eschenhoalt *zn.o* {DWs} → **esnhoalt**
eschenstobn *zn.m* {DWs} = essenstobbe; wortelstuk (van een es)
eschoel *zn.v* {DWs} → **esoel.e**
esgoordn *zn.m* {DWs} = estuin
esmoat *zn.v* {DWs} = esweide
esn *bn* = essen; essenhouten; **nen eschen stel in de biel** {DWs}
ester *zn.v ~s* {DWs} → **estrik**
esters *zn.n* {DWs} → **ester**
etgreun *zn.o* {DWs} = tweede hooioogst; nagras; etgroen
etn *ww.s getn|etn, at, et* {DWs Ger:etan OSa:etan Got:itan Lat:edo} = eten; **kom ie wat etn?** {DWs} = kom je eten?; **wat etn!** *ur* {DWs} = we gaan eten!; **wie wilt wat etn** {DWs} = we willen gaan eten (*s middags)
etn *zn.o* {DWs} = eten; **wie hebt t etn op** {DWs} = we hebben gegeten
etter *zn.m* {DWs} = etter
ettern *ww.z* {DWs} = etteren
ettik *zn.m* {=ettik|ett&k DWs WHD: *Wordt verdrongen door 'azien'.* MNe:edic OSa:ecid ASa:eced Got:akeit Lat:acetum Fri:jittik} = azijn; edik
ettikflesche *zn.v* {DWs} = azijnfles
ettikvat *zn.o* {DWs} = azijnvat
eugte *zn.v* = oog (van een naald); gat (in bijl voor steel); lus; **'k kan n droad nich deur t öagt kriegn** {DWs}
eum.e *zn.m ~s, eumken* = **1.** oom **2.** {DWs} man (vreemd, in kindertaal)
eumken *zn.k* {DWs} → **oom**
eur *zn.o* {DWs} → **oar.e**
eurn *zn.n* {DWs} → **oornd**
eurs *zn.n* {DWs} → **eur** *zn.o*
eust *zn.n* {DWs} → **oos.t**
eustig *bn* {DWs} = knoestig; noestig; **eustig hoalt** {DWs}; **eustige plaankn** {DWs}
euze *zn.v euzn, eusken* {=eus& Elb:euzel=afwatering aan boord Fri:oes WMu:ööse HDu:öse Lat:ansa} = oog (van een naald, arch.); lus (arch.); **haakn en euzn|öazn** {DWs} = haken en ogen

evnoolder *zn.m* {DWs} → **eavnoalder**
evtasche *zn.v* {=ewtasch& DWs} → **eaverdas.se**
evverbeer *zn.v ~n* {=eww&.rbii.r DWs} = bosbes (blauw)
Evverloa *en.e* {DWs} = Everlo (voorm. havezathe in Volthe)
Evvert *en.m* {DWs} → **Eavert**
ezzel *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = ezel
ezzelken *zn.k* {DWs} → **ezzel**
ezzeln *ww.z* {DWs} = **1.** werken (hard en langdurig) **2.** {DWs} tegenstreven; weerspannig zijn
ezzels *zn.n* {DWs} → **ezzel**
ezzelwaag *zn.v* {DWs} = ezelwagen

F

fabriek *zn.o ~n* {=f&brieek DWs} = fabriek; **noar t fabriek goan** {DWs}
fabrieker *zn.m ~s* {DWs} = fabrieksarbeider
fabrieksbaas *zn.m* {DWs} = fabrieksdirecteur
fabrieksbotter *zn.v* {DWs} = fabrieksboter
fabriekskeez *zn.v* {DWs} = fabriekskaas
fabriekspijp *zn.m ~s* {DWs} = fabriekspijp; fabrieksschoorsteen
fabriekstuffel *zn.m ~* {DWs} = fabrieksaardappel
fabrikaant *zn.m ~n* {=fabbriekaant DWs} = fabrikant
familie *zn.v ~s* {DWs} = familie
familiekwoal *zn.v ~n* {DWs} = familiekwaal
fatsoen *zn.o* {=f&soeen|f&tsoeen|fassoen !soen DWs} = fatsoen; netheid (behoorlijk gedrag); **t fatsoen bewaarn** {DWs} = zich fatsoenlijk gedragen; zich netjes gedragen
fatsoenlik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=f&soeenl&k DWs} = fatsoenlijk; welgemanierd; keurig; netjes; betamelijk
fatsoenlikheid *zn.v* {DWs} = fatsoenlijkheid; welgemanierdheid; betamelijkheid
fazaant *zn.v ~n, fazäntken* {=f&zaant !zaant DWs HLB: *Van oudsher zonder e-uitgang.*} = fazant
fazaantnhaann *zn.m* {DWs} = fazanthaan
fazaantnhen *zn.v* {DWs} = fazanthen
fazaantnjacht *zn.v ~n* {DWs} = fazantenjacht
fazaantnnust *zn.o* {DWs} = fazantennest
fazäntken *zn.k* {DWs} → **fazaant**
feal *bb ~er, ~st, ~e, ~n* = **1.** fel; heftig; happig; **hee is der feil op** {DWs}; **ne feile bol** {DWs} **2.** {DWs} bijterig (van een hond); **nen feiln hoond** {DWs}
feberwarie *zn.m* {DWs} → **februarie**
feest *zn.o ~n, ~ken* {DWs} = feest
feil *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **feal**
feil *zn.v ~n, ~ken* {DWs Ned:feil NDu:foidel|foil|fail=groffe doek Gro:faail=drinkebroer|straatmeid} = dweil (groffe doek)
feiln *ww.z* {DWs} = dweilen

fein *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=fejn DWs} = fijn (prettig); mooi; goed; plezierig; **feine sigaarn** {DWs}; **dat is fein!** *ur* {DWs}
Fen *en.m* {DWs} → **Fenne**
fettel *zn.m ~s* {DWs} = vezel; flard; **de fettel hangt der bie** {DWs} = de lappen hangen erbij; **n paar fettels hoor op n kop** {DWs} = ?; **nen fettel touw** {DWs} = ?
fetteln *ww.z* {DWs} = afkraken; bedillen; ruzie maken; **doe hes ait wat te fetteln!** {DWs}; **ze hadn wat met mekaar te fetteln** {DWs} = ?
fieletn *zn.n* {DWs} = anjers; anjelieren
fien *bb ~er|~der, ~st, ~e, ~n* {=fieen DWs} = fijn (niet grof); pieterig (van handschrift); dun (van gestalte); broos; zwak (tenger); **fien van but** {DWs} = tenger gebouwd; **fiene dan** {DWs} = spar (boom); **n fien keend|kiind** {DWs} = een tenger kind; **ne fiene noal** {DWs}
fien *bb ~er|~der, ~st, ~e, ~n* {=fieen DWs} = fijn (orthodox); vroom (gereformeerd); **de fienn, dat bint de mienn** *gz* {DWs}; **ne fiene preak** {DWs}; **nen fienn doomnie** {DWs}; **van fiene leu en stofregn wo'j t meeste bedrogn** *gz* {DWs}; **van fiene leu en stofregn wo'j t meeste bedrogn** *gz* {DWs}; **zoo|zoa fien as gemaaln popnstront|katnstront|popnstroont** {DWs} = erg fijn; erg gereformeerd
fienigheid *zn.v* {DWs} = fijnheid; vroomheid; gereformeerdheid; orthodoxie
fienmaakn *ww.z* {DWs} = fijnmaken
fiet *zn.v* {DWs} = fijt (ontsteking van een vingerlid); panaritium; paardenhoefgezwel; **ik heb de fiet in n vinger** {DWs}
fietndokter *zn.m* {DWs} = fijtendokter; ?
fiets *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **fiets.e**
fietsnbaand *zn.m -bean* {DWs} = fietsband
fietsnbel *zn.v* {DWs} = fietsbel
fietsnketn *zn.v ~s* {DWs} = fietsketting
fietsnknip *zn.v ~n* {DWs} = broekklem (voor op de fiets)
fietsnlöcht *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = fietslantaarn
fietsnpad *zn.m -päd, -pädken* {DWs} = fietspad
fietsnpleatken *zn.k* {DWs} = fietsplaatje (voor de belasting); belastingplaatje (op de fiets)
fietsnpoomp *zn.v ~n, -pumpken* {DWs} = fietspomp
fietsnrad *zn.o -raa.r* {DWs} = fietswiel
fietsnslot *zn.o -slöt* {DWs} = fietsslot
fietsnslöttel *zn.m ~s* {DWs} = fietssleutel
fietsnzadel *zn.o ~s* {DWs} = fietszadel
fietstasche *zn.v ~n* {DWs} → **fietsntaske**
figuur *zn.o ~n, ~ken* {=f&guur DWs} = figuur (..)
figuurzaag *zn.v ~n, -zeagken* {DWs} = figuurzaag
figuurzaagn *ww.z* {DWs} = figuurzagen
Fiks *en.d* {DWs} = Fikkie; hond (naam voor een kees-)
filsiteern *ww.z* {DWs} → **feliciteern**
fismeteantn *zn.n* {DWs} = kouwe drukte; ophef (om niets); **den keerl hef mie te völ fismeteantn** {DWs}
flambooz *zn.v* {DWs} → **framboos**
flantuutn *zn.n* {DWs} = rare kunsten; streken; souvenirs (neg.); aanstellerigheden; tierelantijnen; overbodige luxe; eigenzinnigheden; poespas; kouwe drukte; kuren →

flantuut
flauw *bb ~er, ~st, ~e, ~n* = flauw; **etn zoonder zoalt is flou** {DWs}; **ik bin zoa flou** {DWs} = ik heb zo'n hongerig gevoel; ik heb zo'n trek
flesche *zn.v ~n* {DWs} → **fleske**
fleschen *zn.n* {DWs} → **flesche**
fliink *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **fleenk**
fliint *zn.v ~n* {DWs} → **fleent** *zn.v*
flisböggel *zn.m ~s* {DWs} → **flitsboam**
flitsel *zn.o* {DWs} = dun plakje
flitsken *zn.k* {DWs} = dun plakje
flodder *zn.m ~s* = flodder; **losse flodder** *zn* {DWs} = losse flodder; los patroon (in schietwapen)
floddermadam *zn.v ~n* {DWs Gro:floddermadam} = floddermadam; nepdame; vrouw (slordig gekleed)
floddermus *zn.v ~n* {DWs} = floddermuts; muts (met slappe voorstrook, vrouwen-)
floddern *ww.z* {DWs} = fladderen; flodderen
flodders *zn.n* {DWs} → **flodder**
flostern *ww.z* {DWs} = fluisteren; **floster in t oor is niks van woor** {DWs}
flouw *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=flòw DWs} → **flauw**
flouwekul *zn.m* {DWs} → **flauwekul**
flouwvaln *ww.s* {DWs} → **flauwvaln**
fluit *zn.v ~n, ~ken* {=flöjt|vlöjt DWs} = fluit; pijp (hol)
fluitn *ww.z fluit, fluitn|fluitden, fluit* {=flöjtn DWs} = fluiten; **ik zal em wat fluitn** *ov* {DWs} = ?; **jongs, ie mött broadkörstn etn, dan zö'j fluitn leern** *gz* {DWs}
foabel *zn.v ~s, föabelken* {DWs} = fabel
föabelken *zn.k* {DWs} → **foabel**
foek *zn.v ~n, fuukken* {=foeek DWs} → **foek.e**
foekn *zn.n* {DWs} → **foek.e**
foezel *zn.m ~s* {=foeez&l DWs GvdV: *Volgens GJMB in bron TVl oorspr. Pruisische aardappeljenever. Zo genoemd vanwege de giftige bestanddelen (foezeloliën). Volgens ABa vooral uit Münster.*} = jenever (van mindere kwaliteit); brandewijn (van mindere kwaliteit); aardappeljenever (arch.); **Groafschopper foezel** {DWs}
foezelbrulft *zn.v ~n* {DWs} = jeneverbruiloft; huwelijksfeest (waarop ook jeneverwordt geschonken)
foezelbrulftn *zn.n* {DWs} → **foezelbrulft**
foezelflesche *zn.v ~n* {DWs} → **foezelfleske**
foezelglaaz *zn.n* {DWs} → **foezelglas**
foezelglas *zn.o -glaaz, -gleasken* {DWs} = borrelglas; jeneverglas
foezelgleasken *zn.k* {DWs} = borrelglaasje → **foezelglas**
foezelkop *zn.m -köp* {DWs} = drankhoofd
foezeloagn *zn.n* {DWs} = jeneverogen
foezelvat *zn.o -vaat, -veatken* {DWs} = jenevervat
foi *ur* {=fój DWs} = foei (mild); uitroep (van afkeuring)
foitat *ur* {=fójtat DWs GvdV: *Eig. 'foi dat'?*} = foei toch; uitroep (van afkeuring)
fornuus *zn.o fornuuz, ~ken* {=f&nuus DWs} = fornuis (oorspr. gestookt)

fornuusovnt *zn.m ~s* {DWs} = fornuisoven (oorspr. gestookt)
fornuuspot *zn.m -pöt.te, -pötken* {=fnuuspòt DWs} = grote ronde te verhitten bak (voor het bereiden van veevoer); kookpot (voor veevoer)
fornuusriink *zn.m -ring.e* {DWs} = fornuisring (om het eten op te koken of warm te houden)
fornuuz *zn.n* {DWs} → **fornuus**
Fraankriek *en.l* {DWs} = Frankrijk
Fraans *bb ~er, -, ~e|~ke|~che, ~n|~ken|~chen* {DWs HLB: *Volledige nasalering van n voor s.*} = Frans
Fraanschen *zn.n* {DWs} → **Fraanschen** *zn.m*
frambeusken *zn.k* {DWs} → **framboos**
frambooz *zn.v* {DWs} → **framboos**
frambooznbos *zn.m* {DWs} = frambozenstruik
Freanstrop *en.p* {=frèènstróp DWs} = Frensdorp (D.)
Freanstropper *bn* {=frèènstróp DWs} = Frensdorper (D.); **de Freanstropper Haa.r** {DWs}; **tFreanstropper roadhoes** {DWs}
Frees *bb Freser|~ker, ~t, Frese|~ke, ~n|~ken* {ASa:fréso} = Fries; **Freesche schaasn** {DWs}; **n Freesch schoap** {DWs}
Frees *zn.m ~n|Freezn* {DWs} = Fries (man)
Freesch *bb* {DWs} → **Frees**
Freeslaand *en.l* {DWs ASa:frésland} = Friesland
Freesn *zn.n* {DWs} → **Frees** *zn.m*
Freeznven *zn.o* {DWs} ; **t Freeznven** *en.p* {DWs} = Vriezenveen
fret *zn.o ~te|~n, ~ken* {=fret|vret DWs} = fret; **met t fret n konien vangn** {DWs}
fretn *zn.n* {DWs} → **fret**
fullieton *zn.o ~s* {DWs} → **feulieton** *zn.v*
fuukken *zn.k* {DWs} → **foek.e**

G

gaa *bb ~rder, ~rst, gaarn, gaa* {DWs} → **gaar**
gaank *zn.m gänge, gängsken|gängken* {=gaangk DWs} = tred; loop (beweging); gang (het gaan); wandel
gaank *zn.m gänge, gängsken|gängken* {=gaangk DWs} = gang (door-)
gaank *zn.v* = vaart (snelheid); **da's de gaank men** {DWs} = dat werk is gauw in orde te maken; dat is zo voor elkaar; **in de gaank** *bw* {DWs} = zo tussenbeiden; terloops
gaans *zn.m gaanz, geansken* {DWs} → **gaans** *zn.v*
gaanzei *zn.o gaanzeier* {DWs} = ganzenei
gaanzeier *zn.n* {DWs} → **gaanzei**
gaanzeköttel *zn.m* {DWs} = ganzenkeutel
gaanzekuukn *zn.o* {DWs} = ganzenkuiken
gaanzemiel *zn.v* {DWs WHD: *Een laag en lastig onkruid in de rogge.* GvdV: *Wordt in publicaties verward met slofhak.* Ned:melde} = **1.** reukgras (gewoon); anthoxantum (odoratum) **2.** {DWs} slofhak; anthoxantum (aristatum)

gaanzoornd *zn.m* {DWs} = roerdomp; ?
gaanzspool *zn.v* {DWs} = ganzenveer; slagpen (van een gans)
gaar *bb ~der, ~st, gare, ~n* {=gaa.r} = gaar; **as t etn gaa.r is, dan is t bie oons middag** *gz* {DWs}; **gaa tuffel** {DWs} = gekookte aardappels; **t etn is gaa** {DWs}
gaarf *zn.v gaarvn|gaarve, gearfken* = garf (bundel ongedorst koren); schoof (van ongedorst koren); korenbundel (ongedorst); **120 gaarvn maakt ne viem** {DWs}
gaarv *zn.v ~n* {=gaaRw DWs} → **gaarf**
gaarvn *zn.n* {=gaarm DWs} → **gaarf**
gaarvnscheetn *ww.s* - {DWs} = omhooggooien (van garven naar de zolder); aangeven (van garven naar de zolder)
gaat *zn.n* {DWs} → **gat**
gaddergood *zn.o* {DWs} = goed dat voor het oprapen ligt; iets om te verzamelen; raapgoed; kleingoed
gaddern *ww.z* {=gadd&n DWs GvdV: *Spelling 'gardern' is hypercorrect.* Eng:gather Fri:garje} = vergaren; grabbelen; rapen (op-); collecteren; voedsel zoeken; inzamelen; graaien; **geald gaddern** {DWs} = collecteren; geld inzamelen; **rogneurs|tuffel|eier|ekkel gaddern** {DWs}
gaffel *zn.m ~n|~s, gäffelken* = gaffel; vork (tweetandig, van hout); **van de gaffel in de greep loopn** {DWs} = van de regen in de drup komen; een klein gevaar onwijken en een groter ontmoeten
gaffel *zn.v ~n|~s* {DWs} → **gaffel** *zn.m*
gaffels *zn.n* {DWs} → **gaffel** *zn.v*
gagel *zn.o* {DWs} → **göagel**
gal *zn.v ~n* {DWs} = gal
galbloaz *zn.v ~n* {DWs} → **galbloas**
galdaag *zn.n* {DWs WHD: *Dagen waarop vaak rogge werd gezaaid. Deze geeft volgens het bijgeloof veel zaad.* GvdV: *In bron DT1 staat ten onrechte 15-17 september.*} = galdagen (15-17 oktober, rond St. Gallus)
galge *zn.v galgn* {DWs} → **galg.e**
galg.e *zn.v ~n, gälgken* {Fri:galgen=bretels} = **1.** galg; **hee zöt oet of e van de galge koomp** {DWs} = hij ziet er beroerd uit **2.** {DWs} draagriem (van kruiwagen); bretel
galgemoal *zn.o -möal, -möalken* {DWs} → **galgnmoal**
galgepinn *zn.n* {DWs} = winterwortels (geel)
gallig *bb* {DWs} → **gällig**
gällig *bb* {GvdV: *In bron BSH en bron BHJ zonder en met umlaut.*} = gallig; aan de galziekte lijdend; **gällig good** {DWs} = hongerig slecht uitziend volk; **n gallig schoap** {DWs}
galligheid *zn.v* {DWs} = galligheid
galpn *ww.z* {=galpm DWs GvdV: *Betekenisverschil met 'gielpn' volgt uit context dubbeluitdrukking.* Hrd:galpe=schreeuw Fri:gjalpe OSa:galpon=schreeuwen} = piepen (angstig schel, zoals jonge vogels doen); huilen (van een hond); vragen (huilend); zingen (luidkeels)
Gammelk *en.p* {DWs} = Gammelke (buurtschap bij Deurningen)
gängeln *ww.z* {DWs} = doelloos rondlopen (slenteren); lopen (zonder haast); trippelen; wandelen (in alle rust); sukkelen (lopen); kuieren (bedaard); lanterfanten; straatslijpen; **n ooldn boer löp n heeln dag um t hoes hen te gängeln** {DWs}
gangs *bw* {DWs} = bezig; gaande; aan de gang; op heterdaad; onderwijl; terloops; aan het

werk; in beweging; **t [mooi] gangs hebn** {DWs} = goed op dreef zijn; lekker bezig zijn
gaperd *zn.m* {DWs} → **gaper.d**
gaper.d *zn.m ~s* = nieuwsgierige toeschouwer; lummel; sul; **greunn gaper.d [van ne jong]** {DWs} = verwaande vent; snoever (onervaren); blaaskaak (jong); opschepper (jong)
gapers *zn.n* {DWs} → **gaperd**
gaps.e *zn.v gapsn, gäpsken* {Kil:gasp Hrd:göpse HDu:göspe Fri:gaps HDu:gäspe} = kom van twee handen; hoeveelheid (die in twee handen past); **ne geps vol rog|zoad** {DWs}
garsterig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=gast&r&g GvdV: *Verg. Ned. 'geur' en 'goor'.* MHD:garst=ranzige smaak of reuk San:ghraa=ruiken} = ranzig (sterk smakend, van oud spek of reuzel); garstig; galsterig; **garstrig spek** {DWs}
gasöllie *zn.m* {DWs WHD: *Begint in onbruik te raken. Nu meest 'petrolie' (1955).*} = petroleum
gaspel *zn.v ~s, gäspelken* {DWs} → **gaspel** *zn.m*
gast *zn.v* {DWs WHD: *Enige tijd na de bevalling komt de familie met geschenken op bezoek. Ze gaan dan 'noar de gast'.*} = gastmaal; **noar de gast goan** {DWs} = op kraambezoek gaan (eerste keer)
gastöllie *zn.m* {DWs} → **gasöllie**
gastrig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} → **gasterig**
gat *zn.o geate|geater|gaat|gate, geatken|geatjen* {DWs HLB: *Van oudsher zonder e-uitgang. GvdV In het meervoud onderscheidt Theo Vossebeld uit Beckum 'geate' (willekeurig, bv. in de sokken) en 'gate' (bedoeld, bv. geboorde).* IEu:khod=kont Gri:khodanus=kont OSa:gat ONo:gat Eng:gate=poort} = **1.** gat (holte); kuil; **in de gaat kriegn|holdn** *ov* {DWs} = in de gaten krijgen|houden **2.** gat (achterwerk); kont (zitvlak); bips; anus; **a'j t gat oetleent, mö'j deur de ribn schietn** *gz* {DWs Fri:de kont útliene en sels troch de ribben skite} = al te goed is buurmans gek; **wat noar t gat kriegn** *ov* {DWs} = een uitbrander krijgen; iets ingepeperd krijgen
gatbot *zn.m* {DWs} = stuitbeen; staartbeen; zitbeen; stuit
gatmoal *zn.o -möal.e, -möalken|-möaltjen* {DWs} = pak voor de broek; uitbrander; berisping (ernstig)
gattuk *zn.m* {DWs} = kontzak; heupzak
gaw *bw* {DWs} → **gauw**
gawdeef *zn.m -deev* {DWs} → **gauwdeef**
gawdeev *zn.n* {DWs} → **gawdeef**
gawwigheid *zn.v* {DWs} → **gauwighead**
geal *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=gèèl} = **1.** erg vruchtbaar (van grond); groeizaam; overbemest; welig groeiend; **de groond is geil** {DWs}; **geil grös** {DWs}; **geile rouw** {DWs} **2.** {DWs} vet (ver-); **geil|geel spek** *zn.o* {DWs} = dik vet spek
geald *zn.o* = geld; **zien geeld op hegn en busche hangn** {DWs} = zijn geld verkwisten
geant *zn.m* {DWs} → **geant.e**
geantnslag *zn.m* {DWs} = gentenslag; ganzengevecht
gebed *zn.o* {DWs} = gebed; **n kort gebed en ne lange metworst** {DWs}
gebedbook *zn.o -beuk* {DWs} = gebedenboek
gebeun *zn.o* {DWs} = gestoei; geren (heen en weer); wild gespeel
geboadn *ww.z* {DWs} = aanzeggen; **doadn geboadn** {DWs} = meedelen van overlijdensbericht; dood aanzeggen

geboekt *bn* {DWs} = gebuikt; buikvormig; bolstaand; **n geboekt vat** {DWs}
geboond *zn.o* {DWs} = vak tussen twee gebinten (van een hallenhuis); **n geboond bie t hoes an zetn** {DWs}; **n hoes van zes|tien geboond** {DWs}
gebrek *zn.o ~n* {DWs} = gebrek; tekort
gebrekkelik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = lijdend aan een liesbreuk; een hernia hebbend
gebroek *zn.o ~n* {DWs} = gewoonte (traditie); gebruik
gebroekn *ww.z gebroekt, gebroekn, gebroekt* {=g&broekng DWs} = drinken (alcohol); eten; nuttigen; **nen kraankn mag alleen gebroekn wat n dokter em veurschrif** {DWs}; **wat wi'j gebroekn?** {DWs} → **broekn**
gedeunte *zn.v* {DWs GvdV: *Eig. 'gedeùnte' in bron WTD.*} → **gedöante** (gedachte)
gedöante *zn.v* = gedachte; **in de gedeunte** {DWs} = uit de macht der gewoonte; zonder nadenken; gedachtenloos
gedoekn *bb* {DWs} = voorovergebogen; in elkaar gezakt; gebukt; **gedoekn loopn** {DWs}; **gedoekne schoolders** {DWs} = hangende schouders
gedram *zn.o* {DWs} = gezeur (vooral van kinderen); gedrens
gee *zn.m* {DWs GvdV: *Zie notities bij 'geehonger'.*} = geeuwhonger; **ik mot n körstken etn, ik löav da'k n gee heb** {DWs}
geehonger *zn.m* {=gee-hòng&r DWs GvdV: *Volgens Jacob Verdam (1845-1919) staat 'gee' hierin voor 'gauw' of 'snel opkomend'. Het Ned. 'geeuwhonger' kan ontstaan zijn uit onbegrip van de oorspr. betekenis van 'gee'. In bron WNT wordt alleen een verband met 'geeuwen' en 'gapen' gelegd.* Hrd:geesem=hongerig Lim:geedoop=gadoop|nooddoop Lim:geedood=gadood|plotselinge dood} = geeuwhonger; honger (snel opkomend); **ik mot n körstken etn, ik löav da'k n geehonger heb** {DWs}
geel *bw* {DWs} → **geels**
geeld *zn.o* {DWs} → **geald**
geeldbuul *zn.m ~s, ~ken* {DWs} → **gealdbuul**
Geelderlaand *en.l* {DWs} → **Gelderlaand**
Geeldersch *bn* {DWs} → **Gelders**
geeldwinnige *zn.v* {DWs} = geldwinning
geels *bw* {Ned:geheels=van het geheel} = helemaal (voor niet of geen); totaal (voor niet of geen); **geel nich|gin** {DWs} = helemaal niet|geen
geelt *zn.v ~n* {DWs} → **gealt.e**
geen *zn.m ~s* {DWs} → **gene**
geens *zn.n* {DWs} → **geen** *zn.m*
geer *zn.o ~s, ~ken* {=gii.r DWs GvdV: *Volgens bron WNT is dit oorspronkelijk 'een voorwerp in vorm overeenkomende met het driehoekige spitsgepunte ijzer van een geer of werpspiets'. Het woord zit ook in de naam Gerhard (speer-sterk).* Dev:gier MNe:gere=slip|werpspiets OFr:gâre OHD:gêro|kêro ASa:gaara Eng:goar} = uier
Geer *en.lm* {DWs GvdV: *Van trapezevormig stuk land?*} ; **n Geer** *en.l* {DWs} = veldnaam (bij Denekamp)
geern *bw* {DWs} = graag
geern *ww.z* {DWs GvdV: *Verg. 'geer'.*} = geren; trapeziumvormig toelopen; schuin aflopen; scheef staan; **dat stuk laand geert** {DWs}; **n paand van n rok geert** {DWs}
geers *zn.m* {DWs} = zevenblad; aegopodium (podagraria)
geers *zn.n* {DWs} → **geer**

geersel *zn.m* {DWs} = zevenblad; aegopodium (podagraria)
Geert-Jan *en.m* {=gitjan DWs} → **Gert-Jan**
Geestern *en.p* {DWs} → **Geester** (Ov.)
geestlik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = geestelijk
geestlikn *zn.m ~* {DWs} → **geestelikn**
geetkloomp *zn.m ~, -klumpken* {DWs} = gietklomp (voor het besprenkelen van het linnen op de bleek met water uit de beek); klomp (aan een stok om water te scheppen)
geetklumpken *zn.k* {DWs} → **geetkloomp**
geetlingnnust *zn.o* {DWs} = merelnest
geetlink *zn.m ~s|geetlinge* {DWs} → **getelink**
geetn *ww.s götn|gotn, geut|goot, göt* {=geetn|giitn DWs Got:giutan} = gieten; regenen (hard)
gegalp *zn.o* {DWs} = gehuil (van een hond)
gehak *zn.o* {DWs} → **gehakt**
geheur *zn.o* {DWs} = **1.** gehoor **2.** {DWs} geluid; **de weend dreait zik, t geheur is noar de Lutter kaant** {DWs}
geheurig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = gehorig
gek *bb ~ker, ~st, ~ke, ~n* {DWs} = gek (krankzinnig, raar); **nen gekn keerl** {DWs} = ?; **zoo|zoa gek as n rad** {DWs} = knettergek; erg gek
gek *zn.m gek.ke|~n, geksken* {DWs} = **1.** gek; idioot; dwaas; **de gekn zit in t geknhoes** {DWs}; **en ik, zeg de gek** {DWs} = en ik ook (hum.) **2.** {DWs} schoorsteenkap (draaibaar); windgek
gek *zn.n* {DWs} → **gek** *zn.m*
gek *zn.v* {DWs} ; **met de gek besloan** {DWs} = een grap over (een serieuze zaak)
gekheid *zn.v* {DWs} = gekheid; grappenmakerij
gekmansweark *zn.o* {DWs} = gekkenwerk
geknhoes *zn.o huze* {DWs} = gekkenhuis; psychiatrische inrichting
gel *bb ~ler|~der, ~st, ~le, ~n* {DWs OSa:gel-o|gel-u-far-o} = geel; lichtbruin; **zoa gel as saffroan** {DWs} = zo geel als saffraan
Gelders *bn ~er, -, ~e, ~n* = Gelders; **in t Geeldersche** *bw* {DWs} = in Gelderland
geleuvn *ww.z* {=g&leuwn} = geloven; **dat löav 'k wa! - gelöavn doo'j in de keark** *gz* {DWs}
gelgöarsken *zn.k* {DWs} → **gelgoars**
gelgoarz *zn.v ~n, gelgöarsken* {=gelgòòz DWs} → **gelgoars**
geloav *zn.o* {=glòòw DWs} → **geloof**
gelöavn *ww.z* {DWs} → **geleuvn**
geloof *zn.o* = geloof; **hee is oet t geloav** *ov* {DWs} = hij wordt niet meer vertrouwd
gelstrig *bb* {DWs} = walgelijk vet; **gelstrig spek** {DWs}
geluk *zn.o* {=gluk DWs} = geluk; gelukje; **[luk|völ] geluk in n tuk** *ur* {DWs} = veel geluk (nieuwjaarswens); **geluk der met** *ur* {DWs} = geluk ermee; gefeliciteerd; **völ geluk in t neie joor** *ur* {DWs} = gelukkig nieuwjaar
gelzocht *zn.v* {DWs} = geelzucht
gemeen *bb gemener, ~st, gemene, ~n* {DWs} = **1.** gemeen (al-) **2.** {DWs} gemeen (slecht) **3.** {DWs} gemeenzaam; informeel; onvormelijk; **nen gemeenn heer** {DWs} = een gemeenzame landheer
gemeentehoes *zn.o* {DWs} = gemeentehuis

gemeenteroad *zn.m -röa* {DWs} = gemeenteraad
gemeust *zn.o* {DWs} → **gemeuste**
gemood *zn.o* {DWs} = gemoed; gevoel (innerlijk); **t gemood löp mie oaver** *ov* {DWs} = ik raak aangedaan; ik kan mijn drift niet meer beheersen
genavvel *zn.o* {DWs} = gewauwel; gepraat (vaag)
geneen *vn.o* = niemand; niet een; **der was gineen in hoes** {DWs} = er was niemand thuis
geneezn *ww.z* {DWs HLB: *Hollandisme.*} → **geneazn**
geneugn *zn.o* {DWs GvdV: *Neerlandisme door HB volgens Jan Vredenberg in bron AHb:428, zou 'plezeer' moeten zijn.*} = **1.** genoegen; tevredenheid **2.** {DWs} bekomst; voldoening; bevrediging; **t geneugn is em borstn** {DWs} = hij eet meer dan hij op kan
genne *vn.av* = gene (vr.); die (daar, vr.); gindse (vr.); die andere (vr.); **an ginne kaant Oldnzel** {DWs}
genoster *zn.o* {DWs} = gepruttel (ontevreden); gemopper
genöttel *zn.o* {DWs} = gemopper (..); gepruttel (..)
geps *zn.v* {DWs} → **gaps.e**
gerak *zn.o* {DWs} = bekomst (pos.); voeding (die iemand toekomt); gerijf; natje en droogje; **men krig rechtevoort zien gerak nich meer** {DWs}
gereev *zn.o* {DWs} = geklets; gezwam; geteem; gezeur (eindeloos)
gereukt *bn* = gerookt; **geröakt spek** {DWs}; **nen geröaktn oal|bukkink** {DWs}
gericht *zn.o* {DWs} → **gerecht**
geroadn *ww.z geroadn, ., geroadt* {DWs} = geraden (..); raden (..); gissen
geröakt *bn* {DWs} → **gereukt**
geroet *bn* = geruit; **n geroetet kleed** {DWs}
geroetet *bn* {DWs} → **geroet**
gerommel *zn* {DWs} → **grommel**
gerös.t *bb ~er* = gerust (-gesteld); rustig; **zoa gerös.t as nen voor** {DWs GvdV: *Verg. 'as nen vorem'.*}
geröster *zn.o* {DWs} = onenigheid; ruzie
gerst *zn* {=gest DWs} → **gerst.e**
geschuierd *bn ., ., ~e, ~n* {DWs HDu:gescheit} = verstandig; schrander; snugger; handig (van een persoon); **nen geschuierdn keerl** {DWs} = een verstandig man
gesluns *zn.o* {DWs} → **gesleunste.r**
gespel *zn.m ~s* {!ges DWs} → **gaspel** *zn.m*
gesportel *zn.o* {=g&spòttel DWs} = gespartel; **dat wil door nog n heel gesportel gevn** {DWs} = ?
gest *zn.v* {DWs} → **gest** *zn.m*
gestichel *zn.o* {DWs} = geruzie; gekibbel; gesteggel
gestn *ww.z* {DWs} = gisten (van deeg)
gestrid *zn.o* {DWs} = kruis (lichaamsdeel of in broek); **hee mot n neid gestrid in de boks hebn** {DWs}
Getel *en.p* {DWs} = Getelo (D.)
geterei *zn.v ~n* {DWs} → **geteriej.e**
geubel *zn.m* {DWs HDu:göpel} = rosmolen; dorsmolen (op paardenkracht)
geùnst *zn.v* {DWs} → **goonst**
geurdn *zn.n* {=geurn GvdV: *Vroeger dus 'goorden', meervoud 'geurdene'.*} → **goordn**

geurdner *zn.m* {GvdV: *Vroeger 'geurdener' met umlaut van 'goorden'.*} → **göarner**
geurdnken *zn.n* {=geurnk&n} → **goordn**
geveurlik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **gevöarlik**
gevoor *zn.o* {=g&vóó.r DWs} → **gevoar**
gevvel *zn.m ~s, ~ken* {=geww&l DWs} → **geavel**
gevvelplaank *zn.v -plänkken* {DWs} → **geavelplaank.e**
gevvels *zn.n* {DWs} → **gevvel**
geweide *zn.o* {DWs HDu:eingeweide} = geweide (ingewanden); **t geweide oetnemn en schoanmaakn** {DWs}
gewöarmt *zn.o* {DWs} = insecten (in het algemeen, neg.)
gewordn *ww.s* {DWs} = begaan; **loat em gewordn** {DWs}
gicht *zn.v* {DWs} → **gich.t**
gich.t *zn.v* = jicht; gewrichtspijn; reumatiek; **vliignde gich** {DWs} = vliegende jicht
gichtriink *zn.m* {DWs} = jichtring (van de nagel van een doodskist, gedragen als middel tegen reumatiek)
gier *bb ~der, ~st, ~e, ~n* {DWs GvdV: *Dit woord hangt samen met Ned. 'guur', voordat dit dezelfde negatieve lading kreeg als 'onguur'. Een middeleeuwse vorm is 'gehier' (lief, zacht), waarvan het laatste deel terug te vinden in Twents 'onhuier' (later 'onheur') en Fries 'onhuer'. Oudsaksisch 'onhiuri'. Verg. Duits 'ongeheuer' Het verband met 'geern' (graag) gaat minstens twee millennia terug naar een gemeenschappelijke bron 'gir'. De tweede betekenis volgt uit de voorbeeldzin waar WHD geen vert. voor geeft. De vertaling 'smedig' is afgeleid uit de context en de betekenis van 'gehier'.* MNe:gehier|geheer|gehuer|ghier=lief|zacht} = **1.** gierig; gretig; vrekkig; hebzuchtig; inhalig; geldbelust **2.** {DWs} zacht (smeedbaar); smedig; **de kuper houwt n baand gier** {DWs}
gierigheid *zn.v* {DWs} = gierigheid
gierzwaal *zn.v ~n* {DWs} → **schierzwaalve**
giezel *zn.m* {=gieez&l DWs} = rijp; ijzel; **de böam hangt vol giezel** {DWs}
giezeln *ww.z giezeld, giezeln, giezelt* {=gieez&ln DWs} = ijzelen; rijpen (be-); **t hef vannacht giezeld** {DWs}
Gilhoes *en.p* {=gilloes DWs} = Gildehaus (D.)
Gilhoezer *bn* {DWs} = van|uit Gildehaus; **n Gilhoezer diek** {DWs}
gin *lw* {DWs} → **gen**
gineen *vn.o* {DWs} → **geneen**
ginne *vn.av* {DWs} → **genne** *vn.av*
gistermorn *bw* {DWs} → **gisternmorn**
gistern *bw* {=gist&.rn DWs} = gisteren
Glaan *zn.v* {DWs} ; **De Glaan** *en.p* {DWs} = Glane (bij Losser)
glaaz *zn.n* {DWs} → **glas**
glaazgordien *zn.o ~n* {=-g&dieen DWs} → **glaazngordien**
glaaznkast *zn.v ~n* {DWs} → **glaaznkast.e**
glaaznmaker *zn.m ~s* {DWs} = libel; waterjuffer; glazenmaker (libel)
glaazwaschen *ww.s* {DWs} = glazenwassen
glad *bb ~der, ~st, ~de, ~n* {DWs} = **1.** glad; glibberig; **nen gladn keerl** {DWs} = een gladjanus; **t is glad** {DWs}; **zoa glad as nen oal** {DWs} = erg glad; erg glibberig **2.** vlak; effen; egaal; geschoren; **zien breur, dat is ne glatte kearl, dee is rechter** *gz* {DWs WHD:

Gezegd van een bultenaar. GvdV: *Opvallend is hier de vr. vorm van het lidwoord 'ne' en het bn. 'glatte' voor mann. zn. 'kearl'. Vanwege 'de gladte' misschien?*} = gezegd van een bultenaar
glad *bw* {DWs} = volkomen; totaal; helemaal; geheel; **doe hes t glad mis** {DWs} = jij zit er helemaal naast
gladdigheid *zn.v* {DWs} = gladheid
gladies *zn.o* {DWs} = ijzel (op straat)
gladiezeln *ww.z* {DWs} → **gladiezn**
gladiezn *ww.z .* {DWs} = ijzelen (op straat); **t hef vannacht gladiezeld, gisteroavnd hung der a zonn daamp, men zo't wa docht hebn** {DWs}
gladndal.s *bw* {GvdV: *Verb. van 'glad ende al'.*} = geheel; helemaal; volkomen; totaal; **dat har e glatndal vergetn** {DWs}; **hee was glatndal op n biester** {DWs} = hij was helemaal in de war
Glanerbek *en.wv* {DWs} = Glanerbeek
Glanerbrug *zn.v* {DWs} = Glanerbrug
glas *zn.o glaaz|glaze, gleasken|gleasjen|gläsken* {DWs} = **1.** glas (stofnaam) **2.** glas (venster-); etalageruit; vensterruit; **de gordienn hangt veur de glaaz** {DWs} = de gordijnen hangen voor de ramen
glat *bb* {DWs} → **glad**
glatndal *bw* {DWs} → **gladndal.s**
glatte *bn.v* {DWs} → **glat**
gleasken *zn.k* {=glèèsk& DWs} = glaasje → **glas**
gleiern *ww.z* {DWs NDu:GLaeien} = blikkeren; glimmen (van glad oppervlak); glanzen; glinsteren; blinken; **de zun gleiert op t water** {DWs}
gleis *zn.o* {DWs HDu:geleise} = smalspoor (-rails)
gleunig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=gleun&g} = gloeiend; heet; **glöainig izer** {DWs}; **glöainige koln** {DWs} = hete kolen
gleunigen *zn.m* = duivel; **n glöainigen** {DWs} = een spookverschijning met een gloeiend gezicht
gleup *ww.v13* {DWs} → **gloepn**
gliedn *ww.s gledn|gleedn, gleed|glee, glid* {=glieen DWs} = glijden; **pas op, da'j mie nich an t gliedn komt** {DWs}
glierlap *zn.v* {=glieelap DWs} → **glierlap.pe**
gliev *zn.m ~n* {=glieew DWs} = kier; reet; spleet; scheur (in muur); groef (bv. in hout); holte (gootvormig); gleuf; **ne gliev in de deur** {DWs}
gliint *zn.m* {DWs} → **gleent** *zn.m*
gliintdroad *zn.o* {DWs} → **gleentdroad**
gliintpoal *zn.m -pöal* {DWs} → **gleentpoal**
glip *zn.m* {HvdB: *Gaat mogelijk met het Griekse 'glyptein' (inkerven, een inkeping maken) terug op een Indogermaanse woordstam.* Gri:GLayptein=inkerven} = snee (in oppervlak); gleuf; wond (snee); inkeping; barst (in hand); **nen glip in t oor** {DWs}
glöainig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} → **gleunig**
glöainigen *zn.m* {DWs} → **gleunigen**
gloep *zn.v ~n* {DWs} = eendenkooi
gloeperd *zn.m ~s* {DWs Gro:Glaoeperd} = gluiperd; loerder (vals of huichelachtig)

gloepers *zn.n* {DWs} → **gloeperd**
gloepn *ww.s glopn|glöpn, gloop|gleup|glop, glop|glöp|glup* {=gloepm DWs} = gluren; loeren; koekeloeren; kijken (brutaal); **de boer gleup deur t veanster** {DWs}; **wat loop ie door te gloepn** {DWs}
gloeps *bb ~er, ~t, ~e, ~n* {DWs} = **1.** gluiperig; vals; **nen gloepsn hoond** {DWs} = een valse hond **2.** {DWs} groot (veel groter dan men zou denken)
glood *zn.m* {DWs} = gloed; warmte (stralings-); **der is nen mooin glood in t fornuus** {DWs}
Goal *en.m* {DWs} = Galen; **Beerndken van Goal** {DWs} = Christoph Bernhard von Galen (bisschop van Münster rond 1665); **Beerndken van Goal stak Loster in braand, jaag den schelm noar t Munsterlaand** {DWs}
goaldweark *zn.o* = goudwerk; sierraden (van goud); **met ne brulft, dan haank de boernvrouw al eer gooldweark um** {DWs}
goan *ww.s goan|goane, gung|göng, geet|get* {=Ens:gòò.n|EnL:gòan DWs HLB: *Op het land met genasaleerde klinker, in de stad met genasaleerde n.* ASa:gangan OSa:gaan} = gaan
goav *zn.v ~n* {=gòòw DWs} → **goav.e**
godsloan *zn.o* {=gòts-lòòn DWs} → **godsloon**
godsloon *zn.o* {=gòts-loon} = godsloon; **door kö'j godsloan met verdeenn** {DWs}
golvern *ww.z* {=gólv&.rn DWs GvdV: *Vaak gespeld als 'golven'.* Gro:golverd=zuiplap|veelvraat} = huilen (van wolven); janken (van een hond)
good *bb better, bes.t* {DWs ASa:gód} = goed
good *zn.o -, geudjen* {DWs} = goed; goederen; materiaal; stof (textiel); weefsel; waar; kleding
goodn *zn.m* {DWs} = goede (mann.); **zee konn t nich oet n goodn etn** {DWs} = er was zo'n overvloed aan eten dat ze het met goed fatsoen niet op konden
goold *zn.o* {DWs} → **goald**
gooldbloom *zn.v ~n, -bleumken* {DWs} → **goaldbloom**
gooldgeeld *zn.o* {DWs} → **goaldgeald**
gooldn *bn -, -, ~e, ~en* {=gooln DWs} → **goaldn**
gooldnregn *zn.m* {DWs} → **goaldnreagn**
gooldringenet *zn.v ~n* {DWs} → **goaldringenet**
gooldviink *zn.v ~n* {DWs} → **goaldveenk**
gooldweark *zn.o* {DWs} → **goaldweark**
goonsdag *zn.m ~e|-daag* {DWs GvdV: *Terwijl het Nederlandse 'woensdag' en het Scandinavische 'onsdag' genoemd is naar de germaanse oppergod Wodan of Odin, is 'goonsdag' of 'goodnsdag' eigenlijk de dag van de god of de goden.* WHD: *Vroeger altijd, maar meer en meer vervangen door 'woonsdag'.* Dee:onsdag OHD:wodnestag NDu:godensdag} = woensdag
goonst *zn.v* {Hrd:góns} = **1.** gunst; **dat geet met geùnstn en goavn** {DWs}; **de geùnst is zoa good as de goav** {DWs} = ? **2.** vruchtbaarheid (door overgebleven mest); vettigheid (van grond door overgebleven mest); **der is nich völ geùnst** {DWs} = het weer is niet groeizaam
goonzn *ww.z* {DWs} = gonzen; zoemen
goor *bb ~der, ~st, gore, ~n* {=góó.r} = goor; morsig; niet helder (van was); smoezelig; **de wasche is goor** {DWs}
goor *zn.o* {MNe:gore OGe:gor=drek|modder|slijk} = goor; moeras (met riet en

struikgewas, met name in plaatsnamen); broekland (in plaatsnamen); **in t goor wast völ reet** {DWs}
Goor *en.p* {DWs} = Goor
goordn *zn.m geurdn, geurdnken* {=goorn DWs} → **goardn**
goordngroond *zn.v* {DWs} → **goardngroond**
goorn *zn.o* {=góó.rn DWs} → **goarn**
Goors *bn* {DWs} = Goors; **t Goorse wiintermaark** {DWs}
gordien *zn.o ~n, ~ken* {=g&diee.n DWs} → **gordien.e**
gordien.e *zn.o* {=g&dieen.&} = gordijn; **de gordienn hangt veur de glaaz** {DWs}
gordienngood *zn.o* {=g&dieenn-goot DWs} = gordijnstof
gordiennkoord *zn.o* {=g&dieenn-koo.rt DWs} = gordijnkoord
gordiennriink *zn.m -ring.e, -ringken* {=g&dieenn-riingk DWs} = gordijnring
gordiennrol *zn.v ~n, -rulken* {=g&dieenn-róll DWs} = gordijnrol
gört *zn.v* {DWs} → **görte**
görte *zn.v* {Ger:grut=korrelig zijn MND:gorte OHD:gruzzi OSa:griot ASa:grytt Eng:grit} = gort (gepelde gerst); **[dat is] oolde gört** *ov* = [dat is] oud nieuws
görtsoep *zn.v* {DWs} = gortsoep
göt *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **göt.te**
götnpiep *zn.v ~n* {DWs} = gootpijp
götnsteen *zn.m ~* {DWs} → **götsteen**
gotsteen *zn.m* {DWs} → **götsteen**
graand *zn.o* {DWs HLB: *Koppel grand-grind als band-bind.*} = grein; korrel (zand-); kiezelsteen; zier
graandsteen *zn.m* {DWs} = zandsteen; schuursteen (uit Bentheim); slijpsteen
Graastrop *en.p* {DWs} = Grasdorf (D.)
graavn *ww.z graavn, graavn, graaft* {=graabm|graawn DWs Got:graban} → **greavn** *ww.s*
graavn *zn.m ~s, greavnken* {=graabm|graawn DWs HLB: *Uitspraak jongeren 'graabn', ouderen 'graawn'. (1938)*} = sloot; uitholling; gracht; vaart (smal); **de graavns stoat vol water** {DWs}; **ik zal die ok wal es weer in n graavn stoatn** {DWs} = dankjewel; ik zal je op mijn beurt wel eens een dienst bewijzen
graavns *zn.n* {=graawns DWs} → **graavn**
graf *zn.o graavn* {DWs} = graf
grafkraans *zn.m* {DWs} = rouwkrans
graverei *zn.v ~n* {DWs} → **graveriej.e**
greanskantoor *zn.o ~n* {=grèèns-k&too.r DWs} = grenskantoor
greanspoal *zn.m -pöale* {DWs} = grenspaal
greanssteen *zn.m* {DWs} = grenssteen
greanz *zn.v ~n* {DWs} → **greans**
greep *zn.v ~n* {DWs} = **1.** greep (handvat) **2.** {DWs} greep (mestvork met drie of vier ronde tanden)
grei *zn.o* {=grej DWs} = gerei; gereedschap; paardentuig
grep *zn.m* = **1.** greep (het grijpen); grijpbeweging **2.** {DWs} greep (handvat) **3.** {DWs} greep (handvol)
greuin *ww.z greuid* {DWs} = groeien (in de breedte); uitdijen; dikker worden; aankomen (groeien)

greuizaam *bb* {DWs} → **greuizam**
greuizam *bb ~mer, ~st, ~me, ~n* = groeizaam; **t is greuizaam weer** {DWs}
greun *bb ~er|~der, ~st, ~e, ~n* {DWs} = **1.** groen **2.** onervaren; **greunn gaperd [van ne jong]** {DWs} = snoever (onervaren); verwaande kwast **3.** {DWs} ongekookt (ei, spek, karnemelk); rauw (ei, aardappel, vlees); ongebakken (spek); onrijp; **greun spek** {DWs} **4.** {DWs} verwaand; trots (overdreven); hovaardig
greunigheid *zn.v* {DWs} = **1.** groente; groenvoer; groene blaadjes; **wat greunigheid veur de hoonder haaln** {DWs} **2.** {DWs} verwaandheid; trots (misplaatst); **den keerl, den brek nog van greunigheid deur, den vaalt van greunigheid um** {DWs}
greunte *zn.v greuntns* = **1.** groente **2.** {DWs} peterselie
greuntemaark *zn.o* {DWs} = groentemarkt (deel van de markt waar groente wordt verkocht)
greuntewinkel *zn.m ~s* {DWs} = groentewinkel
greunvink *zn.v ~n* {DWs} → **greunveenk.e**
grezzig *bb* {DWs} = grijsachtig; **zon grezzig henneken** {DWs}
gribbel *zn.v* {DWs} = grabbel
gribbelgrabbel *zn* {WFa:grübbelgrabbe} ; **in de gribbelgrabbel [smietn]** *ov* {DWs} = te grabbel [gooien]
grienerig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} → **grienderig**
grienn *ww.s greenn, green, grint* {DWs GvdV: *In bron ETD waarschijnlijk fout gelezen en gezet als 'grünen' i.p.v. 'griinen'.*} = grienen; huilen (van een mens, neg.); schreien (neg.)
griep *zn.v* {DWs} = griep
grieperig *bb* {DWs} = grieperig
grieperigheid *zn.v* {DWs} = lijden aan de griep
griepn *ww.s grepn, greep, grip* {=griepm DWs} = grijpen; ontroeren
griepstuver *zn.m ~s* {DWs Gro:griepstuver} = grijpstuiver; bijverdienste (snel); kleine hoeveelheid geld
gries *bb griezer, griest, grieze, griezn* {DWs} = grijs; grauw; **gries vreezn** {DWs} = rijpen (licht be-); **t grieze vul** {DWs} = spookverschijning; **zoa gries as ne doev** {DWs} = erg grijs (van haar)
grifformeerd *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=griff&mii.rd} = protestants; gereformeerd; **grifformeerdn bok** {DWs} = protestant (scheldwoord)
groad *zn.m ~, gröadken|gröadjen* {DWs} = graad (eenheid van temperatuur)
groaf *zn.m groavn* = graaf; **de groaf van Twikkel** {DWs} = baron Van Heeckeren tot Wassenaer-Twickel
Groafschop *en.lm* ; **hee hef de vrouw oet De Groaschop haald** {DWs}
Groafschopper *bn* {=gròòfschópp&r DWs} = van|uit de graafschap Bentheim;
Groafschopper|Groaschopper foezel *aw* {DWs GvdV: *Geen mann. vervoeging met n.*}
Groaschop *en.lm* {DWs} → **Groafschop** *en.lm*
Groaschopper *bn* {=gròòschópp&r DWs} → **Groafschopper**
groat *zn.m gröat.e, gröatken* {DWs} = graat (vis-, als ding)
Groavnven *en.l* {DWs} = Gravenveen (bij Denekamp)
groezel *zn.m ~n|~s* {=groeez&l} = **1.** afschrik; angst (afkeer); hekel (aan iets) **2.** rilling (koude angst-); huivering; **de groezeln loopt mie ovver de hoed** *ov* {DWs} = de koude rillingen lopen over mijn lijf; **de groezeln loopt|goat mi-j oaver de hoed** *ov* {DWs} = de

koude rillingen lopen over mijn lijf
groezeln *zn.n* {=groez&ln|groez&n DWs} = koude rillingen → **groezel**
Grol *en.p* {DWs} → **Grolle**
Grols *bn* {DWs} = Groenlo's; uit|van Groenlo; **Grols beer** {DWs} = Grolsch (bier)
grom *zn.o ~n, grumken* {=gróm Win:grómme|grummeken|gróbbe|grubbeken=deeltje Fri:grom MNe:grom Eng:grume=klonter Ita:grumo=kluitje Fra:grumeler=klonteren Dre:grommen|grummen=motsneeuwen Hrd:gromn=vuiltjes} = bezinksel; droesem; koffiedik; drab (bezonken); neerslag (in vloeistof); zaksel; vuiltje; **n grumken in de kel hebn** {DWs}
grommel *zn.m* {DWs GvdV: *Eig. 'gerommel'?*} = donder (onweer); **grommel op den bloatn|kaaln toog, [gef] t hele joor deur regn genoog** {DWs} = ?; **grommel op n bloatn toog, t hele joor deur regn genoog** *gz* {DWs}; **n grommel is inslaagn** {DWs}
grommelboom *zn.m* {DWs} = boom waar de bliksem in is geslagen
grommelkop *zn.m* {DWs} = onweerswolk
grommelköp *zn.n* {DWs} → **grommelkop**
grommeln *ww.z* {DWs} = donderen; onweren
grommelschoer *zn.o ~s* {DWs} = onweersbui (in de verte)
Gronau *zn.v* {=gr&nau !nau} ; **De Gronau** *en.p* {DWs} = Gronau (D.)
Gronauwer *bn* {=gr&nauw&r !nau DWs} = Gronaus; **de Gronauwer fabriekn** {!nau DWs}; **t Gronauwer kluwn** {!nau DWs} = de Gronause kermis
Gronauwer *zn.m* {=gr&nauw&r !nau DWs} = inwoner van Gronau
Grönninger *bn.n* {DWs} = Groninger
Grönningn *en.p* {DWs} = Groningen
groond *zn.v ~n* {HLB: *Van oudsher zonder e-uitgang.*} = **1.** grond (bodem); aardbodem **2.** terrein; **de gróond lig al in gaat en bölt** {DWs} = ?
gróond *zn.v* {=gróónd DWs} → **groond** *zn.v*
groonzn *ww.z* {DWs Fri:grânzgje} = **1.** schransen; eten (hoorbaar veel); vreten (hoorbaar) **2.** {DWs} knorren; grommen (van een varken)
groot *bb greuter|grötter, greutst|grötst|~st, grote, ~n* {DWs} = **1.** groot; **t wordt grötter a'j der wat of nemt en kleaner a'j der wat bi-j doot** {DWs} = gat (als oplossing van een raadsel) **2.** vriendschappelijk; bevriend (goed); **A. is groot met B.** {DWs}; **t is n groot weark met dee beidn** {DWs} = het is dik aan met die twee
grootmoor *zn.v -moders* {DWs WHD: *Spreek uit met lange, open o, niet beïnvloed door de r.*} → **grootmoo**
grootvaar *zn.m ~s|-vaders* {DWs} = grootvader; opa
groov *zn.v ~n, greufken* {=groow DWs} = rouwstoet; begrafenis (als gebeurtenis); uitvaart (met begrafenis); begrafenismaal; **der wadn wa tweehoonderd man an de groov** {DWs}; **ne groov holdn** {DWs}
gröseg.ge *zn.v* {DWs} = grasstrook (aan het einde van de akker waar bij het ploegen gedraaid kan worden)
grösei *zn.o* {DWs} = **1.** eerste ei (van kip, eend of gans); **hee hef t grösei nog nich dretn|legd** *ov* {DWs} = hij komt nog maar net kijken (hum.); hij heeft nog niets meegemaakt (hum.); hij is onervaren (hum.); het is een groentje (hum.); hij is nog niet droog achter de oren **2.** {DWs} jongen (verwaand)
grösfiletn *zn.n* {DWs} = grasanjers

grösgeen *zn.m ~s* {DWs} → **grösgeen** *zn.v*
grösgeen *zn.v ~n* {DWs} = baan (afgemaaid gras); hooibaan; zwade (gras-); rib (gras); **nen grösgeen grös** {DWs}; **t höai lig nog in grösgeens** {DWs}
grösgeens *zn.n* {DWs} → **grösgeen** *zn.m*
grösgroond *zn.v* {DWs} = weidegrond; grasland
grösken *zn.k gröskes* {DWs HDu:groschen} = dubbeltje (Duits, 10 pfennig, ong. 6 cent, arch.) → **grosn**
grösmasien *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = grasmaaimachine
grösplag *zn.v* {DWs} = graszode; **grösplagn stekn** {DWs}
grösspier *zn.o ~s, ~ken* {DWs} = grasspriet; grashalm
gröstosn *zn.m ~s, -tösnken* {DWs} = graspol; wortelkluit (van gras); **de gescheurde groond zat vol gröstosns** {DWs}
gröszoad *zn.o* {DWs} = graszaad
grötte *zn.v ~s* {=gröt-t& DWs} = grootte; omvang
grumken *zn.k* {DWs} = vuiltje; korreltje; kruimel; beetje (vaste stof, euf.) → **grom**
grup *zn.v ~n* {DWs} = straatgoot → **grup.pe**
grupndrek *zn.m* {DWs JWMG: *Groeit bij 'lergrupkes'.*} = gootvuil
grupndrieter *zn.m ~s* = **1.** inwoner van het achterste deel van Losser (bijnaam) **2.** {DWs} inwoner van Denekamp (bijnaam); **Doarper grupndrieters** {DWs}
grup.pe *zn.v grupn* {DWs} = **1.** goot (gegraven, mest-); open waterafvoer; greppel; sloot (smal) **2.** {DWs} smalle gang (tussen twee huizen) **3.** {DWs} greppel (in weiland)
grupstal *zn.m -stäl* {DWs} = groepstal
grutnmel *zn.o* {DWs} = boekweitmeel; gruttenmeel
gummie *zn.o ~s* {DWs} = gummi; rubber
gummieköark *zn.m* {DWs} = kurk (van rubber); gummikurk
gummieslang *zn.v ~n, -slängken* {DWs} = gummislang; slang (van rubber)
gummiestevvel *zn.v* {DWs GvdV: *Vrouwelijk?*} = gummilaars; laars (van rubber)
gus.t *bb -, -, guste, gustn* {DWs} = **1.** schraal; baar (zonder iets erbij); leeg (zodat er niets uit komt); onbevrucht (van een koe); niet drachtig (van een koe); niet melkgevend (van een koe); onvruchtbaar (grond) **2.** {DWs} blut; **hee is gust** {DWs} = hij heeft geen geld meer
guurn *ww.z* {DWs GH: *Morsen van vaste stoffen, bij meel, rijst, zand, afval, mest.* Dre:geuren Fri:rûgelje} = guren; korrelen; rijzelen (uitvallen); [laten] vallen (van zaad of stofdeeltjes); stromen (van stofdeeltjes); neerdwarrelen (van stofdeeltjes); doorlaten (van stofdeeltjes); zich uitzaaien (van planten); morsen (van vaste stoffen); **de rouw|rogge guurt** {DWs}
guurzoad *zn.o* {DWs} = zaad dat uit overrijpe aren valt

H

haa *ur* {DWs} → **haar**
haa *zn.v* {DWs} → **haar**
Haag *zn.m* ; **n|Den Haag** *en.p* {DWs} = Den Haag
haakdroad *zn.o* {DWs} = prikkeldraad
haakgoorn *zn.o* {DWs} → **haakgoarn**

haakn *ww.z haakt* {DWs} = haken
haakn *zn.m ~|~s, heakken|heaksken* {DWs} = haak; **zik|zich [t gat] oet n haakn loopn|loapn** *ov* {DWs} = zich de benen onder het lijf vandaan lopen
Haaknbearg *en.lm* {DWs} = Hakenberg (landgoed in de driehoek Oldenzaal, De Lutte en Denekamp)
haakns *zn.n* {DWs} → **haakn** *zn.m*
haakpen *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = haakpen
haalf *bb -, -, haalve, haalvn* = half; **nen halvn haazn** {DWs} = een halve haas
haals *zn.m healze* = **1.** hals; **doo n das um n hals** {DWs} = doe je das om; **hals oaver|ovver kop** {DWs} = hals over kop; **n hals van ne flesche** {DWs} = de hals van een fles **2.** keel; **ik heb t in n haals|hals** {DWs} = ik heb keelpijn
haamp *zn.m* {DWs Fri:himp} → **hannep**
haampelman *zn.m* {DWs HDu:hampelmann Fri:hampelman=brekebeen} = **1.** mankloper; manke; hinkepink; iemand die niet goed kan meekomen; kneus **2.** {DWs} harlekijn (kinderspeelgoed)
haampeln *ww.z* {DWs} = hompelen; strompelen; mank lopen
haampnkoorn *zn.m* {DWs} = hennepkorrel
haan *zn.n* {DWs} → **haand** *zn.v*
haan *zn.v* {DWs} = haan (als de enige van de boerderij of als soort); **goa is hen, of de haan die nog keent** *gz* {DWs} = gezegd tegen iemand die opvallend mooi gekleed is
haand *zn.v haan.de, heandken* {DWs} = **1.** hand; **doo de taant' n mooi händken** {DWs} = geef de tante netjes een handje; **haan as potstöalpn** {DWs} = ruwe, eeltige handen; **kool.de haand** *zn.v* {=koolhaant|kool&haant DWs} = ijzeren hengselgreep (om een ketel mee vast te pakken); **t was em ovver de haand** *ov* {DWs} = het ging hem te na; daar kon hij zich moeilijk in schikken **2.** {DWs} handvat; **de haand van nen buisnoord** {DWs} = ?
haanddook *zn.m -deuk, -deukken* {DWs} = handdoek
haandel *zn.m* {DWs} = handel; negotie; **der was gin haandel op t maark** {DWs}; **nen goodn haandel doon** {DWs} = ?; **op n haandel goan** {DWs} = ?
haandeln *ww.z* {DWs} = handelen
haandgift *zn.v* {DWs} = handgift; geschenk
haandgoorn *zn.o* {DWs} → **haandgoarn**
haandigen *ww.z* {DWs} = handigen; **dat haandigt mie nich** {DWs} = dat werk gaat mij niet goed van de hand
haandlanger *zn.m ~s* {DWs} = handlanger; opperman
haandlangn *ww.z* {DWs} = handlangen; een handje helpen
haandrekkinge *zn.v* {DWs} = handreiking; behulpzaamheid
haandstoffer *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = handstoffer; handbezem
haandstofferken *zn.k* {DWs} → **haandstoffer**
haandstok *zn.m -stök* {DWs} = wandelstok (functioneel)
haandtam *bb ~mer, ~st, ~me, ~n* {Gro:antam|hantam=overal met de handen aan zittend} = **1.** tam (dier); mak; gedwee **2.** {DWs} vrijpostig; bijdehand; baasspelerig; zijn beurt niet kunnende afwachten; brutaal (voor zichzelf opkomend); **ie handtam good!** *ur* {DWs}; **n handtam oas** {DWs}; **nich zoa handtam, bedaard wat an** *ur* {DWs}
haandvaat *zn.n* {DWs} → **haandvat**
haandvat *zn.o ~n|-vaat* {DWs} = **1.** handvat **2.** {DWs} kuipje met houten handvat

haandweark *zn.o* {DWs} = vak (beroep); ambacht; vakwerk; handwerk
haandzaag *zn.v ~n* {DWs} = handzaag
haann *zn.m ~s|~, heanken|heaneken* {DWs ASa:hano.n OSa:hanan Got:hana} = haan (als exemplaar)
haannheulter *zn.n* → **haannhoolt**
haannkam *zn.m haannkämme* {DWs} = hanenkam (ook als plant); monarda
haanns *zn.n* {DWs} → **haann** *zn.m*
haanntred *zn.m* {DWs} = een klein eindje; korte afstand; **met neijoor wordt de daag nen haanntred langer** *gz* {DWs}
haansche *zn.v ~|~n* {=haa.n-sch& DWs GvdV: *Verb. van 'haan(d)schoo'?*} → **haanske**
haanske *zn.v ~|~n* {=haa.n-sk& DWs} = handschoen; want
haar *ur* {=haa.r DWs GvdV: *Tegenovergestelde van 'hot'.* Fri:harre Ysl:hár=hoog} = naar links (tegen paard); derwaarts
haar *zn.v ~n* {GvdV: *Verg. 'haremölle'.* Ysl:hár=hoog} = haar (hoogte); zandrug (vlak tussen venen); heuvel (langwerpig); **op De Haa is t zoa raa, door kokt de wiev' n pot nich gaa. magere osns en weinig geeld, zoa is t op De Haa gesteeld** {DWs}
Haar-Geesken *zn.k* {DWs} = meisje (ouderwets gekleed, van de Duitse Haar bij Denekamp)
haar-op *ur* {DWs} = naar links (tegen paard)
haar-um *ur* {DWs} = linksom (tegen paard)
Haarboer *zn.m* {=haa-boee.r DWs} = boer van De Haar (bij Denekamp); **Haarboer schit zoa zoer, schit zoa zeut, schit alle Böaniger boern temeut** {DWs}
haarhamer *zn.m ~s* {=haa.r-haam&r DWs} = haarhamer; boothamer
haark *zn.v* {=haaRk DWs} → **haark.e**
haarn *ww.z* {=haa.rn DWs Fri:harje Got:hairus=zwaard} = haren (scherpen van een zeis met een hamer); **de zwaa en n zegnd mot haard wordn** {DWs}
haarpad *zn.m* {DWs} = gehaarde scherpe rand van een zeis
haarspit *zn.o ~te|~n* {DWs} = haarspit; haarijzer; aambeeld (om een zeis te scherpen)
haarspitn *zn.n* {DWs} → **haarspit**
haavk *zn.v ~n* {DWs Fri:hauk} = havik
haazn *zn.m haazns|~, heasken* {DWs} = haas (als exemplaar); **loopn as nen haazn** {DWs} = lopen (erg hard weg-); **nen voln|dreekwart|halvn haazn** {DWs} = een hele|driekwart|halve haas
haaznboog *zn.m* {DWs} = hazenboeg (bout van een paard)
haaznbroad *zn.o* {DWs} → **haaznbrood**
haaznbrood *zn.o* {WMu:haasenbrood} = **1.** bevertjes (een trilgras); briza (media) **2.** {DWs} haarmos; plolytrichum (commune)
haaznlegger *zn.v ~s* {DWs} = hazenleger
haaznleggers *zn.n* {DWs} → **haaznlegger**
haaznnot *zn.m* {DWs} → **hazelnot**
haazns *zn.n* {DWs} → **haazn** *zn.m*
haaznspeur *zn.o ~s* {DWs} → **haaznspuur**
haaznsproonk *zn.m -sprung* {DWs WHD: *Wel gebruikt om er een sigarenpijpje van te maken.*} = pijpbeen (uit hazenpoot)
haaznsprung *zn.n* {DWs} → **haaznsproonk**
haaznstrik *zn.o* {DWs} = hazenstrik

hach *zn.m hächte* {DWs} → **hach.t**
hach-ean *zn.m* {DWs} → **hach-ean.de**
hachspoan *zn.m -spöan* {DWs GvdV: *Eig. 'hakspoan' of 'hachtspoan'? }* = spaander (die er bij het hakken af vliegt)
hach.t *zn.m hächte* {.WNT: *Waarsch. is 'hacht' een jongere vorm van 'haft'.* PGe:haf=hakken Fri:haftig=van aard Fri:hecht|heft=handvatsel|omhoogstekend voorwerp onder water} = hacht; onderste deel van een gekapte boomstam; tronk (boom-); boomkont; snotblok; afgeknotte boom; voet (van een boom); **de böam mött met n zwartn hach houwn wordn** {DWs} = de bomen moeten met blootgelegde wortels gekapt worden (conditie bij houtverkoop)
hagel *zn.m* {DWs ASa:hagol} = hagel (ijskorrels en kogeltjes)
hageln *ww.z* {DWs} = hagelen
hak *zn.v ~n, häkken* {DWs} → **hak.ke**
häkken *zn.k* {DWs} → **hak.ke**
haksel *zn.m* {DWs} → **haksel** *zn.o*
hakselkist *zn.v ~n* {DWs} = **1.** hakselkist **2.** {DWs} tabaksdoos (hum.)
hakselmasien *zn.v ~n* {DWs} = hakselsnijder (machinaal)
hakselmasienn *zn.n* {DWs} → **hakselmasien**
hakselmöl *zn.v ~n* {DWs} = hakselsnijder (machinaal)
Hal *en.p* {DWs} = Halle (D.)
half *bb -, -, halve, halvn* {DWs} → **haalf**
halfbot *bw* {=halfbòt DWs GvdV: *Verg. 'iederbot'.*} = halverwege; op de helft; **no bi'w halfbot** {DWs}
halfbreur *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = halfbroer; stiefbroer
halfrognstoet *zn.v* {DWs} = brood (deels van roggebloem, als stof)
halfrognstoetn *zn.m* {DWs} = brood (deels van roggebloem, als ding)
halfscheid *zn.v* {DWs MNe:halfscheid=helft} = helft
halfzuster *zn.v ~s* {DWs} = halfzuster; stiefzuster
hallef *bb* {DWs} → **half**
hals *zn.m hälz.e, hälsken* {DWs} → **haals**
halsbaand *zn.m -bean, -bändken* {DWs} → **haalsbaand**
halsbändken *zn.k* {DWs} → **halsbaand**
halsbean *zn.n* {DWs} → **halsbaand**
halsboord *zn.m -beur, -beurdken* {DWs} → **halsboard**
halsbot *zn.m* {DWs} = adamsappel
halshoalt *zn.o* {DWs GvdV: *Een halshout is in Twente dus geen haam of halsjuk.*} = halshout (deel van een paardentuig voor een tweespan om het vooreinde van de disselboom op te houden); klaaf
halster *zn.v ~s* {DWs} = halster
halsters *zn.n* {DWs} → **halster** *zn.v*
halszeekte *zn.v* {DWs} = keelziekte (vooral difterie)
hälz *zn.n* {DWs} → **hals**
Ham *zn.m* ; **n Ham** *en.p* {DWs} = Den Ham
Hamböarg *en.p* {DWs} = Hamburg
Hamböarger *bn* {DWs} = Hamburger

hamer *zn.m ~s, heamerken* {DWs} = hamer
hamers *zn.n* {DWs} → **hamer**
hamerstel *zn.m ~.le* {DWs} = hamersteel
hamerstel *zn.n* {DWs} → **hamerstel** *zn.m*
händken *zn.k* {DWs} → **hand** *zn.v*
handtam *bb ~mer, ~st, ~me, ~n* {DWs} → **haandtam**
hangoor *zn.m ~n* = **1.** hangoor **2.** kind (alleen meervoud, hum.); **eerst grote leu, dan hangoorn** {DWs}
Hanköarv *zn* ; **t Hanköarv** *en.p* {DWs} = Hohenkörben (D.)
har *bw* {=haR DWs} → **hard**
hard *bb ~er|härder, ~st|härdst, ~e, ~n* {=hat DWs} = **1.** hard (krachtig) **2.** hard (vast); **ne harde körst** {DWs}; **zoa hard as ne del | nen bikkel** {DWs} = keihard; erg hard (van oppervlak) **3.** hard (snel); **har ankomn** {DWs} = goed gedijen; **har loopn|wasn** {DWs} **4.** hard (luid); **har schreeuwn** {DWs}
hardkuut *zn.v ~n* {DWs} = vis met harde kuit (bepaaldelijk bokking)
hardmelkt *bb* {=hadmelkt DWs} → **hardmelkig**
Hardnbearg *en.lm* {=hadn-bèèrg DWs} ; **n Hardnbearg** *en.p* {DWs} = Hardenberg
Hardnbearger *bn* {DWs} = Hardenberger
Hardnbearger *zn.m* {DWs} = inwoner van Hardenberg
harikkedetik {DWs} ; **harikkedetik, de boer is dik, Kardoes lag in den graavn, Jan pak an, doe oulde man, wie zölt dat dier begraavn** {DWs}
harmonika *zn.v ~'s* {=hammoonieka !mo DWs} → **ammonika**
hars *zn.m* {=has Fri:hars} = hars (dennen-); **hers in de dann** {DWs}
harsns *zn.n* {=hasns} = **1.** hersenen **2.** schedel; kop (hoofd); **nen slag veur de hersns** {DWs}
hars.t *zn.m harstn|harst.e|härst.e, härstken|härstjen* {=hast GvdV: *Verg. 'hacht' (afgehakt of -gesneden stuk)?* Ned:harsten=roosteren Ned:harst=stuk braadvlees Fri:harst=lendenstuk} = ribbe; plak (bakspek); **nen herst spek** {DWs} = een plak spek (om te bakken)
härtn *ww.z* {DWs} = harden (van staal) → **hardn**
haspel *zn.m ~s* = **1.** haspel (om garen op te winden) **2.** {DWs} draaiboom (in looppad); tourniquet; draaihekje
haspel *zn.v ~s* {DWs} → **haspel** *zn.m*
haspeln *ww.z* {DWs} = haspelen (winden); **door ha'k heel wat te haspeln veur ik kloor was** *ov* {DWs} = daar had ik nog heel wat te doen voor ik klaar was; **door krigs doe nog wat te haspeln** {DWs} = dat gaat je veel moeite kosten; dat wordt niet gemakkelijk
haspels *zn.n* {DWs} → **haspel** *zn.v*
Hassel *en.p* {DWs} = Hasselo
haver *zn.m* = haver; **van t haver zeain tut t haver meain** {DWs}
haver *zn.v* {DWs} → **haver** *zn.m*
haverhoap *zn.m -höap, -höapken* {DWs} = haverhoop
haverlaand *zn.o* {DWs} = haverland
havermout *zn.m* {DWs} = havermout
haverroed *zn.o* {DWs GvdV: *Mogelijk is het uit het Latijn afkomstige woord aangepast aan een begrijpelijker variant (lett. haver-onkruid).* Lat:abrotonum HDu:aberraute} = averuit (..); citroenkruid; artemisia (abrotanum)

haverstroa *zn.o* {DWs} → **haverstroo**
hazelnot *zn.m* = **1.** hazelnoot **2.** {DWs} hazelaar
he *vn.p* {=&|h& GvdV: *Volgens ALH is de h hoorbaar.* GvdV: *In bron OD1, bron OD2 en bron WS3 staat deze spelling voor 'hee': 'he har n schier boerenspil'. Ook WHD schrijft consequent 'he' in bron DWs.* GvdV: *In bron WTD bv. in 'he hef', 'dat hef he' en 'had he' naast 'hee' voor hij.*} → **e**
healder *bb ~der, ~st, ~e, ~n* {=hèèl&r} = helder; **zoo|zoa healder|heelder as ne kral** {DWs} = erg helder (van lucht)
heameken *zn.k* {DWs} → **hiemken**
heamerken *zn.k* {DWs} → **hamer**
heamken *zn.k* {DWs} → **hiemken**
heandig *bw ~er, ~st* {=hèèn&g|hèè.nd&g GvdV: *Spelling volgens de regels vanwege het verband met 'haand'. O.a. in bron DWs met d uitgesproken.*} → **heanig** *bw*
heandigheid *zn.v* {=hèè.nd&chejt DWs} = ommezien; ogenblik (onverwacht korte tijd); **da's men ne heandigheid** {DWs} = dat is zo gefikst; dat is maar een kleinigheid (om te doen); **in ne heandigheid was e kloor** {DWs}
heanig *bn ~er, ~st* {=hèèn&g GvdV: *Spelling 'heanig' i.p.v. 'heandig' is toegestaan omdat het verband met 'haand' (hand, umlaut 'heand') i.h.a. niet meer wordt gevoeld.*} = **1.** hanteerbaar; middelmatig (van grootte); handzaam; klein (van stuk); niet al te groot (of juist wel, als euf.); handig (klein) **2.** fiks (euf.); behoorlijk (euf.); middelmatig groot; **n heandig hoes** {DWs} = een middelgroot huis; **ne heandige steark** *ud* {DWs} = een flinke pink; **nen heandigen boer** {DWs} = ? **3.** gemakkelijk; vlot; **heandig bie t weark** {DWs} = vlug werkend
heanken *zn.k* {DWs} → **haann** *zn.m*
heantel *zn.o ~s* {DWs} → **heandel**
heantels *zn.n* {DWs} → **heantel**
hearbearg *zn.v ~n* {DWs} → **hearbearg.e**
hearfst *zn.m* {DWs} → **hearfs.t**
hearfs.t *zn.m* {HvdB: *Oorspr. 'oogsttijd', de tijd om te plukken.* Lat:carpere=plukken Gri:karpos=vrucht Eng:harvest=oogst} = herfst; **van n hearfst|herfst|harfst** {DWs} = in deze [komende] of de afgelopen herfst
hearfstknoln *zn.n* {DWs} = herfstknollen (gezaaid na de roggeoogst)
hearfstmaark *zn.o* {DWs} = herfstmarkt; jaarmarkt (in Nordhorn, D.)
hearfstsering *zn.v ~n* {DWs} = herfstsering; phlox (..)
hearfstwortel *zn.v ~* {DWs} = wortel (groot en geel, herfst-); peen (groot en geel, herfst-)
Hearm *en.m* {DWs} = Harm; **Hearm, sloa dearm, sloa piepn, sloa tromn, de keizer wil komn, met hamer en stangn, wil Hearm ophangn** {DWs WHD: *Oorsprong onbekend.*}
hearmken *zn.k* = wezel; **groot hearmken** {DWs} = hermelijn; **klein hearmken** {DWs} = wezel (klein)
heasken *zn.k* {DWs} → **haazn** *zn.m*
hebberecht *zn.m ~n* {DWs .WNT: *Een 'hebberecht' is in het oosten van het land iemand die altijd gelijk wil hebben.* Gro:hebrecht} = betweter; wijsneus; gelijkhebberig persoon; eigenwijzeling
hebberechtig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = gelijkhebberig; eigenwijs (vervelend); altijd gelijk willen hebbend

hebberechtn *zn.n* {DWs} → **hebberecht**
hecheln *ww.z* {DWs WHD: *Frequentatief van 'hechtn'.*} = hijgen (kort)
hechtn *ww.z* {DWs JHH: *Verg. Ned. 'amechtig' uit 'adem-hechtig'.*} = hijgen (sterk)
hee *zn.v* {DWs} = hede; vlas (de grove vezels); vlasafval (eerste soort, na het hekelen)
heedplag *zn.m* = heideplag; **heiplagn stekn** {DWs}
heel *bb -, -, hele, heeln* {DWs} = heel (compleet); geheel; **heel mooi** {DWs} = heel mooi; **hele kousn** {DWs} = lange kousen
heelder *bb ~der* {DWs} → **healder** (helder)
heelmoal *bw* {DWs} → **heelmoal.s**
heeln *bn.m* {DWs} → **heel**
heemöl *zn.v* {DWs} = vlasmolen; ?; **de Heemöl** *en.h* {DWs} = de molen van Schellings
heenkhuusken *zn.k* = hinkelbaan (in perken verdeeld); hinkelspel (..); **hiinkhuusken spöln** {DWs}; **n hiinkhuusken maakn** {DWs}
heer *zn.m ~n|~ns, ~ken* {=hii.r ASa:hêrro} = **1.** heer (nette man); **nen heer en ne dame** {DWs} **2.** heer (land-); **neie heern hangt neie hek** {DWs} = nieuwe heren maken nieuwe wetten; nieuwe heren nemen nieuwe maatregelen **3.** geestelijke (RK); **dree heern van t oltoor** {DWs} = ?; **ne mis met dree heern** {DWs} = ?
Heer *zn.m* = Heer; **Leevn Heer** *zn.m* {DWs} = onze Lieve Heer (Jesus)
heerbreur *zn.m ~s* {DWs} = broer (die RK geestelijke is)
heerdbessem *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = haardbezem; bezem (om de vloer rondom de open haard aan te vegen)
heerdbessemken *zn.k* {DWs} → **heerdbessem**
heerdplaat *zn.v ~n, -pleatken* {DWs} = haardplaat
heerdpleatken *zn.k* {DWs} → **heerdplaat**
heerdsteenken *zn.k* {DWs} = haardtegel (wit of bont)
heerdsteulken *zn.k* {DWs} = haardstoeltje (laag)
heerfst *zn.v* {DWs} → **hearfs.t**
heerfstvakaansie *zn.v* {DWs} = herfstvakantie
heernbrulft *zn.v* {DWs} = priesterfeest (van een neomist)
heernhoes *zn.o -huze|-hoez* = **1.** herenhuis **2.** {DWs} stapelwolk (hoog, alleen meervoud); **der zit van dee heernhuus|-hoez an de locht** *ov* {DWs} = er zijn van die hoge stapelwolken
heernhoez *zn.n* {DWs} → **heernhoes**
heeroom *zn.m ~s, -eumken* {DWs PT: *Meestal door kinderen, maar toch ook wel door ouderen.*} = **1.** geestelijke (RK); heeroom; pastoor (van de parochie) **2.** {DWs} oom (die RK geestelijke is)
heerooms *zn.n* {DWs} → **heeroom**
heerzön *zn.m* {DWs} = zoon (die RK geestelijke is)
hees *bb heser, heest, hese, heesn* {DWs} = hees; schor
heet *bb heter, ~st, hete, ~n* {DWs} = heet (zeer warm)
heft *zn.o* {DWs} → **hech.t.e**
heg *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **hege**
hegn *ww.z* {DWs} → **heagn**
hegnloaf *zn.o* {DWs} = heggenloof
hegnpotn *zn.n* {DWs} = ?
hegscheer *zn.v ~n* {DWs} = heggenschaar; tuinschaar

hegscheern *ww.z* {DWs} = de heg knippen
hegscheersel *zn.o* {DWs} = heggenloof (afgeknipt); heggenscheersel
hegtöatken *zn.k* {DWs} = grasmus
hei *zn.v ~n* {=hej DWs} = hei (-toestel)
hei *zn.v* {=hej DWs} = heide (-planten en -veld)
heia *zn.v* {DWs} = wieg (in kinder- en vleitaal); **heia poppeia, oons Jantje lig in de heia** {DWs}
heibessem *zn.m ~s* {DWs} → **heedbessem**
heibeunder *zn.m ~s* {DWs} → **heedbeunder**
heiböalt *zn.m ~.e* {DWs} = heidehoogte
Heimöl *zn.v ~n* {DWs} = Heimolen (oorspr. met heide gedekte molen in Beuningen)
hein *ww.z* {=hejn DWs} = heien
heipad *zn.m* {DWs} = heidepad
heiplag *zn.v ~n* {DWs} → **heedplag**
heipoal *zn.m -pöal* {DWs} = heipaal
heipöal *zn.n* {DWs} → **heipoal**
heipol *zn.m -pöl.le* {DWs} → **heedpol**
heizaand *zn.o* {DWs} = heidezand
hek *zn.n* {DWs} → **hek** *zn.o*
hek *zn.o ~.ke* {DWs} → **hek.ke**
hek.ke *zn.o ~n|~ns|~, ~ken|~sken* = **1.** hek (van tuin of weiland) **2.** {DWs} achterhek (van boerenwagen)
hekkel *zn.m ~s, ~ken* = hekel (vlas-); vlaskam; **ovver de hekkel haaln** *ov* {DWs} = ?
hekkel *zn.v* {DWs} = ijzeren pen met weerhaak aan zeis of zicht (onderaan de houten steel met een ijzeren kiel in een ring werd aaneengeklonken) → **hekkel** *zn.m*
hekkeln *ww.z* {DWs} = hekelen (van vlas)
hekken *zn.k* {DWs} → **hek.ke**
hel *zn.v* {DWs} → **hel.le**
hellig *bb ~er, ~st, ~e|helge, ~en|helgen* {=hell&g|hellig DWs HLB: *Soms uitspraak 'hellich' op het land.* GvdV: *Ook bij WHD en GHz is de uitspraak 'hellich'.*} = kwaad (fel, van binnenuit); woedend (van binnenuit); toornig; nijdig; driftig; boos (erg); **[zoo|zoa] hellig as nen spin[ne]kop** {DWs} = spinnijdig; razend; woedend; **de hellige jacht** {DWs} = de wilde jacht (in sage); **nen helligen hoond** {DWs} = een kwade hond; **vortloopn met nen helligen kop** {DWs} = kwaad weglopen
helligheid *zn.v* {=hell&gejt DWs} = woede; boosheid; toorn; kwaadheid
helligkop *zn.m -köp.pe, -köpken* {DWs Gro:hellegkop} = driftkop; heethoofd; opvliegend persoon
helligköp *zn.n* {DWs} → **helligkop**
helligköpken *zn.k* {DWs} → **helligkop**
helpn *ww.s hölpn|holpn|hoalpn, hölp|hulp|heelp, helpt* = helpen; **dat healpt net zoa völ, a'j ne oalde jör in de hel smiett** {DWs}
hemd *zn.o ~n, ~eken* {=hemt DWs GHtV: *Een 'hemend kleed'.* GvdV: *Verg. 'hemdekleed'.*} → **heamp**
hemdekleed *zn.o -kleer* {DWs WHD: *Uit 'hennekleed'.*} → **hennekleed**
hemdrok *zn.m -rök.ke, -röksken* {DWs} = borstrok (soort); hemdrok

hemmel *zn.m* {DWs} = hemel
Hemmelhook *en.lm* {DWs} = Hemelhoek (buurt van Noord-Deurningen)
Hemmelvoort *zn.m* {DWs} → **Hemmelvoart**
hen *bw* = **1.** heen; toe; **dat geet der bie hen** {DWs} = dat schiet erbij in **2.** vandaan; weg; **t is nen ean hen** {DWs} = we zijn een eind op weg
hen *ur* {=hè.n DWs GvdV: *Aan eind van een zin bedoeld om bevestiging of uitleg van iemand op te wekken.* Fri:hin} ; **hen?** *ur* {DWs} = watblief (ruw.); nou?; wat zeg je? (ruw.); nietwaar?
hen *zn.v ~n* {DWs} → **hen.ne**
hendrik-ekelhof *zn.m* {DWs WHD: *Klanknabootsende benaming.*} → **hendrik-van-n-ekelhof**
hendrik-van-n-ekelhof *zn.m* {BR: *Benaming overeenkomstig de zanglijn.*} = wielewaal; **hendrik-ekelhof, bits mie alle riepn of**
Hengel *en.p* {DWs} = Hengelo (Ov.); **Hengel en Boorn, Hengel en Boorn** *ur* {DWs} = uitroep (waarmee mankgaanden worden bespot)
Hengeler *bn* {DWs} = Hengeloos; **Hengeler wiind** {DWs} = inwoners van Hengelo (bijnaam); **t Hengeler maark** {DWs} = de Hengelose markt
Hengeler *zn.m* {DWs} = Hengeloër
hengoan *ww.s* {DWs} = **1.** vertrekken (weggaan); **loa'w hengoan** {DWs} = laten we gaan **2.** {DWs} meevallen; **dat geet nog wa hen** {DWs}
hengst *zn.m ~e* {DWs} → **hengs.t**
hengstig *bb* {DWs} = hengstig
hengstn *ww.z* {DWs} = hengsten (tochtig zijn)
hen.ne *zn.v ~n|hoonder, henken|henneken* = hen; kip; **de beste hen leg wa n ei in de nettel** *gz* {DWs} = niemand is perfect
hennwörst *zn.n* {DWs WHD: *Golden vroeger als delicatesse.*} = worstjes (van hersenen gemaakt)
heringe *zn.n* {DWs} → **herink** *zn.m*
herink *zn.m heringe|heringn, ~jen* {=hiir&ngk DWs} = haring (als ding); **nen zoern|zooltn|ingemaaktn herink** {DWs}
herk *zn.m* {DWs} → **herik**
hers *zn.m* {=hes DWs} → **hars** *zn.m* (dennen-)
hersknobbel *zn.m ~s* {DWs} = harsprop (aan den)
hersmänneken *zn.k* {=hes-menn&k& DWs} → **harsmänneken**
hersnpan *zn.v ~n* {=hesnpan DWs} → **harsnpanne**
hersns *zn.n* {=hesns DWs} → **harsns**
herst *zn.m ~.e, ~ken* {=hest DWs} → **hars.t**
Hersveeld *en.lo* {DWs} = Harseveld (buurt in Tilligte)
Hersveeldbrug *zn.v* {DWs} = Harseveldbrug (over het kanaal)
hert *zn.o ~e|~n* {=het DWs} = hert (dier); **de hertn in t Beantemer Woold** {DWs}
hert *zn.o ~n* {=het DWs} → **hert.e**
hertbok *zn.m -buk.ke* {DWs} = hertenbok
hertbuk *zn.n* {DWs} → **hertbok**
hert.e *zn.o ~n, hertken* {=het.t&} = **1.** hart (lichaamsdeel); **ik bin van hertn zat** {DWs} = ik ben [het] meer dan zat; **t an t hert.e hebn** {DWs} = een hartkwaal hebben **2.** {DWs}

hartklep (van een pomp) **3.** {DWs} hart (van plant of boom); **vief|zeuvn hert.n, vief|zeuvn stert.n en nen prik in t gat, roa-roa, wat is dat?** {DWs JG: *Hierin zijn de harten de pitten, en de staarten de aanhangsels van de vrucht van de mispel. De uitdrukking heeft een Groninger variant.*} = mispel (vrucht, als oplossing van een raadsel)
Hertem *en.p* {=hett&m|hetm DWs} = Hertme
hertkwoal *zn.v* {=het-kwòòl DWs} = hartkwaal; hartafwijking
hertn *zn.n* {=hetn DWs} → **hert** (dier)
hertn *zn.n* {=hetn DWs} → **hert.e**
hertwater *zn.o* {=het-waat&r DWs} = hartwater; maagwater
Hes *zn.v ~n* {DWs} → **Hesse**
hesigheid *zn.v* {DWs} = heesheid
Hesse *zn.v* = inwoner van Hessen (D.); **[doe] kwam de voele|bleende Hesse, met de|zövn schaarpe messe, wol dat kätken n hals ofsniedn** {WHD: *Uit 'sappiepkes'-liedje.*}; **loopn as ne Hesse** {DWs} = lopen (goed en veel kunnende)
hetn *ww.z het|hetn, hetn|hetde|hetden, het* {DWs ASa:hêtan} = **1.** heten; genoemd worden; **hee het Jan** {DWs} **2.** betekenen; **wat het dat?** {DWs} = wat wil dat zeggen?
hette *zn.v* {DWs} = hitte
heu *zn.n* {DWs} → **hood**
heudn *ww.s hod, hodn|hodde|hödde, höd|hod|hud* {=heun DWs HLB: *Genasaleerd in Broekheurne.* GvdV: *Al in 1839 door JHB in bron OTV gespeld als 'heu'n'.*} = hoeden (van vee); leiden; oppassen
heugt *zn.v* {DWs} → **heugte**
heuier *zn.m ~s* = **1.** hooier **2.** {DWs} regenbui (die het hooi nat maakt)
heuk *zn.n* {DWs} → **hook**
heukken *zn.k* {DWs} = plekje; stukje → **hook**
heun *zn.n* {DWs} → **hoond**
heupn *ww.z* = hopen (op-); stapelen (op-); **höapnd vol** {DWs} = boordevol
heurn *ww.z heurd, heurn, heurt* {DWs} = horen (luisteren); **heur is! - wat de hoond schit, dat beur is!** *gz* {DWs}
heurn *zn.n* {DWs} → **hoorn** *zn.o*
heurndol *bb* {=heu.rn-dól DWs JB: *t Heufd löp oe um.*} = hoorndol; dol (van een koe)
heurne *zn.v* {DWs Fri:herne|harne|hoarne} = hoek (van een marke of boerschap); **t Hengeler huier** *en.l* {DWs} = de Hengelose Heurne (deel van De Lutte); **t Roader|Voalter|Elfter huier** {DWs}
heurs *zn.n* {DWs} → **hoor** *zn.v* (haar)
heuv *zn.n* {=heuw DWs} → **hoof** (hoef)
Hezpe *en.p* {DWs} → **Hesp**
Hezzinge *en.p* {DWs} = Hesinge (D.)
hiel *zn.v* {DWs} → **hiel.de**
hiel.de *zn.v* {=hieel.& GHtV: *Zoldering tussen de lage koestal en zolder.* ASa:helan=bedekken ASa:helede=dak} = hilde; zolder (boven de koestal); zijzolder; **in de hiel zitt hoondernust** {DWs}; **t stroa in de hiel pakn** {DWs}
hiemn *ww.z* {=hieemm DWs GvdV: *Verg. 'giemn'.* Fri:hymje} = hijgen (door ademhalingsproblemen); benauwd ademen; piepen (van de ademhaling)
hiepoteek *zn.o ~n, ~ken* {=hiep&teek DWs} = hypotheek

hiepoteekken *zn.k* {DWs} → **hiepoteek**
hierlaands *bn -, -, ~e|~ke, ~n|~ken* {=hierlaa.n-s} = hierlands; Nederlands (niet buitenlands); binnenlands (van hier); **hierlaandsche rog** {DWs}
hierlandsch *bn* {DWs} → **hierlaands**
hiinkhuusken *zn.k* {DWs} → **heenkhuusken**
hiinkschoord *zn.m* {DWs} → **heenkschoard**
himphaamp *zn.m* {DWs} = manke; mankloper; hinkepink
hinman *zn.m -män* {DWs} = gek; nar
hinmän *zn.n* {DWs} → **hinman**
höai *zn.o* {DWs} → **heui**
höaiben *zn.v ~n* {DWs} = hooimand
höaier *zn.m* {DWs} → **heuier**
höaigeen *zn.m* {DWs} = baan (hooi op het land)
höaihaark *zn.v ~n, -härkken* {DWs} → **heuihaark**
höaihärkken *zn.k* {DWs} → **höaihaark**
höaihoap *zn.m -höap, -höapken* {DWs} = hooibult
höaihöap *zn.n* {DWs} → **höaihoap**
höaihöapken *zn.k* {DWs} → **höaihoap**
höaimoat *zn.v ~n* {DWs} → **heuimoat**
höaimöatken *zn.k* {DWs} → **höaimoat**
höaimoatn *zn.n* {DWs} → **höaimoat**
höaimot *zn.o* {DWs} → **heuimot**
höaischop *zn.v ~n, -schöpken* {DWs} → **heuischöppe**
höaispier *zn.o* {DWs} → **heuispier**
höaivoark *zn.v ~n* {=höój-fòòrk DWs} → **heuivoark**
höaiwaag *zn.v -waagns* {DWs} → **heuiwaag**
höaiwaagns *zn.n* {DWs} → **höaiwaag**
hoal *zn.o ~s, höalken* {=hòòl DWs} = haalijzer; haak (verstelbaar, boven het vuur om een ketel aan op te hangen); ketelhaak; **wat oaver|ovver t|n hoal kriegn** {DWs} = een pak slaag krijgen; een berisping krijgen
Hoal *zn.m* ; **n Hoal** *en.p* {DWs} = Holt und Haar (D.)
hoalboam *zn.m -böam* {DWs} → **hoalboom**
hoalböam *zn.n* {DWs} → **hoalboam**
hoaldn *ww.s höaldn|hoaldn, höal|höl|heel, höld|höald* {=hòòln} = houden; **as n oorlog nog lang doert, houldt men ginne tor meer um t lief** {DWs}; **der was gin holdn meer an** {DWs} = het was niet te stuiten; het was niet tegen te houden; het was onvermijdelijk; **n almelak hooldt van snee** {DWs} = de almanak voorspelt sneeuw
höalken *zn.k* {DWs} → **hoal** *zn.o*
hoalketn *zn.v ~s* {DWs} = haalketting (..)
hoalketns *zn.n* {DWs} → **hoalketn**
hoaln *ww.z* {DWs} = drogen (door het weer); droog waaien (uit het noarden); **t wil der hoaln!** {DWs} = daar zal een hartig woord gesproken worden
hoals *zn.n* {DWs} → **hoal** *zn.o*
hoalt *zn.o höalter|hölter, höaltjen|höltken|höltjen* = hout; **hoolt op stam** *zn.o* {DWs} = stamhout; hout op stam; **veerkaant hoolt** *zn.o* {DWs WHD: *Zo genoemd naar de*

kurkribben.} = kardinaalsmuts (wilde); evonymus (europeus)
hoaltasche *zn.v* {DWs} → **hoaltaske**
hoaltdoev *zn.v* {DWs ASa:holtduva} = houtduif; bosduif
Hoalterbearg *en.lm* {DWs} = Holterberg
höaltink *zn.m* {DWs} → **höltink** *zn.v*
hoaltketn *zn.v ~s* {DWs} = zware ketting (voor het vervoer van boomstammen)
hoaltkörtn *ww.z* {DWs} = houthakken (voor het haardvuur)
hoaltliem *zn.m* {DWs} = houtlijm
hoaltlooz *zn.v ~n, -leusken* {DWs} = hok voor brandhout; houtloods
hoaltn *bb* {DWs} → **höaltn**
Hoaltn *en.p* {DWs} = Holten
höaltn *bb -, -, ~e, ~en|~* {DWs} = houten
hoaltplas *zn.m* {DWs} = houtplaats; opslagplaats (van hout bij een molen of houtkoper)
hoaltraspel *zn.v ~s* {DWs} = houtrasp
hoaltschroev *zn.v ~n, -schruufken* {DWs} = houtschroef
hoaltschruufken *zn.k* {DWs} → **hoaltschroev**
hoaltskol *zn.v ~n, -kölken* {DWs} = houtskool
hoaltsnip *zn.v ~n* {DWs} = houtsnip
hoaltverkoap *zn.m -verköap* {DWs} → **hoaltverkoop**
hoaltverköap *zn.n* {DWs} → **hoaltverkoap**
hoaltweark *zn.o* {DWs} = houtwerk
hoaltzaagn *ww.z* {DWs} = houtzagen
hoalweer *zn.o* {DWs} = droog weer (met oostenwind in het voorjaar)
hoalwiind *zn.v* {DWs} = oostenwind (droog in het voorjaar)
hoap *zn.m höap|höapn, höapken* {DWs} → **hoop** *zn.m* (hoeveelheid)
höap *zn.n* {DWs} → **hoap**
höapn *ww.z* {DWs} → **heupn**
höapnd *ww.e* {DWs} → **höapn**
hoar *zn.v* {GvdV: *De vervoegingen 'kwam', 'krop' en 'geet' in de voorbeelden duiden op enkelvoud en met het lidwoord 'de' op een vrouwelijk woord.*} = haar (-dos); **de hoor krop oe op n kop** *ov* {DWs} = de haren rijzen je te berge; **hee wil de hoar van n hoond hebn** {DWs} = hij wil er het fijne van weten
hoarkam *zn.m* {DWs} = haarkam
Hoarler *bn* = Haarler; **t Hoorlerveald met de kloatschetersbaan** {DWs}
hoarmke *zn.v hoarmken* {DWs} → **hoornte**
hoarmken *zn.n* {DWs} → **hoarmke**
hoarmkennust *zn.o* {DWs GvdV: *WHD vertaalt 'horzelnest'.*} = hoornaarsnest
hoarn *ww.z* = haren (ver-); **de beest hoort** {DWs} = de koeien haren; **n börsel hoort** {DWs} = de borstel haart
hoast *bw* {DWs} → **hoas.t.e**
hoast *zn* {DWs} → **hoas.t** *zn.m*
höastig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = haastig
hoastweark *zn.o* {DWs} = haastwerk
hoaznvöttel *zn.m ~* {=hòòznvött&l|hoaznvött&l} = voet (van een kous); **op hoznvöttel loopn** {DWs}

hoed *zn.v huud* {DWs Fri:hûd Ned:huid=vel} = lichaam (als geheel); huid (..); donder (lichaam); **dat kiind hef t nich zuver in de hoed** {DWs} = dat kind heeft een ziekte onder de leden; **de groezeln loopt mie ovver de hoed** {DWs} = ?; **de hille hoed döt mie zeer** {DWs} = alles doet me zeer; **hee hef t ovver de hele hoed** {DWs} = hij is ruimschoots met die ondeugd behept; **t [wat] in de hoed hebn** *ov* {DWs} = zich niet goed voelen; niet goed in orde zijn
hoek *zn.v* {=hoek DWs} → **hoek.e**
hoek.e *zn.v ~n, huuksken|huukken* {Fri:hokse=knieholte Ysl:huka=hurken Ger:huk=buigen} = hurk (-zit, knieholte); hurken; **huukken slindern** {DWs} = gehurkt glijden (op een glijbaan); **huukken zitn** {DWs} = op de hurken zitten (in kindertaal); **in de hoek** {DWs} = op z'n|de hurken; gehurkt
hoepel *zn.m ~s, hupelken* {DWs} = hoepel (van ijzer om een rad, van twijg om een ton)
hoepels *zn.n* {DWs} → **hoepel**
hoepeltrekn *ww.s* {DWs} = hoepels trekken (om een wagenwiel)
hoes *zn.o huuz|huze|hoez.e, huusken* = huis; woning; **lös|los hoes** *zn.o* {DWs} = boerenhuis (Twents, zonder scheidingswand); hallenhuis; **n huusken woor oonzn Leevn Heer n aarm oetstek** {DWs} = een herberg; **no bi'w nog wieder van hoes** *ov* {DWs}
hoesbreef *zn.m -breev* {DWs huisbrief} = erfwinningsbrief; bewijs van afkomst; **hee is n hoesbreef vergetn** {DWs} = hij verloochent zijn komaf; hij is zijn nederige afkomst vergeten
hoesgezetn *zn.n* {DWs} = huisgenoten; **hoesgezetn, nums vergetn, as de kat en de moes, dee blievt in hoes** {DWs}
hoesheier *zn.m ~s* {DWs} = huisbewaarder; oppasser (in huis bij afwezigheid)
hoeshöalding *zn.v ~e* {=hoes-höööling} = huishouding; huishouden; gezin; **ne grote hoeshöldinge** {DWs}
hoeshöldinge *zn.v* {=hoeshölling& DWs} → **hoeshöalding**
hoeshöldster *zn.v ~s* {=hoeshölst&r DWs} → **hoeshoaldster**
hoeshuur *zn.v ~n* {DWs} = huishuur
hoeskökker *zn.m* {DWs} = huismus (thuiszitter)
hoeskunnig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = bekend (ergens); thuis (bekend); gewend (aan het huis); kind aan huis; **de kat is nog nich hoeskunnig** {DWs}
hoesplaats *zn.v ~n* {DWs} = plaats (waar een huis staat of stond)
hoeszitnd *bn* {DWs} ; **hoeszitnd weer** {DWs} = weer (om thuis te blijven); thuiszittersweer; hondenweer
hoeszwaal *zn.v ~n* {DWs} = huiszwaluw
hoez *zn.n* {=hoeez DWs} → **hoes** *zn.o*
hof *zn.m höav.e|höv|heuve, höfken* {DWs JWMG: *Bij boerderij aan de voorzijde.*} = **1.** tuin **2.** {DWs} hoeve
hofeer *zn.v* {DWs} = tuinaarde
hofgroond *zn.v* {DWs} = tuingrond
hofhaark *zn.v* {DWs} = tuinhark
hofhuusken *zn.k* {DWs} = tuinhuisje
höfken *zn.k* {DWs} → **hof** *zn.m*
hoflien *zn.v* {DWs} = lijn (om tuinbedden en -paden recht af te steken)
hofpad *zn.m* {DWs} = tuinpad
höft *zn.v* {DWs} = hofstede; hoeve; gehucht (klein)

hofzoad *zn.o* {DWs} = tuinzaad
hogn *zn.m* {=hógng DWs PT: *Geringe ziekte.*} = griep; verkoudheid; **hee hef n hogn [in de hoed]** {DWs}
hok *zn.o huk.ke, hukken|huksken* {=hók DWs} = hok
Hoksbearger *bn* {DWs} → **Hoksebarger**
Hoksbeargn *en.p* {DWs} → **Hoksebarge**
hol *bb ~ler|~der, ~st, ~le, ~n* {DWs} = hol; **ik bin zoa hol in t lief** {DWs} = ? → **hoal**
holdn *ww.s höldn, höl, holdt* {=hòln DWs} → **hoaldn**
Hollaand *en.l* {DWs} = Holland; het westen (van Nederland, vanaf de IJssel); **wied Hollaand in, in dee grote städ, van Hengel en Boorn** {DWs}
Hollaander *bn* {DWs} = Hollands; **n Hollaander graavn** {DWs} = de benedenloop van de Tilligter Beek (gegraven door grondwerkers uit het westen)
Hollaander *zn.m ~s* {DWs} = Hollander
Hollaandsch *bn* {=hòllaansch DWs} → **Hollaands**
holmes *zn.o ~.se* {DWs} = holmes (kuipersgereedschap)
holpiepn *zn.n* {DWs} → **holpiep**
hols *zn.m* {=hóls DWs} → **hols.t**
holstbos *zn.m -buske|-busche* {=hólsbós DWs} = hulststruik
holstkrabn *zn.n* {=hólskrabm DWs} = hulsttakken → **holstkrab**
höltink *zn.v höltingn* {GvdV: *JHH verklaart het woord uit 'holt' (woud) en 'ting' (raadsvergadering).* OYs:allthing=parlement} = **1.** vergadering (marke-); zitting (oorspr. van markegericht) **2.** {DWs} vergadering (hum.)
hommel *zn.v ~s, hummelken* {DWs} → **hommeke**
Hongaar *zn.m* {!gaar DWs} = Hongaar
Hongaarn *en.l* {!gaar DWs} = Hongarije
Hongaars *bn* {DWs} = Hongaars
honger *zn.m* {DWs} = honger; **honger as n peerd** {DWs} = erge honger; **vaar, moor, ik heb honger. woor? door!** {DWs}
hongerbleumken *zn.k* {DWs HDu:hungerblümchen} → **hongerbloom**
honnig *zn.m* {=hònn&g|hònnig DWs} = honing; **der is honnig in de bloomn** *ov* {DWs} = het is veelbelovend; er valt wat te verdienen; het biedt perspectief
honnigkook *zn.v* {DWs} = honingkoek (als stof)
hood *zn.m heu|heur|heure|heute, heudken* {DWs} = **1.** hoed (hoog) **2.** {DWs} toque (voorop knipmuts)
hoodndeuz *zn.v ~n* {DWs} = hoedendoos
hoodnpen *zn.v ~n* {DWs} = hoedenpen (..)
hoof *zn.m heuv.e|hoovn, heufken* {DWs} = hoef (van een paard)
hoofd *zn.o* {DWs} = **1.** hoofd (baas); **hoofd van ne school** {DWs}; **de bemeister is t hoofd van de gemeente** {DWs}; **de hele boel is gek, en door bistoe t hoofd van** {DWs} **2.** kop (van Jut); **hoofd van Jut** {DWs} = kop van Jut (kermisattractie)
hoofiezer *zn.o ~s* {DWs} = hoefijzer
hoofnagel *zn.m ~* {DWs} → **hoofneagel**
hoogvoort *zn.m* {DWs} = hoogmoed; hovaardij
hook *zn.m heuk.e, heukken|heuksken* {DWs} = hoek; stuk; plek (vaak neg.); gebied (vaak neg.); streek (land-, vaak neg.); **een oet n hook** {DWs} = een borrel kruidenjenever

hooltskoln *zn.n* {DWs} = houtskool → **hooltskol**
hoon *zn.n* {DWs} → **hoond**
hoond *zn.m heun|heunde|hoonde|hoon|~e|heuine|hoowne, heundeken|heundken|huendeken* {=hoownd DWs} = hond (als dier); **de jonge hoond** {DWs} = de jonge hond; **de schoolt dee har nen boontn hoond, dee hedde van Sibbe-Jan-Geertken, hee wasche de schöttel met t smuulken of en wischede t met zien steertken** {DWs}; **der was n hundken an disse kaant zee, der was n hundken an ginne kaant zee, hundkes naam was mie vergetn, 'k heb t dreemoal zegd en zast nog nich wetn** {DWs WHD: *Het antwoord is 'was'.*}; **grote hoon biett zik nich** *gz* {DWs} = ?; **kom iej ovver n hoond, dan kom ie ovver n stert** *gz* {DWs} = als het het vandaag niet lukt, dan lukt het morgen wel; het komt vanzelf wel goed
hoondebloom *zn.v ~n* {DWs} → **hoondnbloom**
hoondekoor *zn.v ~n, -keurken* {DWs} → **hoondekoare**
hoondemoal *zn.o -möal* {DWs} = hondenmaal; **t is door ait hoondemöal, dan is t als, en dan is t niks** {DWs} = je moet daar altijd maar afwachten wat je krijgt
hoonderben *zn.v* {=hoon&ben DWs} = rugkorf (voor kippen)
hoonderbet *zn.m* {=hoon&bet DWs} = kippenbeet; **nen hoonderbet is venien, zea Jannoa** {DWs} = ?
hoonderd *tw.h* {DWs Got:hunda} = honderd
hoonderei *zn.o ~er* {=hoon&rej DWs} = kippenei
hoondereier *zn.n* {DWs} → **hoonderei**
hoonderhok *zn.o -hukke, -hukken* {DWs} = kippenhok
hoonderkreamer *zn.m ~s* {=hoon&krèèm&r DWs} → **hoonderkremer**
hoonderkremer *zn.m ~s* {=hoon&r-kreem&r DWs} = kippenkramer; kippenkoopman
hoonderkuukn *zn.n* {DWs} → **hoonderkuukn** *zn.o*
hoonderkuukn *zn.o ~, ~ken* {DWs} = kuiken (van kip)
hoonderloes *zn.v -luuz* {DWs} = kippenluis; kleine mijt (ongedierte)
hoondernust *zn.o ~e* {DWs} → **hoondernus.t**
hoonderpark *zn.o ~n* {DWs} = hoenderpark; pluimveepark
hoondersoep *zn.v* {DWs} = kippensoep (als stof)
hoondervoor *zn.o* {DWs} = kippenvoer
hoondn *ww.z* {DWs} ; **t zal der hoondn** {DWs} = het zal er ruw toegaan (onweer); het wordt hondenweer; er zullen harde woorden vallen
hoop *zn.m* {DWs ASa:hóp MNe:hoep Fri:hoep=hoepel} = hoepel (beslag van een rond houten voorwerp, klein); band (gebogen)
hoop *zn.m heup.e, heupken* = hoop (grote hoeveelheid); stapel; mijt (hoop); **nen hoap stroa** {DWs}
hoor *zn.v* {DWs} → **hoar** *zn.v* (dos)
hoor *zn.v heurs, heurken* {DWs} → **hoar** *zn.m*
hoorkam *zn.m -käm, -kämken* {DWs} → **hoarkam**
hoorkäm *zn.n* {DWs} → **hoorkam**
Hoorle *en.p* {DWs} → **Hoarle**
Hoorler *bn* {DWs} → **Hoarler**
hoorn *ww.z* {DWs} → **hoarn** (haren)
hoorn *zn.o heurn, heurnken* {=hoo.rn DWs GvdV: *Oorspr. verband met 'hoar' (haar) ligt*

i.v.m. structuur voor de hand.} = hoorn (van koe, schaap of geit); **n hoorn van ne jong | n keerlken** {DWs} = een eigenwijs persoon
hoornet *zn.o ~n, ~ken* {DWs} → **hoarnet**
hoornoal *zn.v ~dn* {DWs} → **hoarnoal.de**
hoornte *zn.v hoorntn* {=hoo.rnt& GvdV: *Volgens bron WNT geen verband met 'hoorn.d', zoals ook blijkt uit het verschil in grondvorm van het Oudsaksische 'hornut' en 'hornobero'. Dit is niet Ned. 'horzel'.* OSa:hornut OSa:hornobero=hoorndrager MNe:hornete|hornte|hoornte Ned:hoorntje MND:hornke ASa:hurnitu|hirnitu|hyrnet.u Eng:hornet} = hoornaar; vespa (crabo); paardenhorzel; **zövn hoarmken könt één peerd doodstekn** *gz* {DWs} = ?
hoorsniedn *ww.s* {DWs} → **hoarsniedn**
hoorspeal *zn.v ~n* {DWs} → **hoarspealde**
hoorstrik *zn.o ~* {DWs} → **hoarstrik**
hoostdreùnk *zn.n* {DWs} → **hoostdróonk**
hoostdróonk *zn.m -dreùnk* {DWs} → **hoostdroonk**
hoostdrop *zn.o ., -drupken* {=hoostdróp DWs} = hoestdrop
hoostn *ww.z* {=hoozn|hoosn DWs} = hoesten; **hoostn mötn** {DWs} = de hoest hebben; **ovver n köttel hoostn** {DWs} = een wind laten (ruw.); ?
hoostpoeier *zn.m* {DWs} = hoestpoeder
hooststeek *zn.v ~n* {DWs} = hoestballetje; hoestbonbon
hoovn *ww.z hoovd, hoovn, hoof* {=hoown DWs} = hoeven; **hoofs hier nich weer te komn** {DWs}
hop *zn.v* {DWs} → **hoppe** (plant)
hop *zn.v ~n* {=hòp DWs} = hoop (het hopen); verwachting; **zoa lang der levn is, is der ok hop** {DWs} = ?
hop *zn.v ~n, hupken* {=hóp DWs} = fluitje (uit roggehalm, hazelaar of paardebloem); trompet (soort, van bast en saphout); **hopn|hupkes maakn van wilgenhoalt** {DWs}
hopn *ww.z hopt, hopn, hopt* {=hòpm DWs} = hopen (hoop vestigen)
hopnraank *zn.m -räng* {DWs} = hopperank; **de andievie opbindn met hopnräng** {DWs}
hopnräng *zn.n* {DWs} → **hopnraank**
hörst *zn.v ~n* {=höst DWs} → **hörs.t.e**
hörs.t.e *zn.v ~n* {=hös.t.e HDu:horst Eng:hurst} = horst; hoogte (in lage broeklanden); heuveltje (met schraal gewas); **hes dörst? goa noar de hörst, door lig n hundeken, dat pist die vlak in t mundeken** {DWs}; **no bi'w op ene horst** *ov* {DWs} = nu zijn we in gelijke omstandigheden; nu staan we er hetzelfde voor
hos *zn.m ~n, hosken* {=hós DWs} → **hos** *zn.o*
hosbig *zn.o* {DWs} = big (..)
hosman *zn.m* {=hósman} = varken (koosnaam, vooral in kindertaal); **hosman, hes ok boern zeen? -joa, meneer, wa tachtig -hosman, hosman, lege nich! -nee meneer, warachtig nich** {DWs}
hot *zn.v* {DWs GvdV: *Verg. 'hutntut', vandaar met ó?*} = ratelaar; rhinantus (alectorolophus); **de rog is vergevn van de hot** {DWs}
hotte-page {DWs GvdV: *Verg. 'hot.te' en Ned. 'hot en her'.* MNe:page=paard}
hotte-wage {DWs GvdV: *Zie 'ziege-zage'.*} → **hotte-page**
houldn *ww.s ., heul* {DWs} → **hoaldn**
houldt *ww.t3* {DWs} → **houldn**

houwn *ww.d* {DWs} → **houwn**
houwn *ww.s houwn|höawn|höwn, höaw|höw|huiw, houwt|höwt* {=hòwm DWs MTw:houwen} = slaan (met arm, vleugel e.d.); hakken; **nen boam houwn** {DWs} = een boom kappen; **zik houwn [as aarme duvel|duvels|deers]** {DWs} = [erg] [gaan] vechten (met elkaar); elkaar aftuigen
höv *zn.n* {=höw DWs} → **hof** *zn.m*
hoveerdig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=hoofiir&g DWs Ned:hoveeren=het hof eren|pronken} = hovaardig; trots (ijdel); arrogant; hoogmoedig; pronkerig
hoz *zn.v ~n* {=hòzz DWs WHD: *Boers, wordt meer en meer vervangen door 'kous'.*} → **hoas** *zn.v*
hoznvöttel *zn.n* {DWs} → **hoaznvöttel**
hudig *bn -, -, ~e, ~en* {DWs} = **1.** bonkig; grofgebouwd **2.** {DWs} goed in het vlees zittend; **n hudig beestken** {DWs}
huier *zn.o* {DWs} → **heurne** *zn.v*
huk *zn.n* {DWs} → **hok**
hukken *zn.k* {DWs} → **hok**
huls *zn.v hulzn, ~ken* = huls; **de hulzn van de patroonn** {DWs}
hulz *zn.v ~n, hulsken* {DWs} → **huls**
hummelken *zn.k* {DWs} → **hommel** *zn.v*
hundeken *zn.k* {DWs} → **hoond**
hundken *zn.k* {=hunk&.n DWs} → **hoond**
hungerbet *zn.m -, -ken* = hongerbeet; **ze könt t door hongerbet op** {DWs} = ze hebben niet meer eten dan om in leven te blijven
hunne *zn.v* = reus; bewoner van de Hunenborg; man (erg groot en sterk); **nen keerl as ne huun** {DWs} = een grote sterke kerel; **op n Huunnboarg hebt de huunn woond** {DWs}
hup *zn.v ~n* {DWs} = heup; **hee hef t op de huppe|hupn** *ov* {DWs} = hij heeft het op zijn heupen; hij heeft een grillige bui
hupelken *zn.k* {DWs} → **hoepel**
hupken *zn.k* {DWs} → **hop** (fluitje)
hupnknoap *zn.m* {DWs} = heupgewricht
huspot *zn.m* {DWs GvdV: *Eig. 'hutspot'.*} = **1.** slachtafval voor stamppot **2.** {DWs} varkensonderbeen (voor in de erwtensoep)
hut *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **hut.te**
hutken *zn.k* {DWs} → **hut.te**
hutketut *ur* {DWs} = roep (van de kwartel)
hutketut *zn.v ~n* {DWs} → **hutkedut**
hutntut *zn.m* {DWs WHD: *Van huttentutstengels werden bezempjes ('heerdbessemkes') gemaakt.*} = huttentut (plant); deder (plant); dodder (plant, vlas-); camelina (sativa)
huukken *zn.k* {DWs} → **hoek.e**
huuln *ww.z* {=hueln} = huilen (algemeen, ook van honden); schreien; janken; **'k zal ne siepel haaln, dan kaans nog better huuln** *gz* {DWs}
huulpeter *zn.m* {DWs} = huilebalk; **huulpeter oet Braandlecht, dien vaar is doad, dien moor is doad, dien zuster is ne kreaie, kan nich spinn of neain** {DWs}
huun *zn.v* {DWs} → **hunne**
huunn *zn.n* {DWs} → **huun** *zn.v*

Huunnboarg *en.lm* {DWs} = Hunenborg
huurleu *zn.n* {DWs} → **huurman**
huurm *zn.m* {DWs GvdV: *Verg. 'veurm'.*} → **huurman**
huurman *zn.m huurleu* {DWs} = huurder (man)
huurmanshoes *zn.m -huuz* {DWs} = kleine gehuurde boerderij (bij een groot erf behorend); pachtboerderij; wonersplaats
huurmansspil *zn.o ., ~ken* {DWs} = kleine gehuurde boerderij (bij een groot erf behorend); pachtboerderij; wonersplaats
huusken *zn.k* {DWs} = plee; wc; toilet; privaat; bestekamer → **hoes** *zn.o*
huuskesmeansche *zn.o* {DWs} = vrouw die alleen een huisje bewoont
huuslik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **hoeselik**
huuz *zn.n* {=huez DWs} → **hoes** *zn.o*
huuzn *ww.z* {DWs} = huizen; wonen; verblijven → **huusken**

I

ie *vn.p* {DWs GHtV: *In minder achtende zin (i.t.t. 'die' in goede zin).* WHD: *Gebruikt tegenover personen aan wie men gevoelt eerbied verschuldigd te zijn, en tegen onbekenden.*} → **iej**
iederbot *bw* {=ied&bòt DWs GK: *Geen verband met Tw. 'bod' en daarom ten onrechte meestal met d gespeld. In bron VDG en bron WNT en door BR als 'ieder bot'. Vader sprak laatste deel uit als 'bòt' (en dus niet als 'bót').* GvdV: *Zie ook 'bot' en 'allebot'.* Ned:bot=slag} = telkens; steeds weer; allebot; ieder keer
ieker *zn.m ~s* {DWs} = ijker
iekmeark *zn.o ~n* {DWs} = ijkmerk
iekn *ww.z* {DWs} = ijken
iem *zn.m* {DWs} → **iemn**
iem *zn.v ~n* {=ieem DWs} → **iem.e**
iem.e *zn.v ~n* = bij; **de iemn zwöarmt** {DWs} = de bijen zwermen
iemker *zn.m ~s* {DWs GvdV: *Met achtervoegsel -ker als in Noordned. 'kooiker'.*} = iemker; bijenhouder
iemn *zn.m ~* {=ieemm} = bijenvolk; zwerm (bijen-); **a'j in de veurtied zonn geln zommervoggel n kop ofbiett, dan vin ie nen iem** {DWs GvdV: *Zie ook 'zommervoggel'.*}
iemnkoarf *zn.m -köarv.e* {DWs} = bijenkorf
iemnköarv *zn.n* {DWs} → **iemnkoarf**
iemnschoer *zn.o ~s* {DWs} = bijenstal (afdak)
iep *zn.v ~n* {DWs} → **iep** (hakmes)
iepnhoalt *zn.o* {DWs GvdV: *In bron DWs vr.*} = iepenhout
ies *zn.o* {=iees DWs} = ijs; **t ies kan holdn** {DWs}
iesbaan *zn.v iesbane|~n* {DWs} = ijsbaan
iesbaann *zn.n* {DWs} → **iesbaan**
iesbeer *zn.m ~n|~s* {DWs} = ijsbeer
iesbeers *zn.n* {DWs} → **iesbeer**
iesbloomn *zn.n* {DWs} = ijsbloemen (op de ruiten)

iesbörst *zn.m ~.e* {=ieesböst DWs} = vorstbarst (in een boom); **den boam hef iesbörst** {DWs}
iesbörstig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=iesböst&g DWs} = met vorstbarsten; **nen iesbörstigen boam** {DWs}
Iesel *en.wm* {=iees&l DWs} = IJssel
iesheiligen *zn.n* {DWs} = ijsheiligen (periode van 11-14 mei, de naamdagen van Mamertius, Pancratius, Servatius en Bonifatius, wanneer, naar wordt aangenomen, de laatste kans op nachtvorst is)
ieskealder *zn.m ~s* {DWs} = ijskelder
ieskloat *zn.m -klöat, -klöatken* {DWs} → **ieskloot**
iesklöat *zn.n* {DWs} → **ieskloat**
ieskloomp *zn.m* {DWs} = ijsklomp
ieskoald *bb -, -, ~e, ~n* {DWs} = ijskoud
ieslaander *zn.m ~s* {DWs} = kip (met deels roodbruine veren); barnevelder (kip); Rhode-Islandhoen
iesnoal *zn.v ~dn* {DWs} = ijsnaald
iesschol *zn.v* {=ies-schòl DWs} = ijsschots
iestap *zn.v ~n* {DWs} = ijspegel; **iestapn hangt an de pann** {DWs}
iestapn *zn.n* {DWs} → **iestap**
iesteant *zn.v ~n* {DWs} = ijstent
iets *vn.o* {JHH: *Niet in het dialect. Wel 'wat'. (1837)*} = **1.** iets (een klein beetje); ietwat **2.** {DWs} iets (wat)
iezer *zn.o ~s, ~ken* {=ieez&r DWs MNe:iser|isen|iseren MND:îser|îsern ASa:îsern|îren Got:eisarn Gal:isarno} = ijzer (materiaal)
iezerboor *zn.o* {DWs} = ijzerboor
iezerdroad *zn.o* {DWs} = ijzerdraad (als stof)
iezergeterei *zn.v* {DWs} → **iezergeteriej**
iezergoorn *zn.o* {DWs} → **iezergoarn**
iezerhaandel *zn.m* {DWs} = ijzerhandel
iezerhot *zn.v* {DWs GvdV: *De Latijnse naam 'pedicularis' die WHD als eerste opgeeft, hoort bij 'moeraskartelblad'.*} = ijzerhard; verbena (officinalis)
iezern *bn -, -, ~e, ~en|~* {DWs} = ijzeren
iezerroest *zn.m* {DWs} = ijzerroest
iezersteark *bb -, -, ~e, ~n* {DWs} = ijzersterk; erg sterk (materiaal)
iezerviel *zn.v ~n* {=ieez&.rvieel DWs} = ijzervijl
iezerweark *zn.o* {DWs} = ijzerwerk
iezerzaag *zn.v ~n, -zeagken* {DWs} = ijzerzaag
iezerzeagken *zn.k* {DWs} → **iezerzaag**
ik *vn.p* {ASa:ik|ek MND:ik Lat:ego Got:ik ASa:ic San:aham} = ik (betoond, altijd i.p.v. *k voor werkwoord dat begint met b, d, k, m, n, p of t); **ik veur mien kop** {DWs} = ik persoonlijk; ik zelf
inblöatn *ww.z* {DWs} → **inbleutn**
Indie *en.l* {DWs} = Indië
Indies *bn* {DWs} = Indisch
Indiesn *zn.m ~* {DWs} = Indiër

ineantn *ww.z* {DWs} = inenten
ingemaakt *bn* {DWs} = ingemaakt
ingevn *ww.s* {DWs} → **ingeavn**
inhaaln *ww.z* {DWs} = binnenhalen (van oogst, vee, wasgoed); verwelkomen; ten dans vragen; **n bisschop inhaaln** {DWs}; **nen jongn priester inhaaln** {DWs}; **rouw|höai inhaaln** {DWs}
inhalig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {!in DWs} = inhalig; hebberig; egoïstisch
inhaligheid *zn.v* {DWs} = inhaligheid
inklepn *ww.z* {DWs} = inkleppen (van een klok)
inlegn *ww.s* {DWs} = **1.** marineren **2.** {DWs} poten; **tuffel inlegn** {DWs} = aardappels poten
inliekn *ww.z* {DWs} = dempen; volstorten; dichtmaken (kuil); aanvullen (van karresporen); effen maken (van grond)
inmaakkruudn *zn.n* {DWs} = inmaakkruiden
inmaakn *ww.z* {DWs} = inmaken (van eten)
inmaakspot *zn.m -pöt.te, -pötken* {DWs} = keulse pot (voor het inmaken van snijbonen en zuurkool); inmaakpot
inmaaksvaat *zn.n* {DWs} → **inmaaksvat**
inmaaksvat *zn.o -vaat, -veatken* {DWs} = inmaakvat
inmaaksveatken *zn.k* {DWs} → **inmaaksvat**
inschrievn *ww.s* {DWs} = inschrijven; **ze goat en inschrievn** {DWs}; **zik inschrievn loatn** {DWs} = in ondertrouw gaan
inschuunn *ww.z* {DWs GvdV: *Uit de Oostfriese variant kan blijken dat dit niet eig. 'inschuurn' is. Verg. 'opschuunn' en 'opschuurn'.* OsF:inschünen=inprenten} = influisteren (neg.); aanpraten; adviseren (om iets slechts te gaan doen); aansporen (tot iets kwaads); ophitsen (bedekt)
inslag *zn.m* = **1.** garen (gesponnen uit vlasafval bij het hekelen) **2.** {DWs} inslag (inkopen); **nen grootn inslag doon** {DWs} = grote aankopen doen; veel inslaan
insloan *ww.s* = inslaan (van bliksem); **t verdreet is em der inslaagn** *ov* {DWs} = het doet hem verdriet (bv. zijn werk)
intred *zn.m* {DWs} = mond van een klomp
intree *zn.v* {!in DWs Fri:yntree} = entreegeld
intrekkersmöalken *zn.k* {DWs} → **intrekkersmoal**
intrekn *ww.s* {DWs} = **1.** intrekken (terugnemen); **ziene weur intrekn** {DWs} **2.** gaan inwonen; **in n hoes intrekn** {DWs} = een huis betrekken; een huis gaan bewonen
invaln *ww.s* {DWs} = invallen; te binnen schieten; zich ineens herinneren; **dat zal mie in n droam nich invaln** *ov* {DWs} = geen haar op m'n hoofd die daar aan denkt; geen sprake van; **t zal mie nich invaln** {DWs} = ik denk er niet aan
inweandig *bb -, -, ~e, ~en* {=inwèèn&g DWs} = inwendig; van binnen; **vroager gungn völ leu doad an ne inweandige kwoal** {DWs}
inzoaltn *ww.z inzoalt* {DWs} = inzouten; inmaken (met zout)
Ipnbuurn *en.p* {DWs} = Ibbenbüren (D.)
Ipnbuurner *bn* {DWs} = van|uit Ibbenbüren (D.); **Ipnbuurner koln** {DWs} = steenkool uit Ibbenbüren
is *bw* {DWs} → **es** (eenmaal, onbeklemtoond)
is *ww.t3* {DWs IEu:esti} → **wean**

Italiaan *zn.m ~n* {=ietaaljaan DWs} = Italiaan
Italiaans *bn* {=ietaaljaans DWs} = Italiaans
Italie *en.l* {DWs} = Italië

J

ja *bw* {DWs} → **joa**
jaagbaand *zn.m* {DWs} = hoepel (kinderspeelgoed); **met n jaagbaand doon|spöln** *ww.s* {DWs} = hoepelen
jaagn *ww.s jag.d, jeug|jaagn|jaagden, jag|jeg* {=jaaqng DWs} = **1.** jagen; op jacht zijn **2.** rijden (doen voortbewegen van fiets, voertuig, snel); **har jaagn met de waag | met t peerd | op de schaazn** {DWs}
jacht *zn.v* {DWs} → **jach.t**
jach.t *zn.v* = jacht (het jagen); **de hellige jacht** {DWs} = de wilde jacht (in sage)
jachtakte *zn.v jachtaktn* {DWs} = jachtakte
jachterig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = gehaast; zenuwachtig; onrustig; gejaagd; nerveus
jachthoon *zn.n* {DWs} → **jachthoond**
jachthoond *zn.m -hoon* {=jachhoond DWs} = jachthond
jachtmoal *zn.o -möal* {DWs WHD: *Feestje door een pachter van een jacht gegeven aan de verpachters van de jachtgronden.*} = jachtfeest; jagersfeest
jachtmöal *zn.n* {DWs} → **jachtmoal**
jachtwaag *zn.v -waagns* {DWs WHD: *Lichte vierwielige wagen waar men hard mee 'jaagn' kon.*} = wagen (reis-)
jager *zn.m ~s, jeagerken* {DWs} = jager
jagers *zn.n* {DWs} → **jager**
jak *zn.o jäkke|~n, jäksken|jäkken* {DWs} = jak; jurk (van een boerin, op halve lengte); vrouwenjasje (vroeger); **wat op t jak kriegn** *ov* {DWs} = ?
jäk *zn.n* {DWs} → **jak**
jäkken *zn.k* {DWs} → **jak**
jammer *ur* {=jamm&r DWs} = jammer; helaas
jammern *ww.z* {DWs} = jammeren; klagen (neg.)
jannewarie *zn.m* {DWs} → **januarie**
Jannoa *en.m Jannoas, Jannöaken* {DWs} = Johanna (oud); **Jannoa ligg' doch stil in t berr', ligg' doch nich te dramn, buurman hef n bigken slachtt, morn krie wie schramn** {DWs}; **en Jannoa hier en Jannoa door, en Jannoa ovveral, en ovveral woor Jannoa is, door is muziek en bal** {DWs}
Jans *en.m* = Johannes; **Jänsken, Jänsken jager, wat is dien peerdken mager, zövn joor op stal estoan, is em t vel van t gat of goan** {DWs}
Jäns *en.k* {DWs WRö: *Verkleinwoord voor kleine jongens.*} = Johannes (klein) → **Jans**
Jänsken *en.k* {DWs} = Johannes (klein) → **Jans**
japker *zn.m* {DWs} = speelse hond
jas *zn.m jäs.se|jäz.ze, jäsken* {DWs} = jas
jasnknoap *zn.m -knöap* {DWs} → **jasnknoop**
jasnknöap *zn.n* {DWs} → **jasnknoap**

jasnkraagn *zn.m ~s* {DWs} = kraag (van een jas)
jasntuk *zn.m ~.ke* {DWs} = jaszak
jeagerken *zn.k* {DWs} → **jager**
jenever *zn.m ~s* {=j&neew&r DWs} → **janeaver**
jeùngken *zn.k* {DWs} → **jong** *zn.m* (jongen)
joa *bw* {HDu:ja HDu:ja} = **1.** immers; wel; daardoor (als gevolg daarvan); toch **2.** nota bene; zeker (minstens); **dit stuk laand is joa zoa groot as dat** {DWs} **3.** {DWs} vooral; **joa nich better** {DWs} = ?
joa *ur* {DWs Got:ja Ysl:já} = ja (afwachtend); jawel
joa-Jän *zn.v* {DWs} → **joa-Jän.ne**
joa-Jän.ne *zn.v ~n* = **1.** jaknikker (vrouw); te toegeeflijke vrouw **2.** {DWs} jaknikker (man of vrouw); man of vrouw zonder eigen mening; meeloper (man of vrouw); iemand die alles maar goed vindt
joar *zn.o ~n, jöarken* {MTw:jaar} = jaar; **van t joar|joor** {DWs} = dit jaar
joardag *zn.m -daag* = jaardag (jaargetijde van iemands overlijden in de RK kerk); **nen joordag holdn** {DWs}
jöarig *bb -, -, ~e, ~en* = **1.** jarig; **dan bi'j ok jorig** {DWs} = dan zit je met de gebakken peren **2.** {DWs} eenjarig (van kalf of veulen); **jöarig vul** {DWs} = eenjarig veulen; enter
Job *en.m* {DWs} = Job; **aarm as Job** {DWs} = erg arm; straatarm
jödn *zn.n* {DWs} → **jödde**
jödn-hemmelvoort *zn.m* {DWs} = sint-juttemis (niet bestaande feestdag)
jödnboan *zn.v ~n* {DWs} → **jödnboon**
jödnboann *zn.n* {DWs} → **jödnboan**
jödnboard *zn.m* = **1.** muurpeper (geelbloeiend vetkruid); sedum (acre) **2.** {DWs} moederplant; saxifraga (sarmentosa)
jödnbod *zn.o* {DWs} = jodenbod (..)
jödnboord *zn.m* {DWs} → **jödnboard**
jödnkeark *zn.v ~n* {DWs} = synagoge; **t geet der deur as ne jödnkeark** {DWs} = wat een lawaaierige drukte
jödnkearkhof *zn.m -höv* {DWs} = joodse begraafplaats; **n oaldn jödnkearkhof van Deanekaamp** {DWs}
jödnkeukken *zn.k* {DWs} = jodenkoekje (..)
jödnspek *zn.o* {DWs} = snoepgoed (taai); vruchtenkoekje (van gelatine en suiker met vruchtensmaak)
jödnstrek *zn.m ~|-streake* {DWs} = jodenstreek (..)
jödntabak *zn.m* {DWs} = elzenproppen (plant)
jökkerei *zn.v* {DWs} → **jökkeri-je**
jökkeri-je *zn.v* = jeuk; **ne jökkerei ovver de hoed hebn** {DWs}
jökn *ww.z* {DWs} = jeuken; **door zal mie t gat nich van jökn** *ov* {DWs} = daar heb ik geen boodschap aan; daar heb ik maling aan
jolvern *ww.z* {=jólv&.rn DWs} → **golvern**
jong *zn.v ~s* {=jóng DWs} → **jong.e**
jong.e *zn.v jongs* = jongen (bepaald); **jongs bie jongs en wichter bie wichter** *gz* {DWs}; **ne jong en n wicht** {DWs}; **t wicht hef ne jong** {DWs}
jongs *zn.o* = jongs (iets); **wat jongs kriegn** {DWs} = een kind krijgen

jongsgek *zn.m* {DWs} = jongensgek (meisje)
jongsschool *zn.v ~n* {DWs} = jongensschool
joonk *bb junger|jonger, jungst|junst, jonge, jongn* {=joongk DWs} = jong (predik.); **joonk|jonk|jong wördn|wordn** {DWs} = geboren worden; **dat kalf is in meert joonk wordn** {DWs}; **de jonge leu** {DWs} = het jonge echtpaar; **n joonk wicht | jonge wichter** {DWs}
joonkershoes *zn.o* {DWs} = huis te Breklenkamp
joor *zn.o ~n, jeurken* {=jóó.r DWs} → **joar**
joordag *zn.m -daag* {DWs} → **joardag**
joorsgebet *zn.o* {DWs} = ?; **t peerd steet op t joorsgebet** {DWs} = ?
jör *zn.v jödn* {DWs HLB: *Uit 'jödde'.* GvdV: *Zoals 'ber' uit 'bedde'.*} → **jör.re**
jorig *bb -, -, ~e, ~en* {DWs} → **jöarig**
jör.re *zn.v jödn, jörken|jörreken* = **1.** jood; **der mött eerst balkns oonder t ies lign, eerder goat de jödn der nich op** *gz* {DWs}; **door kan ginne oolde|oalde jör wat oet wies wordn** {DWs} = dat is niet te lezen of te begrijpen; **twee jödn weett wat eenn bril kostt** *gz* {DWs} **2.** {DWs} bedrieger
jouwstern *ww.z* {DWs Gro:joustern} = klagen (huilerig); mekkeren (zeuren); jengelen; piepen (van remmen); schreeuwen (van een hond, van de pijn); huilen (klagerig)
judas *zn.m* {DWs} = **1.** judas; verrader; valsaard **2.** {DWs} jongen die de leiding heeft bij de paasgebruiken in Denekamp
juffer *zn.v ~s|~n, ~ken* {DWs MNe:jonge vrouw|jonkvrouw} = juffrouw; dame; maagd
julie *zn.m* {DWs GvdV: *Oorspr. genoemd naar Julius Ceasar.*} = juli
junie *zn.m* {DWs} = juni
juust *bb ~er, -, ~e, ~n* {DWs} → **juus.t**
juust *ur* {DWs} = juist (bevestiging)
juustemeant *ur* {DWs} = juist ja; uitroep (van instemming); justement

K

kaal *bb kaler|~der, ~st, kale, ~n* {DWs} = kaal; zonder versierselen; **zoo|zoa kaal as ne.n loes** {DWs} = erg arm; straatarm
kaamp *zn.m keampe|kämpe, keampken|kämpken* {DWs JHS: *Enige bij elkaar gelegen stukken bouwland, kleiner dan een es.* Lat:campus} = **1.** kamp (hoogliggend, met hout omheind stuk land); akker (hoogliggend, omheind); weide (hoogliggend, omheind); es (klein) **2.** kamp (strijd); **wie bint kaamp** {DWs} = we hebben gelijk spel
Kaampbek *en.wv* = Kampbeek
Kaamper *bn* {DWs} = Kamper; van|uit Kampen; **hee hef nen slag van de Kaamper möl had** *ov* {DWs} = hij is gek geworden; hij heeft een klap van de molen gehad
Kaampn *en.p* {DWs} = Kampen
kaanker *zn.v* {=kaangk&r DWs HLB: *Het lijkt erop dat 'de' voor ziektenamen berust op personificatie van machten.*} = kanker; **de kaanker hebn** {DWs} = kanker hebben; **de böam zitt vol kaanker** {DWs}
kaankerboam *zn.m -böam* {DWs} = boom (met kanker)
kaant *zn.m* {DWs} = kant (weefsel); kantstof
kaant *zn.v ~n, käntken* {DWs} → **kaant.e**

kaant.e *zn.v ~n* {HLB: *Met e-uitgang bij oudere generatie. (1938)*} = kant (zij-); zijde; zijkant; richting; oever; **an de kaant.e** *bw* {DWs} = [naar] opzij; uit de weg; **an disse|ginne kaant zee** {DWs} = aan deze kant | de overkant van de zee
kaantshaakn *zn.m* {=kaans-haakng} = **1.** kanthaak; weerhaak (..) **2.** {DWs} kladden; lurven; **ik greep em bie n kraanshaakn** {DWs}
kaantstoetn *zn.m* {DWs} = kantbrood (als ding)
kaart *zn.v ~n, keartken* {=kaat DWs} → **kaart.e**
kaarter *zn.m* {DWs} = kaartspeler
kaartn *ww.z* {=kaatn DWs} = kaarten; kaartspelen
kachel *zn.m ~s, kächelken|~tjen* {DWs} = kachel
kachelpiep *zn.v* {DWs} = kachelpijp
kachelpotload *zn.o* {DWs} → **kachelpotlood**
kadetken *zn.k* {=k&detk&.n DWs} = kadetje (zacht wit broodje) → **kadet** *zn.v*
kaf *zn.o* {DWs} = kaf
kafmöl *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = kafmolen; wanmolen
kakn *ww.z* {DWs} = kakken; poepen (ruw.); **hee kik, of e in n snee hef kakt** {DWs}
kakou *zn.v* {=k&kou DWs} = cacao
kalf *zn.o kalver, kälfken* = kalf; **n kälfken kriegn** *ov* {DWs} = overgeven (braken); kotsen
kälfken *zn.k* {DWs} → **kalf**
kalk *zn.m* {DWs} = kalk
kalklöschen *zn.o* {DWs} = kalkblussen
kalkoen *zn.v ~n, kalkuunken* {=kalkoeen|kalkoen !koen DWs} = kalkoen
kalkpuun *zn.m* {DWs} = kalkpuin
kalver *zn.n* {=kalw&r DWs} → **kalf**
kalverbalie *zn.v ~s* {DWs} = ton (voor een kalf, voer-)
kalverhok *zn.o -huk* {DWs} = kalverhok
kalvern *ww.z kalverd* {DWs} = **1.** kalven; **de koo hef veur t vearde moal kalverd** {DWs} **2.** {DWs} speels zijn; stoeien
kam *zn.m käm.me, kämken|kämmeken* {DWs HLB: *Net als 'koam' ontstaan uit 'kamb'.* Eng:comb} → **koam**
käm *zn.n* {DWs} → **kam**
kamgoorn *zn.o* {DWs} → **kamgoarn**
kamillie *zn.v* {=k&millie DWs} = kamille (plant)
kamilliebloomn *zn.n* {DWs} = kamille (plant); natricaria (chamomilla)
kamilliethee *zn.v* {DWs} → **kamilnthee**
kämken *zn.k* {DWs} → **kam**
kammeröa *zn.n* {DWs} → **kammeroad**
kammeroad *zn.m -röa|-röade|-röar|~n, -röadken* {=kamm&ròòt DWs} = vriend; kameraad; makker
kammeröadken *zn.k* {DWs} → **kammeroad**
kamnet *zn.o ~n* {DWs} = kabinet (kast); linnenkast
kamnetn *zn.n* {DWs} → **kamnet**
kamraa *zn.n* {DWs} → **kamrad**
kamrad *zn.o -raa.r, -readken* {DWs Fri:kamrêd} = kamrad; tandwiel (in combinatie met ketting); **de kamraa van ne möl|klok** {DWs}

kamreadken *zn.k* {DWs} → **kamrad**
kan *zn.v ~n, känken* {DWs HLB: *Geen of geringe nasalering waar de n door jonge (19de-eeuwse) weglating aan het eind kwam te staan.*} → **kan.ne**
kanaal *zn.o ~s, kanealken* = kanaal; **t knaal** {DWs} = het kanaal Almelo-Nordhorn
kanarievoggel *zn.m* = kanarie; **Knoef zienn kanalievoggel dachn ok völle, mer antlestn lag e dood in t köwken** *gz* {DWs}
kaneel *zn.m* {=k&neel|kneel DWs} = kaneel
känken *zn.k* {DWs} = kruik (warmwater-) → **kan.ne**
kann *zn.n* {DWs} → **kan.ne**
kan.ne *zn.v ~n|kaann, känken* {HLB: *In Enschede verdween de tweede lettergreep in de 19de eeuw.* OSa:kan-n-a} = kan; kruik; **wel t oonderste oet de kann wil hebn, vaalt t lid op de nöz** *gz* {DWs}
kanonn *zn.n* {DWs GvdV: *In latere publicaties van GBV is het 'kanons'.*} → **kanon**
kanteurken *zn.k* {=k&teu.rk&.n|kanteu.rk&.n DWs} → **kantoor**
käntken *zn.k* {DWs} → **kaant.e**
kantoor *zn.o ~n, kanteurken* {=k&tóó.r|kantóó.r DWs} = kantoor; **an t rechte kantoor wean** *ov* {DWs} = aan het juiste adres zijn (ir.)
kanunken *zn.k* {=k&nunk&.n DWs GvdV: *Trefwoord afgeleid van fonetische spelling in bron DK1. Het aangegeven geslacht (mann.) en de vertaling lijkt mij onjuist, omdat deze in de rubriek 'onkruid' staat en niet onder 'struiken'.*} = gele kornoelje; cornus (mas) → **kanon**
kap *zn.m ~n, käpken* {DWs GvdV: *In bron DWs mann. want niet gespeld als 'kapp''.*} → **kap.pe**
kapbearg *zn.m ~.e* {DWs} = kapberg; hooiberg (met in hoogte verstelbaar dak); puntdak (op een paal voor hooi of stro)
kapbearg *zn.n* {DWs} → **kapbearg** *zn.m*
kapel *zn.v ~n* {=k&pel DWs} = **1.** kapel (kerk) **2.** {DWs} kroeg (hum.)
käpken *zn.k* {DWs} = broodkapje → **kap.pe**
kaplievig *bb* {DWs} = de baarmoeder tonend (van een koe)
kaplievigheid *zn.v* {DWs} = het tonen van de baarmoeder (van een koe)
kaploan *zn.m kaplöans, kaplöanken* {=k&plòòn DWs GvdV: *Door WHD in bron DWs als vr. aangemerkt'.*} = kapelaan; **hes de neie kaploan a zeen?** {DWs}
kaplöans *zn.n* {DWs} → **kaploan**
kapn *zn.n* {DWs} → **kap.pe**
kapot *bb ~ter, ~st, ~te, ~n* {=k&pòt DWs} = **1.** kapot; stuk; gebroken **2.** dood; **ne kapotte boel** {DWs}
kapotgoan *ww.s* {DWs} = kapotgaan; stukgaan
kapstok *zn.m -stök* {DWs} = kapstok
kar *bb ~der, ~st, ~re, ~n* {DWs GvdV: *Verg. 'karrig'.*} = **1.** stug (van textiel, haar of touw); niet soepel **2.** {DWs} droog (van land); schraal (ook van eten); kruimelig; onsamenhangend (van een stof)
kardoes *zn.m* {=k&doees DWs} = **1.** kardoeshond; poedel **2.** {DWs} vrouw (met dik krullend haar)
kargezoasie *zn.v* {DWs} = catechisatie
kargismus *zn.v* {DWs WHD: *Verdringt 'kinderleer'.*} = catechismus (-les)
kargismusbook *zn.o -beuk* {DWs WHD: *Verdringt 'kinderleersbook'.*} = catechismusboek

karkasndroad *zn.o* {DWs} = karkasdraad; draad (fijn, voor een knipmuts)
karrig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=karr&g DWs GvdV: *Verg. 'kar'. Eig. 'kardig'?* OSa:carag=zorgelijk Eng:care=zorg OSa:karda=distel Lat:carduus=distel MNe:caerde=distel MND:karde=distel Ned:kaarde=distel Ned:kaarden=[ont]ruwen} = **1.** stug (van haar of touw); ruw (van haar of touw) **2.** {DWs} droog of schraal gebakken; kruimelig; onsamenhangend (van een stof); **karrig mel|broad** {DWs}
Kars *en.m* {=kas DWs} → **Kars.t**
Kars.t *en.m* {=kas.t GvdV: *Zie bron WNT voor verband met 'Karsten'.*} ; **keerl as Kars, hoor as vlas, been as biksteen, hoonderddoezenderteen** {DWs}
kaslein *zn.m* {DWs} → **kastelein**
kast *zn.v* {DWs} → **kas.t.e**
kastanje *zn.v ~s* {=k&stanj& DWs} → **kastannie**
kastanjebloom *zn.v ~n* {DWs} = kastanjebloem
kastanjeboam *zn.m -böam.e, -böamken* {DWs} → **kastannieboom**
kastannie *zn.v ~s* = kastanje; **wiilde en tamme kastanjes** {DWs}
kas.t.e *zn.v kastn, kästken* = **1.** kast **2.** {DWs} gevangenis; nor; **hee hef in de kast zetn** {DWs}; **hee is oet de kast brokn** {DWs} **3.** {DWs} bochel; **een de kast oetkeern** *ov* {DWs} = iemand flink de waarheid zeggen **4.** {DWs} verzekeringsfonds; **t hoes in|oet de kast doon** {DWs}; **wie hebt t hoes in de Tielsche kast** {DWs}
kastelein *zn.m ~s* {=kast&lejn|kass&lejn DWs} = kastelein; herbergier
kastnkeerl *zn.m* {DWs} = **1.** {DWs} administrateur van het veefonds **2.** {DWs} iemand die in de gevangenis heeft gezeten
kastnslöttel *zn.m ~s* {DWs} = kastsleutel
kat *zn.v ~n, kätken* {DWs} = **1.** kat; poes; **a'j de kat op t spek bindt, dan vret ze nich** *gz* {DWs} **2.** {DWs} kind dat bij verstoppertje of krijgertje spelen de anderen moet vinden of vangen; **kat wedn** {DWs} = aan de beurt zijn (bij verstoppertje of krijgertje spelen); **doe bis de kat** {DWs}
kateker *zn.m* {=kateek&r|k&teek&r !kat DWs HDu:eichkatze} = eekhoorn; **loopn as nen kateker** {DWs} = ?
katekernust *zn.o ~.e* {DWs} = eekhoornnest
katekerskouw *zn.v ~n* {DWs} = eekhoornkooi
kater *zn.m ~s, keaterken* {DWs} = kater (mann. kat)
katjesdrop *zn.o* {DWs} = katjesdrop
katnkearmis *zn.v* {DWs} → **katnkearms.e**
katnkearms.e *zn.v ~n* = kattenkermis; feestje (voorafgaand aan de kermis waarop de kinderen zich wit maken met krijt als teken van onschuld); uitgaansgelegenheid (om iemand te leren kennen); vrijerskermis; **hee mot noar alle katnkearmisn** {DWs}
katnsproonk *zn.m* {DWs} = **1.** kattensprong **2.** {DWs} pijpbeen (in de achterpoot van een kat)
katnspul *zn.o* {DWs} = katapult (hum.)
katoas *zn.o katöaz, kastöasken* {=kat-òòs DWs Gro:katoas=kwaadaardig meisje} = rakker (klein van stuk); deugniet (klein van stuk, maar wel slim); kind (kattig en baasspelerig)
katoel *zn.v ~n, -uulken* {=kat-oeel DWs} = uil (algemeen)
katoen *zn.o -, katuunken* {=k&toeen DWs} = **1.** {DWs} katoen (weefsel); **dat gef katoen** {DWs} = daar wordt goed gewerkt **2.** {DWs} lampkatoen; pit (van petroleumlamp of -stel)

katoenn *bn* {DWs} = katoenen
katrol *zn.o ~n* {=katròl|k&tròl DWs} → **katrol** *zn.v*
kats *ur* {DWs} → **keats.e**
katse *ur* {DWs} → **keats.e**
katuunken *zn.k* {DWs} → **katoen** *zn.o*
kauwn *ww.z* {ASa:kiuwan} = kauwen; **verkeerd-um kawn** {DWs} = met lange tanden eten
kawn *ww.z* {DWs} → **kauwn**
kazerne *zn.v kazernen* {=k&zern& DWs} → **kazeern**
kazoasie *zn.v ~s* {=k&zòòsie DWs} → **kargezoasie**
keakelbek *zn.m* {DWs Gro:kekelbek} = kletskous; praatzieke vrouw; kakeltante; babbelkous; kwebbel
keakeln *ww.z* = kakelen; praten (druk); kwebbelen; **keakeln is niks, men eierlegn!** *gz* {DWs} = beloven is nog geen doen; geen woorden maar daden; **t keakeln van de vrouwleu** {DWs} = het gekakel van de vrouwen
kealderloek *zn.o* {DWs} = kelderluik
keamerken *zn.k* {DWs} → **kamer**
kearf *zn.m kearvn* {DWs} = kerf; groef (snee)
kearfstok *zn.k* {DWs} = kerfstok
keark *zn.v ~n* {DWs} → **keark.e**
kearkbeuk *zn.n* {DWs} → **kearkbook**
kearkbeukken *zn.k* {DWs} → **kearkbook**
kearkbook *zn.o -beuk, -beukken* {DWs} = kerkboek; gebedenboek
kearkdag *zn.m -daag* {DWs} = kerkelijke vierdag; dag (van devotie of gebed)
keark.e *zn.v ~n, ~sken|~ken* {HLB: *Met e-uitgang bij oudere generatie. (1938)* Lat:kurios oikia = huis van de heer Kel:ar=offerplaats OSa:kirika Kim:harah Frk:characha} = kerk; **de keark is ginn haazn, dee löp nich weg** *gz* {DWs} = je moet niet bang zijn om niet vaak genoeg in de kerk te komen
kearkelik *bb* {DWs} = kerkelijk
kearkhof *zn.m kearkhöav* {=kèèrkòf DWs} = kerkhof; begraafplaats; **op n kearkhof, achter de beuknheg** {DWs}
kearkman *zn.m ~n* {DWs} = kerkmeester (RK)
kearkmeester *zn.m ~s* {DWs} → **kearkmeister**
kearknbaank *zn.m ~n* {DWs} = kerkbank
kearkndak *zn.o* {DWs} = kerkdak
kearkngaank *zn.m* {DWs} = kerkgang; kerkbezoek
kearkngroond *zn.v* {DWs} = grond (in eigendom van een kerkgemeente); kerkegrond
kearknhek *zn.o* {DWs} = kerkhek
kearknleed *zn.o -leer, ~ken* {DWs} = kerklied
kearknleer *zn.n* {DWs} → **kearknleed**
kearknpad *zn.m* = kerkepad; pad (tussen buurtschap en kerk); **n Lutter|Deurniger kearkpad** {DWs}
kearknroad *zn.m -röa* {DWs} = kerkeraad; **n kearknroad van Deanekaamp besteet oet n doomnie met veer oolderlingn en twee diaakn** {DWs}
kearköargel *zn.o ~s* {=kèèrk-öö.rg&l DWs} = kerkorgel
kearkpad *zn.m* {DWs} → **kearknpad**

kearksteg *zn.v* {DWs} = kerksteeg (weg in Noord-Deurningen)
kearkteurn *zn.n* {DWs} → **kearktoorn**
kearktoornd *zn.m -teurn* {DWs} → **kearkntoorn**
kearkvoogd *zn.m ~n* {DWs GvdV: *Meervoud 'vogen' zonder d in bron DWs duidt op uitspraak 'voogn'.*} = kerkvoogd
kearkweg *zn.m* {DWs} = kerkweg; **hee hef t heurd op n kearkweg** {DWs} = je moet zijn nieuws niet al te veel vertrouwen
kearmis *zn.v ~n* {DWs} → **kearmis.se**
kearmisber *zn.o* {DWs} = kermisbed; noodbed (op de vloer gespreid); stretcher
kearmisblöasken *zn.k* {DWs} = kermistoetertje
kearmisgeeld *zn.o* {DWs} = kermisgeld
kearmiskroam *zn.o -kröam* {DWs} = kermiskraam
kearmiskröam *zn.n* {DWs} → **kearmiskroam**
kearmisleed *zn.o* {DWs} = kermislied
kearmis.se *zn.v ~n* = kermis; **koolde kearmis** *zn.v* {=koolkéérmis DWs} = herfstkermis (in Ootmarsum)
kearmisteant *zn.v ~n* {DWs} = kermistent
kearmiswortel *zn.v* {=kèèrmiz-wòtt&l DWs HLB: *Benaming in Oost-Nederland en West-Duitsland.* GvdV: *Vr. volgens WHD in bron DWs.*} → **kaalmswortel**
kearmn *ww.z* {=kèèRmm DWs} = kermen; kreunen (van de pijn)
kearn *zn.v* {=kèè.rn DWs} → **keern**
kearnen *ww.z kearnd, kearnde, kearnt* {=kèè.rn&n DWs} → **keernen**
kearnmelk *zn.v* {=kèènmelk DWs GvdV: *Mann. in bron DLL.*} → **keernmelk**
kearnpols *zn.m -pulz* {DWs} → **keernpols**
kearnvlocht *zn.v* {DWs} = straal (van rongaande beweging bij het karnen); karnvlucht
keartken *zn.k* {=kèètk&.n DWs} → **kaart.e**
kearvel *zn* {DWs} = **1.** kervel (echte); anthriscus (cerefolium) **2.** {DWs} kervel (roomse); myrrhis (odorata)
kearvn *ww.z* {DWs} = kerven
kearvn *zn.n* {DWs} → **kearf**
Keavel *en.p* {=kèèw&l DWs} = Kevelaar (bedevaartplaats in D.)
Keavel-piepken *zn.k* {DWs} = aarden pijpje uit Kevelaar
keelder *zn.m ~s* {DWs} → **kealder**
keelderloek *zn.o* {DWs} → **kealderloek**
keeldertrap *zn.v* {DWs} → **kealdertrap**
keend *zn.o ~er, ~eken* {=keent|kiint} = kind; koter; **a'j kiinder oetstuurt, krie'j ok kiinder weer** *gz* {DWs} = ?; **Marei, woovöl kiinder he'j? -Viev. -Dat is ne hele rieg. -Jans, Mans, Graads, Engel en Bennaads** {DWs}
keep *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = cape
keepn *zn.n* {DWs} → **keep**
keerkpad *zn.m* {DWs} → **kearknpad**
keerls *zn.n* {DWs} → **man**
keern *zn.v* {=kii.rn DWs} = karn
keernen *ww.z keernd, keernde, keernt* {=kii.rn&n DWs} = karnen; **men mot zoa lang kearnen, tut men botter hef** *gz* {DWs}

keernpols *zn.v -pulz* {DWs} = karnstok; stamper (in karnton)
keers *zn.v keersn, ~ken* {=kii.rs DWs} = kaars
keersken *zn.k* {=kii.rsk&.n DWs} → **keers**
keersn *zn.n* {DWs} → **keers**
keersnvet *zn.o* {DWs} = kaarsvet
keersnvlam *zn.v* {DWs} = kaarsvlam
kees *zn.v* = kaas (als stof); **broad met keez** {DWs}
keeskes *zn.kn* {DWs} = kaasjeskruid
keez *zn.v ~n, keesken* {DWs} → **kees**
keezn *ww.z* {DWs} = kazen; stremmen; **de melk is keezd** {DWs}
keezn *zn.m ~, keesken* = kaas (als ding); **nen keez' van vief poond** {DWs}
keggel *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = kegel
keggelbaan *zn.v ~n* {DWs} = kegelbaan; bowlingbaan
keggelbal *zn.m -bäl, -bälken* {DWs} = kegelbal
keggelklup *zn.v ~n* {DWs} = kegelclub
keggeln *ww.z* {DWs} = kegelen
keggeloavnd *zn.m* {DWs} = kegelavond
keisteen *zn.m* {DWs} = keisteen
keln *ww.z* {DWs} → **killern**
keraap *zn.v ~n* {=k&raap DWs} → **kolraap**
kereapken *zn.k* {DWs} → **keraap**
kers *zn.v ~n* {=kes DWs OSa:kirsikberi} = kers; **zwarte kersn** {DWs}
kersnblaa *zn.n* {DWs} = bladeren van de kersenboom
kersnboam *zn.m -böam.e, -böamken* {=kesn-bòòm DWs} → **kersnboom**
kersnhoolt *zn.o* {DWs} = kersenhout
kersnsteen *zn.m ~* {DWs} = kersenpit
kersntoog *zn.m -teug.e, -teugken* {DWs} = kersentak
kerspel *zn.o* {=kesp&l DWs HDu:kirchspiel} = kerspel; parochie
kerstboam *zn.m -böam, -böamken* {=kes-bòòm DWs} → **kerstboom**
kerstvakaansie *zn.v* {=kest-v&kaa.nsie DWs} = kerstvakantie
kerteer *zn.o* {=k&tii.r DWs} = **1.** kwartier (vijftien minuten); **kerteer veur|ovver acht** {DWs}; **t eerste|leste kerteer van de moan** {DWs} **2.** {DWs} kosthuis; kwartier (leger); **hee is door in fien kerteer** {DWs}
ketn *zn.v ~s, ketnken|kettingsken* {DWs} = ketting; keten; gordel
ketnhoond *zn.m* {DWs} = kettinghond
ketnkast *zn.v ~n* {DWs} → **ketnkast.e**
ketnken *zn.k* {DWs} → **ketn**
ketns *zn.n* {DWs} → **ketn**
ketnslepn *ww.z* {DWs} = kettingslepen (slepen van de meetketting van de landmeter)
ketnslepper *zn.m ~s* {DWs} = kettingsleper (assistent van de landmeter)
kettel *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = ketel
kettel-könnink-roondum *zn.m* {DWs WHD: *Eind 19e eeuw in Denekamp veel gespeeld.*} = ? (jongensspel)
kettelbeuner *zn.m ~s* {DWs} → **kettelbeunder**
kettelbeunn *ww.z* {DWs} = vloeken; tieren (schelden); ruziën (luidruchtig); **ze hadn door in**

hoes ait wat te kettelbeunn {DWs}
kettelhoes *zn.o* {DWs} = ketelhuis (van een fabriek)
kettelken *zn.k* {DWs} → **kettel**
kettels *zn.n* {DWs} → **kettel**
keukelkeerl *zn.m ~s* = **1.** goochelaar **2.** {DWs} kermisreiziger
keul *zn.v* {DWs} → **köaldte**
keunst *zn.m* = kunstmest; **keùnst haaln|veurn** {DWs}; **keùnst zeain** {DWs} = kunstmest strooien; **n keùnst mot op de groond** {DWs}
keunst *zn.v ~n, ~ken* = **1.** kunst; **dat is gin keùnst** {DWs}; **ne grote keùnst** {DWs} **2.** kundigheid; **keùnstn maakn|verkoapn** {DWs}
keùnst *zn.m* {DWs} → **keunst** *zn.m*
keùnst *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **keunst** *zn.v*
keùnstbeer *zn.m* {DWs} = fokbeer (hum.)
keùnstbol *zn.v ~n* {DWs} = fokstier (als soort, hum.)
keùnstmest *zn.m* {DWs} → **keunstmes.t**
keurbol *zn.v ~ns* {DWs} → **kuurbol**
keurken *zn.k* {DWs} → **koor** *zn.v*
keurn *zn.n* {DWs} → **koorn** *zn.m* (korrel)
keurnken *zn.k* {DWs} → **koorn** *zn.m* (korrel)
kiek *zn.v* = kijk (mening); **dat weark versteet e oet de kiek** {DWs}; **oet de kiek** {DWs} = precies; prima; uitstekend; voortreffelijk; voorbeeldig; heel goed; op zijn duimpje
kiekn *ww.s kekn, keek|kek, kik* {=kiekn DWs IEu:gheug=gluren Fri:gûkje=kijken} = kijken
kiel *zn.m* {DWs} = kiel (kledingstuk); werkjas
kiel *zn.m ~s|~e* {=kieel DWs GvdV: *In deze betekenis in bron Hbr, in bron WbO en in bron NND?* HDu:keil} = **1.** wig (van hout); keg; spie (wig, van hout); **met n eenn kiel n aandern lossloan** *ov* {DWs} = het ene gat met het andere vullen; schulden betalen met opnieuw geleend geld **2.** {DWs} wigvormig stuk; **nen kiel um hoult te klöavn** {DWs}
kiels *zn.n* {DWs} → **kiel** (wig)
kielspit *zn.o* {=kieelspit DWs .H45: *Voor of greppel tijdelijk gemaakt tot afdeling van een stuk lands of tot aanwijzing ener nieuwe afscheiding.*} = vierkant wigvormig toelopend gat (met de schop gestoken om de grens van een perceel aan te wijzen, bv. op de heide)
kien *zn.v ~n* {=kieen DWs} = kiem; **de kienn van de grote boann** {DWs}; **tuffel met de kienn legn** {DWs} = aardappels met de kiemen poten
kiendaag *zn.n* {DWs} → **kieneldaag**
kienn *ww.z* {=kieenn HLB: *Verg. 'kind'.*} = uitlopen (kiemen); ontspruiten; uitbotten; **de boann kient** {DWs}; **de tuffel kient in de koel** {DWs}
kies *zn.m* {DWs} → **kiezel** *zn.m*
kiesbearg *zn.m ~* {DWs WMu:kieskuhle} = grindheuvel; grindkuil
kiesman *zn.m -männe, -mänken* {=kiees-man} = kalf (koosnaam); **wat nen kizman** {DWs} = wat een sukkel; wat een onnozele hals
kievit *zn.m ~n* {DWs} → **kieft.e**
kiind *zn.o* {DWs} → **keend**
kiinderdook *zn.m -deuk* {DWs} → **keenderdook**
kiindergat *zn.o* {DWs} = kinderbibs; poeperd; **op em kö'j | men kan op em net zoavöl oet doon as op n kiindergat [as t schit, dan schit t]** {DWs}

kiinderstool *zn.m -steul* {DWs} → **keenderstool**
kiinderwaag *zn.v -waagns* {DWs} → **keenderwage**
kiinkel *zn.m ~s* {DWs} → **kingel**
kiinkhoost *zn.m* {=kiinkoost DWs} → **keenkhoos**
kikvors *zn.m kikvörske|kikvörsche, kikvörsken* {=kikvòs DWs} = kikker; kikvors
killern *ww.z* {DWs} = **1.** {DWs} kietelen; **a'j kleine kiinder oonder de veut killert, leert ze stottern** {DWs} **2.** {DWs} tintelen (van lichaamsdelen door de kou); **dan kelt oons de koezn|taan nich meer** *ov* {DWs} = dan zijn we al lang dood; dat maken wij niet meer mee; **de taan kelt mie** {DWs}; **de veut kelt mie, ik kan ze nich woarm kriegn** {DWs}
kin *zn.m ~n, ~ken* {DWs} = kin
kin *zn.n* {DWs} → **kin** *zn.m*
kinbak *zn.v -bäkken* {=kimbak DWs Ger:kennu=wang} → **kinbak.ke**
kinbäkken *zn.k* {DWs} → **kinbak.ke**
kinderleer *zn.v* {=kinn&.rlii.r DWs WHD: *Verdrongen door 'kargismus'.*} → **keenderleer**
kinderleersbook *zn.o* {DWs WHD: *Verdrongen door 'kargismusbook'.*} = catechismusboek
kinken *zn.k* {DWs} → **kin**
kipkoor *zn.v ~n, -keurken* {DWs} = kiepkar
kipn *ww.z* {DWs} → **kiepeln**
kips *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **kips.e**
kips.e *zn.v ~n, ~ken* {ONo:kippa=vlechtwerk|korf Sat:kepse Fri:kyp=gevlochten strohoed voor dames Ned:kip=hoofddeksel (hoog en stijf) Twt:kiep=rugkorf|strohoed} = pet (hoog en stijf); kieps; **hee hef de kips op halve wiind stoan** {DWs} = hij maakt er een vrolijke dag van; **kips of! morn is t zundag** *gz* {DWs}
kis *ur* {DWs} → **kies-kies**
kisken *zn.k* {DWs} → **kis**
kisman *zn.m* {DWs} = dom onervaren aanstellerig persoon → **kiesman**
kist *zn.v ~n* {DWs HLB: *Met t door jonge e-apocope. (1938)*} → **kis.t.e**
kistntuug *zn.o -tuge* {DWs} = beste pak (oorspr. uit de kleerkist); zondagse kleren (oorspr. uit de kleerkist); begrafeniskleding (voor man en vrouw, oorspr. uit de kleerkist); **hee hef t kistntuug an** {DWs}
kizman *zn.m* {DWs} → **kiesman**
klaamp *zn.m kleampe, kleampken* {DWs} = **1.** klamp; ineengedrukte laag (zand); stapel; rand (vastgeklampt); **nen klaamp heui|höai** {DWs} = een grote berg hooi **2.** {DWs} stuk leer (onder een klomp)
klaampsteen *zn.m* {DWs} = klampsteen
klaank *zn.m* {DWs} → **klank** (kink)
klaank *zn.m ~n* {DWs} = klank; **n klaank van de klok** {DWs}
klaantn *zn.m ~s|~, kläntken|kleantjen* {DWs} = klant; gast (bezoeker); **nen lastigen klaantn** {DWs}
klaantn *zn.n* {DWs} → **klaantn** *zn.m*
klaapn *ww.z* {DWs} = klappen (uitslaan van een hele garf); uitslaan (van een hele garf); dorsen (van een hele garf door uitslaan)
klaavn *zn.m ~s, kleaveken* {DWs} = **1.** ring (van ijzer om koe mee vast te zetten) **2.** {DWs} stok (waarmee de koeien aan de stalrepels werden vastgebonden, rondgebogen); **zoa krom as nen klaavn** {DWs}

klad.de *zn.v kladn, klärreken* {Fri:kladde=schrijfpapiertje|drukproef} = kladboek; opschrijfboek; **de post hef nog n paar kladn bracht** {DWs} → **klar.re**
kladderig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* = **1.** regenachtig (kil, zonder zon of harde wind zodat alles nat blijft); vochtig (van het weer, kil en blijvend); nat (van het weer); **kladderig weer** {DWs} **2.** modderig; vuil; **ne kladderige weg** {DWs} **3.** kattig; lastig (in de omgang, van een meisje); **n kladderig wicht** {DWs}
kladn *ww.z* {DWs} = **1.** kladden; inktvlekken maken; schrijven (slordig) **2.** {DWs} plakken (van sneeuw); **n snee kladt** {DWs}
kladn *zn.n* {DWs} = handen; lurven → **klad.de**
klager *zn.m* = klager; **klagers hebt gin noad en pochers gin broad** *gz* {DWs}
klak *zn.m* {DWs} = **1.** kwak; klodder; **hee kreeg nen klak moos op n teelder** {DWs} **2.** geur (..); hartigheid; **door is gin klak of smak an** {DWs} = dat smaakt nergens naar
klam *zn.v ~n, klämken* {DWs} = sperwer; roofvogel (boomvalk, torenvalk of sperwer)
klank *zn.m* = kronkel (in darm of touw); knoop (in touw); kink (in kabel); slag (kromming); **nen klaank in t touw | de deerm** {DWs}
klap *zn.m kläp.pe* {DWs} = **1.** klap (slag); **klap met de zwöp** *zn.m* {DWs} = zweepslag; **klap um de oorn** *zn.m* {DWs} = draai om de oren; oorvijg; **de klap van ne buks** {DWs} **2.** grote hoeveelheid (geld); **dat kost nen klap geeld** {DWs} = dat kost een smak geld
kläp *zn.n* {DWs} = slaag → **klap** *zn.m*
kläpken *zn.k* {DWs} → **klap** *zn.m*
klar *zn.v klarn|kladn, klärreken* {=klaR DWs} → **klar.re**
klärken *zn.k* {DWs} = kind (vervelend) → **klar.re**
klar.re *zn.v klarn, klärken|klärreken* = **1.** vod; lor; lomp; **t koomp nog zoa wied, da'w ginne klar meer um t gat holdt** {DWs} **2.** vervelend persoon; **ne klar van n wicht** {DWs} **3.** {DWs} vlek (inkt-); klad; **ne klar op t schrift** {DWs} **4.** klein slecht groeiend dier; **kladn van bign** {DWs}
klas *zn.v ~n, kläsken* {DWs} = klas
kläsken *zn.k* {DWs} → **klas**
klasn *zn.n* {DWs} → **klas**
klaver *zn.v ., kleaverken* {DWs} → **kloaver** *zn.m*
klaverbloom *zn.v ~n* {DWs} = klaverbloem
klaverdruis *zn.m* {DWs} = klaverweide (..); hoek klaver
klaverhöai *zn.o* {DWs} = klaverhooi
klaverzoad *zn.o* {DWs} = klaverzaad
klawwern *ww.z* {DWs} = klauteren; klimmen (met enige moeite)
klazoer *zn.m* {=kl&zoe.r DWs Fra:closoir} = baksteen (slecht gebakken, getrokken)
kleaiblood *zn.m -bleu.de* {DWs} = arme zwoeger; ploeteraar; werkezel; tobber; armoedzaaier
kleaierei *zn.v* {DWs} → **kleaieriej.e**
kleain *ww.z* {=klèèjn} = **1.** zwoegen; ploeteren; werken (moeizaam); zich afmatten; moeite hebben; lopen (moeizaam) **2.** {DWs} krabben; **zik achter de oorn | in de hoor kleain** {DWs} = zich achter de oren | in het haar krabben **3.** {DWs} gaan (ir.); **noe wi'k men hen kleain** {DWs}; **t is door ne grote kleaierei** {DWs} **4.** {DWs} tobben; **ze hebt door ait völ te kleain had** {DWs}
kleander *zn.m ~s* {DWs} → **kalender**

kleed *zn.o klee|~n|kleer, ~ken|~jen* {DWs} = **1.** kleed **2.** {DWs} jurk (lang); japon
kleedsel *zn.o* {=klees&l DWs} = betimmering (van de hilde); hildewand; beschot (van hout); bekleedsel (van planken tegen de hilde)
kleenk.e *zn.v* = deurklink; **de kliink van de deur | van t stalvessel** {DWs}
kleer *zn.n* {DWs} = kleren; kleding; **de kleer an hebn|kriegn** {DWs} = priesterkleding dragen|krijgen; het klein seminarie met goed gevolg hebben afgelegd; **de kleer hangt in de kast** {DWs} → **kleed**
kleerkast *zn.v* {DWs} → **kleerkast.e**
klei *zn.m* {=klej DWs ASa:klei} = klei; **op n klei in De Lutt en Böanige** {DWs}
kleikloetn *zn.m ~s* {DWs} = kluit klei
kleppel *zn.m ~s* {DWs} = klepel; **hee hef de klok heurn luudn, men weet nich woor n kleppel haank** *ov* {DWs}
kleppermöl *zn.v* {DWs} = kleppermolen (om vogels schrik aan te jagen)
klets *kn* {DWs} = klets; **klets! alle proemn in n drek!** *ur* {DWs} = ?
klettern *ww.z* {=klett&.rn DWs} = kletteren (vallen); donderen (vallen) → **kleatern**
kleutn *ww.z* = **1.** mislukken; misgaan; **t hef mie mooi klöatt** {DWs} **2.** bedriegen; misleiden; voor de gek houden; beetnemen; **hee hef em lilk klöatt** {DWs}
kleuvn *ww.z kleuvd|kleufd* {=kleuwn} = kloven; **hoolt klöavn** {DWs} = hout kloven
klevgoorn *zn.o* {DWs} = kleefgaren; schakel (driewandig visnet); visnet (driewandig)
klevklasche *zn.v ~n* {DWs} → **kleveklasse**
kliink *zn.v ~n* {DWs} → **kleenk.e**
kliinker *zn.m* {DWs} → **kleenker**
kliinkn *ww.s* {DWs} → **kleenkn** *ww.s*
klikn *ww.z klikt* {DWs} = klikken
klikspoan *zn.m klikspöan.e, -spöanken* {DWs} = klikspaan; verklikker; **klikspoan, oalioan, döarf nich ovver t ströatken goan, t huundeken zal em bietn, t kätken zal em krabn, dat koomp van al dat labn|babbeln** {DWs WHD: *Aanvankelijk 'labn' in plaats van 'babbeln'.*}
klikspöan *zn.n* {DWs} → **klikspoan**
klipperdeklap *kn* {DWs} = klipklap; **daags geet t van klipperdeklap en 's nachtns steet t veur t ber en gap** {DWs} = een paar klompen (als oplossing van een raadsel)
klöafhoolt *zn.o* {DWs} → **klöafhoalt**
klöafken *zn.k* {DWs} = kluifje (varkens-) → **kloav**
klöafknuppel *zn.m ~s* {DWs} = gekloofd stuk brandhout
klöafmes *zn.o ~.se* {DWs} = kloofmes (van kuiper of klompenmaker)
kloar *bb klöarder|~der, klöarst|kloarst, ~e, ~n* {=klòò.r Ysl:klár=helder van geest} = duidelijk; helder; schoon; netjes; zuiver; zindelijk; **kloor water** {DWs}; **kloorn jenever** {DWs}
kloar *bw* = klaar (gereed); **bis nog nich kloor?** {DWs}
kloarigheid *zn.v* = duidelijkheid; overzichtelijkheid; **ik mot klorigheid hebn** {DWs} = ik wil duidelijkheid
kloarn *zn.m* = klare (jenever, als ding); **oaldn kloorn** {DWs}
kloaster *zn.o ~s* {DWs} → **klooster**
kloat *zn.m klöa.t.e, klöatken* {=klòòt DWs} → **kloot**
klöat *zn.n* {DWs} → **kloat**
klöaterei *zn.v ~n* {DWs GvdV: *In bron DT1 vertaald met 'das Hinters-Licht-führen'.*} =

bedriegerij
klöatken *zn.k* {DWs} → **kloat**
klöatn *ww.z klöat* {DWs} → **kleutn**
kloatscheetn *ww.s* {DWs} → **klootscheetn**
kloav *zn.v ~n, klöavken|klöafken* {=klòòw DWs GvdV: *Met v i.p.v. w vanwege 'klöafken'.*} = **1.** klauw (van een koe); hoef (van koe, varken, sik, schaap) **2.** hand (ruw.); **loat e mie nich in de kloavn komn** {DWs} = laat ik hem niet te pakken krijgen (ruw.); **wat hes doe smerige kloavn** {DWs} = wat heb jij smerige handen
klöavn *ww.z klöavd* {=klööwn DWs} → **kleuvn**
kloeterig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = met veel kluiten; **t laand is te kloeterig um wat te zeain, t mot eerst haarkt wordn** {DWs}
kloetn *zn.m ~s, kluutken|kluutjen* {=kloeetn DWs} = kluit; klont (aarde); **nen kloetn zaand|klei|deeg|toarf** {DWs}
kloetns *zn.n* {DWs} → **kloetn** *zn.m*
kloez *zn.v ~n* {=kloeez DWs} → **kloes**
klok *zn.v ~n* {=klòk DWs} → **klok.ke** (uurwerk)
klok *zn.v ~n* {=klók DWs} → **klok.ke** (kloek)
klokigheid *zn.v* {DWs} = intelligentie; doordachtheid; goed verstand; **door kaan'k gin klokigheid oet wies wordn** {DWs} = daar kan ik niet wijs uit worden
klok.ke *zn.v ~n, klukken|kluksken|klokken* {=klók.k&} = **1.** klok (lui-) **2.** kloek; kip (met kuikens); klokhen; **ne klok met kuukn** {DWs}
klökken *zn.k* {DWs} → **klok.ke** (uurwerk)
Klokkerd *zn.m* {DWs} ; **hee hef t geeld bie Klokkerd op reante** {DWs} = hij heeft zijn geld verzopen
klokn *ww.z klokked, klokn, klokket* {=klókn DWs} = klokken (geluid maken)
kloknbloom *zn.v* {DWs} = akelei; aquilegia (vulgaris)
kloknkast *zn.v ~n* {DWs} = klokkenkast
kloknketn *zn.v ~s* {DWs} = klokkenketting
kloknpeunder *zn.m ~s* = gewicht (van een hangklok); **doe hes de kloknpeùnders weer oonder de nöz hangn** {DWs} = je hebt snottebellen onder je neus
kloknpeùnder *zn.m ~s* {DWs} → **kloknpeunder**
kloknslag *zn.m* {DWs JHS: *Verouderd woord. (1836)*} = klokslag
kloknslöttel *zn.m* {DWs} = klokkensleutel (om hem op te winden)
kloknstool *zn.m* {DWs} = klokkenstoel
klokntouw *zn.o -töw.we* {DWs} = klokkentouw
kloknveer *zn.v ~n* {DWs} = klokkenveer
klommerig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = kleumerig; kouwelijk; huiverig (van de kou)
klommern *ww.z klommerd* {DWs} → **klömmern**
klömmern *ww.z klömmerd* = kleumen; **t was zoa koold, wie zatn te klömmern bie n kachel** {DWs}
klonnie *zn.v* {=klónnie DWs} = eau de cologne; reukwater (oplossing van etherische oliën in alcohol); parfum (verdund); **luk klonnie op n tukdook doon** {DWs}
klonnieflesken *zn.k* {DWs} = eau-de-cologneflesje
klook *bb kloker, ~st, kloke, ~n* {DWs} = verstandig; slim; intelligent; ontwikkeld (van een persoon); knap (van verstand); wijs; kloek; **den hoond is zoa klook as n meansche** {DWs};

door kan ginne oalde jör klook oet wordn {DWs}; **hee hef n klook lief** {DWs} = ?
kloomp *zn.m ~.e, klumpken|klömpken* {DWs} = klomp (schoeisel); **n kloomp rapt** {DWs}; **n paar kloomp** {DWs}
kloomp *zn.n* {DWs LHB: *De -e valt soms weg voor h-. (1938)*} → **kloomp** *zn.m*
kloompnhoolt *zn.o* {DWs} → **kloompnhoalt**
kloompnkamer *zn.v* {DWs} = werkplaats (van een klompenmaker)
kloompnmaker *zn.m ~s* {DWs} = klompenmaker
kloompnspoan *zn.m -spöan, -spöanken* {DWs} = klompenspaander; spaander (bij het klompenmaken)
kloompschuurn *ww.z* {DWs} = klompenschuren
kloon *zn.m ~s* {DWs Fri:kloon} = clown
kloons *zn.n* {DWs} → **kloon**
kloont *zn.m ~n, kluntken* {DWs} → **kloont.e**
kloor *bb ~der, ~st, klore, ~n* {=klóó.r DWs} → **kloar** *bb*
kloor *bw* {DWs} → **kloar** *bw*
kloorn *zn.m* {DWs} → **kloarn**
klooster *zn.o ~s* = klooster; **op de kloasters reizn** *ov* {DWs} = een reis maken langs familie en bekenden (gratis overnachtend); **t Kloaster** {DWs} = het Sint-Nicolaasgesticht (in Noord-Deurningen); het klooster Frenswegen (vanuit Denekamp gezien)
kloot *zn.m kleu.te, kleutken* {DWs} = **1.** kloot (teelbal); testikel (ruw.) **2.** {DWs} eikel (scheldwoord); kerel (van niks)
klootn *zn.n* {DWs} → **kloot**
klop *zn.m ~n, klöpken* {DWs} = **1.** klop (op de deur) **2.** {DWs} klopper; deel van dorsvlegel waarmee wordt geslagen
klop *zn.v ~n, klöpken* {DWs} → **kloppe**
klophengst *zn.m ~e* {DWs} → **klophengs.t**
klophengste *zn.n* {DWs} → **klophengs.t**
klopjacht *zn.v ~n* {DWs} = klopjacht; drijfjacht
klopn *ww.z klopt* {=klòpm DWs} = kloppen (slaan); **zee klopt zik** {DWs} = ze geven elkaar een pak slaag
klor *zn.v klodn, klörken* {=klòR DWs WHD: *Wordt verdrongen door 'klar'.* GvdV: *Uit 'klodde', zoals 'ber' uit 'berre'.*} = kladschilder → **klar.re**
klorigheid *zn.v* {DWs} → **kloarigheid**
klorpapier *zn.o* {DWs WHD: *Wordt verdrongen door 'vloeipapier'.*} = vloeipapier (inkt-)
klos *zn.m klös.se, klösken* {=ò DWs} = **1.** klos (voor garen); **nen klos goorn** {DWs} **2.** hakblok; houtklos; **nen klos hoalt** {DWs} **3.** lomperik; **nen klos van nen keerl** {DWs} = onbeholpen vent
klös *zn.n* {DWs} → **klos**
klösken *zn.k* {DWs} → **klos**
klumpken *zn.k* {=klumk&.n DWs} → **kloomp** *zn.m*
klungelöal *zn.v* {DWs} → **klungelöllie**
kluntken *zn.k* {DWs} = klontje (suiker) → **klont**
kluntkestang *zn.v* {=kluntk&s-tang DWs} = klontjestang
klupn *zn.n* {DWs} → **klup**
kluppel *zn.m ~s, ~ken* {DWs Eng:club} = stok (kort, om te werpen); knuppel

kluppels *zn.n* {DWs} → **kluppel**
kluwn *zn.o ~s, ~ken* {DWs HLB: *Stads 'kluwn' en 'klubn' uit Ned. 'kluwen' met de klinker nog van 'klugn'.*} = **1.** kluwen (garen); knot (wol) **2.** ?; **n kluwn van nen keerl** {DWs} = ?
knaal *zn.o ~s* {DWs} → **kanaal**
knaaldiek *zn.m ~* {DWs} → **kanaaldiek**
knaals *zn.n* {DWs} = inwoners van Aadorp (bijnaam); **Aadorper knaals** {DWs}
knaalschuut *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = kanaalschuit
knadn *zn.n* {DWs} → **knar.re**
knalie *zn.m ~s* {=knaalie DWs} → **kanarievoggel**
knaliekouw *zn.v ~n, -köwken* {DWs} → **knariekouw**
knalies *zn.n* {DWs} → **knalie**
knalievoggel *zn.m -vöggel, -vöggelken* {DWs} → **kanarievoggel**
knaliezoad *zn.o* {DWs} → **knariezoad**
knallie *zn.o ~s* {DWs Fra:canaille} = tuig (gajes); slecht volk; schorem; uitvaagsel; rapaille; gespuis; geboefte; janhagel; canaille; gepeupel
knalliekop *zn.m -köp* {DWs} = canaille (..)
knap *bb ~per, ~st, ~pe, ~n* {DWs} = **1.** knap (uiterlijk mooi); **n knap wicht** {DWs} = een knap meisje **2.** knap (van verstand); **knap en kloor [in taal en aantwoord]** {DWs}; **nen knapn dokter** {DWs} = een knappe dokter **3.** net; netjes; **dat is nich knap** {DWs} = dat is niet netjes
knap *kn* {DWs} = pang; boem
knap *zn.m knäp.pe, knäpken* {DWs} = knal; donderslag; dreun; boem; vloek (hard); **dat was net op n knäp** {DWs} = dat was op het nippertje; dat was kantje boord; **dat wil door knäp gevn** = daar zullen harde woorden vallen; **nen knap van n geweer | ne zwöp | n grommel** {DWs}
knäp *zn.m* {DWs} = nippertje → **knap** (knal)
knäp *zn.n* {DWs} → **knap** (knal)
knäpken *zn.k* {DWs} → **knap** (knal)
knapkers *zn.v ~n* {DWs} = knapkers; prunus (duracina); nazomerkers (openknappend en zoet)
knapn *ww.z knapt* {DWs} = knallen (bv. met de zweep); barsten (met een knal); knappen; **t geweer | n grommel | n fietsnbaand | de bloaz knapt** {DWs}; **t knapt um|em [in de hersns]** *ov* {DWs} = hij is niet goed bij zijn verstand; hij is gek; hij ziet ze vliegen
knapperd *zn.m ~s, knäpperdken* = **1.** donderslag; knal; dreun; klap (geluid) **2.** {DWs} knar (oude); **nen ooldn knäpperd** {DWs} = een taaie oude kerel
knäpperd *zn.m ~s* {DWs} → **knapperd**
knar *zn.v knadn* {DWs} → **knar.re**
knarie *zn.m ~s* {=knaarie DWs} → **kanarievoggel**
knariekouw *zn.v ~n, -köwken* {DWs} = kanariekooi
knarievoggel *zn.m -vöggel, -vöggelken* {DWs} → **kanarievoggel**
knariezoad *zn.o* {DWs} = kanariezaad
knar.re *zn.v knarn|knadn, knärreken* {GvdV: *Uit 'knadde' zoals 'ber' uit 'bedde'.* Gro:knaar.s|knaarze|knare=oude man of vrouw} = **1.** pestkop; treiteraar; weerbarstig persoon **2.** {DWs} knoestige slecht gegroeide boom; **op den wal stunn niks as knadn** {DWs}

knasterbot *zn.m -but.te* = knarsbot (als ding); kraakbeen (als ding); **de knesterbutkes van de ribn** {DWs}
knastern *ww.z knasterd* = knarsen (van tanden, grind); knerpen; kraken (zacht); knetteren (van vuur); knisperen; knisteren; **de dann-noaldn knestert in t vuur** {DWs} = de dennennaalden knetteren in het vuur; **n grommel knestert** {DWs} = het onweer knettert; **op de taan knestern** {DWs} = op de tanden knarsen
kneadn *ww.z knead* {=knèèn|kneean DWs} = kneden; **botter|deeg kneadn** {DWs}
knecht *zn.m ~e|~n|~s* {DWs} → **knech.t**
knee *zn.v ~n* {DWs} → **knee** *zn.o*
kneehalstern *ww.z* {DWs WHD: *Een koe knevelen, in het gaan bemoeilijken door met een touw een korte verbinding te maken tussen de hals en een voorpoot, om haar te beletten uit de weide te breken.*} = knevelen (van een koe); beknotten (in zijn vrijheid, oorspr. van een koe); bemoeilijken (in het gaan, oorspr. van een koe); kort houden (iemand)
kneel *zn.m* {DWs} → **kaneel**
kneen *zn.n* {DWs} → **knee** *zn.v*
kneeschiev *zn.v ~n* {=kneeschiew DWs} = knieschijf
knep *zn.m ~* {DWs} = **1.** kneep (het knijpen) **2.** {DWs} taille; leest (lichaamsdeel); middel (lichaamsdeel); lendenen; **n knep van de jas|maantel** {DWs}
knep *zn.n* {DWs} → **knep** *zn.m*
knester *zn.m* {DWs} = kanaster (Zuidamerikaanse tabak, in de handel bekend als varinas); tabak (kanaster-); **dat is aandern tabak as knester** *ov* {DWs}
knesterbot *zn.m -but.te* {DWs} → **knasterbot** *zn.m*
knestern *ww.z knesterd* {=knest&.rn DWs} → **knastern**
knief *zn.m kniev.e, kniefken* {=knieef DWs Fri:knyft Eng:knife} = mes (knip-); knipmes; knijf; **hee trök n ooldn knief oet n tuk** {DWs}
knien *zn.n* {DWs} → **knien** *zn.o*
knien *zn.o knien.e|~n, knienken* {=knieen DWs} = konijn
kniennram *zn.m -räm.me* {DWs} = mannetjeskonijn; ram (konijn)
kniennvel *zn.o* {DWs} = konijnenvel
knieperd *zn.m ~s* {DWs WHD: *Iemand die een ander nauwelijks geeft wat hem toekomt.*} = krent (gierigaard); knijperd; centenjager
knieperig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = gierig; erg zuinig; **knieperig wedn** {DWs} = gierig zijn; minder gewicht geven bij het wegen van winkelwaar
kniepn *ww.s knepn, kneep|kneap, knip* {=kniepm DWs} = **1.** knijpen; **in n aarm kniepn** {DWs} **2.** dwars zitten (probleem); **as|at t knip en weer knip** {DWs}; **hee knip em** {DWs} = hij zit in de penarie; hij zit in de rats **3.** {DWs} vriezen (hard); **t knip em** {DWs} = het vriest dat het kraakt **4.** {DWs} minder gewicht geven bij het wegen van winkelwaar
knieptang *zn.v ~n, -tängken* {DWs} → **knieptang.e**
knieptängken *zn.k* {DWs} → **knieptang.e**
kniev *zn.n* {=kniew DWs} → **knief** *zn.m*
knikbeenn *ww.z* {DWs} = knikkebenen; lopen (met knikkende knieën)
knip *zn.v* {DWs} → **knip.pe**
knipken *zn.k* {DWs} → **knip.pe**
knipmus *zn.v ~n* {DWs} → **knipmus.se**
knipn *zn.n* {DWs} → **knip.pe**

knipoagn *ww.z -oagd* {DWs} → **knipoogn**
knip.pe *zn.v knipn, knipken* = **1.** beurs (knip-); portemonnee **2.** {DWs} wasknijper
knoap *zn.m knöap.e, knöapken* {=knòòp DWs} → **knoop** *zn.m*
knöap *zn.n* {DWs} → **knoap**
knöapken *zn.k* {DWs} → **knoap**
knob *zn.v ~n, knubbeken* {DWs} = knobbel (als vorm); **den boam, dat was ne dikke knob** {DWs}; **'k har door zon knubbeken an de wang** {DWs}; **ne dikke knob van ne jong | n big** {DWs}
knobn *zn.m ~|~s, knubken|knubbeke* {=knóbm|knómm DWs} = **1.** knobbel (als verdikking); buil (op het hoofd); knoest (aan boom); **nen knobn an n kop** {DWs} = een buil op zijn hoofd **2.** klomp (brok); homp (vlees, koek); bundel (prop); **nen dikn knobn van nen boam** {DWs}
knobns *zn.n* {DWs} → **knobn**
knoevn *ww.z knoevd* {=knoeemm DWs} = kluiven; knuiven; knabbelen; knagen; kloven; kauwen (..); **dee kiinder, n heeln dag könt ze deurknoevn** {DWs} = die kinderen kunnen de hele dag wel door blijven eten
knökkel *zn.m ~.n* {DWs HDu:knochen=bot} = knokkel
knökkel *zn.n* {DWs} → **knökkel** *zn.m*
knol *zn.v ~n* {DWs} → **knol.le**
knol.le *zn.v ~n, knölleken* = knol; **knoln kö'j in n eers nich holdn** *gz* {DWs}; **wel knoln wil etn mot Lauwreans nich vergetn** *gz* {DWs}
knolroed *zn.o* {DWs} = knollen
knooi-Evvert *zn.m ~s* {DWs} = knoeier; prutser; ineffectieveling
knooierei *zn.v* {DWs} → **knooieriej.e**
knooin *ww.z knooid* {DWs} = **1.** bezig zijn (niet deskundig); knutselen; prutsen; hobbyen; licht werk doen; morrelen **2.** {DWs} knoeien; rotzooien; rommelen; klooien; morsen
knooiweark *zn.o* {DWs} = knoeiwerk; prutswerk
knoonsvoot *zn.m -veut* {DWs GvdV: *Eig. 'kanoonsvoot' (kanonsvoet)?*} = kool met knobbelziekte aan de wortels; **den koal, dat bint niks as knoonsveut van t joor** {DWs}
knoop *zn.m kneup.e, kneupken* = **1.** knoop (van kledingstuk); **daags is t nen gooldn knoap, 's nachtns is t nen vrootnhoap** {DWs} = het haardvuur (als oplossing van een raadsel); **good wat achter de knöap spöln** {DWs} = flink veel eten **2.** {DWs} gewricht (heup-) **3.** vloek; **nen knoap der op zetn** {DWs} = vloeken
knop *zn.m knöp.pe, knöpken* {=ò DWs} = knop
knöp *zn.n* {DWs} → **knop**
knöpken *zn.k* {DWs} → **knop**
knopn *ww.z knopt* {DWs} = knoppen (van bomen); **de böam knopt** {DWs} = er komen knoppen aan de bomen
knot *zn.m* {DWs} = **1.** knot; **nen knot sijet|goorn** {DWs} **2.** zaaddoosje (van vlas); **bie t reppeln valt de knotn der of** {DWs} **3.** ?; **nen braavn knot** {DWs} = een brave Hendrik
knötterig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = kreukelig; frommelig; **knötterig good** {DWs}
knöttern *ww.z knötterd* {DWs} = kreukelen; in elkaar drukken (van bv. papier)
knubbelken *zn.k* {DWs GvdV: *Volgens WHD verkleinwoord bij trefwoord 'knobn'.*} → **knobbel**
knup *zn.m* {DWs} = knoop (in touw); **de veters bint in n knup** {DWs} = de veters zitten in de

knoop; **doo mie dat is oet n knup** {DWs} = dat moet je mij eens uitleggen; dat moet je mij eens verklaren; **nen knup in t oor|hemd doon** {DWs} = iets goed proberen te onthouden
knupdeukken *zn.k* {DWs} → **knupdeuksken**
knupn *ww.z knupt* {DWs} = knopen
knuunken *zn.k* {DWs GvdV: *Verb. van verkleinwoord met umlaut van 'kornoen' of iets dergelijks?*} = kornoelje (steenvrucht)
knuunkesboam *zn.m -böam* {DWs} = kornoeljeboom
köakelkeerl *zn.m ~s* {DWs} → **keukelkeerl**
köakeln *ww.z* {DWs} → **keukeln**
köakelteante *zn.v ~ns* {DWs} → **keukelteant.e**
köakelwaag *zn.v ~ns* {DWs} → **keukelwaag**
koal *zn.m köal.e, köalken* {DWs} → **kool** *zn.m*
köal *zn.n* {DWs} → **koal**
koalblad *zn.o -blaa.r, bleadken* {DWs} → **koolblad**
koald *bb köalder, köaldst, ~e, ~n* {ASa:kald} = koud; **bis koold? kroep in t hoolt!** *gz* {DWs}; **de wiind is koold** {DWs}; **zoa koold as nen bot** {DWs} = erg koud
koalde *zn.v* = **1.** {DWs} kou **2.** {DWs} koorts; **de Hollaandsche kool** {DWs WHD: *Grasmaaiers uit Twente deden in Holland vaak malaria op.*} = malaria
köaldte *zn.v* {=köölt&} = **1.** kou; **de slimste keul koomp gewoonlik in jannewarie** {DWs} **2.** {DWs} verkoudheid; **ik heb de keul in de hoed** {DWs}
köalken *zn.k* {DWs} → **koal**
koalplaant *zn.v ~s* {DWs} → **koolplaant**
koalstreunk *zn.n* {=kòòlstreùnk DWs} → **koolstroonk**
koalstroonk *zn.m -streunk.e* {=kòòlstróónk DWs} → **koolstroonk**
koam *zn.m köame, köamken|koamken* {HLB: *Net als 'kam' ontstaan uit 'kamb'.* WHD: *Troebele, dikwijls gistende massa die zich als een laag aan de oppervlakte van een vloeistof afzet.* ASa:kamb} = **1.** kam (rand, haar-, hanen-); hanenkam **2.** kaam; laag schimmel; kraag (schuim); schuimlaag; vetlaag (gestold, aan de oppervlakte); **hee hef n mooi kämken** {DWs GvdV: *Verwijzend naar rode blos?*} = hij heeft zichtbaar flink gedronken; **op t snieboannvat|zoerkoalvat steet nen koam** {DWs}
koap *zn.m* {DWs} → **koop**
koapman *zn.m* {DWs} → **koopman**
koapn *ww.s kocht|koft, kochn|kochden, koch* {DWs} → **koopn**
koarf *zn.m köarve|körve, köarfken* {=kòòRf DWs GHtV: *Een korf is zelfgemaakt, een mand door een ander.* ASa:korf} = korf; mand (met handgreep); **t löp ovver de köarv** *ov* {DWs} = dat gaat te ver; het wordt overdreven
köarfken *zn.k* {DWs} → **koarf** (korf)
köark *zn.m ~n, ~ken* {DWs} → **körk** *zn.m*
köark *zn.v ~, körkken* {DWs} → **körk** *zn.v*
köarv *zn.n* {=köörw DWs} → **koarf** (korf)
köatken *zn.k* {DWs} = kootje (vinger-) → **koat**
koekoek *zn.m ~n* {DWs} = koekoek (als exemplaar); **koekoek, meiboek, leg n ei, in de mei** {DWs}; **eerst mö'j n koekoek heurd hebn, eerder dröav ie n schiinkn nich anpakn** *gz* {DWs} = ?; **hes n koekoek a heurd? n koekoek röp** {DWs}
koekoeksbloom *zn.v ~n* {DWs} = koekoeksbloem (echte); lychnis (flos-cuculi)

koel *zn.v ~n, kuulken* {=koeel DWs} → **koel.e**
koel.e *zn.v ~n, kuulken* {=koeel.&} = kuil (gat met of zonder water); plas (water-); **tuffel in de koel doon** {DWs} = aardappels inkuilen
koeln *zn.n* {=koeeln DWs} → **koel.e**
koez *zn.v ~n* {DWs} → **koeze**
koeze *zn.v koezn* {=koeez& GvdV: *Een 'koeze' staat voor een bepaalde verschijningsvorm, dik uitlopend langwerpig. Als 'wandelstok' werden ze in de eerste plaats gebruikt om zich agressieve hofhonden van het lijf te houden.* Gro:koeze=slordig geklede vrouw} = **1.** knots; knuppel (met knoest aan het eind); wandelstok (met verdikt uiteinde, boeren-); vlegel (dikker uitlopende dors-) **2.** kies; **ik heb t in de koezn** {DWs} = ik heb kiespijn
koezntaan *zn.n* {DWs} → **koezntaand**
koezntaand *zn.m koezntaan.de* {=koeezn-taant DWs} = kies
koffiebus *zn.v ~n* {DWs} = koffiebus
koffiedik *zn.o* {DWs} = koffiedik
koffiekökker *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = koffiekoker (arch.); koffiezetter (arch.)
koffiemor *zn.v* {=kòffiemòr DWs} = koffiedik
koggel *zn.m ~s, köggelken* {=kògg&l DWs} = **1.** kogel; **n ree mot met n koggel schotn wordn** {DWs} **2.** {DWs} kovel; kap (omhulsel); **sunte-mertnsvöggelken har zon road, road köggelken** {DWs}
köggelken *zn.k* {DWs} = mantelkap → **koggel**
koggels *zn.n* {DWs} → **koggel**
kok *zn.m* {=kòk DWs} = kok
kökkern *ww.z kökkerd, `$Znl:25* {DWs} = kokkelen (geluid van een fazant); **jongs dee ait in hoes zit te kökkern, door koomp niks van terecht** {DWs}
kokn *ww.z kokt|kokket* {=kòkn DWs} = koken; zieden; **as t op is, is t kokn doan** *gz* {DWs}
kökn *zn.v ~s, köksken|~sken|~kjen|~ken* {=kökng DWs Lat:coquina} = keuken
kökndeur *zn.v ~n* {DWs} → **köknduur**
köknken *zn.k* {DWs} → **kökn**
köknklok *zn.v* {DWs} = keukenklok
kökns *zn.n* {DWs} → **kökn**
köknstool *zn.m -steule* {DWs} = keukenstoel
kökntoafel *zn.v ~s, -töafelken* {DWs} = keukentafel
köknzaand *zn.o* {DWs} = vloerzand (voor in de keuken); **noar t veeld en köknzaand haaln um de kökn te strein** {DWs}
kokpot *zn.m -pöt.te, -pötken* {DWs} = kookpot (voor veevoer)
kokpöt *zn.n* {DWs} → **kokpot**
kokschool *zn.v* {DWs} = huishoudschool; **t wicht geet noar de kokschool op t kloaster** {DWs}
kol *zn.v ~n, kölken* {=kòl DWs} → **kol.le**
köldern *ww.z kölderd* {=köll&.rn|köld&.rn GvdV: *Door GBV gespeld met een d, door KJ met een t en door HK zonder.* GvdV: *In het Ned. in de betekenis van 'aan de kolder lijden' volgens bron WNT in de 18e eeuw overgenomen van het Hoogduitse 'kollern'. De d zou ingevoegd zijn zoals in 'volder' voor 'voller'.* GvdV: *Verg. 'kuuln'.* HDu:kollern=wentelen|buitelen|rollen ZwD:koldern=razen|tieren} = **1.** kolken (van rook of water); wervelen (van rook of water); kringelen (van dikke rook); in dikke wolken bewegen (van rook); stromen

(kolkend, van water); dwarrelen **2.** {DWs} rollen (van een hard voorwerp); buitelen; **de knikkers kollert in t kuulken** {DWs}; **kollern met nen basterd** {DWs}
kolera *zn.v* {=kooleeraa|kòleeraa !le DWs} = cholera
koliek *zn.v* {=k&liek DWs HLB: *Het lijkt erop dat 'de' voor ziektenamen berust op personificatie van machten.*} = buikkramp; koliek (darmziekte); **t peerd hef koliek** {DWs}
kolk *zn.m kölk.e|~n* {=ò DWs} = kolk (diepe plek in beek of rivier)
kölk *zn.n* {DWs} → **kolk**
kölkken *zn.k* {DWs} → **kolk**
kollern *ww.z* {DWs} → **köldern**
kollers *bb* {DWs} → **kolders**
koln *zn.n* {=kòln DWs} = kolen (steen-) → **kol.le**
kolnbak *zn.m -bäk, -bäkken* {DWs} = kolenbak; kolenkit
kolndaamp *zn.m* {DWs} = kolendamp
kolndiek *zn.m* {DWs} = sintelweg
kolngruus *zn.m* {DWs} = kolengruis; sintels (fijn)
kolnhok *zn.o -huk, -huksken|-hukken* {DWs} = kolenhok
kolnkeerl *zn.m* {DWs} = kolenboer; kolenman
kolnmot *zn.o* {DWs} = kolenstof en kolengruis
kolnpad *zn.m -pär, -peadken* {DWs} = sintelpad
kolnschup *zn.v ~n* {DWs} = kolenschop
kolnweg *zn.m* {DWs} = sintelweg
kolraap *zn.v ~n, -reapken* {DWs} = koolraap
kolraapn *zn.n* {DWs} → **kolraap**
kolraapnkeurn *zn.n* {DWs} = koolraapzaad
kolreapken *zn.k* {DWs} → **kolraap**
Köls *bn -, -, ~e|~ke, ~n|~ken* = Keuls; **Kölse|Kölsche baln** {DWs} = aardappels (late soort)
kom *zn.v ~n, kumken* {DWs} → **kom.me**
komedie *zn.v* {=k&meedie DWs} = komedie
komelie *zn.v* {=k&meelie|kómmeelie !me DWs} → **komedie**
komkommer *zn.m ~s, komkummerken* {DWs} = komkommer
komkommers *zn.n* {DWs} → **komkommer**
komkommersload *zn.m* {DWs} = komkommersla
komkummerken *zn.k* {DWs} → **komkommer**
kommies *zn kommieze|kommiezn* {=k&miees !mies DWs} = commies; tolbeambte (arch.); douanebeambte (arch.)
kommiesbroad *zn.o* {DWs} = kuch (soldatenbrood); commiesbrood (zeer grof); munitiebrood
kommiezn *zn.n* {=k&mieezn DWs} → **kommies**
kommieznhoes *zn.o* {DWs} = grenskantoor (arch.); douanekantoor (arch.)
kommosies *zn.n* {=k&moosies|k&moozies DWs Fra:commotion} = poeha; overdreven eisen; dikdoenerij; kouwe drukte; ophef; gedoe; lef (commotie); **nich te völ kommosies maakn** {DWs}; **wat hebt ze door ait n kommosies** {DWs}
kommunie *zn.v* {=k&muunie DWs} = communie (sacrament); **an de kommunie goan** {DWs} = een hostie ontvangen; ?
kommuniebaank *zn.v ~n* {DWs} = communiebank

komn *ww.s kömn|komn|kumn, kwam|kwaam, koomp|komp|kump|kömp|keump|koemp* {=kòmm DWs Fri:kómn} = komen; verschijnen; terechtkomen; raken (ge-); **as t koomp, dan is t nog vroo genog** {DWs}
komn *zn.n* {DWs} → **kom.me**
kompoabel *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=kòmpòòb&l !poa DWs} = bekwaam; capabel
konien *zn.o ~e* {=k&nien !nien DWs} → **knien** *zn.o*
konjak *zn.m* {=kónjak|k&jak DWs} = cognac
könn *ww.s könd|köand, kon|kun, kan* {DWs} = kunnen; **good met een könn** {DWs} = op goede voet met iemand staan; goed met iemand kunnen opschieten
könnink *zn.m könninge|könningn, ~sken* {DWs} = **1.** koning; vorst (regerend) **2.** {DWs} middelste kegel bij het kegelspel
könninkriek *zn.o ~n* {DWs} = koninkrijk
koo *zn.v ~n|kone|koobees.t.e|bees.t.e|kooin|kooën, keunken|keuntjen|kunken|beestken* {DWs Fri:ko San:go|gaam} = koe; **de koo is vergetn dat e n kalf west hef** *gz* {DWs}
koobalie *zn.v* {DWs} = voerbalie (voor koeien); voerton (voor koeien)
koodikte *zn.v* {DWs} = dikte (van een koe); **t schelt ginne koodikte** {DWs} = het scheelt niet zo heel veel
kook *zn.v* {DWs} = koek (als stof)
kookaant *zn.v* {DWs} → **kookaant.e**
kookaant.e *zn.v* {GvdV: *Verg. 'koozied'.*} = veilige kant; koekant (van de stal); **zik an de kookaant.e holdn** *ov* {DWs} = zich afzijdig houden; neutraal blijven; zich veilig opstellen; zich op de vlakte houden
kookast *zn.v* {DWs} = koeienverzekering
kooketn *zn.v* {DWs} = koeienketting
kookn *ww.z* {DWs} = koeketen (met meegebrachte nieuwjaarskoeken)
kookn *zn.m ~s, keuksken|keukken* {DWs} = koek (als ding); **nen kookn koapn op de kearmis** {DWs}
kooknkroam *zn.m -kröam* {DWs} = koekkraam; gebakkraam
kooknkröam *zn.n* {DWs} → **kooknkroam**
kookns *zn.n* {DWs} → **kookn**
kooköttel *zn.m ~n* {DWs} = koeienplak; stronthoop (van een koe); **nen kooköttel is mie lever as ne bloom, zea de boer** *zs* {DWs}
kookuuwn *zn.o* {DWs} → **kookuubn**
kool *zn.m keul.e, keulken* {Ysl:kál} = kool (plant, als ding); **witn|roadn koal** {DWs}
kool *zn.v* {DWs} → **koalde**
koold *bb keulder, keuldst, ~e, ~n* {DWs} → **koald**
kooldbeitel *zn.m ~s* {DWs} = koubeitel; beitel (voor het koud bewerken van metaal)
koolde *bn.v* {=kool& DWs} → **koold**
kooldviester *zn.m ~s* {DWs} → **koaldviester.d**
koolplaant *zn.v ~n* = koolplant; **koalplaantn zetn** {DWs}
koompelmeant *zn.o ~n* {DWs} → **kompelmeant**
koomplemeant *zn.o ~n* {DWs} → **kompelmeant**
koonetken *zn.k* {DWs} = uiernetje
koopn *ww.s koch.t|kof.t, kochn|kofn|kogde|koch.t|kof.t, koch|köch* {=koopm ASa:kopan} = kopen; **doe t koapn opkwam, was t gevn doan** *gz* {DWs}; **in de roez.e koopn|koapn**

{DWs} = op het gezicht kopen (zonder te tellen of te wegen); **ne kat in n zak koapn** {DWs}
koor *zn.v ~n, keurken* {=kóó.r DWs} → **koar.e**
koorn *zn.m keurn.e, keurnken|keurntjen* {=kóó.rn GvdV: *WHD geeft in bron DWs mann. op, maar in zijn voorbeelden is het onz.* HDu:korn=graankorrel} = korrel (graan-); pit (van een vrucht); boon (koffie-); **dat is n ander koorn, zea de mulder, en hee beet op nen moeznköttel | en hee har nen rotnköttel in n bek** *zs* {DWs}; **de keurn in nen appel** {DWs}
koorn *zn.o* {=kóó.rn DWs GvdV: *WHD geeft in bron DWs mann. op, maar in de bijbehorende voorbeelden is het onzijdig. Onleesbaar is 'liesenkeurn' of 'lietenkeurn'.*} → **koorn** *zn.m* (korrel)
koornboam *zn.m -böam.e* {DWs} → **koarnboom**
koornbröd *zn.o -bröd|-brör* {DWs GvdV: *Vr. volgens WHD, maar elders is 'bröd' onz. bij hem.*} = zijschot (van een kruiwagen)
koornlicht *zn.v ~n* {DWs} → **koarnlichte**
koornrad *zn.o -raa, -readken* {DWs} → **koarnrad**
koorts *zn.v ~n* {=koors DWs} = koorts; **kaans de koorts kriegn!** *ur* {DWs}; **krieg de koorts!** *ur* {DWs}
koortsn *zn.n* {=koorsn DWs} = koorts → **koorts**
koostert *zn.m ~.e, ~ken* {=koo-stet DWs} = koeienstaart; **t geet oolde leu as nen koostert, zee wast noar de groond** *gz* {DWs}
koostront *zn.v* {DWs} → **koostroont**
Koosveeld *en.p* {DWs} → **Koosveald**
koovel *zn.o* {DWs} = koeienvel
koovoel *zn.o* {DWs} = nageboorte (van een koe)
Koovordn *en.p* {=koov&rn !koo DWs} = Coevorden
kooweid *zn.v ~n, -weideken* {DWs} → **koowei.d.e**
koozied *zn.v* {DWs GvdV: *Verg. 'kookaant.e'.*} = veilige kant; koekant (van de stal); **zik an de koozied hooldn** *ov* {DWs} = afzijdig blijven; neutraal blijven; zich veilig opstellen
kop *zn.m köp.pe, köpken* {=kòp DWs Lat:cuppa} = **1.** hoofd (hersenpan, niet ruw.); kop (hoofd); **n kop geet der nich um of** {DWs} = zo erg is het niet; je loopt er niet zo veel risico mee **2.** verstand; **der zit nen kop op** *ov* {DWs} = het is een stijfkop; hij is koppig **3.** {DWs} top (van plant en boom, vinger-); bovenkant; **kop van n boam** *zn.m* {DWs} = boomtop **4.** {DWs} kop (kom); nap (van hout) **5.** {DWs} inhoudsmaat (van 1 liter)
kopbollern *ww.z* {=kòpbòll&.rn GvdV: *Oorspr. '-bolteren'.*} = kopje duikelen (kinderspel); **de jongs deadn koplebooltern in t grös** {DWs}
kopbrekn *ww.s* {DWs} = hoofdbreken
kopbrekns *bn* {DWs GvdV: *Verg. 'butbrekns'.*} = zwaar (van geestelijk werk); **dat is gin kopbrekns weark** {DWs} = dat kost geen geestelijke inspanning; daar hoef je niet bij na te denken
köpken *zn.k* {DWs} = kopje → **kop**
kopköakeln *ww.z* {DWs} → **kopkeukeln**
koplebooltер *bw* {DWs} = hals over kop; buitelings; **t kiind völ koplebooltер van n stool** {DWs}
koplebooltern *ww.z* {DWs} → **kopbollern**
köpn *ww.z* {DWs} = onthoofden; de kop[pen] eraf halen; toppen (van bomen); aftoppen; knotten (van wilg)

koppel *zn.v ~n|~s, köppelken* {DWs} = koppel; groep (verzameling); stel (aantal); schare; **lange, lange riege, koppel in de stiege, veertig is nen rooznkrans, alle mooie meisjes dans, hoeke, hoeke dale!** {DWs WHD: *'Koppel in de stiege' van 'twintig in de stiege'.*}; **ne koppel bign** {DWs} = een toom biggen; **ne koppel kiinder** {DWs} = een huis vol kinderen; **ne koppel patriezn** {DWs} = een vlucht patrijzen; **ne koppel volk** {DWs} = een groep mensen
koppeln *ww.z* = **1.** koppelen **2.** groepsgewijs lopen; **in meert koppelt zik de eandn a** {DWs} = ?; **zik koppeln** {DWs} = een paar of paren vormen
kopper *zn.o* {=kòpp&r DWs MNe:kopper} = koper (metaal)
Kopperbearg *en.lm* {DWs} = Koppelberg (bij De Lutte); **t spoor noar Beantem geet deep deur n Kopperbearg** {DWs}
koppergreun *zn.o* {DWs} = kopergroen
koppern *bn* {DWs} = koperen; **koppern brulft** *zn.v* {DWs} = koperen bruiloft; feest na 12,5 jaar huwelijk
koppersleager *zn.m ~s* {DWs} = koperslager
kopstoan *ww.s* {DWs} = op de kop staan; **de jongs doot kopstoan** {DWs}
kopstuk *zn.o* {DWs} = hoofdstel (van een paardentuig)
kopzeert *zn.v* {DWs} → **kopzeert.e**
kor *zn.v ~dn* {=kòr DWs} → **kor.de**
korhen *zn.v ~n|korhoonder* {=kórhen|kòrhen !kor DWs} = korhen; korhoen (vr.)
korhoonder *zn.n* {=kòrhoon&r DWs} = korhoenders → **korhen**
körk *zn.m ~n|~e* = kurk (als ding); **der is nog luk oonder n köark** {DWs} = er zit nog wat drank in de fles
körk *zn.v* = kurk (als stof); **köark drif op t water** {DWs}
körst *zn.v ~n* {DWs} → **körst.e**
körstdeeg *zn.o* {DWs} = korstdeeg
körst.e *zn.v ~n, ~ken* = korst; **deur de dröagte krig t laand ne körst** {DWs}; **körstn op n kop** {DWs}; **körstn van t broad | van de stoet** {DWs} = broodkorsten; **n körstken etn** {DWs} = een hapje eten
körsterig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=köst&r&g DWs} = korstig; **körsterig broad** {DWs}; **körsterige stoet** {DWs}
kort *bb körter, körtst, ~e, ~n* {=kòt DWs} = **1.** kort; **kort good|weark** {DWs} = kleingoed (van de slacht, zoals pootjes en rugstukjes); cadeautjes (bij visite voor de gastvrouw, zoals gebak, koffie en suiker); **t touw is te kort** {DWs}; **wie komt te kort** {DWs} = we hebben niet genoeg **2.** {DWs} kapot; stuk; fijn (-gesneden of -gemalen); doormidden; middendoor; **kort en klein** {DWs} = kort en klein; **de boks | t touw is kort** {DWs} = de broek | het touw is kapot; **de tied kort kriegn met** {DWs} = de tijd vullen met; **woor de deur kort loopn** {DWs} = ergens de deur plat lopen; ergens vaak binnenkomen (neg.)
kortgebeente *zn.o* {DWs} = klein grut (kinderen)
korthouwn *ww.s* {DWs} = stukslaan; doormidden slaan; hakken (van brandhout); **hoolt korthouwn** {DWs} = brandhout hakken
kortn *zn.n* = korte (meerv.); **dat doerde twee kortn en twee langn, en ja, doe kon t beginn** {DWs}
körtn *ww.z* {DWs} = korten; hakken; **hoolt körtn** {DWs} = brandhout hakken
kortns *bw* {=kòtns|kòdns|kòts DWs} = onlangs; laatst; kortelings; kort geleden; voor een

week of twee
körtpoal *zn.m* {DWs} = hakblok; hakpaal
kortsniedn *ww.s* {DWs} = fijnsnijden; stuksnijden
koser *bb* {DWs} = koosjer (volgens Joods voorschrift bereid); rein (volgens Joods ritueel)
kössinge *zn.n* {DWs} → **köstinge**
kost *zn.v* {DWs} → **kos.t**
köster *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = koster
köstern *ww.z* {Kil:kosteren=tegenpruttelen} = de functie van koster uitoefenen; pruttelen (mopperen)
kösters *zn.n* {DWs} → **köster**
köstershoes *zn.o* {DWs} = kostershuis
köstinge *zn.n* {DWs} = kosten; onkosten; **doadgoan is niks, zea de boer, men dee kössinge!** *zs* {DWs}
kostn *ww.z* {=kòsn DWs} = kosten
kotn *zn.m ~s* {DWs} → **kotn** *zn.o*
kotns *zn.n* {DWs} → **kotn** *zn.m*
köttel *zn.m ~n* {DWs} = keutel; **ovver n köttel hoostn** {DWs} = een wind laten (ruw.); een scheet laten
köttel-Geert-Jan *en.m* {=kött&l-git-jan DWs} ; **woor bistoe van? van köttel-Geert-Jan** *gz* {DWs}
köttelpeer *zn.v ~n* {DWs} = **1.** peer (van roodgele kogelvormige soort, dirkjes-); dirkjespeer; pyrus (communis); herenpeer; bergamotpeer (van kleine wilde soort)
2. {DWs} inwoner van Denekamp (bijnaam)
kötteltop *zn.m -töp.pe, -töpken* {DWs} = graspol (welig, rond een koeienplak); keutelkuif (welige graspol rond koeienplak); **de beest pakt de kötteltöp nich an** {DWs}
kötteltöp *zn.n* {DWs} → **kötteltop**
kötter *zn.m ~s* {DWs} = keuterboer; kleine boer (met een of twee koeien); kotbewoner
kötters *zn.n* {DWs} → **kötter**
kotterspul *zn.o* {DWs} = boerderij (klein); keuterboerderij; katerstede
koulde *zn.v* {DWs} → **koalde**
kouw *zn.v* {DWs WGe:-aw-} → **kouw.e**
kozak *zn.v ~n* {=k&zak DWs} = kozak (ruiter in het Russische leger)
kraagn *zn.m ~s, kreagnken* {DWs} = kraag
kraagns *zn.n* {DWs} → **kraagn**
kraamp *zn.v* {DWs} = kramp (als verschijnsel); **de kraamp in t been** {DWs}
kraank *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs HDu:krank} = ziek; krank; **kraanke leu** {DWs} = zieken
kraanknhoes *zn.o* {DWs} = ziekenhuis
kraanknkast *zn.v* {DWs} = ziekenfonds
kraann *zn.m ~s, kreanken|kreantjen* {DWs} = kraan (water-)
kraanns *zn.n* {DWs} → **kraann** *zn.m*
kraans *zn.m kreans.e|kreanze|kränse|kränze, kreansken|kränsken* {DWs} = **1.** krans (bv. rozen-); kring; **nen kraans um de moan** {DWs} **2.** {DWs} buikvlies (van een koe, met het daarin besloten vet, slagersterm); darmscheil
kraanshaakn *zn.m* {DWs} → **kaantshaakn**
kraant *zn.v ~n, kräntken* {DWs} → **kraant.e**

kraantnpapier *zn.o* {DWs} = krantenpapier
kraap *zn.v ~n, kreapken* {DWs} → **kolraap**
krab *zn.v* {DWs} = grendel (draaibaar, van hout); **doo de deur van t veerknschot op de krab** {DWs}
kral *zn.v ~n* {DWs} = koraal → **kral.le**
kral.le *zn.v ~n, krälken|krälleken* = kraal; parel; bes (klein, niet eetbaar); krielaardappel; voorwerp (klein en rond); **de kraln van de bramsbeern** {DWs}; **slechte tuffel, niks as kraln** {DWs}
kraln *ww.z krald, kraln, kralt* {DWs} = fonkelen (van ogen); glinsteren (als kralen); **de oagn kralt em in n kop** {DWs}
kralnbaand *zn.m -bean, -bändken* {DWs} = kralensnoer
kralnbändken *zn.k* {DWs} → **kralnbaand**
kralnbean *zn.n* {DWs} → **kralnbaand**
kram *zn.v ~n, krämken* {DWs} → **kram.me**
krämken *zn.k* {DWs} → **kram.me**
kramn *ww.z* {DWs} → **krampn**
kramsbeer *zn.v ~n* {DWs Ned:kramsvogel=winterlijster Lim:krammeskers=lijsterbes} = lijsterbes (vrucht); **de kraln van de kramsbeern** {DWs}
kramsbeern *zn.n* {DWs} → **kramsbeer**
kramsvoggel *zn.m -vöggel* {DWs} = kramsvogel
kränkte *zn.v* {DWs WHD: *Wordt vervangen door 'zeekte'.*} = ziekte (niet besmettelijk)
krap *zn.v ~n* {DWs} → **krappe**
krappe *zn.v krapn* {Ger:krappan=haak} = krap; klamp (van deur of kerkboek); slot (op boek); **n kearkbook met zulvern krapn** {DWs}
kras *zn.m ~n, kräsken* {DWs} = kras (op een oppervlak)
kras *zn.v* {DWs} = kras (werktuig in de tekstielnijverheid)
kräsken *zn.k* {DWs} → **kras** *zn.m*
krasn *zn.n* {DWs} → **kras** *zn.m*
krasn *zn.n* {DWs} → **kras** *zn.v*
kraspen *zn.v ~n* {DWs WHD: *Stift in de zwei (rechthoekige winkelhaak) van een wagenmaker om velgen 'of te schrieven'.*} = kraspen
kreagnken *zn.k* {DWs} → **kraagn**
kreai *zn.v ~n* {=krèèj DWs} = kraai; roek; **de ene kreai neumt de aander zwartgat** {DWs}
kreain *ww.z* {=krèèjn DWs} = kraaien; **as de hoonder kreait en de wichter fluitt, dan dög t der nich** *gz* {DWs}
kreanken *zn.k* {DWs} → **kraann** *zn.m*
kreapken *zn.k* {DWs} → **kraap**
kreek *zn.v ~n* {DWs} = pruim (van grote blauwe soort)
kreeknboam *zn.m* {DWs} = pruimenboom (van grote blauwe soort)
kreenk *zn.m kringe|kringn, kringsken* {=kreengk} = kring; ring (cirkel); **hee hef a mennigen kriink um de heurn** *ov* {DWs WHD: *Naar de koeien die telkens na het kalven een kring om de horens krijgen.*} = hij is al op jaren; hij is al wat ouder; **in n kriink spöln** {DWs}
kreentnboard *zn.m* = krentenbaard (puistjes); **wel nen kriintnboord hef, hef bie t kriintnvat zetn** *gz* {DWs}
kreggel *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = kregel; flink; pittig (van aard); kranig; energiek; kordaat;

vlug (handelend); **kreggel oetkiekn** {DWs}; **n kreggel wicht** {DWs}
kreggeligheid *zn.v* {DWs} = kregelheid; flinkheid; kordaatheid
kremer *zn.m ~s* {DWs Gro:kremer=kramer|exhibitionist} = koopman (reizend); marskramer
kremers *zn.n* {DWs} → **kremer**
kretuur *zn.o ~s|~n* {DWs} = schepsel; creatuur; dier
kretuurs *zn.n* {DWs} → **kretuur**
kreunken *zn.k* {DWs} → **kroon**
kribweark *zn.o* {DWs} = kripwerk (beschoeiïng van houten paaltjes in een beek)
krieschen *ww.z* {DWs} → **kriesken**
krieselbeaz *zn.v ~n* {DWs} → **krieskebeaze**
krieselbeaznbos *zn.m -busche* {DWs} → **kriezelbeaznbos**
kriesken *ww.z* = **1.** krijsen; schreeuwen (van pijn); krijten; **t krieschen van de kiinder** {DWs} = het gekrijs van de kinderen **2.** {DWs} knarsen; **n snee krieschet oonder de veut** {DWs}; **op de taan krieschen** *ww.z* {DWs} = tandenknarsen; **t krieschet zoa, a'j ne zaag vielt** {DWs} = het maakt zo'n rotgeluid als je een zaag vijlt
kriet *zn.o* {DWs} = krijt
krietn *ww.s kretn, kreet, krit* {GvdV: *In Twente is 'kriesken' (krijsen) gebruikelijk.*} = krijten (huilen); **zoa zoer as [t] krit** {DWs GvdV: *Volgens WHD is de vergelijking 'zoa zoer as krit' ontstaan uit 'zoa zoer as t krit' (krijtend zuur), toen dit 'krit' niet meer werd herkend. Het elders voorkomen van 'krietzoer' uit 'krietnd zoer' bevestigt dit. In Twente zegt men i.h.a. 'kriesken' (krijsen), en is 'krietn' voornamelijk bekend als zwak werkwoord in de betekenis van 'met krijt behandelen'.*} = erg zuur (van smaak)
krietwit *bb* {DWs} = krijtwit; lijkbleek
kriimpn *ww.s* {DWs} → **kreempn**
kriink *zn.m kring, kringken* {DWs} → **kreenk**
kriint *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **kreente**
kriintnböamken *zn.k* {DWs} → **kriintnboam**
kriintnboord *zn.m -beur, -beurdken* {DWs} → **kreentnboard**
kriintnkakker *zn.m* = zuinig persoon; **bakker, kriintnkakker!** {DWs}
kriintnsoep *zn.v* {DWs} → **kreentnsoep**
kriintnstoet *zn.v* {DWs} → **kreentnstoete**
kriintnstoetn *zn.m* {DWs} → **kreentnstoetn**
kriintnton *zn.v* {DWs} = krententon
kriintnvat *zn.o* {DWs} = krentenvat
krik *zn.v ~n* {DWs} = krik (auto- of bomen-); werktuig (om iets op te krikken)
krikean *zn.v ~dn* {DWs} → **krikean.de**
krikean.de *zn.v* {=krik-èèn.& Dev:krikke HDu:krickente} = **1.** krakeend; roepertje (zeldzame eend); anas (strepera) **2.** {DWs} taling (..); anas (querquedula?)
krikketn *zn.v ~s* {DWs} = krikketting
Krim *zn.m* {DWs WHD: *De Krim was een arbeidersbuurt in Enschede, berucht om haar woningtoestanden en laag peil der bevolking, wordt nu als naam gegeven aan dergelijke buurten of huizen elders.*} = Krim (stadswijk in Enschede rond 1900); **Boonkn-Jan zienn Krim in n Doarp** *ov* {DWs}; **Meiners-Sienken zienn Krim in n Knik** *ov* {DWs}
krimmestat *zn.m* {DWs WHD: *'Bloom van zwevvel en krimmistat' gold als middel tegen puisten en andere 'ondögde in de hoed'.*} = braakwijnsteen; cremor (tartari); **bloom van**

zwevvel en krimmestat {DWs}
kring *zn.n* {DWs} → **kriink**
kringken *zn.n* {DWs} → **kriink**
krioter *zn.m ~s* {DWs} = jongen (die met Judas de leiding heeft bij de volksgebruiken met Pasen in Denekamp)
krizis *zn.m* {=krieezis !kri DWs} = crisis; malaise
kriziskeerl *zn.m* {DWs} = crisis-ambtenaar
kroam *zn.m kröam.e, kröamken* {DWs} = **1.** kraam (kermis- of markt-); **kröam op de kearmis** {DWs}; **t koomp in zienn kroam te pas** {DWs} **2.** bevalling; kraamtijd; kraambezoek; kraamgebruiken; kraambed; **in n kroam komn** {DWs} = bevallen (een kind krijgen) **3.** rommel; rotzooi; puinhoop; zootje; malle vertoning; rare toestand; spullen; hoeveelheid (lastig, onnodig groot); **t is door nen kroam** {DWs} = het is daar een toestand
kröam *zn.n* {DWs} → **kroam**
kroambeen *zn.o* {DWs} = been met spataderen (bij kraamvrouwen)
kroamschudn *ww.z* {DWs} = een kraambezoek afleggen
kroaschen *ww.z* {DWs} → **kroasken**
kroasken *ww.z* = gakken; snateren; kakelen; schreeuwen (van kippen); **palm, palm, Poaschen, de hoonder begint te kroaschen, ..** {DWs}
kröasken *zn.k* {DWs} = doetje; domme vrouw; onnozele hals → **kroaze**
kroaz *zn.v* {=kròòz DWs} = zure appel → **kroze**
kröaz *zn.v* {DWs} = kroos (groef in de duigen van een ton waar het deksel in past); duiggroef
kroazn *zn.n* {DWs} → **kroaz**
kröazn *ww.z* {GvdV: *Verg. 'kröate', 'kreuze', 'kroze' en 'kroezn'.*} = **1.** schiften (van melk) **2.** {DWs} maken van een kroos in de duigen van een ton
kroed *zn.o* {DWs} = **1.** kruid; planten **2.** kruiden; specerij; **beernböarger kruudn** {DWs} **3.** {DWs} peterselie
kroedhöfken *zn.k* {DWs} = kruidentuintje → **kroedhof**
kroednagel *zn.m ~e* {DWs} → **kroedneagel**
kroednagele *zn.n* {DWs} → **kroednagel**
kroep *zn.v* {DWs} = kroep (door difterie veroorzaakte vernauwing van het strottenhoofd)
kroepboan *zn.v ~n* {=kroe-bòòn DWs} → **kroepboon**
kroepboann *zn.n* {DWs} → **kroepboan**
kroes *bb kroezer, kroest, kroeze, kroezn* {=kroees Fri:kreas?} = **1.** kroes; gekruld (fijn); kroezig **2.** {DWs} dicht (gedrongen); **nen kroezn boam** {DWs}; **nen kroezn bos.ch** {DWs} = een dicht bos
kroet *zn.o* {=kroeet DWs} = kruit (bus-)
krom *bb ~mer, krumst, ~me, ~n* {=króm DWs} = krom; gebogen; kromstaand; voorovergebogen; **zoo|zoa krom as nen klaavn** {DWs} = erg krom (van een mens)
kromlign *ww.s* {DWs} = kromliggen; erg zuinig leven; gebrek lijden (ondanks hard werken); rondkomen (van heel weinig)
krömmel *zn.m ~|~s, ~ken* = **1.** kruimel; **der was gin krömmel in hoes** *ov* {DWs} = er was niets te eten in huis; **nen krömmel broad** {DWs} **2.** {DWs} kind (vermanend); **doe kleinn krömmel** {DWs}
krömmeln *ww.z* {DWs} = **1.** kruimelen; **nich zoa met t broad krömmeln** {DWs} **2.** {DWs}

afbrokkelen; aftakelen; ziekelijk worden; sukkelen; gebrekkig lopen; **de vrouw hef aaltied wat te krömmeln** {DWs} = ?
krompäster *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = krompasser; passer (met kromme benen om de dikte van een voorwerp te meten)
kromstoan *ww.s* {DWs} = kromstaan
krön *zn.v ~n* {DWs HvdB: *Oorspr. bet. vogel die doordringend schreeuwt.* HDu:kranich Gri:geranos Gal:garanos Kim:garan} = kraanvogel; **wiild as krönn** {DWs}
krönn *zn.n* {DWs} → **krön**
krönnzommer *zn.o* {DWs HvdB: *De kraanvogeltrek was in oktober.* Eng:indian summer} = kranenzomer; nazomer; zomerse herfst
kroom *zn.v ~n, kreumken* {DWs GvdV: *Onz. volgens WHD in bron DWs.*} = kruim (zacht deel van brood); kruimel; **de kroomn stekt um|em** *ov* {DWs} = hij heeft het te goed; hij kan de weelde niet hanteren; **der was gin kroom broad in hoes** {DWs} = er was niets te eten in huis
kroon *zn.v ~n, kreuntjen* {DWs Lat:corona=hoofdsierraad|krans Eng:crown Fra:couronne} = **1.** kroon **2.** {DWs} kruin (van hoofd of boom); bovenstuk; **de kroon van nen boam|taand** {DWs} **3.** {DWs} kring; **kreunken knikkern** {DWs} **4.** bekroning; **t kroon der oet** *ov* {DWs} = het neusje van de zalm
kroonnbaand *zn.m -bean* {DWs WHD: *IJzeren hoepeltje ter weerszijden van de 'speekn' (spaken) om de 'naavn' (naaf) van een wiel.*} = kroonband; ijzeren hoepeltje (om wielnaaf voor en achter de spaken)
krop *ww.t3* {=króp DWs} → **kroepn**
krop *zn.m kröppe, kröpken* {=kròp DWs} = **1.** krop (lichaamsdeel); struma; **n krop van ne hen** {DWs} = de krop van een kip **2.** {DWs} krop (sla); **nen krop sload** {DWs} = een krop sla
kropn *ww.z* {DWs} = kroppen; een krop vormen (van sla); **n andievie|sload kropt a mooi** {DWs}
kröppel *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = kreupel; lam; **n kröppel peerd** {DWs}
kröppeln *ww.z* {DWs} = gebrekkig lopen; kreupelen
kropperd *zn.m kroppers* {DWs} → **kropper**
kröpperken *zn.k* {DWs} → **kropper**
kropsload *zn.m* {DWs} = kropsla
kroze *zn.v kroozn, kreusken* {GvdV: *Verg. 'kröate' en 'kreuze'.*} = **1.** {DWs} bosbes (rood); vossenbes **2.** {DWs} appel of peer (klein, onrijp of slecht ontwikkeld); uitgedroogd onrijp appeltje; appel met weinig vruchtvlees; **de kiinder vrett n heeln dag in de greune kroazn** {DWs}; **den boam, door komt niks as kroazn an** {DWs}
krub *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **krub.be**
krubken *zn.k* {DWs} → **krub.be**
krubn *zn.n* {DWs} → **krub.be**
krubnbieter *zn.m ~s* {!krubn DWs Dre:krubbenbieter=chagrijn} = kribbenbijter; paard (dat de voerbak stukbijt)
krudig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = kruidig; pittig (van smaak); **n krudig etn** {DWs} = pittig gekruid eten; **nen krudigen appel** {DWs} = een smaakvolle appel
kruk *zn.v ~n* {DWs} → **kruk.ke**
kruk.ke *zn.v* = **1.** kruk; **hee leup op krukn** {DWs} **2.** {DWs} handgreep (bv. aan zeis of slijpsteen); **de kruk.ke van nen sliepsteen** {DWs}

krul *zn.m ~n, ~ken* {DWs} = krul (ook van bv. rook); **de boel löp in n krul** {DWs}; **de hoor in n krul hebn** {DWs} = het haar in de krul hebben; permanent in het haar hebben
krulken *zn.k* {DWs} → **krul**
kruln *ww.z* {DWs} = **1.** krullen **2.** {DWs} kringelen; dampen (van pijp); **n daamp krult oet n schorsteen** {DWs}
kruln *zn.n* {DWs} → **krul**
krulstert *zn.m* {DWs} = krulstaart
kruudn *zn.n* {=kruedn DWs} → **kruud**
kruudnbitter *zn.m* {DWs} = kruidenbitter
kruus *zn.o kruze|kruuz|~n, ~ken* {=kruus DWs} = **1.** kruis (symbool) **2.** {DWs} kruis (lichaamsdeel of in broek); stuit **3.** {DWs} kruis (leed)
kruusbeeld *zn.o ~n* {DWs} = kruisbeeld
kruushoolt *zn.m* {DWs} → **kruushoalt**
kruusken *zn.k* {DWs} → **kruus**
kruusweg *zn.m* {DWs} = kruisweg (de veertien lijdensstaties); lijdensweg; **n kruusweg bidn** {DWs} = de kruisweg bidden; **n kruusweg doon** {DWs} = de kruisweg bidden
kruuz *zn.n* {DWs} → **kruus**
kuch *zn.m ~n* {DWs} = kuch (brood van ongebuild roggemeel); commiesbrood (inf.)
kuchn *zn.n* {DWs} → **kuch**
kuierkloas *zn.m -klöaze* {DWs} = praatgraag; prater
kuiern *ww.z kuierd* {=köjj&.rn DWs} = praten (informeel); keuvelen; kouten; babbelen; van gedachten wisselen
kul *zn.m ~le* {DWs Ier:cùl=achterste Lat:culleus=leren zak Fri:kul=penis} = **1.** balzak; scrotum **2.** {DWs} onzin; gekheid
kuloo *ur* {DWs WDr: *Uitroep als men een kind iets toerolt.* GvdV: *Dus misschien uit '[ik] kuul ow [wat too]'?*} = vang; uitroep (bij het naar iemand toe rollen van bv. een bal of een knikker)
kumken *zn.k* {DWs} = kopje (zonder oor) → **kom.me**
kummel *zn.m* {DWs} = kummel (-zaad)
kunnig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = bekend (goed met iemand of iets); bevriend; goed op de hoogte; vertrouwd (met elkaar); **kunnige leu** {DWs} = goede bekenden; **ze bint völ te kunnig met mekaar** {DWs} = ze kennen elkaar te goed
kunnigheid *zn.v* {DWs Eng:next of kin=verwanten Eng:kinship=verwantschap} = **1.** kennis[sen]; bekende[n] **2.** bekendheid (met iemand); **t is nog oalde kunnigheid** {DWs} = ze kennen elkaar nog van vroeger
kuper *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = kuiper; vatenmaker
kupers *zn.n* {DWs} → **kuper**
kusn *ww.z* = kussen; zoenen; **doo mie n moal kusn** {DWs} = kus mij eens
kusnsloop *zn.o ~n, -sleupken* {DWs} = kussensloop
kuufken *zn.k* {DWs} = kuifje → **koef**
kuufkesleeuwerik *zn.m ~n* {DWs} = kuifleeuwerik
kuukn *zn.n* {DWs} → **kuukn** *zn.o*
kuukn *zn.o ~|~s|kukene, kuuksken|~ken|~kjen* {=kuukng DWs} = **1.** kuiken **2.** uilskuiken (fig.); naïeveling; groentje; **hee is al zien leavn n groot kuukn blevn** {DWs}; **n kuukn van ne jong** {DWs}

kuuknken *zn.k* {DWs} → **kuukn** *zn.o*
kuulken *zn.k* {DWs} = holte (klein); gaatje; kuiltje (in de wang) → **koel.e**
kuulken-knikkern *ww.z* {DWs} = kuiltje-knikkeren (kinderspel)
kuup *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = kuip
kuuphamer *zn.m ~s* {DWs} = kuiphamer
kuupkamer *zn.m ~s* {DWs} = kuiperswerkplaats
kuupn *ww.z* {=kuupm DWs} = kuipen; vaten maken
kuut *zn.o* {DWs GvdV: *Vr. volgens WHD in bron DWs.*} = kuit (vis-)
kuut *zn.v ~n* {DWs GvdV: *Volgens bron WNT kan de grondbetekenis van alle varianten van 'kuit' (het zachte deel van het onderbeen, viszaad, brouwsel) een weke massa zijn.* GvdV: *De grappige Twentse aanduiding van 'kuut' (kuit) met 'kajuut' kan teruggaan op een vroegere j in het woord (Vriezenveen?), die misschien ook de zuidelijke varianten 'kijt' en 'kiet' kan verklaren.* MNe:cute Zee:kiete Vla:kiete Kil:kuyt+kijte+kiete Fri:kuit|koite=biersoort|brouwsel|kooksel OSa:watho HDu:wade Eng:calf} = kuit (lichaamsdeel)
kuutntikker *zn.m ~s* {DWs} = overjas (lang); slipjas
kuuwn *zn.o ~s* {DWs} → **kuubn**
kwaakei *zn.o* {DWs} = zeurkous; aansteller (kind of vrouw)
kwaakkoont *zn.v ~n* {DWs} = zeur (vrouw)
kwaakn *ww.z* {DWs} = kwaken (van bv. eenden)
kwaasn *zn.n* {DWs} → **kwar**
kwab *zn.v ~n* {DWs ASa:kwappia OHD:kwappa} = kwab (zeevis); meun (zeevis); kwabaal
kwadn *zn.n* {DWs} = snoeihout → **kwar**
kwak *zn.m ~n, kwäkken* = kwak; **wie hebt dree voors en n kwäkken höai oet de moat haald** {DWs} = vracht (klein)
kwakerei *zn.v* {DWs} → **kwakerieje**
kwäkken *zn.k* {DWs} → **kwak**
kwalster *zn.m ~s* {DWs Fri:kwalster=smeltsneeuw} = fluim; klodder slijm; rochel
kwalstern *ww.z* {DWs} = rochelen; uitspuwen (van speeksel of neusslijm); fluimen opgeven
kwar *zn.v kwadn* {DWs GvdV: *Uit 'kwadde' zoals 'ber' uit 'bedde'.*} = **1.** tak (dun); twijg (met loof); loot (van een boom); **dee boeschen, dat wadn niks as kwadn** {DWs} **2.** {DWs} kwarrel; **ne kwar van n böamken** {DWs} = een achterblijver (van een boom); boom (achtergebleven in ontwikkeling)
kwartjen *zn.k* {=kwatj&.n DWs} = kwartje (25 cent)
kwast *zn.m kwäst.e* {DWs} → **kwas.t**
kwäst *zn.n* {DWs} → **kwas.t**
kwats *zn.m* {DWs HLB: *Verg. 'kwaazn'.* HDu:quatsch} = domme praat; kletspraat; flauwekul; onzin; leuterpraat
kwatteamperdag *zn.m* {DWs} = quatertemper (vasten- en onthoudingsdag aan begin van ieder jaargetijde)
kweanseln *ww.z* {DWs} = kwanselen; knoeien
kweanselweark *zn.o* {DWs} = knoeiwerk
kweern *ww.z kweernd, kweern, kweernt* {=kwii.rn DWs GvdV: *Eig. 'kweernen', dus vervoeging als 'reagn'.*} = zeuren
kweernkoont *zn.v* {DWs} = zeurkous
kwek *zn.v* {DWs} → **kwekke**

kwekke *zn.v* {DWs ASa:quiquea Eng:quick=vlug HDu:keck=kwiek} = kweekgras; triticum (repens); **t laand zit vol kwek** {DWs}
kweknspier *zn.o ~s* {DWs} = wortelstok (van kweekgras)
kwektosn *zn.m ~s* {DWs} → **kwekwetos**
kweln *ww.z kweald|kweld, kwealn|kweln, kwealt* {DWs} = kwellen; plagen (erg); martelen; pijnigen
kwen *zn.v* {DWs HLB: *Geen of geringe nasalering waar de n door jonge (19de eeuwse) weglating aan het eind kwam te staan.* Eng:queen} → **kwen.ne**
kwen.ne *zn.v* {HLB: *In Enschede verdween de tweede lettergreep in de 19de eeuw.* Eng:queen} = **1.** kween; onvruchtbaar vr. dier (koe); tweeslachtig zoogdier; stier-koe; hemafrodiet **2.** {DWs} queen (transseksueel); hermafrodiet; manwijf; interseksueel persoon
Kwennerop *en.p* {=kwenn&róp DWs} = Quendorf (D.)
kwestie *zn.v* {=kwestie|kwessie DWs Fra:question} = kwestie; **kwestie hebn** {DWs} = onenigheid hebben; **gin kwestie van** {DWs} = geen sprake van
kwiet *bw* {=kwieet DWs} = kwijt
kwikoel *zn.v ~n* {DWs} → **kwikoel.e**
kwit *zn.m ~n* {DWs} = fat; kwibus; rare kwast; verwijfde man; malloot; nar (..)
kwoad *zn.o* {DWs} = kwaad
kwoal *zn.v ~n* {DWs} → **kwoal.e**
kwoal.e *zn.v ~n, kwöalken* = kwaal; **ne inweandige kwoal** {DWs}

L

laa *zn.v ~n, leaken* {DWs ETGN: *Het woord 'toafellaa' komt in het Twents niet voor.*} = la (lade); tafella (als er geen andere laden zijn); **de laa van ne toafel|kast|mangel** {DWs}
laadn *ww.z laadn, laadn, lad* {=laan DWs ASa:hladan} = laden; opladen; **höai|hoolt laadn** {DWs}
laakn *zn.o ~s|~, leaknken* {DWs} = laken
laakns *bn -, -, ~e, ~en* = lakens; **laaknsche stof** {DWs}; **n laakns pak** {DWs}
laakns *zn.n* {DWs} → **laakn** *zn.o*
laaknsche *bn.v* {DWs} → **laakns**
laamp *zn.v ~n, leampken* {DWs} → **laamp.e**
laamp.e *zn.v ~n, leampken|lämpken* = **1.** lamp **2.** {DWs} ouderwetse driezijdige brede hoed of steek
laampn *zn.n* {DWs} → **laamp.e**
laampnhoal *zn.o* {DWs} = lampenhaal; haalijzer (voor een olielamp, klein); haak (voor een olielamp, verstelbaar)
laampnkap *zn.v ~n, -käpken* {DWs} = lampenkap
laampnkäpken *zn.n* {DWs} → **laampnkap**
laampnkapn *zn.n* {DWs} → **laampnkap**
laampnpoetser *zn.m ~s* = **1.** langwerpige ronde borstel (om een lampenglas te reinigen); veger (voor lampenglazen) **2.** {DWs} rietsigaar; typha (latifolia)
laampnpuuster *zn.m ~s* {DWs} → **laampnpoetser**

laampnpuusters *zn.n* {DWs} → **laampnpuuster**
laan *zn.n* {DWs} → **laa** (lade)
laan *zn.v ~n, leanken* {DWs} = laan (rechte weg met bomen); allee; **de laan van Singraven | t Kloaster** {DWs}
laand *zn.o landn*|*~e*|*lean, leandken*|*ländeken* {DWs ASa:land} = **1.** land (bouw-); stuk grond; akker; **n mur laand** {DWs} **2.** land (staat); **Ruslaand is n groot laand** {DWs}
laandbouw *zn.m* {DWs} = landbouw
laandeer *zn.v* {DWs GvdV: *Uit 'laandeerde'.*} = teelaarde; bouwaarde
laandhuur *zn.v ~n* {DWs} = landhuur
laandmetn *ww.s* {DWs} = landmeten
laandmetter *zn.m ~s* {DWs} = landmeter
laandmoes *zn.m -muuz* {DWs} = veldmuis
laank *bb länger, längst, lange, langn* {=laangk DWs} = lang; **n laank | t lange touw** {DWs}; **t touw is laank** {DWs}
laankbeen *zn ~n* {DWs} = **1.** kreeft (zoetwater-) **2.** {DWs} dier met lange poten; steltloper (waadvogel met lange poten)
laankei *zn.o* {DWs} = vrouw (lang en dun)
laankekkel *zn.m* {DWs} = eikel (lang)
laankekkelboam *zn.m* {DWs} = boom (waaraan lange eikels groeien)
laankwaagn *zn.o ~s* {DWs} → **laankwage** *zn.o*
laankwearpig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {!laank DWs} = langwerpig
laankzeel *zn.o ~n* {DWs} = touw (waarmee aan de achterkant de weesboom werd aangetrokken)
laann *zn.n* {DWs} → **laan** *zn.v*
laat *bb later, lest*|*laatst, late, ~n* {DWs Got:latjan=laat worden} = laat
laatkeark *zn.v* {DWs} = hoogmis; tweede mis op zondag
laatoafel *zn.v ~s* {DWs} = latafel; commode; ladenkast (laag)
lachn *ww.z lachn*|*lacht, lachn* = lachen; **zik kraank lachn** {DWs}
lak *bb ~ker, ~st, ~ke, ~n* {DWs GvdV: *Eig. gebrekkig.*} = flauw (zouteloos); **n lak ei** {DWs} = een flauw ei; **t etn is lak** {DWs} = het eten is flauw
lak *zn.o läkke, läkken*|*läksken* {DWs MNe:lacken=likken} = **1.** lak **2.** {DWs} zegellak
lakn *ww.z* {DWs} = lakken
laks *bb ~er, ~t, ~e, ~n* {DWs} = laks; flauw (aanstellerig); futloos; zouteloos (van gedrag); slap (gedoe)
lam *bb ~mer, ~st, ~me, ~n* {DWs} = lam; **de schroev is lam** {DWs} = de schroefdraad is versleten (waardoor de moer niet meer pakt); **n lam been** {DWs}; **nen lamn aarm** {DWs}
lam *zn.o lammer*|*lämmer, lämken*|*lämmeken*|*lämmerken* {DWs Eng:lamb} = lam (jong schaap of geit)
lämken *zn.k* {=lemk&.n DWs} = lam → **lam**
lämmer *zn.n* {DWs} → **lam**
lämmern *ww.z* {DWs} = lammeren krijgen (van schaap of geit); **t schoap | n sik lämmert** {DWs}
lämmerstert *zn.m* {DWs} = lammerstaart; **zienn bek geet as nen lämmerstert** {DWs} = zijn mond staat geen moment stil
lammertsnot *zn.m* {DWs} = lambertsnoot; hazelnoot (groot)

lämpken *zn.k* {=lempk&.n DWs} → **laamp.e**
ländken *zn.k* {DWs} → **laand**
längbean *zn.n* {DWs Eng:linderins} = **1.** liesbanden; **hee hef t an de längbean|langbean.de|längbände** *ov* {DWs} = hij is|gaat dood (ruw.) **2.** {DWs} verlengbanden (van garenboom)
längn *ww.z* {DWs} = lengen; langer worden; **as de daag begiint te längn, dan begiint de vorst te strengn** *gz* {DWs}; **noa n kortstn dag längt de daag weer nen haanntrad** *gz* {DWs}
längte *zn.v* {DWs} → **leangte**
lanteer *zn.v ~nen, ~ken* {DWs} → **lanteern** *zn.v*
lanteerken *zn.k* {DWs} → **lanteer**
lanteernen *zn.n* {DWs} → **lanteer**
lap *zn.v* {DWs} → **lap.pe**
läpken *zn.k* {DWs} → **lap.pe**
läpkeskeerl *zn.m* {DWs} = lapjeskoopman; **dee läpkeskeerls, dat zint alle beschieters** {DWs}
läpkeskeerls *zn.n* {DWs} → **läpkeskeerl**
Lapleander *zn.m ~s* {DWs} = **1.** Laplander **2.** {DWs} slappeling; lapzwans; man (minderwaardig)
lapn *zn.n* {=lapm DWs} → **lap.pe**
lapnkeerl *zn.m ~s* {DWs} = textielhandelaar; lappenkoopman; manufacturier
lapnkoapman *zn.m* {DWs} = textielhandelaar; lappenkoopman; manufacturier
lapnmaark *zn.o* {DWs} = lappenmarkt (deel van de markt waar textiel wordt verkocht)
lap.pe *zn.v ~n, läpken* {HLB: *Met e-uitgang bij oudere generatie. (1938)*} = **1.** lap (stof); **ne lap van nen keerl** {DWs} = slappeling; lapzwans; man (minderwaardig) **2.** lap (grond); **ne lap groond|laand** {DWs}
lasche *zn.v ~n* {DWs} → **las** (verbinding)
laschemes *zn.o ~.se* {DWs} → **lasmes**
laschen *ww.z* {DWs} → **lasn**
last *zn.v* {DWs} → **las.t**
lastig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = lastig; vervelend
lätken *zn.k* {DWs} → **lat.te**
latn *zn.n* {DWs} → **lat.te**
lat.te *zn.v latn, lätken* = **1.** lat **2.** kerfstok; **an de lat loatn schrievn** *ov* {DWs}
Lattrop *en.p* {=lattróp DWs} = Lattrop
Lattropper *bn* {=lattrópp&r DWs} = Lattropper; van|uit Lattrop; **de Lattropper keark** {DWs}; **t Lattropper veeld** {DWs}
Lattropper *zn.m* {=lattrópp&r DWs} = Lattropper; inwoner van Lattrop
leag *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = laag; **leage groond** {DWs}
leager *zn.o* = leger (ook van haas); **nen haazn in t legger scheetn** {DWs} = een haas in zijn leger schieten
leagte *zn.v leagtn* {DWs WHD: *Vooral een laaggelegen stuk grond, met gras begroeid, dikwijls opzettelijk afgegraven, dat zo mogelijk bevloeid kan worden.*} = laagte; laaggelegen stuk grond
leaken *zn.k* {DWs} = laatje (in koffiemolen) → **laa** (lade)
leaknken *zn.k* {DWs} → **laakn** *zn.o*

leamp *zn.v ~n* {DWs} → **leampe**
leampe *zn.v leampn* {DWs Dev:lente Gro:lemperd=lange magere man} = lijs (lange vrouw); vrouw (lang en lui); meisje (lang en dun); **lange, lange leampe zat op vaders keampe, har gin bot of been en leup doch alleen** {DWs} = regenworm (als oplossing van een raadsel)
lean *zn.n* {DWs} → **laand**
leark *zn.v ~n, lerkken* {DWs} → **lark.e**
leasbook *zn.o -beuk* {DWs} = leesboek
leaver *zn.v* {=lèèw&r|leeaw&r} = lever; **hee hef t an de levver|leaver** {DWs} = hij heeft een leverziekte; **ne levver van n vearkn** {DWs}
leavn *ww.z leafd, leavn, leaft|leavt|lef|left* {=lèèwn|lèèmm} = leven; levend vlees (geen hoef e.d.); **wie levt in ne rare tied** {DWs}
leavn *zn.o* {=lèèwn|lèèmm} = **1.** leven (bestaan); **al zien leavn** {DWs} = zijn hele leven; **zoa lang as der levn is, is der hop** *gz* {DWs} **2.** leven (levend deel); **t peerd nen nagel in t levn houwn** {DWs}; **zik bie t ofsniedn van nen nagel in t levn sniedn** {DWs} = zich in de vinger snijden bij afsnijden van een nagel
leavntig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=lèèmt&g} = levend; **levndige vische** {DWs}
leazn *ww.s leazn|leasd, leus|las|leazn|löas, les|least* {=Ens:lèèzn|EnL:leeazn|Mar:lii&zn DWs} = lezen
leb *zn.v* {DWs} = **1.** leb; lebmaag (van een kalf) **2.** ?; **ne leb van nen hoond** {DWs} = hond (minderwaardig)
lebeandig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=l&bèèn&g !bean DWs ASa:lebindig Dev:labendig} = levend; **de kat vret n moes lebeandig op** {DWs} = de kat vreet de muis levend op
lecht *zn.o* {DWs} → **lech.t.e**
lechtkoggel *zn.m ~s* {DWs} = lichtkogel
lechtmis *zn.m* {DWs} → **lechtmisn**
lechtmisn *zn.m* {=lech-misn} = lichtmis; 2 februari; **nen witn lechtmis gef nen greunn Poaschen** *gz* {DWs}
lechtwordn *zn.o* {DWs} = dageraad; aanbreken van de dag; ochtendgloren; morgenstond; **met t lechtwordn opstoan** {DWs}
ledder *zn.v ~n|~s, ~ken* {DWs} = ladder
ledderken *zn.k* {DWs} → **ledder** *zn.v*
ledders *zn.n* {DWs} → **ledder** *zn.v*
lede *zn.n* {DWs} → **leed** *zn.o* (lied)
leedbreef *zn.m -breev, ~ken* {DWs} = muziekblad; liedblad
leef *bb lever, leefst|leevst, leve, leevn* {DWs} = lief; dierbaar; **mien leve tied** *ur* {DWs}; **n leef kiind** {DWs}; **och doe leve tied** *ur* {DWs}
leefhebberiej.e *zn.v ~n* = liefhebberij; hobby; **t is ne lefebrei [zoa mooi as dee tuffel loatt]** {DWs} = het is een lust voor het oog; het is prachtig; **wat doon veur de lefebrei** {DWs} = iets doen voor je plezier; iets doen als hobby
leeflik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = lieflijk; lief; lieftallig; aanvallig; bevallig; schattig; aangenaam; **t is leeflik weer** {DWs} = het is aangenaam weer; **t kiind is zoa leeflik as ne vroot** {DWs} = het is een schattig kind
leem *zn.m* {DWs} = leem; klei (oud)
leenbaank *zn.v* {DWs} = Boerenleenbank
leenn *ww.z* {DWs} = lenen (van)

leep *bb leper, ~st, lepe, ~n* {DWs Gro:laip=ziekelijk} = **1.** {DWs} leep; geslepen; doortrapt; geraffineerd; sluw; slim; uitgekookt; gewiekst; **n leep oas [van n jungken]** {DWs} **2.** {DWs} erg; bedrieglijk; **n leep weark** {DWs}
leër *zn.n* {=lee&r DWs} → **leed**
leern *ww.z leerd* = **1.** leren; beleren; onderwijzen **2.** {DWs} lezen; **nen breef leern** {DWs} = een brief lezen
leerz *zn.v ~n, leersken* {DWs WHD: *Verdringt 'stewwel'.*} → **leers**
lees *bb* {DWs} → **alleens**
leeschen *zn.n* {DWs} → **leesche**
leeuw *zn.v ~n* {DWs} = leeuw
leeuwerik *zn.m ~n* {DWs HDu:lerche} = leeuwerik
leevnheer *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = Jesusbeeld; Christusbeeld
leevnheerskuuknken *zn.k* {DWs} = lieveheersbeestje
lefebrei *zn.v ~n* {DWs} → **leefhebberiej.e**
leg *zn.v ~n* {DWs} → **leg.ge**
leg.ge *zn.v ~n* = **1.** leg (koren, 24 garven); laag rogge (op de vloer van de deel bij het dorsen); **ne leg dörschen** {DWs} = zoveel dorsen als er in een keer op de deel kan worden gelegd **2.** {DWs} cloaca (gemeenschappelijke uitgang van endeldarm, urineleiders en eileider); **de hen hef de leg oetdretn** {DWs}
legger *zn.o ~s* {DWs} → **leager**
leggerig *bb* {DWs} = legerig; de neiging hebbend om plat te gaan liggen (van graan en andere gewassen); **leggerige rouw** {DWs}
legn *ww.s leg.d, lea|lear|ler, leg* {=leqng|lengn|leng DWs} = leggen; **de hoonder mött keurn hebn, dan komt ze an t legn** {DWs}; **eier legn** {DWs} = eieren leggen; **op dienn kop, door legt gin hoonder** {DWs} = dat gaat je niet lukken; **t book op de toafel legn** {DWs} = het boek op tafel leggen; **tuffel met kienn legn** {DWs} = aardappels met kiemen poten; **zegn en legn koomp nich oet eenn ean** *gz* {DWs} = ?
lei *zn.v lein* {=lej DWs} = lei (als ding, school- of dak-)
leid *zn.v ~n* {DWs} = watering; afwateringssloot; **de leidn wordt schouwd in n hearfst** {DWs}
Leida *en.m* {=lejda} = Aleida; **Leide gung noar de weide en melke de koo. Potdeumie zea Leide en de titn zatn too. En Leide nam n ströaken en pokkern der in. Potdeumie, zea Leide, no is t mie noar t zin.** {DWs}
Leide *en.m* {DWs} → **Leida**
leidn *zn.n* {DWs} → **leid**
lein *bn* {=lejn DWs} = leien; **lein dak** *zn.o* {DWs} = leidak (van de toren)
leipeerdkes *zn.kn* {DWs} = ? (van een weefgetouw)
leipen *zn.v ~n* {=lej-pen DWs WHD: *Raakt in onbruik.*} = griffel
lek *bb -, -, ~ke, ~n* = lek; **n baand is lek** {DWs} = de band is lek
lek *zn.o* {DWs} = lek; **n lek in n baand** {DWs} = een lek in de band
lekker *bb ~der, ~st, ~e, ~n|lekkren* {DWs} = lekker
lekkerei *zn.v* {DWs} → **lekkeriej.e**
lekn *ww.z* {DWs} = lekken; **n leknd dak** {DWs} = een lekkend dak; **t lekt oet de böam** {DWs} = het lekt uit de bomen; **t vat|dak lekt** {DWs}
lellie *zn.v ~s* {DWs} = lelie (tijger-)

lellies *zn.n* {DWs} → **lellie**
Lemsel *en.p* {DWs} = Lemselo
Lemseler *bn* {DWs} = Lemseloër; van|uit Lemselo
leperd *zn.m ~s* {DWs} = leperd; slimmerik; **as leperd doad is, zas doe leperd wedn** *gz* {DWs}
lepigheid *zn.v* {DWs} = leepheid; slimheid; gehaaidheid
leppel *zn.m ~s|~.n, ~ken* {DWs} = **1.** lepel **2.** {DWs} handvat (van roggezicht, lepelvormig) **3.** {DWs} vlegel (persoon); belhamel; lummel; **doe grootn leppel** {DWs}
leppelblaa *zn.n* {DWs} → **leppelblad**
leppelblad *zn.o -blaa.r* {DWs} = schouderblad
leppelbröd *zn.o* {DWs} = lepelplank; lepelrek (van hout)
leppeldeusken *zn.k* {DWs} = lepeldoosje
leppelken *zn.k* {DWs} → **leppel**
leppelkost *zn.v* {DWs} = lepelkost; gerecht (met de lepel gegeten)
leppels *zn.n* {DWs} → **leppel** *zn.m*
ler *zn.n* {DWs} → **lid** (deksel)
lerkken *zn.k* {DWs} → **leark**
lerwater *zn.o* {DWs} → **leewater**
letter *zn.v ~s, ~ken* {DWs} = letter
letterdook *zn.m -deuk* {DWs} → **litterdook**
letterken *zn.k* {DWs} → **letter** *zn.v*
lettern *ww.z* {DWs} → **littern**
letters *zn.n* {DWs} → **letter** *zn.v*
leu *zn.n* {DWs ASa:liudi Kro:ljudi MTw:lude Zel:luu} = lieden; lui; mensen (individuen); **de jonge leu** {DWs} = het jonge echtpaar; **de oolde leu** {DWs} = het oude echtpaar; de ouders
leug *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs HLB: *Uit 'ludig'.*} = leeg; **leug en lös|los** {DWs} = zonder bagage; onbeladen
leùns *zn.v leùnzn* {DWs} → **leuns**
leup *zn.n* {DWs} → **loop** (gang)
leupsch *bb* {DWs} → **leups**
leus *zn.o* = **1.** vlotgras (waterplant) **2.** {DWs} planten (met lange smalle bladeren, oever- en water-)
leus *zn.v leuzn* = lis (gele of blauwe)
levn *ww.z* {=lewn DWs} → **leavn**
levn *zn.o* {DWs} → **leavn**
levndig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} → **leavntig**
levt *ww.t456* {=lewt DWs} → **levn**
levver *zn.v* {DWs} → **leaver**
levverworst *zn.v -wörst, -wörstken* {DWs} → **leaverworst** *zn.v*
lichaam *zn.o* {DWs} → **licham**
licham *zn.o* {GHtV: *Het levende 'lijf' werd 'lifham' en vervolgens 'lichham'.* GvdV: *Zoals 'koft' 'kocht' werd.* MNe:hame=omsluitsel OSa:lîkhamo MND:licham ONo:lîkami Ger:lîka=lichaam} = lichaam (geleerd of doktersachtig gesproken); **wel zien lichaam bewaart, bewaart ginn rotn appel** *gz* {DWs}
licht *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = licht (niet zwaar); **zoa licht as hop** {DWs} = ?

licht *zn.v ~n* {DWs} → **lichte**
lichte *zn.v lichtn* = **1.** bretel; broekophouder; **ne boks met lichtn** {DWs} = een broek met bretels **2.** {DWs} draagband
lichthaakn *zn.m* {DWs} = hefhaak (voor de eg)
lichtn *ww.z* {DWs} = opheffen (optillen); **t beenken lichtn** {DWs} = z'n achterpoot optillen (van een hond, om te piesen)
lichtnknoap *zn.m -knöap* {DWs} → **lichtnknoop**
lichtveerdig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=lich-viir&g DWs HLB: *Door umlaut uit '-vaardig'.* Dev:lichtveerdig=licht|handig in het gebruik} = lichtvaardig; lichtzinnig; onbezonnen; losjes; ongedwongen; gemakkelijk (van bezigheid); licht (van werk); **n lichtveerdig weark** {DWs}
lid *zn.o ~te|ler, lidken* {DWs Fri:lid ASa:hlidan=gapen|openstaan OYs:hlidr=deur|gat ASa:hlid=deksel} = deksel; dop (om iets af te dekken); **t lid van n döasken** {DWs}; **wel t oonderste oet de kan wil hebn, vaalt t lid op de nöz** {DWs}
liedn *ww.s ledn|leedn|liedn.e|leadn.e, leed|lea, lid* {=lieenn DWs} = lijden
liedn *zn.o* {=lieenn DWs} = leed; lijden (als zn.); tegenvaller
liednsgeern *bw* {DWs} = bijzonder graag; dolgraag
lief *zn.o liev.e, liefken* {=lieef} = **1.** buik; lijf (oorspr. aan de buikzijde); lichaam (oorspr. aan de buikzijde); **'k heb t in t lief** {DWs} = ik heb buikpijn; **met lief en zeel** {DWs} = met hart en ziel **2.** {DWs} baarmoeder
liefzeert *zn.v* {DWs} → **liefzeert.e**
liefzeert.e *zn.v* = **1.** buikpijn **2.** geldzorgen; gierigheid; **hee hef liefzeert** *ov* {DWs} = hij heeft er spijt van; hij heeft geldzorgen
liek *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=liek DWs} = **1.** gelijk; in evenwicht **2.** {DWs} recht (lijn-); **wat krom is, is nich liek** *gz* {DWs}
liek *zn.o ~n* {=lieek DWs HBe: *Van lieekn, doodn en de dood wordn tootertiede nooit esprokn. (1907)*} = lijk; dood lichaam
liek-oet *bw* {DWs} = rechtuit; rechtdoor; rechtstreeks; recht door zee; direct (eerlijk)
liekdoorn *zn.m -deurn.e* = likdoorn; eksteroog; **de liekdeurn stekt mie zoa, wie kriegt aander weer** *gz* {DWs}
liekdoornd *zn.m* {DWs} → **liekdoorn**
liekigheid *zn.v* {DWs} = gelijkwaardigheid; **liekigheid maakn** {DWs} = alles afrekenen; alle onderlinge schulden vereffenen; **ik kon nooit liekigheid met em kriegn** {DWs}
liekstea *zn.v* {Got:leik=vlees} = litteken; **ik heb mie vroger in n vinger snedn, door he'k nog ne liekster van** {DWs}
liekster *zn.v* {DWs} → **liekstea**
liekwaag *zn.v ~ns* {DWs} → **liekwage**
liekweg *zn.m* {DWs WHD: *Nauwkeurig vaststaande route waarlangs sinds onheuglijke tijd de doden naar de kerk werden gebracht.*} = lijkweg; weg (naar begraafplaats); spookweg (voorheen lijkweg); dodenweg
liem *zn.m* {=lieem DWs} = lijm
liemger *zn.v -gerdn* {DWs} → **liemger.de**
liemn *ww.z* {DWs} = lijmen
liempot *zn.m -pöt* {DWs} = lijmpot
lien *zn.m* {=lieen DWs} = vlas

lien *zn.v ~n, ~ken* {=lieen DWs HLB: *Geringe nasalering na lange klinker.*} → **lien.e**
lienkook *zn.v* {DWs} = lijnkoek (als stof)
lienkookn *zn.m ~s* {DWs} = lijnkoek (als ding)
lienmel *zn.o* {=liee-mel DWs} = lijnmeel
lienöllie *zn.m* {DWs} = lijnolie
lienstuk *zn.o* {DWs} = vlasakker
lienzoad *zn.o lienzöa* {DWs} = lijnzaad; vlaszaad
liest *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **liest.e**
liester *zn.v ~s* {DWs} → **liester.d**
liestken *zn.k* {=liesk&.n DWs} → **liest.e**
Liezn-Derk *en.m* {DWs} ; **vrom as Liezn-Derk** {DWs} = erg vroom
liinker *bn.g* {DWs} → **leenker**
liinkervoot *zn.m* {DWs} → **leenkervoot**
liint *zn.o ~n, lintken* {DWs} → **leent**
likn *ww.z likked* = likken; **mennigeen zol der ziene vinger noa likn** *ov* {DWs}
lilk *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **lillik**
lillik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=lill&k|lilk Fri:lilk|lulk} = lelijk; kwaadaardig; boos; **lilk te pas komn** {DWs} = ?; **nen lilkn hoond** {DWs} = een valse hond
lin *zn.v lindn* {DWs} → **leen.de**
lindnboam *zn.m* {DWs} → **lindnboom**
lindnhoolt *zn.o* {DWs} = lindenhout
Ling *en.p* {DWs} = Lingen (D.)
lip *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **lip.pe**
lip.pe *zn.v lipn* = lip; **hee hef lipn, door kan wa ne klok met kuukn op zitn** {DWs} = hij heeft enorm grote lippen
lis *zn.v lisn, lisken* {DWs MNe:litse} = lus (bv. om jas aan op te hangen)
lisken *zn.k* {DWs} → **lis**
lisn *zn.n* {DWs} → **lis**
loa *zn.o* {DWs} → **loo** *zn.v*
load *zn.o löa, löadken* {DWs} → **lood**
loadgeter *zn.m ~s* {DWs} → **loodgeter**
löadken *zn.k* {DWs} = loodje → **load**
loadlap *zn.v ~n* {DWs} = voorwerp dat alle veerkracht mist (bv. een mes)
loadwit *zn.o* {DWs} → **loodwit**
loaf *zn.o* {DWs} → **loof**
loafvors *zn.m* {DWs} → **loofvors**
loag *zn.v* {DWs} → **loge**
loag *zn.v ~n, löagken* {DWs} → **loag.e**
Loag *en.p* {DWs} = Lage (D.)
loag.e *zn.v ~n, löagken* = laag; **der is ne loag.e snee valn** {DWs} = er is een pak sneeuw gevallen; **een de loag gevn** {DWs} = iemand een pak slaag geven
Löags *bn* {DWs} = uit|van Lage (D.); **bie n Löagsn|Loagsn poal** {DWs} = aan de grens bij Lage
loaksteen *zn.m* {DWs} = grenssteen (tussen marken); laaksteen; merksteen; markering (van steen)

loakvors *zn.m* {DWs WHD: *Uit 'loafvors'.*} → **loofvors**
loan *zn.o* {DWs} → **loon**
Loan *en.p* {DWs} = Lohne (D.)
löantuutken *zn.k* {DWs} → **loontuutken**
löapn *zn.o ~s, ~ken* {DWs} → **leupn**
löapnken *zn.k* {DWs} → **löapn**
löapns *zn.n* {DWs} → **löapn**
loatn *ww.s loatn, löat|leut, löt|lat* {=lòòtn DWs GvdV: *In betekenis 'lijken' verg. Ned. 'gelaat' (aangezicht).*} = **1.** laten (toe-); **dat löt zik good anzeen** {DWs} = ? **2.** laten (na-); inhouden; **ie mött doon wa'j nich loatn könt** {DWs} = doe maar wat je niet laten könt **3.** {DWs} lijken; er uitzien [als]; zich voordoen [als]; gelijken; **dat löt neargns noar** {DWs} = dat lijkt nergens op; **t portret löt good** {DWs} **4.** {DWs} staan (passen, er uitzien); **de rouw löt good** {DWs} = de rogge staat er goed bij
löavn *ww.z* {DWs} → **leuvn**
lobs *zn.m ~n, löbsken* {=lòps DWs} = lobbes; goedzak; sul; sukkel; **nen vromn lobs van nen hoond|keerl** {DWs}; **vromn lobs** *zn.m* {DWs} = goedzak
löcht *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **löch.t.e**
löchtinge *zn.v* {DWs} → **löchting.e**
löchtn *ww.z* {GvdV: *De derde betekenis van ALH in bron NND lijkt mij met de bijbehorende uitdrukking overgenomen uit het Hollands, omdat de umlaut van de ó normaal geen ö maar een u is.*} = **1.** lichten (bij-); licht maken; verlichten (beschijnen); schijnen (van de zon); **kaans nich zeen, dan za'k die löchtn** {DWs} **2.** weerlichten; bliksemen; flitsen (van licht); **t löcht har** {DWs} **3.** {DWs} wegjagen; **wöcht men, ik zal die löchtn!** {DWs}
loek *zn.o ~n, luuksken|luukken* {=loeek DWs} = luik; **t loek van n toornd** {DWs}
loekn *zn.n* {DWs} → **loek**
loen *zn.o* {DWs} = lemoen (van een rad)
loen *zn.o* {=loeen DWs MNe:lode=loot|spruit} = hoornpit; **de koo hef zik t hoorn ofstot, t loen blod em** {DWs}
loenn *ww.z* {DWs GvdV: *Eig. 'loern' of 'loendn'? Zie ook 'loern'.* HDu:laune=luim|stemming Fri:lúnje OYs:lünd=inborst Fra:lune=maan} = bevallen (aanstaan); zinnen; luimen
loer *zn.v ~n, luurken* {=loee.r DWs Dev:lure Hrd:lure} = doek (om pasgeborene op te leggen of in te pakken)
loerig *bb* {DWs} = **1.** lodderig; soezerig; lusteloos; **loerig oetkiekn** {DWs} = niet helder uit de ogen kijken **2.** druilerig; **loerig weer** {DWs} = druilerig weer
loern *ww.z* {DWs} = loeren
loes *zn.m luuz|luze, luusken* {=loes DWs} = luis; **luuz potn in eign kraagn** *ov* {DWs} = zichzelf benadelen; **nemt de loes is meer | nemt ne loes meer as t levn!** *gz* {DWs GvdV: *Dit is een variant op een uitdrukking die in het Nederlands en het Fries bekend is: men kan een luis niet meer benemen dan het leven (bij een arme drommel is niets te halen).* WHD vermeldt de uitdrukking verschillend bij de beide trefwoorden, en zonder vertaling. In beide gevallen is de betekenis niet direct duidelijk. Mogelijk is de uitdrukking in de loop der tijd verbasterd en werd de oorspronkelijke vorm vergeten, die misschien luidde 'nemt nin| nen loes t levn' met het oude woord 'nin' of 'nen' (geen). WHD gebruikt in beide varianten een vrouwelijk voorzetsel, net als in 'zoa kaal as ne loes' terwijl hij het woord in bron DWs mannelijk noemt. Met 'de loes' kan de luis als soort (in plaats van exemplaar) bedoeld zijn,

verg. 'bol.le' naast 'boln' en 'haze' naast 'haazn.} = ?; **zoa kaal as ne loes**
loezebos *zn.m* {DWs} → **luzebos**
loge *zn.v* = loog; sop; **ze bint al met de zöalde loag ovvergötn** *ov* {DWs} = ze zijn één pot nat
lögn *zn.v ~s* {=löqng DWs} = leugen; **hee is an de eerste lögn nich borstn** *ov* {DWs} = hij is in zijn eerste leugen niet gesmoord; hij liegt wel vaker
lögns *zn.n* {DWs} → **lögn**
lokkomotief *zn.v -motievn* {=lókk&m&tief DWs} → **lokomotief**
long *zn.v ~n, lungken* {=lóng DWs} → **long.e**
long.e *zn.v ~n, lungsken* = long; **zee hef t an de longn** {DWs} = ze heeft longtuberculose
longerach *zn.o* {DWs WHD: *Een aftreksel van 'longerach' was een middel tegen keelpijn.*} = mos (IJslands)
Lönker *bn* {=lönk&r DWs} → **Lönniker**
Lönker *en.p* {=lönk&r DWs HLB: *1280 Loenekare, 1405 Lonicker.*} → **Lönniker**
Lönniker *bn* = Lonneker; van|uit Lonneker; **de Lönker möl** {DWs}; **n Lönker bearg** {DWs}
lönning *zn.v ~n* {DWs} = leuning (van een stoel); **de lönning van nen stool | ne trap | ne brug** {DWs}
lönningn *zn.n* {DWs} → **lönning**
lönningstool *zn.m -steul, -steulken* {DWs} = leuningstoel
lood *zn.o leu, leudken* = **1.** lood (metaal); **dee jong hef load in de biln** *ov* {DWs}; **zoa zwoor as load** {DWs} = loodzwaar **2.** {DWs} lood (peil-); **de kommies döt de koo n löadken in n stert** {DWs}; **de muur steet in|oet t load** {DWs} = de muur staat wel|niet loodrecht
loof *zn.o* = loof; gebladerte; **t loaf vaalt van de böam** {DWs}
looier *zn.m ~s* {DWs} = looier
looin *ww.z* {DWs} = looien
loomp *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = lomp; ongemanierd; groot (grof en lelijk); **loompe koo** *ov* {DWs} = lomperd; onbehouwen kerel; **loompe schoo|kloomp** {DWs}; **ze neumt mie ait ne loompe koo** {DWs}
loomp *zn.v ~n* {DWs} = vod; lomp
loompngaddern *ww.z* {DWs} = langs de huizen gaan om lompen te verzamelen
loompnkeerl *zn.m ~s* {DWs} = lompenkoopman; voddenman
loompnzak *zn.m -zäk* {DWs} = lompenzak; voddenzak
Loondn *en.p* {=lóónn DWs} = Londen
loop *zn.m leup.e* {DWs} = loop (van geweer)
loop *zn.m leup.e* {DWs} = **1.** loop (beweging); gang (beweging) **2.** {DWs} ren (kippen-); loopruimte (voor dieren) **3.** loopwerk; assenstelsel (van een wagen); **nen loop raa** {DWs} = een stel wielen (van een wagen)
loopean *zn.v ~dn* {DWs} = loopeend; eend (die gewoonlijk niet zwemt)
loopn *ww.s loopn|lop, löap|leup|leep, löp|lop|lup* {=loopm DWs} = **1.** lopen (als beweging); **loopn as nen haazn** {DWs} = rennen (hard weg-); hollen (hard weg-); **loopn as nen snieder** = lopen (hard); **loopn met een** {DWs} = met iemand verkering hebben
2. stromen (van vloeistoffen); **loopnd water** {DWs} = stromend water; **loopnde wiind, stöadig weer** *gz* {DWs} = ?; **t löp der deur** = hij ijlt; hij is niet goed bij zijn verstand; hij is gek
loopschuut *zn.v* {DWs} → **loopschute**
loopvearkn *zn.o ~|~s* {DWs} = fokvarken; vazelvarken

Loor *zn.o* {DWs} ; **t Loor** *en.p* {DWs} = Laar (D.)
looz *zn.v ~n, leusken* {DWs Fra:loge Eng:lodge} → **loze**
löp *zn.m ., löpken* {DWs} = loop (afstand); **op n löp goan** {DWs} = op de loop gaan; **t was nog nen heeln löp** {DWs} = het was nog een heel eind (om te lopen)
loperei *zn.v* {DWs} → **loperiej.e**
loperiej.e *zn.v* = diarree; **hee is an de loperei** {DWs}
lork *zn.m* {DWs WHD: *Waarschijnlijk van het Duitse 'Lurch' (salamander).* Rij:lòrkn=lurken Ned:lurk=zuigdot Ned:lork=larix} = lummel; jansalie; slappe zak (scheldwoord); **doe lork!** *ur* {DWs}
los *bb* {=lòs DWs} → **lös**
lös *bb ~ser, -, ~se, ~n* {Got:laus} = **1.** open; **lös|los hoes** *zn.o* {DWs} = boerenhuis (Twents, zonder scheidingswand); hallenhuis; **n lös lief hebn** {DWs} = een goede stoelgang hebben **2.** los; rul (van zand); **nen losn vosn van ne sigaar** {DWs} = ?; **t is los weer** {DWs} = het vriest niet; het is geen vriesweer
loshoostn *ww.z* {DWs} → **löshoostn**
löshoostn *ww.z* = loshoesten; ophoesten; **lös|los könn hoostn** *ov* {DWs} = veel geld hebben om uit te kunnen geven; rijk zijn
loslievig *bb* {DWs} → **löslievig**
losmelkt *bn* {DWs GvdV: *Uit 'losmelknd'.*} = gemakkelijk de melk laten schietend (van een koe)
lossmietn *ww.s* {DWs} → **lössmietn**
lössmietn *ww.s* = **1.** opengooien (bv. van een deur) **2.** {DWs} losgooien (bv. van hooi)
Loster *bn* {=lòst&r DWs} = Lossers; van|uit Losser
Loster *en.p* {=lòst&r DWs} = Losser
lostern *ww.z* {=lóst&.rn DWs} = luisteren
losthuusken *zn.k* {=lóst-huusk&n DWs} = tuinhuisje (prieeltje) → **losthoes**
lot *zn.o ~n, lötken* {=lòt DWs} = lot (in de loterij)
lötken *zn.k* {DWs} → **lot** *zn.o*
lotn *ww.z* {DWs} = loten (kansspel); **lotn veur de soldoatn** {DWs}
lotn *zn.n* {DWs} → **lot** *zn.o*
lotsbreev *zn.n* {DWs} = lotingpapieren (arch.); **noar de lotsbreev bin 'k .. joor**
lotterei *zn.v* {DWs} → **lotteriej.e**
lovn *ww.z* {=lòwn DWs WHD: *Wordt verdrongen door 'belovn'.*} → **loavn**
lubn *ww.z* {Fri:lobje} = **1.** castreren (van een paard, arch.); lubben **2.** {DWs} snijden; **de hoor lupn** {DWs} = het haar knippen
luchtig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = luchtig; koel (buiten); **wie goat in hoes, t wordt boetn te luchtig** {DWs}
luchtschommel *zn.v ~s* {DWs} = luchtschommel (kermisattractie)
lui *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=löj DWs} = lui; sloom; moe; slaperig; **t luie zweet brek em oet** {DWs} = ?
luis *zn* {DWs} → **leus** *zn.v*
luis *zn.o* {DWs} → **leus** *zn.o*
luisbloom *zn.v ~n* {=löjsbloom DWs} → **leusbloom**
luk *vn.o* {DWs GvdV: *Verb. van 'luttik'?* Fri:lyts=klein WMu:luk MNe:luttic Ned:luttel=gering Ned:luik} = wat (een beetje); iets; een weinig; enigszins; **goat luk en spöln** *ur* {DWs} = ga

toch spelen; **mooi luk met** {DWs} = mooi wat worstvlees
luk *zn.o* {DWs HLB: *Nooit in Goor.* NDu:luttik} = beetje; weinig; **doo mie n luk water** {DWs} = geef me wat water
lukn *ww.z lukt|lukked, lukn|lukde* {DWs} = lukken; gelukken
lungken *zn.k* {DWs} → **long.e**
lupn *ww.z* {DWs WHD: *Bijna in onbruik geraakt. Van 'lubben' (snijden).*} → **lubn**
lusefers *zn ~n* {=luus&fes DWs} → **luzefers** *zn.m*
lusefersdeusken *zn.k* {=luus&fes-deusk&n DWs} = lucifersdoosje
lusefersn *zn.n* {=luus&fesn DWs} → **lusefers**
luseferspinken *zn.k* {=luus&fes-pink&n DWs} = lucifershoutje; lucifer
lustn *ww.z* {=lusn DWs WHD: *Verdringt 'mögn'.*} = lusten
Lut *zn.v* ; **De Lut** *en.p* {DWs} = De Lutte
lutke *bn* {DWs GvdV: *Van 'luttik'=klein|weinig.* WHD: *Bijna in onbruik geraakt.* Fri:lyts=klein Eng:little=klein} = klein; **n lutke kaamp** {DWs}; **n lutke vinger** {DWs} = de pink; **t lutke veanster** {DWs} = het bovenste torenluikje (in Denekamp)
Lutter *bn* {DWs} = Lutter; van|uit De Lutte; **n Lutter beestken** *ov* {DWs GvdV: *Verg. 'lutke'.*} = een ouderwets mager koetje
luudn *ww.s lod|luud|lud, lodde|lodn|luudn, lod* {=luen DWs} = luiden (klinken)
luukken *zn.k* {DWs} → **loek**
luuns *bb* = gluiperig; vals (van een hond); onbetrouwbaar; stiekem (erg neg.); **nen luunsn hoond** {DWs} = een gluiperd; een smiecht; een stiekemerd (erg); een valsaard; **t is ait nen luunschen keerl west** {DWs}
luunsch *bb* {DWs} → **luuns**
luusken *zn.k* {DWs} → **loes**
luuz *zn.n* {=luez DWs} → **loes**

M

maag *zn.v meag|~n, ~ken|~sken* {DWs ASa:magu} = maag; **hee hef t rouw oet de maag** *ov* {DWs} = hij eet overdadig; **t in de maag|mage hebn** {DWs} = maagpijn hebben
maagd *zn.v meagde|mägde|maagde|maagdn, meagdken* {=maagt|maait DWs Got:magaths} = **1.** maagd **2.** {DWs} dienstmeisje; meid (dienst-); **met mei krie'w ne neie maagd** {DWs}
maagn *zn.n* {DWs} → **maag**
maaksmoal *zn.n* {DWs} → **maaksmoal** *zn.o*
maaksmoal *zn.o ~* {DWs WHD: *Verouderd.*} = huwelijksovereenkomst (en -feest); bijeenkomst (ter gelegenheid van huwelijk)
maaksmoalsbreef *zn.m -breev* {DWs WHD: *Verouderd.*} = huwelijkscontract
maalmöl *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = korenmolen
maalzaand *zn.o* {DWs} = zand (mul); **de peer hadn weark genoog um te trekn in dat maalzaand** {DWs}
maanbreefken *zn.k* {DWs} = aanmaning (schriftelijk); maanbriefje
Maander *en.p* {DWs NN: *Van 'manheri'.* Eng:menhir} = Mander
Maanderven *en.p* {=maan&r-ven} = Manderveen; **t Maanderven** *en.p* {DWs} =

Manderveen
Maanderven *zn.o* {=maan&r-ven} = Manderveen; **t Maanderven** *en.p* {DWs} = Manderveen
maank *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = mank; **dat wicht löp maank** {DWs}
maanleu *zn.n* {DWs} → **manleu** *zn.n*
maanleuboks *zn.v ~n* {DWs} → **manleuboks.e**
maanleuster *zn.v -stedn* {DWs} = mannenplaats (in de kerk)
maann *ww.z* {DWs} = aanmanen; manen
maann *zn.n* = manen (van een paard); **de moann van n peerd** {DWs} → **maan** (nekhaar)
maans *bb* {DWs} → **mans**
maantel *zn.v ~s, meantelken* {DWs} = mantel (-jas)
maantels *zn.n* {DWs} → **maantel** *zn.v*
maark *zn.o ~n, märktken* {=maaRk DWs} = markt; marktplaats; **noar|op t maark**; **t Oldnzelsche|Eanscheder maark** {DWs}
maarke *zn.v maarkn* {=maaRk& DWs ASa:mark=grenspaal} = marke; bezit (gemeenschappelijk, van gewaarde boeren in een boerschap); gebied (waarbinnen een aantal markegenoten hun recht uitoefenen); district (onder markebestuur)
Maarkel *en.p* {DWs} = Markelo
maarkn *zn.n* {DWs} → **maarke**
maarkngroond *zn.v* {DWs} = markegrond
maarktn *zn.n* {DWs} → **maark** (markt)
macht *zn.v* {DWs} → **mach.t**
mach.t *zn.v* = **1.** macht **2.** kracht (spier-); **gin macht hebn** {DWs} = weinig lichamelijke kracht hebben; **macht in de aarm hebn** {DWs}; **t was mie oet de macht** {DWs} = het ging boven mijn kracht
mad *zn.o* {DWs NN: *Neutrale bijvorm van 'made'.*} = mad; te maaien veld; **een op t mad komn** {DWs Fri:ien oer it mêd komme} = iemand aanvallen (onverwacht)
mägde *zn.n* {DWs} → **maagd**
maggerien *zn.v* {DWs} = margarine
mais *zn.m* {DWs} = maïs
maiskeurn *zn.n* {DWs} → **maiskoorn**
maiskoorn *zn.m -keurn.e* {DWs} = maiskorrel
maisplaant *zn.v ~n* {DWs} = maisplant
maizena *zn.v* {DWs} = maizena
maklik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **makkelik**
mammastoet *zn.v* {DWs} = krentenwegge (hum.)
man *zn.m ~leu|~s|keerls, männeken|mänken|meanken* {DWs LHB: *Door begin-m klinkt 'nen man' als 'ne man'.* ASa:man|mann} = man (echtgenoot of gerespecteerd); echtgenoot; **de|dee ene man bungelt der bie an** {DWs}; **kröppel en lam, en nog ginn man** *gz* {DWs}
maneer *zn.v ~n* {=m&nii.r !neer DWs GvdV: *Spelling in bron THk en bron DLL als 'manneer' suggereert klemtoon op eerste lettergreep.*} = manier; wijze (manier, melodie); **is dat ne maneer van doon!** {DWs}
mangel *zn.n* {DWs} → **mangel** (biet)
mangel *zn.v ~* {DWs} = biet; mangelwortel
mangel *zn.v ~s* {DWs} = mangel (wringer)

mangelkeurn *zn.n* {DWs} = bietenkorrels; mangelwortelzaad
mangels *zn.n* {DWs} → **mangel** (wringer)
mangelwortel *zn.v ~* {DWs} = suikerbiet; mangelwortel
mangs *bw* {DWs GvdV: *Uit Oudsaksisch 'manag' (menig), verg. Gotisch 'managS', of eig. 'manniges' uit 'mannig eens' (menigmaal)? Verg. 'manges', 'mange' en 'menge'.* Got:managS=menig ASa:gemang=tussen Eng:amongst=tussen} = soms (wel eens); zo nu en dan; **mangs wa|wal, aait|ait nich** {DWs} = soms maar lang niet altijd; af en toe (maar meestal niet); dat hangt ervan af
mankeern *ww.z* = mankeren; ontbreken; missen; **dan mankeert t an n striekstok en dan an de viool** *ov* {DWs} = het ligt nooit hem zelf
mänken *zn.k* {DWs} → **man**
männig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = mannelijk (van vrouw)
mans *bb* = mans; groot (stevig); **heel wat maans wedn** {DWs}
Marei *en.m* {=m&rej DWs} → **Marieje**
Maria-Hemmelvoort *zn.m* {DWs} = Maria-Hemelvaart (15 augustus)
mark *zn.m ~n* {=maRk DWs} = mark (laatste Duitse munteenheid, 100 pfennig); **Pruusche markn** {DWs} = Duitse marken
markloaw *zn.v ~n* {=mar-klòòw !mar DWs GvdV: *Oorspr. naar Middeleeuws personage uit 'Salomo en Marcolf'.* WMu:markolle Win:markolver Vri:maaiklover MNe:marcolf HDu:markolf} = gaai (vlaamse)
marklouw *zn.v ~n, marklöwken* {=mar-klòw !mar DWs GvdV: *Verb. van 'markloaw'.*} → **markloaw**
marklouwnnust *zn.o* {DWs} → **markloawnnust**
markn *zn.n* {DWs} → **mark** *zn.m*
märktken *zn.k* {DWs} → **maark** (markt)
marmotjen *zn.k* {!mot DWs} → **barmotjen**
marsepein *zn.o* {=mass&pejn DWs} = marsepein
marsesee *zn.v ~s* {=mass&see DWs} = marechaussee
masienist *zn.m ~n* {=massienist DWs} = machinist
masienngoorn *zn.o* {DWs} → **masienngoarn**
masse *zn.v ~'s* {DWs} = massa (grote hoeveelheid); **ne masse leu** {DWs} = veel mensen
mat *zn.v ~n, mätken* {DWs} = mat (vloer-)
mätken *zn.k* {DWs} → **mat**
matn *zn.n* {DWs} → **mat**
meagken *zn.k* {DWs} → **maag**
meaimasien *zn.v ~n* {=mèèjm&sieen DWs} = maaimachine
meain *ww.z* {=mèèjn DWs} = maaien; **grös|rogge|rouw meain** {DWs} = gras|rogge maaien; **met de been meain** {DWs} = lopen (met de benen langs elkaar slaand)
meal *zn.v ~dn* {DWs} → **meal.d.e**
mealdn *zn.n* {=mèèln DWs} → **meal.d.e**
meansche *zn.o ~n* {DWs} → **means.ke** *zn.o*
meanschen *zn.n* {DWs} → **meansche** *zn.o*
meanschenkiinder *ur* {DWs} = mensenkinderen
means.ke *zn.o ., meansken* = **1.** mens (als soort); **good weer, veur meanschen, vee en boern** {DWs} **2.** vrouw (wat ouder); **t jonge meansche** {DWs} = de jonge vrouw (in huis); **t**

oolde meansche {DWs} = de oude vrouw (in huis)
meantelken *zn.k* {DWs} → **maantel** *zn.v*
mearg *zn.o* {=mèèrg DWs} → **maark** *zn.o* (merg)
meargpiep *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **maarkpiep**
meark *zn* {DWs GvdV: *Verg. 'gele merk' en 'witte merk' in bron WNT.*} = merk (soort plant)
mecienn *zn.n* {=m&sienn DWs} → **mecien**
meciensflesken *zn.k* {=m&siens-flesk&.n DWs} = medicijnflesje
medallie *zn.v ~s, ~ken* {=m&dallie !dal DWs} = medaille
medallieken *zn.k* {=m&dalliek&n !dal DWs} → **medallie**
medallies *zn.n* {=m&dallies !dal DWs} → **medallie**
meeldnspier *zn.o* {DWs} → **mealdnspier**
meer *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **mere** (merrie)
meerpoep *zn.v ~n* {DWs GvdV: *Eig. 'meerpoet.e' (meerval)?*} = puitaal
meert *zn.m* {DWs HLB: *Door umlaut uit 'maart'.*} = maart
meertnbuin *zn.n* {DWs} = maartse buien
meertngeetlink *zn.m* {DWs} = merel (vroeg in maart zingend)
meertnsnee *zn.m* {DWs} = maartse sneeuw; **meertnsnee is good veur zere oagn** *gz* {DWs}
meester *zn.m ~s* {DWs HLB: *Als vanouds in Usselo en Lonneker.*} → **meister**
meester *zn.v* {DWs GvdV: *Vr. als soort?*} → **meister**
meestershoes *zn.o -huuz, -huusken* {DWs} → **meistershoes**
meet *zn.o* {DWs} = streep (bij het 'pearksmietn')
meeuw *zn.v ~n* {DWs GvdV: *WHD suggereert met 'meew' mogelijk een andere uitspraak dan het Nederlands.*} = meeuw
meez *zn.v ~n, meesken* {DWs} → **meze**
mei *zn.m* {=mej GvdV: *Niet duidelijk is of 'mei' naast een mannelijke, ook in een vrouwelijke variant vookomt, of dat 'de' en 'oalde|oolde' het woord in een uitdrukking een algemeen karakter geven.*} = voorjaar; lente; mei (maand); **as oolde mei zik nog nen haazn | ne kreai in de rog verschoeln kan, dan kan ze nog good wordn** *gz* {DWs}; **in de mei as alle vöggel eier legt** {DWs}; **oolde mei** {DWs} = 12 mei (eerste meidag oude stijl)
mei *zn.v ~n, ~ken* {=mej DWs} = hooiland (langs een beek); **de Böaniger|Schiphörst-|Opnkötter|Voalter mein** {DWs}; **de Doarper mein** {DWs} = de Denekamper hooilanden (langs de Gele Beek)
mei-oavnd *zn.m* {DWs} = lenteavond; voorjaarsavond; **mei-oavnd, dan mö'j mei-oavndn potn** {DWs}
meibleumken *zn.k* {DWs} = madeliefje; bellis (perrennis) → **meibloom**
meihuusken *zn.k* {DWs} = tuinhuisje (prieeltje)
meikersn *zn.n* {DWs} = meikersen
meimaark *zn.o* {DWs} = meimarkt; jaarmarkt (in Nordhorn, D.)
mein *zn.n* {=mejn DWs} → **mei** *zn.v* (hooiland)
meinhöai *zn.o* {DWs} = hooi (van slechte kwaliteit uit de laaggelegen weiden, vol zeggen)
meister *zn.m ~s, ~ken* {MTw:meister} = meester (school-); onderwijzer; **meester, meester klap veur t gat, slöt de kiinder al te hard, al te har is oongezoond, meester, meester, stroonthoond** {DWs}; **ne strenge meester** {DWs} = een strenge meester (als soort)
meistern *ww.z* {DWs WHD: *Bijna in onbruik geraakt.* GvdV: *Verg. 'doodmeistern'.*} = meesteren (..); dokteren; behandelen (geneeskundig)

mekaa *vn.w* {DWs} → **mekaar**
mekaar *vn.w* {=m&kaa.r} = elkaar; **de jongs houwt zik mekaa** {DWs} = de jongens slaan elkaar
mel *zn.o* {DWs} = meel
mel *zn.v* {DWs} → **meal.d.e**
melbloom *zn.v* {DWs} = duizendblad; achillea (millefolium)
melbuul *zn.m ~n* = **1.** meelzak **2.** inwoner van Borne (bijnaam); **nen Boornschen melbuul** {DWs}
melk *bw* = melkgevend (van koeien, schapen en geiten); **melk wordn** *ww.z* {DWs} = kalven; lammeren; **de koo | n sik wordt melk** {DWs}
melk *zn.v* {=melk|mell&k DWs OSa:miluk Eng:milk Noo:melk HDu:milch IEu:melg=strijken|wrijven} = **1.** melk; **dat is alle melk wat e gef** *ov* {DWs} = dat is alles wat hij bijdraagt; dat is het enige voordeel dat je van hem hebt **2.** {DWs} melkpap; pap (van melk gekookt, vaak met brood erin gebrokkeld)
melkboer *zn.m* {DWs} = **1.** melkboer; melkventer **2.** {DWs} boer (met een melkrit voor de zuivelfabriek)
melkbus *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **melkbus.se**
melkkamer *zn.v ~s, -keamerken* {DWs} = melkkamer
melkoader *zn.v ~s* {DWs} = melkader (bij een melkkoe)
melkstool *zn.m -steul.e, -steulken* {DWs} = melkkruk (met drie poten); melkschamel
melkveanter *zn.m* {DWs} = melkventer
melkveurn *ww.z* {DWs} = de melk naar de fabriek brengen; transporteren (van melk)
melkvuur *zn.o* {DWs} = melkvuur (koeienziekte)
melmöpken *zn.k* {DWs} → **melmop**
meltoetn *zn.m ~s* {DWs} = meelzak (van papier)
melzak *zn.m -zäk, -zäkken|-zäksken* {DWs} = meelzak (groot)
men *bw* {=mèn DWs ASa:man Zwe:men} → **mer**
meneer *zn.m* {DWs} = meneer; mijnheer
Mennie *en.m* {DWs} = ?
mennig *vn.o* {=menn&g|mennig DWs ASa:manag} = menig
mennigeen *vn.o* {DWs} = menigeen; verscheidene mensen (afzonderlijk gedacht); **mennigeen zol der ziene vinger noa likn** {DWs}
mennigstn *zn.m* {=menn&gsn DWs GvdV: *In Deventer 'wat veur mennigstn' of 'den hoemennigstn he'we vandage' (de hoeveelste is het vandaag).*} = dag van de maand (nummer); **wat van n mennigstn he'w?** {DWs}
mes *zn.m* {DWs} → **mes.t**
mes *zn.n* {DWs} → **mes** *zn.o*
mes *zn.o ~.se, ~ken* {DWs MND:mest} = mes; **dat mes snid van twee kaantn** *ov* {DWs} = ?
mesester *zn.o* {DWs} → **mesjester**
mesjester *zn.o* {DWs} = manchester (stof); katoenfluweel (uit Manchester); tinneroy
mesjester.n *bn* = manchester; katoenfluwelen; **ne mesestersche boks** {DWs}
mesjestersch *bn* {DWs} → **mesjester.n**
mesken *zn.k* {DWs} → **mes** *zn.o*
mesommes *zn.n* {DWs} = geld (in markttaal)
messe *zn.n* {DWs} → **mes** *zn.o*

messeler *zn.m ~s* {DWs} = metselaar
messeln *ww.z* {DWs} = metselen
mest *zn.m* {DWs} → **mes.t**
mestmoal *zn.o* {DWs} = feest (waarbij de gasten een voer mest meebrengen)
mestnat *bb -, -, ~te, ~n* {=mesnat DWs} = kletsnat; erg nat
mestvoalt *zn.m -vöalt* {=mes-fòòlt DWs} → **mestvaalt**
mestvöalt *zn.n* {=mes-föölt DWs} → **mestvoalt**
mestvoark *zn.v* {=mes-fòòrk DWs} = mestvork
mestwaag *zn.v -waagns* {=mes-waag|mest-waag DWs} = mestkar (arch.)
met *bw* {DWs Dev:met|mee} = mee; mede; **ik goa met die met** {DWs} = ik ga met je mee
met *vz* {DWs OSa:mid|midi|mith|mit|met} = met; inclusief; **kloor met sokker** {DWs} = klare jenever met suiker
met *zn.o* = worstvlees (van varken); gehakt varkensvlees; vlees (rood slacht-); **dat vearkn, door he'w mooi luk met van had** {DWs}
met *zn.v* {DWs} → **met** *zn.o*
metermoat *zn.v* {DWs} = metermaat (verdeling in 100 cm); centimeterverdeling
metn *ww.s mötn|metn, möt|mat|metn, met* {DWs} = meten
mets *zn.m ~n* {DWs} = voetbalwedstrijd; match (voetbal-)
metsn *zn.n* {DWs} → **mets**
metterdoad *bw* {=mett&dòòt DWs} = inderdaad; metterdaad
mettodn *ww.z* {DWs} = meezeulen; meetorsen; meeslepen
metvaller *zn.m ~s* {DWs} = meevaller
metvaln *ww.s* {DWs} = meevallen; de verwachting overtreffen
metwors *zn.m* {=met-wòs} → **metwors.t** *zn.m*
metworst *zn.m* {=met-wòst DWs} → **metwors.t** *zn.m*
metwors.t *zn.m -wörste* {=met-wòs.t} = metworst (als ding); **met nen metwors noar ne zie|zieg spek smietn** {DWs} = een spierinkje uitwerpen om een kabeljauw te vangen
metzin *bw* {=metsin DWs} = op den duur; na verloop van tijd; langzamerhand; mettertijd
meuge *zn.v* {.WNT: *Een oudere vorm van 'heug' is 'heuge'.* GvdV: *De woorden 'heuge' en 'meuge' duiden op resp. de geestelijke en de lichamelijke kant (in de maag) van het trek hebben'.* Ned:tegen heug en meug=met tegenzin} = zin in eten (in comb. met 'heuge'); eetlust (in comb. met 'heuge'); trek (in comb. met 'heuge'); **ieder ziene mög, zea de boer, en hee at viegn veur n dörst** *zs* {DWs}
meui *zn.v ~s* {DWs} → **meui.e**
meuin *ww.z* = spijten; verdrietig maken; **dat möait mie zoa** {DWs} = daar heb ik verdriet van; dat gaat mij na aan het hart
meuis *zn.n* {DWs} → **meui.e**
meùlder *zn.m* {DWs} → **mölder**
meùnd *zn.n* {DWs} → **moond** *zn.m*
Meunster *en.p* = Münster (D.); **n kiind Meùnster wiezn** *ov* {DWs} = een kind optillen (met de platte handen tegen het hoofd)
Meùnster *en.p* {DWs} → **Meunster**
Meùnsterlaand *en.l* {DWs} → **Meunsterlaand**
meur *zn.m ~s* {DWs} → **meur.e**
meurken *zn.k* {DWs} → **moor** (moer)

meurs *zn.n* {DWs} → **meur** *zn.m*
meutn *ww mot|meut, meute, mot|meut* {DWs Gro:muiten OYs:môt=tegen} = tegenhouden (staande houden); weren; stoppen; afweren; beletten; **t peerd meutn, dat op n löp is** *id* {DWs}
middaag *zn.n* {DWs} → **middag**
middag *ur* {DWs} = goedenmiddag
middag *zn.m ~e|middaag* {DWs} = middag (rond twaalf uur); **op n middag|mirrag** {DWs} = na de middag
middageten *zn.o* {DWs} = middageten; lunch
middagklok *zn.v* {DWs} = kleine klok van Denekamp
middagluudn *ww.s* {DWs} = het angelusklokje kleppen (om twaalf uur); middagluiden
middagstukken *zn.k* {DWs} = bouwland (voor 1810 gebruikt door de koster van Denekamp als gedeeltelijke beloning voor het middagluiden)
middelpad *zn.o* {DWs} = middenpad (van een tuin)
middelvinger *zn.m ~s* {DWs} = middelvinger
middelvoor *zn.v ~n* {DWs} = middenvoor (..)
midvastn *zn* {DWs} = midvasten (zondag laetare)
mieg *zn.v* {DWs} → **miege**
miegeamp *zn.v ~n* {DWs} → **miegeamp.e**
miegeampnnust *zn.o ~.e* {DWs} = mierenhoop
miegn *ww.s megn|meegn, meeg, mig* {=mieeqng DWs WHD: *Algemeen gezegd van dieren, ook van mensen, maar wordt meer en meer als ruw aangevoeld en door 'pisn' vervangen.* GvdV: *Op zijn beurt in de tweede helft van de 20e eeuw vervangen door 'plasn'.* Fri:mige OSa:migan Lat:mingere} = pissen (ruw.); urineren (ruw.); zeiken; stromen (overvloedig, ruw.); regenen (druilerig, ruw.)
mien *zn.v mienn, mienken* {=mieen} = gebaar (verbeeldend); grimas; **mienn maakn** {DWs}
mienn *zn.n* {=mieenn DWs} → **mien** (gebaar)
mier *zn.v* {DWs} → **mier.e**
mier.e *zn.v* = sterremuur (onkruid); stellaria (media); **breng dee mier.e is noar de hoonder** {DWs}
mildnste *zn.o* {=milnst& DWs} = middelste (deel); **t mildnste en de beide ean** {DWs} = alles (van iets)
miltvuur *zn.o* {DWs} = miltvuur (veeziekte)
min *bb meender, minst|meenst, ~ne, ~n* {DWs} = **1.** min (klein); pieterig; nietig; klein; **minne leu** {DWs} = kleine armoedige mensen; **n min kiind** {DWs} = ? **2.** {DWs} min (laag); slecht; gemeen; lafhartig
min *zn.v* {DWs} → **min.ne**
mirreweenter *zn.o* {Eng:midsummer=25 juni} = midwinter; eerste kerstdag (25 december); kerstmis; **nen kooldn mirwiinter** {DWs}
mirreweenterhoorn *zn.m -heurn.e* = midwinterhoorn; **van n Adveant tut Dreekönnigen bloast ze op n mirwiintershoorn** {DWs}
mirwiinter *zn.m* {DWs} → **mirreweenter**
mirwiintershoorn *zn.m* → **mirreweenterhoorn**
mis *bb -, -, ~se, ~n* {DWs} = fout; mis; verkeerd
mis *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **mis.se**

misdener *zn.m ~s* {DWs} → **misndeender**
misn *zn.m* ~ {DWs} = miskraam
mispel *zn.m* ~|*~n*|*~s* = mispel (vrucht)
mispelbos *zn.m* {DWs} = mispelstruik
missloan *ww.s* {DWs} = misslaan; **de plaank missloan** *ov* {DWs} = de bal|plank misslaan
möain *ww.z* {DWs} → **meuin**
möait *zn.v* {DWs} → **meuite**
moal *zn.o möal.e, möalken* {DWs} = **1.** maal (gelegenheid); keer (maal); **op n moal** {DWs} = op een keer **2.** maal (hoeveelheid); **n moal tuffel** {DWs}; **n möalken sload** {DWs}
möal *zn.n* {DWs} → **moal** *zn.o*
moan *zn.v* {DWs} → **moan.e** (hemellichaam)
moanbloom *zn.v ~n* {DWs} → **moannbloom**
moand *zn.v ~n, möandken* {DWs} = maand; **de moandn zint um** = de negen maanden draagtijd is voorbij (van een koe)
moandaag *zn.n* {DWs} → **moandag**
moandag *zn.m ~e*|*-daag* {DWs} = maandag
moandagsmoan *zn.v* {DWs} = nieuwe maan op maandag; **[ne] moandagsmoan.e gef [aait] slecht weer** *gz* {DWs}
moandagszeekte *zn.v* {DWs} = maandagziekte (paardenziekte); spierbevangenheid (paardenziekte); azoturie (paardenziekte); peenberoerte (paardenziekte); lendevuur (paardenziekte); tying up (paardenziekte)
moandn *zn.n* {=mòònn DWs} → **moand** *zn.v*
moan.e *zn.v ~n, möanken* = maan (hemellichaam); **as de moan lig in de rug, dan löp t water ovver de brug** {DWs}; **loop noar de moan en steern plukn** *ur* {DWs} = loop naar de maan (verwensing); **nieje|ni-je|neie moan** {DWs} = nieuwe maan; **t is lechte moan.e** {DWs} = het is heldere maan (aan wolkenloze hemel); **volle moan** {DWs} = volle maan
moanklips *zn.v ~n* {DWs WHD: *Wordt verdrongen door 'moansverduustering'.*} = maansverduistering
moann *zn.n* {DWs} → **moan.e** (nekhaar)
moansverduustering *zn.v* {DWs WHD: *Verdringt 'moanklips'.*} = maansverduistering
moat *zn.v ~n* {DWs} → **moat.e** (maat)
moat *zn.v ~n*|*möa, möatken* {DWs} → **moat.e** (weide)
moat.e *zn.v ~n, möatken* = **1.** maat (afmeting, muziek); maximum (aantal); **als met moat, zea de snieder, en hee höw t wief met de el** *zs* {DWs}; **goo moat gevn** {DWs} **2.** {DWs} meetwerktuig
moat.e *zn.v ~n*|*möa*|*mean, möatken* {ALH: *Een made was vroeger wat verderaf gelegen grasland om te maaien, niet om de koeien er te laten weiden.*} = hooiland (laaggelegen of omwald); made (hooiland); **de beest loopt in de moat** {DWs}; **der zit good grös in de moat** {DWs}
mode *zn.v* {=mood& DWs} = mode; **oet de mode komn** {DWs} = uit de mode raken
Modergodsdag *zn.m* {DWs} = Maria-Hemelvaart (speciaal)
Modergodsdagbeeldken *zn.k* {DWs} = Mariabeeldje; ?
moders *zn.n* {=mood&rs DWs} → **moor** (moeder)
moelbaand *zn.m -beande, -beandken* {DWs} = **1.** muilband (van een hond) **2.** {DWs} naafband (ijzeren hoepeltje om de uiteinden van de naaf van een wiel)

moes *zn.m muuz|muze|moeze, muusken* {=moes DWs LHB: *Door begin-m klinkt 'nen moes' als 'ne moes'.*} = muis (dier)
moesvaal *bb -, -, moesvale, ~n* {DWs} = muisvaal; **ne moesvale koo** {DWs}
moezkat *zn.v ~n, -kätken* {DWs} = kat (die goed muizen vangt)
moezngaat *zn.n* {DWs} → **moezngat**
moezngat *zn.o -geate|-geater|-gaat, -geatjen* {DWs} = muizengat
moezngeatken *zn.k* {DWs} → **moezngat**
moeznköttel *zn.m ~, ~ken* {DWs} = muizenkeutel
moeznnust *zn.o ~e* {DWs} → **moeznnus.t**
moezntarwe *zn.v* {DWs} = muizentarwe
moeznval *zn.m -väl, -välken* {DWs} = muizenval
moeznväl *zn.n* {DWs} → **moeznval**
moeznvälken *zn.k* {DWs} → **moeznval**
mof *zn.v ~n* {=móf DWs} → **mof** *zn.m*
Mof *zn.v ~n* {=móf DWs GvdV: *Hoogduits 'Muffe' betekent behalve mof en afsluitring ook kringspier. Vandaar ook 'Muffensausen' (winden, het in de broek doen van angst).* HDu:muffe=mof|sluitring|kringspier|kut} = Mof (Duitser, neg.); **Pruusche Mof stinkt as e stof** *gz* {DWs}
mög *zn.v* {DWs} → **meuge**
mögn *ww.s mögd|möwd|moch.t, moch|meug, mag* {DWs ASa:mugan} = **1.** mogen **2.** {DWs} lusten
moin *ur* {=mójn DWs HvdB: *Komt als groet ook voor in Oost-Friesland, Bremen, Hamburg en Sleeswijk-Holstein. Oorspr. heilwens verworden tot groet.* GvdV: *Oorspr. van 'mooin tied' (aangename tijd) of 'mooin dag'?*} = dag (als welkomstgroet); goedendag; hallo
möl *zn.v ~n* {DWs} → **möl.le**
mölder *zn.m ~s* = molenaar; **mulder maal mie mooi mel, mien moor mot mornmiddag mengn** *gz* {DWs WHD: *Om vlug te zeggen.* GvdV: *Gezegde van tien woorden die met een m beginnen.*}
möldnspier *zn.o ~s* {=mölnspier DWs} → **mealdnspier**
möl.le *zn.v ~n, ~ken* = molen; **de Neie Möl** *en.h* {DWs} = de molen van Derkman (Denekamp); **de Oolde Möl** *en.h* {DWs} = de molen van Borgeling (Denekamp)
mölnas *zn.v* {=möln-as DWs} = molenas; **ne eek, zoa dik as ne mölnas** {DWs}
mölnkolk *zn.m* {DWs} = molenkolk (bij een watermolen)
mölnroa *zn.v ~dn* {DWs} → **mölnroo**
mölnroo *zn.v ~dn* {DWs} = molenroede (voor een wiek)
mölnsteen *zn.m -stene|-steen* {DWs} = molensteen; **glöainig|heet iezer en mölnsteen mö'j lign loatn** *gz* {DWs}
mölnvlöggel *zn.m ~* {DWs} = molenwiek
molstering *zn.v* {=mólst&ring DWs} = monstering; keuring
molstern *ww.z* {=mólst&.rn DWs} = **1.** monsteren; **mo'k molstern of he'j geeld?** {DWs WHD: *De molenaar nam voor het malen van koren in plaats van geld 1/32 deel van het maalgoed.*} **2.** keuren (van bv. paarden); laten voordraven; **de peer wordt molsterd** {DWs} = de paarden worden gekeurd
mön *zn.v ~n* {DWs} → **mun**
mood *zn.m* {DWs} = moed (levens-); **hee krig weer mood** {DWs}

moodveer *zn.v* = moedveer (..); staartveer (van een haan); hoedveer; **de moodvearn hangn loatn | loatn hangn** *ov* {DWs} = de moed opgeven; neerslachtig zijn; depressief zijn
moodveern *zn.n* {DWs} → **moodveer**
mooi *bb meuier|~er|muier, meuist|~st|muist, ~e, ~n* {DWs} = mooi; fijn; leuk; prettig; aardig; aangenaam (van het weer)
mooiïgheid *zn.v* {DWs} = [het] mooi zijn; mooiheid; schoonheid (pracht)
moolt *zn* {DWs WHD: *De 'Moolthof' (Molthof) is een boerderij in De Lutte.*} → **mout**
moond *zn.m meunde, meundeken|meùndeken|mundken* {DWs} = mond
moond-en-kloazeer *zn.o* {DWs} → **moond-en-klauwzeert**
moondöargel *zn.o ~s, ~ken* {=móónd-öög&l DWs} → **moondörgel**
moor *bb ~der, ~st, more, ~n* {DWs} = murw
moor *zn.v ~n, meurken* {DWs} = moer (schroef-)
moor *zn.v meurs|moors|moders, meurken* {=moo-r|móó.r DWs HLB: *Van oudsher zonder e-uitgang.* HLB: *De uitspraak 'móó-a' wordt als ruw ervaren in de stad, bij jonge boeren en vooral boerinnen omdat het woord aan dieren doet denken. Aanspreekvorm 'moor' is gebruikelijker. (1938).* WHD: *Ontstaan uit 'moder', uitgesproken met lange open oo, niet beïnvloed door de r.*} = **1.** moeder (gebruikelijk op het platteland) **2.** {DWs} moer (bijenkoningin); **twee moors** {DWs} = twee bijenkoninginnen
moordop *zn.m -döp* {DWs} = moerdop; koninginnecel (bijen-)
mooreur *zn.o ~s* {DWs WHD: *Wie een 'mooreur' vindt, steekt hem voor de pet als gelukbrenger.*} = aar (dubbele rogge-)
mooreurs *zn.n* {DWs} → **mooreur**
moorn *zn.n* {DWs} → **moor** (moer)
moors *zn.n* {DWs} → **moor** (moeder)
moos *zn.m ., meusken* = boerenkool; **hee is door in t moos** {DWs} = hij is daar in de kost
moos *zn.o ., meusken* {DWs} = geld (hum.) → **moos** *zn.m*
moosplaant *zn.v ~n* {DWs} = boerenkoolplant; **moosplaantn zetn** {DWs}
moosstroonk *zn.m -streùnk* {DWs} = boerenkoolstronk
mop *zn.v ~n, möpken* {=mòp DWs} → **mop.pe**
Möpn *en.p* {DWs} = Meppen (D.)
mop.pe *zn.v ~n, möpken* {=mòp.p&} = koek (als ding); **Beantemer mopn** *zn.n* {DWs} = ?; **Hardnbearger [mopn]** *zn.n* {DWs} = harde koekjes
Möppel *en.p* {DWs} = Meppel
Möppeler *bn* {DWs} = Meppeler; van|uit Meppel
mops *zn.m ~n* {=mòps DWs} = mopshond
mor *zn.v* {=mòr DWs} = koffiedik → **mor.re**
morn *zn.m ~s, ~tjen* {=mònn DWs ETGN: *Het zn. 'morn' voor 'morgen' komt in het Twents alleen voor in samenstellingen als 'moandagmorn'. Het voorbeeld 'van n vroggen morn tot n loatn oavnd' komt uit het Ned.* GvdV: *De notities van ETGN lijken mij niet onderbouwd. Een vergelijkbaar woord voor 'morgen' komt in alle omringende (streek)talen voor en is dus veel ouder dan het Nederlands.* GvdV: *Dit is één van de weinige woorden waarbij WHD in zijn bron DWs van aangeeft dat de uitgang wordt 'ingeslikt'. Blijkbaar is dit proces in Denekamp laat op gang gekomen.* Fri:moarne Eng:morning HDu:morgen} = morgen (ochtend, meestal niet zelfst. gebruikt)
morns *bw* {=mòns} ; **'s morns** *bw* {=smòns DWs} = 's morgens; 's ochtends

morns *zn.n* {=mònns DWs} → **morn**
mor.re *zn.v* {=mór.r&|mòr.r&} = bagger (voor turf); modder (op de weg); prut; slijk; slik; drek; **mor oet n graavn** {DWs}
mörs *zn.m ~ken* {DWs} → **mörs** *zn.o*
mörs *zn.o ~ken* {=mös .H45: *Groene plek tussen de heide waar *s winters water staat en geen heide groeit.*} = marsgrond; moerasland; drassig weiland; lage natte grond; laag broekland met houtgewas en wilde weiden; **n Böggelkaamper|Siingraver mörs** {DWs}
morsschort *zn.o* {=mòs-schòt DWs} = morsschort (voor een kind); slabbetje
mos *zn.o ~n* {=mòs DWs} = mos
Mosbek *en.wv* {DWs} = Mosbeek (bij Ootmarsum)
mosterd *zn.m* {=mòst&t DWs} = mosterd
mostern *ww.z* {=ò DWs} = mopperen (grommen, mompelen); aanmerkingen maken; **hee hef ait wat te mostern|nostern** {DWs}
mot *zn.o* {=mót DWs OYs:mod=kaf} = **1.** compost; poedermest; teelaarde; molm; **doe der nog gin keùnstmest was, wearkten de leu völ met mot ovver de grösgroond** {DWs}; **te völ mot um de hakn hebn** *ov* {DWs} = veel kouwe drukte hebben; veel pretenties hebben
2. fijn afval; stof (deeltjes); gruis; poeder; **hee har nog luk mot in de tabaksdeus** {DWs} = er zaten nog wat kruimels in zijn tabaksdoos
mot *zn.v ~n, mutken* {=mót DWs} → **mot.te** (zeug)
mothoap *zn.m -höap, -höapken* {DWs} → **mothoop**
motn *ww.z* {=mótn DWs} = strooien (van poedermest); compost strooien
mötn *ww.s mötn, mos, möt|mot* {DWs ASa:mótan} = moeten
motor *zn.m ~n* {=mootòr !mo|tor DWs} = motor (aandrijving)
motorbaand *zn.m -bean* {DWs} = motorband
motorbol *zn.v* {DWs WHD: *Iemand die belast is met kunstmatige bevruchting van rundvee. Het woord kwam in 1946 in gebruik.* GvdV: *Zo genoemd omdat hij op de motor langs de boeren ging?*} = inseminateur
motstrein *ww.z motstreid* {DWs} = compost strooien
motwillig *bb* {=mòtwill&g DWs GvdV: *Oudere vorm? Verg. 'motwilligen' in bron OyD.*} = moedwillig; opzettelijk
mud *zn.o ~n, ~ken* {WHD: *Als oppervlaktemaat voor bouwland de oppervlakte waarvoor een mud zaaizaad nodig is. Een oude mud was als inhoudsmaat gelijk aan 4 'scheppel' en 16 'spiint'.* ASa:muddi Lat:modius} = **1.** mud; inhoudsmaat (van 100 liter, eerder 130); hectoliter (aardappels of graan); **n neid mur** {DWs} = een nieuwe mud (inhoud van 100 liter); een hectoliter; **n oald|oold mur** {DWs} = een oude mud (inhoud van ong. 130 liter)
2. oppervlaktemaat (oorspr. voor bouwland van ong. 36 are of 0,4 hectare); **n mur laand** {DWs}; **n neid mur** {DWs} = een nieuwe mud (oppervlakte van 100 are); een bunder; een hectare; **n oold mur** {DWs} = een oude mud (oppervlakte van ong. 36 are)
muf *bb ~fer, ~st, ~fe, ~n* {DWs GvdV: *Eig. ruikend als uit een 'mof' (ook kringspier). Verg. notitie bij 'Mof'.*} = muf; bedompt
mug *zn.v ~n* {DWs} → **mug.ge**
mug.ge *zn.v ~n* = mug; **mugn, hebt dee ok rugn? dee hebt men een lid, woor kop en gat an zit** {DWs}
mugn *zn.n* {=muqng DWs} → **mug.ge**
muller *zn.m ~s, ~ken* {DWs} → **mölder**

mun *zn.v ~n* {Fri:mûdhûn Eng:mud=modder} = **1.** meun **2.** {DWs} zeelt
mundken *zn.k* {DWs} → **moond** *zn.m*
mur *zn.o* {DWs GvdV: *Uit 'mudde' zoals 'ber' uit 'bedde'.*} → **mud**
murzak *zn.m -zäk* {DWs} = mudzak
mus *zn.v* {DWs} → **mus.se**
musche *zn.v ~n* {DWs} → **muske**
muschen *zn.n* {DWs} → **musche**
muschenbet *zn.m* {DWs} = mussenhap; **t etn, dat is niks met eer, nen muschenbet** {DWs}; **zee et nog ginn muschenbet** {DWs} = zij eet niets
muschennust *zn.o ~* {DWs} = mussennest
musnbel *zn.v ~n* {DWs} = knipmutshanger (mutsbel)
musnliint *zn.o ~n* {DWs} → **musnleent**
musnmaakster *zn.v ~s* {DWs} = mutsenmaakster (knip-)
mus.se *zn.v ~n* = **1.** muts (vooral knip-) **2.** hoofd (verstand); **t was em nich noar de mus** *ov* {DWs} = het was hem niet naar de zin; het beviel hem niet **3.** {DWs} muts (metalen beschermkap); **met n oalvel wordt n klop an de mus.se van nen vleggel vastmaakt** {DWs}
mutken *zn.k* {DWs} → **mot.te**
muul *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = muil (schoeisel); slof (pantoffel)
muuln *zn.n* {DWs} → **muul**
muusken *zn.k* {DWs} = boeglapje; spiertje vlees (in de vorm van een muis); haasje (bep. stuk varkensvlees) → **moes** *zn.m* (vlees)
muusken *zn.k* {DWs} → **moes** *zn.m* (dier)
muuz *zn.n* {=muez DWs} → **moes** *zn.m* (dier)
muziek *zn.o* {=m&ziek|mueziek !ziek DWs} = muziek (van muzikanten); **hee is bie t muziek** {DWs} = hij is lid van het muziekkorps; hij is bij de fanfare

N

naaknd *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs GvdV: *Met paragogische d.*} = naakt; **met t naaknde gat loopn** {DWs} = naaktlopen
naam *zn.m ~s|~n, neamken* {DWs GvdV: *Enk. ook 'naamn' met meervoud 'naamns'?* Got:namo ASa:nama} = naam
naams *zn.n* {DWs} → **naam**
naavn *zn.m ~s|~* {=naawn DWs} = naaf (van een wiel)
naavns *zn.n* {DWs} → **naavn** *zn.m*
nacht *zn.m nächt.e* {DWs} → **nach.t**
nächt *zn.n* → **nach.t**
nach.t *zn.m nachte, ~jen* = nacht; **'s nachtns** *bw* {=snachns DWs} = 's nachts
nachtegaal *zn.m ~s|~n* {DWs HLB: *Mann. door n-.*} = nachtegaal
nachtegaals *zn.n* {DWs} → **nachtegaal** *zn.m*
nachtmeer *zn.v* {DWs} = nachtmerrie; **de nachtmeer hef em redn** {DWs} = hij heeft een nachtmerrie gehad; **ik heb de nachtmeer had** {DWs} = ik heb een nachtmerrie gehad
nachtpon *zn ~n* {=nachtpón DWs} = nachtpon
naffel *zn.m ~s, näffelken* {DWs} = rotvent → **navvel**

näffelken *zn.k* {DWs} → **naffel**
naffels *zn.n* {DWs} → **naffel**
nagel *zn.m ~s, neagelken* {DWs} → **neagel**
nagelbeurken *zn.k* {DWs} → **nagelboor**
nagelboor *zn.o ~s, -beurken* {DWs} = nagelboor
nagelboors *zn.n* {DWs} → **nagelboor**
nagelhoolt *zn.o* {DWs} → **neagelhoalt**
nagels *zn.n* {DWs} → **nagel**
nak *zn.m* {DWs} → **nek.n**
namiddaags *bb* {DWs} → **noamiddaagns**
namiddag *zn.m* {DWs} → **noamiddag**
nat *bb ~ter, ~st, ~te, ~n* {DWs} = nat; vochtig (van het weer); **t is een pot nat** {DWs} = het is één pot nat; **zoa nat as mest** {DWs} = kletsnat; erg nat
nat *zn.o* {DWs} = vloeistof; nat; sap
natmiegn *ww.s* {DWs} = bedriegen (financieel ruw.); oplichten (ruw.); belazeren (financieel, ruw.)
natpötken *zn.k* {DWs} = juskom; natkom
navveler *zn.m ~s* {DWs} = wauwelaar; beuzelaar; prater (..)
navveln *ww.z* {=naww&ln DWs Ned:knabbelen} = zeuren (met elkaar); wauwelen; praten (..)
neagel *zn.m ~|~n, ~n* {=Ens:nèèg&l|EnL:neeag&l ASa:nagal=klauw} = nagel (vinger- of teen-); **genn|ginn neagel|nagel hebn um t gat te krabn** *ov* {DWs} = erg arm zijn; straatarm zijn; zo kaal als een luis zijn; helemaal niets hebben; **hee hef ginn nagel um t gat te krabn** *ov* {DWs}
neagelhoalt *zn.o -höalte* = rookvlees (van runderbil); gerookte en gedroogde ham; **ne brug met nagelhoolt** {DWs} = een boterham met rookvlees
neagelken *zn.k* {DWs} → **nagel**
neaidroad *zn.m -dröa, -dröadken* {DWs} = naaigaren
neaigoorn *zn.o* {DWs} → **neaigoarn**
neaiklos *zn.m ., -klösken* {DWs} = naaiklos
neaimasien *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **neaimasiene**
neain *ww.z neaid* {=nèèjn DWs GvdV: *Niet te verwarren met 'nein'.*} = naaien (met naald en draad)
neainoal *zn.v ~dn* {DWs} → **neainoal.d.e**
neaister *zn.v ~s, ~ken* {DWs} = naaister
neaisters *zn.n* {DWs} → **neaister**
neargns *bw* {DWs} → **neern**
nebn *zn.m ~s* {=nebm DWs} = **1.** snavel; bek (vogel-) **2.** smal gezicht; mager gelaat; **wit um n nebn** {DWs} = wit om zijn neus; bleek; **wit um n nebn wordn** {DWs} = verbleken **3.** {DWs} kin; **n nebn ofwrievn** {DWs} = de mond afvegen
nebns *zn.n* {DWs} → **nebn** *zn.m*
Neddergroafschop *zn.v* {DWs} = Nedergraafschap Bentheim (noordelijk deel)
nee *ur* {DWs} = nee; **nee verkoapn** {DWs} = zeggen dat een artikel nog niet voorradig of uitverkocht is
neergezeen *zn.o* {DWs GvdV: *Verg. .*} ; **t was men nen knik en nen stöt en n neergezeen** *ov*

{DWs} = ?; **t was mer n neergezeen, doe was e der weer** {DWs} → **eergezeen**
neerkauwn *ww.z* {JHb: *'Beneden' niet in [Twents] dialect, 'neder' evenmin.*} = herkauwen; **de beest ligt te neerkawn** {DWs}
neerkawn *ww.z* {DWs} → **neerkauwn**
Neerloag *en.p* {DWs} = Neerlage (D.)
neggelhoolt *zn.o* {DWs WHD: *Boers.*} → **neagelhoalt**
negn *tw.h* {=neqng DWs} → **neegn**
negnoag *zn.o neqng-òòg* {DWs} = negenoog; steenpuisten
negnteen *tw.h* {DWs} → **neegnteen**
negntig *tw.h* {DWs} → **neegntig**
negnwekschen *zn.m* {DWs} → **negnweksn**
nei *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **niej**
neid *bn.o* {DWs GvdV: *WHD is de enige die deze typische vorm onder de aandacht brengt: paragogische d of t bij onzijdig zelfst. naamwoord na het onbepaald lidwoord. Blijkbaar ook als bijwoord, in 'neid verhuurd bouwlaand'.*} → **nei**
neid *bw* {DWs} → **nei**
neijoor *zn.o* {DWs} → **niejjoar**
neijoorskookn *zn.m ~s* {DWs} = nieuwjaarskoek; oublie; **neijoorskookns oproln** {DWs}
neijoorsweans *zn.m* {DWs} = nieuwjaarswens
neilöatken *zn.k* {!nei DWs} → **neiloat**
neimelkt *bb* {DWs} → **niejmelknd**
Neinhoes *en.p* {DWs} → **Niejnhoes**
neiplichtig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} → **niejplichtig**
neiplichtigheid *zn.v* {DWs} → **niejplichtigheid**
neis *zn.o* {DWs} → **niejs**
neisgierig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} → **niejsgierig**
Neistad *en.p* {DWs} = **1.** {DWs} buurt ten oosten van Denekamp aan de Brandlechterweg **2.** {DWs} buurt bij Lage (D.) **3.** {DWs} buurt van Weerselo
nemn *ww.s nömn|nomn, nöm|nam, neamp|nemp* {=nemm Ger:neman Lat:emo} = nemen (pakken); kiezen (van een voorwerp); **nemn is gin steln** *gz* {DWs} = nemen is niet hetzelfde als stelen
net *bb ~ter, ~st, ~te, ~n* {DWs} = net; oppassend; netjes; vriendelijk (voorkomend); **nette leu** {DWs} = nette mensen; **de kiinder bint net antrokn** {DWs} = de kinderen zijn netjes gekleed; **n net wicht** {DWs}
net *bw* = net; precies; juist; **t pak past net** {DWs}; **wie woln net noar hoes** {DWs} = wij wilden net naar huis gaan
net *zn.o ~te|~n, netken* {DWs} = **1.** net (vistuig); web (netwerk) **2.** {DWs} deel van ingewanden
nettel *zn.m ~.n* {DWs} = brandnetel; netel (brand-); urtica (dioica); **de beste hen leg wal is n ei in de nettel.n** *gz* {DWs} = iedereen heeft zo zijn tekortkomingen; het beste paard laat wel eens een vijg vallen
nettel *zn.n* {DWs} → **nettel** *zn.m*
nettelkönnink *zn.m* {=nett&l-könnink DWs} → **nettelnkönnik**
neugn *ww.z neuwd|neugd, neugn, neugt* {=neuqng} = nodigen (uit-); iets aanbieden (bv. eten); aandringen (om iets te nemen, vriendelijk); vragen (uitnodigend); **hee löt zik ait**

nöagn {DWs}; **ik kan die der nich op nöagn** {DWs}; **loatt oe nich nöagn** *ov* {DWs} = tast toe; welkom
neumn *ww.z neumd, neumn, neumt* {=neumm DWs} = noemen; praten (iets zeggen); zeggen (..); vermelden
neustig *bb* {DWs} → **neusterig**
nev *zn.m ~n* {=new DWs} → **neav.e**
nevn *zn.n* {DWs} → **nev**
nevnter *zn.m ~s* {DWs WHD: *Uit *n evnter' (de evenaar).*} = dwarshout (van een boerenwagen waaraan de beide trekknuppels worden bevestigd); evenaar (van wagen)
nich *bw* {DWs ASa:ne|ni} = niet
nicht *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **nich.t.e**
niedsch *bb* {DWs} → **nieds**
niefeln *ww.z* {DWs Fri:nifelje} = prutsen (heimelijk, met geld); peuteren (los-)
niej *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {GvdV: *Eerder 'nich', verg. 'di-j' en 'dich' en de in Albergen overgeleverde erfnaam 'Nigbelt' of 'Ny-beld-ing' (1475).*} = nieuw; **de vrouw löt zik n neid kleed maakn** {DWs}; **neid verhuurd bouwlaand** {DWs} = nieuw verhuurd bouwland
niej *zn.o* = nieuwe; **door har e nei an** {DWs} = daar had hij belangstelling voor; **n neid hoes|kleed** {DWs}; **t hoes|kleed is neid** {DWs}; **t neie hoes|kleed** {DWs}; **t zal mi-j niej|nei doon** {DWs} = het zal me benieuwen; ik ben benieuwd
niejjoar *zn.o* = nieuwjaar; **glukzoalig neijoor! bint de kookns a kloor?** *gz* {DWs}
niejloat *zn.m ., niejlöatken* {!niej} = **1.** nieuwsgierigheid; interesse (in iets nieuws); belangstelling (voor iets nieuws) **2.** nieuws (iets); nieuwigheid; **dat is n neilöaten** {DWs} = dat is iets nieuws; **t neilöatken is der of** {DWs}
niejmelknd *bb -, -, ~e* ; **ne neimelkte koo** {DWs} = een koe die pas gekalft heeft
niendeur *zn.v* {DWs} → **nienduur** *zn.v*
nienean *zn.m* {DWs} → **nienean.d.e**
nier *zn.v* {DWs} → **nier.e**
nierken *zn.k* {DWs} → **nier.e**
nikn *ww.z* {DWs HDu:nicken=knikken} = knikken (met het hoofd tot groet)
niks *vn.o* {DWs} = niets; niks; **veur niks geet de zun op** *gz* {DWs} = voor niets gaat de zon op; alles kost geld
Nim *en.o* {DWs IEu:nem OSa:nim-an=nemen Fri:nimme=nemen} = Neem; **hee is van n stam Nim** *ov* {DWs} = hij houdt meer van nemen dan geven
no *bw* {=nó DWs} → **now**
noa *bb nöager|nöader|noader, nöagst|nöast|neust, ~e* = nabij; **noa in de familie** {DWs} = ?
noa *vz* {DWs} → **noar**
nöa *zn.n* {DWs} → **noad** (naad)
noa-an *bw* {DWs} = op het nippertje; dichtbij; bijna; **dat|t was um|em noa-an** {DWs} = dat was voor hem op het nippertje
noa-egn *ww.z* {DWs} = eggen (na het zaaien); naeggen
noaber *zn.m ~s|~sn, nöaberken* {=nòòb&r DWs GvdV: *Een boer had minimaal acht 'noabers' i.v.m. het dragen van de lijkkist.*} = nabuur; buurman (behorend tot de nabuurschap); **noaber geliek** {DWs WHD: *Op een haartje gelijkend'.*} = bijna gelijk
noaberhöalp *zn.v* {DWs} → **noaberhölp**

noabermoal *zn.o -möal, -möalken* {DWs} = nabuurmaal (van nieuwe bewoners voor de 'noabers'); inwijdingsfeest (na het betrekken van een nieuwe boerenwoning voor de buren)
noabermöalken *zn.k* {DWs} → **noabermoal**
noabern *ww.z* {DWs WHD: *Het uitstrekken van de 'noaberschop'.*} = bij de nabuurschap horen (van iemand); omgaan met de naburen
noaberplicht *zn.m* {DWs} → **noaberplich.t**
noabers *zn.n* {DWs} = buren; naburen → **noaber**
noaberschop *zn.v -schuppe, -schupken* {=schóp DWs} = buurt (samenwoning); nabuurschap; naaste omgeving; boerengehucht; gemeenschap (van buren)
noabidn *ww.z* {DWs} = nabidden
noad *zn.m nöa, nöadken* {=nòòt DWs} = naad; **ik zal die de nöa is striekn** {DWs} = uitroep (tegen iemand die voor het eerst een nieuw pak aan heeft)
noad *zn.v* {=nòòt DWs} → **nood** *zn.v*
nöadken *zn.k* {=nöök&.n DWs} → **noad** (naad)
noadnoaber *zn.m ~s* {DWs} → **noodnoaber**
noadörst *zn.m* {=nòòdöst DWs} = nadorst
noagebed *zn.o* {DWs} = nagebed (..)
nöager *zn.m* {DWs} → **neuger**
nöagn *ww.z* {DWs} → **neugn**
nöagt *zn.v* {DWs} → **nöagt.e**
nöagt.e *zn.v ~n* = nabijheid; omgeving; **in de nöagt.e [blievn]** {DWs} = [daar] in de buurt [blijven]
noakawn *ww.z* {DWs} = nakaarten; napraten (over genomen beslissing)
noal *zn.v noaldn, nöaldken* {=nòòl DWs} → **noal.d.e**
nöaldken *zn.k* {=nöölk&.n DWs} → **noal.d.e**
noaldn *zn.n* {=nòòln DWs} → **noal.d.e**
nöaln *ww.z* {DWs Fri:neule|neulje|neutelje OYs:nötra=klapperen Eng:noodle=overdenken HDu:nölen=zeuren Dre:nuilen=treuzelen Arn:nuilen=zichzelf naar beneden halen Nym:nuilen=zeuren} = zaniken; zeveren; praten (zeurig door één persoon); wauwelen; drensen; zeuren (onzinnig over iets); lullen; temen; drenzen; **t kind lag weer zoa lang te nöaln tut t zienn wiln kreeg** {DWs}
noamiddaagns *bb* = namiddags; **'s namiddaags** {DWs} = in de namiddag
noamiddag *zn.m ~e* {=nomm&dag} = middag (na twaalf uur); namiddag; **van namiddig** {DWs} = vanmiddag; na de middag
noar *vz* {=nòò.r} = naar; **noa.r hoes hen goan** {DWs}
noark *zn.o* {DWs GH: *Vroeger deel van Hengelo.*} → **nork**
noarkn *ww.z* {DWs} = brommen; grommen
noasmak *zn.m ~n* {DWs} = nasmaak; bijsmaak
nöchter *bb ~der, ~st, ~e, ~n* {DWs} = **1.** nuchter; sober; naïef; onnozel; **nöchtern spei** {DWs} = ?; **nen nöchtern keerl** {DWs} = een tamelijk onnozele man; **op de nöchter maag** {DWs} = op de nuchtere maag **2.** pasgeboren; **n nöchter.n kalf** {DWs} = een pasgeboren kalf
nöchtern *bb nöchterder, nöchterst* {DWs} → **nöchter**
noffeln *ww.z* {=nóff&ln DWs GvdV: *Verg. 'knoffeln'.*} = onduidelijk door de neus praten

noffelpot *zn.m* {=nóff&lpòt DWs} = iemand die onduidelijk door de neus praat
nok *zn.m ~n* {DWs} = uitstekend verbindingsstuk; **nen nok van ne dakpan** {DWs}
nommer *zn.o ~s, nummerken* {=nómm&r DWs} = nummer
nommern *ww.z* {=nómm&rn DWs} = nummeren
nommers *zn.n* {DWs} → **nommer**
non *zn.v ~n, nunken|nunneken* {DWs} = non; kloosterzuster
nonn *zn.n* {DWs} → **non**
nood *zn.v* = nood (algemeen); armoede (algemeen); **a'j in noad zitt, dan kö'j zölf zeen, hoe'j oe redt** {DWs}; **klagers hebt gin noad en pochers gin broad** *gz* {DWs}
noordn *zn.o* {DWs} = noorden; **t noordn gef|breenk niks en t neamp niks** *gz* {DWs} = bij noordenwind komt er geen regen maar ook geen nachtvorst
noordnwiind *zn.v* {DWs} → **noordnwind**
noordoostn *zn.o* {DWs} = noordoosten
noordwestn *zn.o* {DWs} = noordwesten
Nordhoorn *en.p* {=nòt-hóó.rn|n&t-hóórn !hoorn DWs} → **Noordhoorn**
nostern *ww.z* {=ò DWs} → **mostern**
nosterpot *zn.m -pöt.te, -pötken|-pötjen* {DWs} = mopperaar; pruttelaar
not *zn.m nöt.te, nötken* {=nòt DWs LHB: *Door begin-n klinkt 'nen not' als 'ne not'.*} = noot (vrucht)
nöt *zn.n* {DWs} → **not** *zn.m*
nötken *zn.k* {DWs} → **not** *zn.m*
nötmuschoat *zn.v* {DWs} → **nötnbuskoat**
nötnblad *zn.o -blaa* {DWs} = walnotenblad
nötnboam *zn.m -böam.e, -böamken* {DWs} → **nötnboom**
nötnboom *zn.m -beum.e, -beumken* = notenboom; **vroger stun der bie ieder hoes hoast nen nötnboom** *id* {DWs}
nötnbos *zn.m -buske|busche, -busken* {DWs} = **1.** notenstruik (Lamberts-) **2.** {DWs} notenstruik (hazel-)
nötnbusche *zn.n* {DWs} → **nötnbos**
nötnhoolt *zn.o* {DWs} = notenhout; **ne kast van nötnhoolt** {DWs}
nötnkraker *zn.m ~s* {DWs} = notenkraker
nöttelig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = klagerig; zeurderig (vervelend); verdrietig (klagend); pruttelig
nötteln *ww.z* {DWs} = zeuren (vervelend); pruttelen (mopperen)
november *zn.m* {DWs GvdV: *De negende maand van de Romeinse kalender.*} = november
nummerken *zn.k* {DWs} → **nommer**
nums *vn.o* {DWs WHD: *Wordt verdrongen door 'gineen'.* ETGN: *Inmiddels door 'gen een' of 'gin een' verdrongen oude vorm.* ASa:neoman} = niemand (met nadruk); **hoesgezetn, nums vergetn, as de kat en de moes, dee blievt in hoes** {DWs}
nusseln *ww.z* {DWs} = nestelen; zich inrichten; **t oolde vearkn is met stroa an t pakn, t is an t nusseln** {DWs}
nust *zn.o ~.e, ~ken* {DWs} → **nus.t**
nus.t *zn.o ~.e, ~ken* {GHtV: *Een 'nöst' is een ondeugdje.*} = **1.** nest; **hee weet nich meer oet wat van nust hee koomp** *ov* {DWs} **2.** bed; **de zun krop in n nus.t** *ov* {DWs} = de zon gaat in wolken onder; **in t nus.t** {DWs} = in bed

nuste *zn.n* {DWs} → **nus.t**
nustei *zn.o ~er* {DWs} = ei (dat men in het nest liet liggen); nestei
Nutter *bb* {DWs} = Notters; van|uit Notter; **de Nutter boern** {DWs}; **n Nutter es** {DWs}
Nutter *en.p* {DWs} = Notter (buurtschap ten n. van Rijssen)
nuur *zn.v ~n, ~ken* {DWs WFa:niere} = nier (i.h.a. van een dier) → **nier.e**
nuurn *ww.z* {DWs HLB: *Ned. 'neuren' is een onetymologische verhollandsing.* OYs:hnûder=zwelling} = neuren (een opgezette uier krijgen voor het kalven); uieren; **ne nuurnde koo** {DWs}
nuurnber *zn.o -bedn* {DWs} → **nierberre**

O

Oa-voonders *zn.n* {DWs} = brug over de Aa tussen Singraven en Volthe
oader *zn.v ~n|~s, öaderken* {DWs} = ader
oaders *zn.n* {DWs} → **oader**
oag *zn.o ~n, öagken* {DWs} → **oog**
Oagel *en.p* {DWs} = Agelo (bij Ootmarsum); **Groot Oagel** *en.p* {DWs} = Groot Agelo; **Lutken Oagel** *en.p* {DWs} = Klein Agelo
öagel *zn.o* {DWs} → **öargel**
Oageler *bn* {DWs} = Ageler; van|uit Agelo; **n Oageler Es** *en.l* {DWs}; **t Oageler Brook** {DWs}
Oageler *zn.m* {DWs} = inwoner van Agelo
oagnbeköakeln *ww.z* {DWs} → **oognbekeukeln**
oagnmoat *zn.v* {DWs} = oogmaat; **ne gooe oagnmoat hebn** {DWs} = goed de maat kunnen schatten op het gezicht
öagt *zn.o* {DWs} → **eugte**
Oahoes *en.p* {DWs} = Ahaus (D.)
öai *zn.v ~n* {DWs} → **eui.e**
öailam *zn.o* {DWs} → **euilam**
öailämmer *zn.n* {DWs} → **öailam**
oal *zn.m öale|oal.e, öalken* {DWs Ysl:áll} = aal; paling (klein)
öal *zn.n* {DWs} → **oal**
oalbeaz *zn.v ~n* {DWs} → **oalbeaze**
oalbeazn *zn.n* {DWs} = aalbessen op brandewijn; bessen op brandewijn (aal-) → **oalbeaz**
oalbeaznbos *zn.m -buske* {DWs} = bessenstruik (zwarte aal-); ribes (nigrum)
oald *bb öalder|oalder|ölder, öaldst, ~e, ~n* = oud; gewezen; voormalig; **hee was as n oold|ould man** {DWs} = hij was dronken
oalkast *zn.v* {DWs} = palingkast (latwerk achter de schutten van een watermolen om aal te vangen)
öalken *zn.k* {DWs} → **oal**
oalvel *zn.o* {DWs} = palingvel; **met n oalvel wordt n klop an de mus van nen vleggel vastmaakt** {DWs}
oam *zn.m ., öamken* {=Ens:òòm|EnL:òam DWs Got:ahma} = adem (-haling); uitademing; **achter n oam wean|komn** {DWs} = buiten adem zijn|raken; ademnood hebben|krijgen; **gin oam könn kriegn** *id* {DWs GvdV: *Niet 'ginn'.*}

oamhaaln *ww.z* {DWs} = ademhalen
oardig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=òòr&g|òòrg DWs} = **1.** aardig (vriendelijk); leuk **2.** aardig (behoorlijk); vrij (tamelijk); **oardig good|duur** {DWs}
oardigheid *zn.v* {DWs} = **1.** aardigheid; plezier; **veur de oardigheid** {DWs} **2.** geschenk (klein); **t is mer|men ne aardigheid** {DWs} = het is maar een kleinigheid; **völ oardigheid an n kiind hebn** {DWs} = ?
oar.e *zn.v ~n|~ns|öar, öarken* = aar (koren-); ader; **de eurs komt in de rog** {DWs} = ?
öargel *zn.o ~s* {=öö.rg&l DWs} = orgel; **goan as n öargel** {DWs} = gemakkelijk gaan; **van n boer op n böarger, dat geet as n öargel, van n böarger op n boer, dat geet zoer** {DWs}
öargelbön *zn.m* {=öö.rg&lbön DWs} = koor (in de kerk); orgelgalerij (in de kerk); **op n öargelbön** {DWs}
öargelpiep *zn.v ~n* {DWs} = orgelpijp
öargeltreader *zn.m ~s* {DWs} = orgeltrapper
öargeltreadn *ww.s* {=öö.rg&ltrèèn DWs} = orgeltrappen
oarnd *zn.m öarn.de, öarndken* {=òònt GvdV: *JHH spelt Ov. 'arend'.* Got:ara} = **1.** doffer; arend (mannetjesduif); duif (mannetje); **nen oornd en ne min** {DWs} = een doffer en een duif **2.** {DWs} arend (roofvogel, bastaard-); **grootn|klein oarnd** {DWs} = ?
oas *zn.o öaze, öasken* {DWs Gro:oas=deugniet Lat:as(is)=één} = **1.** aas (speelkaart) **2.** {DWs} kadaver; kreng; dood dier **3.** {DWs} slimmerik (klein, ondeugend); deugniet (klein maar slim); rakker (klein maar slim); kind (ondeugend maar wel slim); grappenmaker (klein); schalk (guit)
oasbalg *zn.o -bälg.e* {DWs} = rotjong; kwajongen; deugniet; rakker; bengel
oasbälg *zn.n* {DWs} → **oasbalg**
oasem *zn.m* {DWs} = adem (uitgaand, damp)
Oatmörschen *en.p* {=òòtmösch&n !oat DWs} → **Oatmörsken**
Oatmörscher *bn* {DWs} → **Oatmörsker**
Oatmörscher *zn.m* {DWs} → **Oatmörsker**
Oatmörsker *bn* = uit|van Ootmarsum; **[tuffeln met] Oatmörsker|Ootmörsker spek** {DWs} = [aardappels met] gebakken uien; **Oatmörscher bearg** *en.lm* {DWs} = Kuiperberg (heuvel ten westen van Ootmarsum)
oavergeavn *ww.s* = **1.** overgeven (zich) **2.** {DWs} overgeven (braken)
oavergeùnstig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} → **oavergoonstig**
oaverslag *zn.o* = aanstalten; toebereidselen; **oaverslag|ovverslag maakn** {DWs} = voorbereidingen treffen; **wie mött wanner ovverslag maakn** {DWs} = wij moeten maar eens doorpakken [of gaan trouwen]
oaverspöanig *bb* ; **ovverspöanig hoolt** {DWs} = moeilijk te schaven hout (omdat de vezels tegen de schaafrichting in lopen)
oavnd *zn.m oavnde|öavnde|oavndn, öavndken* {=òòmt DWs} = avond; **n oavnd is n morn nich** *gz* {DWs} = er kan in een dag veel gebeuren; **'s oavnds** *bw* {=sòòms DWs} = 's avonds
oavndmoal *zn.o* {DWs} = avondmaal (H.); **an t oavndmoal goan** {DWs}; **zeùndag is t oavndmoal** {DWs}
oavndregn *zn.m* {DWs} → **oavndreagn**
öaz *zn.v ~n* {DWs WHD: *Raakt in onbruik, wordt vervangen door 'öagt' of door 'oag'.*} → **euze**
öazbig *zn.o ~n* {DWs} = viespeuk; knoeier; smeerpoes

Oazel *en.p* {DWs} → **Oazele**
öazerei *zn.v ~n* {DWs} → **öazeriej.e**
öazig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = **1.** lastig; gecompliceerd; akelig; vermoeiend **2.** {DWs} vies; vuil; smerig; morsig; lelijk
öazn *ww.z* {DWs} = **1.** ploeteren; zwoegen; werken (hard) **2.** {DWs} knoeien; soppen; smeren (vies)
ochtndvoor *zn.o* {=òchntfoo.r DWs} = ochtendvoer
ochtober *zn.m* {DWs} → **oktober**
Ochtrop *en.p* {DWs} = Ochtrup (D.)
Ochtropper *bn* {DWs} = Ochtrupper; van|uit Ochtrup
oe *vn.p* {DWs} = jou (5e pers.); u (voorwerpsvorm); jullie (voorwerpsvorm)
oe *vn.z* {DWs} → **oew**
oel *zn.v ~n, uulken* {=oeel DWs} → **oel.e**
oel.e *zn.v ~n, uulken* = uil; **den is ok nich onder de oele oetbrod [dom geboorn en lutke biej leerd]** *ov* {GvdV: *De vertaling volgt uit de context, maar WHD gaat in bron DWs en bron TWb uit van het tegenovergestelde.*} = hij is niet al te snugger; hij is dom; **hee is nich oonder de oel oetbrod** *ov* {DWs} = hij is niet dom; **oeln met dikke köp** {DWs}
oeln *ww.z* {DWs} = turen (in het donker); kijken (als een uil); **hee zat door n heeln oavnd te oeln** {DWs} = ?
oelngat *zn.o* {DWs} = uilengat (kleine opening bovenin een planken gevel); galmgat (in kerktoren)
oelnspegel *zn.o* {DWs Gro:oelenspaigel=grappenmaker} = schalksheid
oelnveers *bn -, -, ~e, ~n* = uilkleurig gevederd; getooid met grijsgespikkelde veren; koekoekkleurig; **oelnveersche hoonder** {DWs}
oelnveersch *bn -, -, ~e, ~en* {DWs} → **oelnveers**
oet *bw* {=oeet|oet DWs GvdV: *In Lattrop-Breklenkamp duidelijk met een lange oe-klank.*} = uit; afgelopen; **een oet doon** {DWs} = een rondje geven; **hee is met zien wicht oet west** {DWs} = hij is uit geweest met zijn meisje; **ie könt net zoa völ op em oet doon as op n kiindergat** {DWs} = je hoeft je niets van hem aan te trekken; **op em kö'j | men kan op em net zoavöl oet doon as op n kiindergat [as t schit, dan schit t]** {DWs} = van hem hoef je je niets aan te trekken; **t book | de school is oet** {DWs} = het boek | de school is uit
oet *vz* {=oeet|oet DWs} = uit; **oet de keark komn** {DWs}
oetboakn *ww.z* {DWs} = uitmeten; uitbakenen; **t hoes|laand is oetboakt** {DWs}
oetbörseln *ww.z* {DWs} = uitborstelen; **de schoo oetbörseln** {DWs} = de schoenen uitborstelen
oetbreudn *ww.s oetbrod|oetbröd* {=oeetbreun DWs} = uitbroeden
oetbuutn *ww.z* {DWs} = ruilen; **laand oetbuutn** {DWs} = grond ruilen
oetdoon *ww.s oetdoan* {DWs} = **1.** uitmaken (van verkering); doorhalen (in debiteurenboek); schrappen; **de rekn oetdoon** {DWs} = de rekening doorhalen **2.** {DWs} uittrekken (van kleren); uitdoen (van kleren); **de kleer oetdoon** {DWs} = z'n kleren uittrekken
oeteekn *ww.z* {=oeet-eekng DWs} = het looizuur laten uittrekken (uit eikenhout); **n neid eekn vat mot eerst oeteekt wordn, dan mö'j der n paar daag water in zetn** {DWs}
oetgaddern *ww.z* {=oeetgadd&.rn DWs} = sorteren (uitzoeken); **tuffel oetgaddern** {DWs}
oethoaln *ww.z* {DWs} = uitdrogen (door de wind); **t zaand is glad oethoald** {DWs}

oetholdn *ww.s* {=oeet-hòln DWs} → **oethoaldn**
oethuzig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=oeet-huez&g DWs} = uithuizig
oetjaagnduffel *zn* {DWs} = jongensspel (vroeger veel gespeeld)
oetkeern *ww.z* {DWs} = uitvegen; **de kökn oetkeern** {DWs} = de keuken vegen; **eenn de kast.e oetkeern|oetkearn** *ov* {DWs} = iemand de mantel uitvegen; iemand een uitbrander geven; iemand flink de waarheid zeggen
oetkomn *ww.s* {DWs} = uitkomen (naar buiten); bekend worden (van misstap); uitlekken (van nieuws); bewaarheid worden; ontkiemen; **dat za wa oetkomn** {DWs} = ?; **de eier komt oet** {DWs} = de eieren komen uit; **de som wil nich oetkomn** {DWs} = de som komt niet uit
oetleenn *ww.z oetleend* {=oedleenn !leenn DWs} = uitlenen; lenen (aan); **a'j t gat oetleent, mö'j deur de ribn schietn** *gz* {DWs Fri:de kont útliene en sels troch de ribben skite} = al te goed is buurmans gek
oetmaakn *ww.z* = **1.** uitmaken (vormen); bepalen **2.** {DWs} uitmaken (van verkering); **t wicht hef t oetmaakt** {DWs}
oetpienigen *ww.z oetpieenegen* {DWs} = **1.** {DWs} al het mogelijke eruit halen (door grote zuinigheid) **2.** {DWs} uitbakken (tot bijna alle vet eruit is); **de spekhärstkes wadn glad oetpienigd** {DWs}
oetpokkern *ww.z* {DWs} = uitpeuteren; **de piep oetpokkern** {DWs}
oetrekn *ww.z oetreknd, oetrekn.de, oetreknt* {DWs} = uitrekenen
oetroodn *ww.s oetrod* {DWs} = uitroeien; rooien; **de boern roodt alle wäl oet** {DWs}; **nen wal oetroodn** {DWs} = een wal rooien; **stobn oetroodn** {DWs} = boomstronken uit de grond werken
oetscheidn *ww.s oetschöaidn, oetschöai* {=oeetschejn DWs} → **oetscheidn** *ww.z*
oetscheldn *ww.s* {=oeetscheln DWs} → **oetschealdn**
oetslag *zn.m* {DWs} = uitslag (ook huid-); eczeem
oetsloan *ww.s* {DWs} = uitslaan (handeling); **ne put oetsloan** {DWs} = een put leegscheppen en reinigen
oetspein *ww.s* {=oeet-spejn DWs} → **oetspiejn**
oetstekn *ww.s* {DWs} = **1.** uitsteken (boven of uit iets) **2.** {DWs} uitsteken (met mes of schop); **bie t scheln de kienn van de tuffel oetstekn** {DWs}; **de graavns oetstekn** {DWs}; **een de oogn|oagn oetstekn** *ov* {DWs Fri:ien de eagen útstekke} = iemand jaloers maken; iemand de ogen uitsteken **3.** {DWs} uitlopen (kiemen); ontspruiten; uitbotten; **de grösgroond stek a mooi op** {DWs} = het gras komt al mooi op
oetstukn *ww.z* {DWs} = **1.** verstellen (van kleding); repareren (van kleding); **de boks mot oetstukt wordn** {DWs} **2.** {DWs} berispen; de les lezen; op zijn nummer zetten; kapittelen; vermanend toespreken; uitfoeteren; flink de waarheid zeggen (iemand)
oetvinder *zn.m* {=oeetvinn&.r DWs} → **oetveender**
oetvindn *ww.s* {=oeetvinn DWs} → **oetveendn**
oetvringn *ww.z* {=oeetfringn DWs} = uitwringen
oetweln *ww.z* {DWs} = bundelen (van gemaaide halmen tot een garf met de welhaak); bij elkaar rollen (van gemaaide halmen tot een garf met de welhaak)
oetzeen *ww.s* = uitzien; **hee zöt oet of e van de galge koomp** {DWs} = hij ziet er slecht uit
oetzet *zn.m* {DWs} = uitzet (huwelijks-); **t wicht kreeg nen mooin oetzet met** {DWs}
oetzeukn *ww.s oetzoch* {DWs} = uitzoeken; uitkiezen

oetzwevveln *ww.z* {DWs} = uitzwavelen; afsolferen
of *bw* {=òf} = **1.** af; **t köpken vaalt van de toafel of** {DWs} **2.** {DWs} uitgeput; op (bekaf); **hee is glad of** {DWs} = hij is bekaf; hij is aan het eind van zijn latijn
ofbastn *ww.z* {=òfbasn DWs} = schillen (van een stok); van z'n bast ontdoen; pellen (van een ei); **nen baandstok ofbastn** {DWs}
ofbekn *ww.z* {DWs} = afsnauwen; te lijf gaan met scheldwoorden en verwijten
ofbikn *ww.z* {DWs} = afbikken
ofbleutn *ww.z* = **1.** blootleggen (door het afsteken van de bovenlaag); de bovenste laag verwijderen **2.** {DWs} afstropen; ontdoen van vel; **zik ofblöatn** {DWs} = zich uitkleden (hum.)
ofblöatn *ww.z* {DWs} → **ofbleutn**
ofbolstern *ww.z* {DWs} = ontbolsteren (vruchten en noten ontdoen van hun harde schil)
ofbörseln *ww.z* {DWs} = afborstelen; **schoo | nen hood | ne jas ofbörseln** {DWs}
ofbouwn *ww.z* {!of DWs GvdV: *Bij HLB in bron IT1 is het 'van buiten naar binnen' ploegen.*} = ploegen (beginnende bij de middenvoor)
ofbrekn *ww.s* {DWs} = afbreken (van een bouwsel)
offlitseln *ww.z* {DWs} = afschilferen; in dunne plakjes snijden
ofgaddern *ww.z* {DWs} = **1.** de rest verzamelen; achtergebleven aardappels zoeken (na het rooien) **2.** {DWs} afkluiven; **nen bot ofgaddern** {DWs} = een bot afkluiven **3.** afranselen; een pak slaag geven; **ik wil mie nich langer van die ofgaddern loatn** {DWs} = ik laat me door jou niet langer koeionneren
ofgeplagd *bn* {DWs} = afgeplagd
ofgereumd *bn* = afgeroomd; **ofgeröamde melk** {DWs}
ofgeröamd *bn* {DWs} → **ofgereumd**
ofgleentn *ww.z* = afrasteren (met hout); omheinen (van weiland met hout); **wie hebt de weide ofglintt** {DWs}
ofgliintn *ww.z* {DWs} → **ofgleentn**
ofhoaldn *ww.s* = **1.** afhouden (afweren) **2.** {DWs} afhouden (ergens van); **door kaan'k die slecht ofholdn** {DWs}; **ik wil die door nich ofholdn** {DWs} **3.** {DWs} afhouden (aftrekken); inhouden (aftrekken)
ofholdn *ww.s* {=òfhòln DWs} → **ofhoaldn**
ofhouwn *ww.s* {=òf-hòwn} = aftuigen (slaan); een pak slaag geven; afranselen; mishandelen; **de jongs hebt zik ofhouwn** {DWs} = de jongens hebben elkaar bont en blauw geslagen; **een appelweek ofhouwn** {DWs} = iemand tot moes slaan
ofkienn *ww.z* {DWs} = van kiemen of uitlopers ontdoen; **tuffel ofkienn** {DWs}
ofkniepn *ww.s* {!of DWs} = afknijpen
ofkumminge *zn.v* {DWs} → **ofkumming.e**
ofkweln *ww.z* {DWs} ; **n heeln dag mot men zik ofkweln en dan is t nog nich good** {DWs}; **zik ofkweln** {DWs} = zich afbeulen; zich bovenmatig inspannen
oflaadn *ww.z* {=òf-laan DWs} = afladen
oflievig *bb* {DWs Ned:aflijvig=overleden} = **1.** kleinzerig; aanstellerig (over eigen conditie); klagerig (over eigen conditie); weekzerig **2.** {DWs} lui; vadsig
oflievigheid *zn.v* {DWs} = luiheid; vadsigheid; **hee kan van oflievigheid nich stoan** {DWs}
ofloat *zn.m* {DWs} = aflaat; kwijtschelding (van die tijdelijke straffen die men na vergeving der zonden hier of in het vagevuur nog zou moeten ondergaan)

ofloatn *ww.s* {DWs} = verminderen; verslechteren; **de beest loatt of** {DWs} = de koeien geven steeds minder melk
ofmaakn *ww.z* {DWs} = afmaken
ofnemn *ww.s* {!nemn DWs} = **1.** afnemen (pakken) **2.** {DWs} afnemen (verminderen); kleiner worden; **ne zeekte nemt of** {DWs} = een ziekte doet de krachten verminderen
ofniefeln *ww.z* {DWs} = afhandig maken (stiekem, van bv. geld); aftroggelen; ontfutselen; **een zien geeld ofniefeln** {DWs}
ofplagn *ww.z* {DWs} = afplaggen; van zoden ontdoen; **de hei ofplagn** {DWs}; **ofgeplagde groond** {DWs}
ofraspeln *ww.z* {DWs} = afraspen; met een rasp bewerken; **nötmuschoat|tuffel ofraspeln** {DWs}
ofreugn *ww.z ~d* {DWs} = afhalen (van peulvruchten); draden (van peulvruchten); **boann ofreugn** {DWs}
ofreumn *ww.z* = afromen; **ofgeröamde melk** {DWs}
ofröamn *ww.z* {DWs} → **ofreumn**
ofschötteln *ww.z* {DWs} = afschepen; achterstellen; verongelijken; afzetten (bij handel); **zik woor ofschötteln** {DWs} = zich aan iets onttrekken
ofslag *zn.m* {DWs} = afslag (bij verkoping); **dat geet met n ofslag** {DWs} = dat gaat bij afslag
ofsloan *ww.s* {DWs} = afslaan; **dat kaan'k nich ofsloan** {DWs}; **de wiinkelwaar is ofslaagn** {DWs}; **niks ofsloan as vleegn** {DWs} = helemaal niets afslaan
ofstaand *zn.m ~n* {DWs} = afstand (loslating)
ofstearvn *ww.s ofstoarvn|ofstöarvn|ofstörvn* {=ofstèèrbm !stearvn DWs} = ontvallen; afsterven
ofstekn *ww.s* {DWs} = afsteken
ofstreupn *ww.z* = afstropen; villen; **nen haazn | de boks ofströapn** {DWs}
ofströapn *ww.z* {DWs} → **ofstreupn**
oftreadn *ww.s* {DWs} = meten (van grond, door passen te tellen); afpassen (van land); **t laand | de kaantn oftreadn** {DWs}
ofval *zn.m* {DWs} = tegenvaller; tegenslag; tegenspoed
ofvaln *ww.s* {DWs} = **1.** {DWs} tegenvallen; **dat vaalt mie of van die** {DWs} = dat valt me van je tegen **2.** {DWs} afvallen (gewicht); **hee is wa twintig poond ofvaln** {DWs}
ofwinn *ww.s* = afwinnen; **ni-jjoar|neijoor ofwinn** {DWs} = [iemand een] gelukkig nieuwjaar wensen
ofwischen *ww.z* {DWs} → **ofwisken**
ofwisken *ww.z* = afvegen; **de toafel ofwischen** {DWs} = de tafel afvegen
ofzakn *ww.z* {DWs} = afzakken
ok *bw* {=ók DWs} → **ok** (ook)
oktober *zn.m* {DWs GvdV: *De achtste maand van de Romeinse kalender.*} = oktober
Oldnzels *bn* = Oldenzaals; **Oldnzelschen bearg** *en.lm* {DWs} = Tankenberg (hoogste punt van Overijssel bij Oldenzaal in de marke Berghuizen)
Oldnzelschen *bn.m* {DWs} → **Oldnzels**
olifant *zn.m ~n, -fäntken* {=ooliefant !o DWs} = olifant
olifäntken *zn.k* {DWs} → **olifant**
öllie *zn.m* {DWs} = olie; **n lestn öllie** {DWs} = het H. oliesel (sacrament); **n lestn slag gef de öllie | de leste slaag gevt n öllie** *gz* {DWs GK: *Lett. de laatste draai aan de oliemolen.*} = de

laatste inspanning geeft de doorslag; de laatste poging levert resultaat op; lest best
ölliekrabbe *zn.v -krabn* = oliebol; **watte leu bakt ouljoarsoavnd ölliekrabn** {DWs}
ölliekrabn *zn.n* {DWs WHD: *Wordt vervangen door 'olieboln'.*} → **ölliekrabbe**
ölliepin *zn.v ~n* {DWs} = **1.** inwoner van Volthe (bijnaam); **Voalter ölliepinn** {DWs}
2. {DWs} gierigaard
ölliesteen *zn.m* ~ {DWs} = oliesteen; wetsteen; slijpsteen (voor natte nabewerking)
oltoor *zn.o ~s* {=òltoo.r DWs} → **altoor**
oltoors *zn.n* {DWs} → **oltoor**
Ommer *bn* {=ómm&r DWs} = Ommer; van|uit Ommen; **de Ommer bizzinge|bissinge** {DWs} = de jaarmarkt in Ommen
Omn *en.p* {=ómm DWs} = Ommen
onbehoolpn *bb* {=óónb&hoolpm !on DWs} = onbeholpen
onbeunig *bb* {!on DWs} = onstuimig; wild (in gedrag); **onbeunig weer** {DWs} = onstuimig weer
onbleun *bb* {!on DWs} = troebel; **t water is onbleun** {DWs}
ondeumelik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {!deum HDu:volkstümlich=populair} = **1.** zonder profijt; vergeefs; nutteloos (van een actie); onmogelijk **2.** {DWs} kwistig; onbetamelijk; onnodig; overdreven; fout; **ondeumig de boel opmaakn** {DWs}
ondeumig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {!deum DWs} → **ondeumelik**
ondeumigheid *zn.v* {DWs} = verkwisting (grof); verspilling (grof)
ondocht *zn.m onduchte|~n, onduchtjen* {=óndócht !on DWs Gro:ondeude=kwajongen} = deugniet (jongen); kwajongen; rakker (jongen); guit; bengel
ondög.d *zn.m ~e|ondöwde* {!on} = ondeugd; slechtheid (moreel); ongemanierdheid; onfatsoen; vlegelachtigheid; **de ondögde mot der oet** *ur* {DWs} = de ondeugendheid moet eruit (over een kind met puisten, uitslag of zweren)
ondögde *zn.n* {!on DWs} = streken → **ondög.d**
ondögnd *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=oondöqngt !on DWs} = ondeugend
onduchte *zn.n* {!on DWs} → **ondocht**
ongaar *bb* {!on DWs} = niet gaar; **nen ongaarn keerl** {DWs} = een mafkees; een halfgare
ongel *zn.v* {!on DWs} → **ongel** *zn.o*
ongemak *zn.o ~n* {!on DWs} = **1.** onkruid; verontreinigingen; **t laand zit vol ongemak** {DWs} = het land staat vol onkruid **2.** {DWs} luizen; ongedierte; **zienn kop zit vol ongemak** {DWs}
ongenaant *zn.m* {!on DWs HDu:der ungenante=de duivel} = schurk; rakker; deugniet
onkloar *bb ~der, ~st, ~e, ~n* {!on} = onzuiver; onrein; onhelder; ziek (van een lichaamsdeel); **nen kooköttel is nich onkloor** {DWs}
onkloor *bb* {!on DWs} → **onkloar**
onkloorn *zn.m* ~ {!on DWs} → **onkloarn**
onmeùndig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {!on DWs} → **onmeundig**
onpäslik *bb* {!on DWs} = onpasselijk
onrecht *zn.o* {!on DWs} = onrecht
ontkroepn *ww.s* {DWs} = ontkruipen; voortkomen uit; **hee is de duvel ontkropn** {DWs} = hij is even gehaaid als de duivel
ontroag *bb* {DWs} = gulzig (bij het eten)
ontroagigheid *zn.v* {DWs} = gulzigheid (bij het eten)

ontzitn *ww.s* {DWs} ; **de moan ontzit zik a** {DWs} = de maan komt al weer laat op; **zik ontzitn** {DWs} = overeind komen; ?
onwies *bb* {!on DWs GHz: *Niet 'onwijs'.*} = **1.** reusachtig; belachelijk groot; enorm **2.** onverstandig; onzinnig; gek (in gedrag); woest (in gedrag); lomp; onbeholpen; **onwiezn keerl** *zn.m* {DWs} = gek
onwiezigheid *zn.v* {!on DWs} = woestheid (in gedrag); onbesuisdheid; onwijsheid; **met onwiezigheid begin ie niks, men ie mott met zachtheid probeern** *gz* {DWs}
onzelig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=óónz&l&g !on GvdV: *JHH en HLB hebben hier verschillende theoriën over.* Ned:onzalig Kam:ónzelig|onzélig=zindelijk (van dieren) WFa:únselig} = groezelig; smoezelig; vervuild; morsig; vies; goor; ongewassen; onzindelijk; smerig; onooglijk; donker (uitziend); slordig (uitziend); onzindelijk; **de kiinder zeet der oonzelig oet** {DWs}; **ne oonzelige hoeshöldinge** {DWs}
onzeun *bb* {!on DWs GvdV: *Verg. 'miszeun', 'zeunig', 'onzoën' en 'onzuun'.* Dre:onzuun|onzeun|onzeuin|onzain|onzuin|onzein=onverzorgd|ziekelijk} = verkwistend; spilziek; **t is door in hoes ne onzeune boel, as ze wat hebt mot t ok op** {DWs}
oog *zn.o ~n|eug, eugken|eugsken|eugjen* = oog (lich.); **t oag döt verkoapn** *gz* {DWs} = ?; **t oag wil ok wat hebn** *gz* {DWs}; **ziene oagn hebt nog nich genoog** *ov* {DWs} = ?
ooglid *zn.o* {DWs} = ooglid
oold *bb eulder|oolder, euldst, ~e, ~n* {DWs} → **oald**
ooldeklonnie *zn.v* {=ool&klónnie DWs Fri:âldeklonje} = eau de cologne; reukwater (oorspr. uit Keulen)
oolderling *zn.m ~n* {DWs} = ouderling (bij de Ned. Herv. Gem.)
Ooldnböarg *en.p* {=oolnböörg DWs} = Oldenburg
Ooldnböarger *bn* {DWs} = Oldenburger; van|uit Oldenburg (D.)
Ooldnböarger *zn.m* {DWs} = Oldenburger paard
Ooldoarp *zn.o* {DWs} ; **t Ooldoarp** *en.p* {DWs} = Altendorf (D.)
oom *zn.m eum|~s, eumken* {DWs} = oude vrijgezel → **eum.e**
ooms *zn.n* {DWs} → **oom**
Oon *en.p* {DWs} = Ohne (D.); **Oon is nog wat, Schuttrop is ne stad, Beantem is n slot, men Gilhoes is n vearknschot** {DWs}
oonderboks.e *zn.v ~n* {DWs} = onderbroek
oonderbuksken *zn.k* {DWs} → **oonderboks.e**
oonderloag *zn.v ~n* {DWs} = onderlaag (ook van een bed); bedbodem
oondermeester *zn.m* {DWs} → **oondermeister**
oondermelk *zn.o* {DWs} = ondermelk; taptemelk
oondermus *zn.v* {DWs} = ondermuts (waarover de knipmuts wordt gedragen)
oonderovnt *zn.m ~s* {DWs} = ?
oonderschoer *zn.o ~s* {DWs} = portaal (bij de 'nienduur'); afdak (bij de 'nienduur')
oonderschoers *zn.n* {DWs} → **oonderschoer**
oonderwechns *bw* {DWs} → **oonderwegns**
oons *vn.p* {=oo.ns DWs GvdV: *Met nasale n.*} = ons; **oons keent oons [en vief oons is n poond]** *gz* {DWs} = wij kennen elkaar
oons *vn.z* {=oo.ns|oonz DWs GvdV: *Met nasale n.*} = ons (onz.)
oons *zn.o ~, eunsken* {DWs GvdV: *Met nasale n.*} = ons; **vief oons** {=viev-oo.n-s DWs} = vijf ons

oonsleu *vn.p* {DWs} = ons (mensen als wij)
oonsleu *vn.z* {DWs} = ons (mensen zoals wij, mann. vr. onz. en meervoud); **oonsleu boann** {DWs Twt:jödnboonn|boann} = pronkbonen (vanuit Joods perspectief)
oonz *zn.n* {DWs} → **oons**
oonzelig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {!oon DWs} → **onzelig**
oor *zn.o* {DWs Eng:ore=erts} = oer (ijzerhoudende grond); **nen oorbön in de groond** {DWs}
oor *zn.o ~n, eurken* {=óó.r DWs} = oor; **de oorn van t hert** *ov* {DWs} = ?; **doo de oorn dan better los!** *ur* {DWs} = luister dan ook!; **hee hef t achter de oorn** {DWs} = hij is een stiekemerd; **hee hef zwil in de oorn** *ov* {DWs} = hij schijnt het niet te horen; hij luistert niet goed; **t oor van ne kan | nen koarf | ne balie** {DWs}
oorbel *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = oorbel
oorbön *zn.m ~n* {DWs} = oerbank (harde ijzerhoudende laag in de grond); **nen oorbön in de gróond** {DWs} = een laag met ijzeroer in de grond
oord *zn.m eurder, eurtjen* {DWs Dre:oord} = **1.** kwartstuiver (arch.); vierde deel (van een munt, arch.) **2.** inhoudsmaat (van 0,25 of 0,4 liter, arch.); vierde deel (van een volle kan, arch.); **nen oord jenever|foezel|raapöllie** {DWs}
Oord *zn.m* {DWs WHD: *Ook in 'Oordsteg' en 'Oordven' en de eigennaam 'Oorthuis'.*} ; **n Oord** *en.w* {DWs} = naam van een brede sloot bij de Nordhornsestraat bij Denekamp
oornd *zn.m eurn.de, eurndken* {=óó.rnt DWs} → **oarnd**
oorstaavn *zn.m ~s* {DWs} = duig (van een vat waarin een oor of handvat is uitgezaagd)
Oortven *en.l* {DWs} = Oortveen (bij Denekamp)
oost *zn.m eust.e, eustken* {DWs} → **oos.t**
oos.t *zn.m eust.e|öste, eustken* = noest; kwast (in hout); **den boam zit vol eust** {DWs}
oostewiind *zn.v* {DWs GvdV: *Uit 'oosterwiind'?*} → **oostnweend**
oostgänger *zn.m ~s* {=oosgeng&.r DWs} = koloniaal; oostganger
oostn *zn.o* {DWs} = oosten
Oostnriek *en.l* {=oosnrieek DWs} = Oostenrijk
Oostnrieker *zn.m ~s* {DWs} = Oostenrijker
Oostnrieks *bn* {DWs} = Oostenrijks
op *bw* = omhoog; **as t op is, is t kokn doan** *gz* {DWs}
opbeendn *ww.s* = opbinden; bundelen (van vlas met rijshout); **een de bokse opbeendn|opbindn** *ov* {DWs} = iemand de les lezen; iemand onder handen nemen; **hee zal die de boks opbindn** *ov* {DWs} = hij zal jou eens flink op je nummer zetten; **t stroa opbindn** {DWs}
opbeunn *ww.z* {DWs} = opruimen (met de greep); **noa t tuffelstekn t loaf opbeunn** {DWs}
opbindn *ww.s* {=ópbinn DWs} → **opbeendn**
opbloazn *ww.s* {DWs} = opblazen
opboeschen *ww.z* {DWs} = tot takkenbossen maken; **wie wilt t tooghoolt van den boam nog opboeschen** {DWs}
opbouwn *ww.z* {!op DWs} = **1.** opbouwen **2.** {DWs} ploegen (beginnend aan de zijvoren)
opbrengn *ww.s opbracht* {DWs} = **1.** opvoeden; grootbrengen; **door bin 'k nich met opbracht** {DWs} = dat heb ik als kind niet geleerd **2.** {DWs} opbrengen (opleveren); **de pruln brachn weinig op bie n verkoop** {DWs} **3.** {DWs} opbrengen (van grond); **opgebrachte groond** {DWs} = de aarde waarmee een perceel is opgehoogd
opdeain *ww.z* {DWs} = opdooien; ontdooien (van de bovenste laag)
opfeiln *ww.z* {DWs} = opdweilen

opgebloazn *bn* {DWs} = opgeblazen; **opgebloazn volk** {DWs GvdV: *Er staat 'folk' of 'foek'.*}
opgebracht *bn* {DWs} = opgebracht; **opgebrachte groond** {DWs}
ophebn *ww.s* {DWs} = ophebben; **völ met een ophebn** {DWs} = veel van iemand houden; veel om iemand geven; **völ met wat ophebn** {DWs}
opheupn *ww.z opheupt* = ophopen; **opheupnd|ophöapnd vol** {DWs} = overvol; erg vol (met een kop erop)
ophoaldn *ww.s* = **1.** ophouden (stoppen); stagneren **2.** {DWs} ophouden (omhooghouden); **de boks opholdn** {DWs}; **goorn opholdn** {DWs}; **t beenken opholdn** {DWs} = z'n achterpoot optillen (van een hond, om te piesen)
ophöapnd *ww.e* {DWs} → **ophöapn**
opholdn *ww.s* {DWs} → **ophoaldn**
opkamer *zn.v ~s, opkeamerken* {=oopkaam&r DWs} = opkamer
opklampn *ww.z* {DWs} = van een stuk leer voorzien (een klomp); **dee kloomp mött opklampt wordn** {DWs}
opkreanseln *ww.z* {DWs} = omkrullen; oprollen; omslaan (van een mouw); **de mouw opkreanseln** {DWs} = de mouw oprollen
oplaadn *ww.z oplaadn, oplaadn, oplad* {=oplaan DWs} = opladen
oplangn *zn.n* {DWs} = sparren (dak-) → **oplang.e**
oplapn *ww.z* {DWs} = oplappen; herstellen (van iets ouds voor zover mogelijk); opknappen (van iets ouds voor zover mogelijk); restaureren (voor zover mogelijk); uitstukken; **de schoo.n | de boks | n fietsnbaand oplapn** {DWs}
oplechtn *ww.z* {DWs} = **1.** oplichten (licht geven); **n snee lechtt op** {DWs} **2.** {DWs} opklaren; lichter worden; verhelderen; **dat lechtt op, zea de boer, en hee sneed n raand van de kips** *zs* {DWs}
oplegger *zn.m ~s* {DWs} = opleghengsel
oploopn *ww.s* {DWs} = **1.** {DWs} uitzetten (in omvang toenemen); opzwellen; dik worden; **a'j n kop stoatt, löp t vaak dik op** {DWs}; **dik oploopn** {DWs} = dik worden (bv. van een buil) **2.** stijgen (van een weg, van prijzen); **dat löp em bie de ribn op** *ov* {DWs} = dat valt hem vies tegen
opnbod *zn.o* {=ópmbòt DWs} = tegenbericht; afzegging; **opnbod brengn** {DWs}
opnthoold *zn.o* {DWs} → **oponthoald**
oppasn *ww.z* {DWs} = oppassen; zich goed gedragen; opletten
öpper *zn.m ~s* {DWs} = hoop (berg); opper (hooi-); hooibult; **nen öpper höai** {DWs}; **t höai an öppers zetn** {DWs} = het hooi aan oppers zetten; **t höai oet de öppers [op]laadn** {DWs}
öppern *ww.z* {DWs} = opperen; aan oppers zetten; **ik zal die öppern!** {DWs} = wacht maar, ik zal jou wel krijgen!
öppers *zn.n* {DWs} → **öpper**
oppersn *ww.z* {=oppesn DWs} = oppersen
oppoompn *ww.z* {DWs} = oppompen
opreedn *ww.z* {DWs} = ruw bewerken van gekloofd hout met een reemes (door een kuiper, arch.)
oproln *ww.z* {=ópróln DWs} = oprollen; **good|papier|neijoorskookns oproln** {DWs}
opslag *bw* {DWs} = meteen; dadelijk; onmiddellijk; direct
opslag *zn.m* {DWs} = opslag (financieel); verhoging (van loon)
opsloan *ww.s* {DWs} = **1.** opslaan (van een kamp, de ogen, voorraad, enz.) **2.** {DWs}

duurder maken
opspeuln *ww.z* {DWs} = opspoelen; naspoelen (met schoon water); spoelen (met schoon water, na-); **de wasche opspeuln** {DWs}
opspleetn *ww.z* {DWs} = opsplijten; een spleet maken in
opsplöatn *ww.z* {DWs} = opsplinteren; **t hoolt is opsplöatt** {DWs} = ?; **zienn nagel opsplöatn** {DWs} = ?
opspöller *zn.m* {DWs} = opspeler (in kaartspel)
opspöln *ww.z* {DWs} = opspelen (tegen iemand); uitvaren (tegen iemand); tekeergaan (tegen iemand); zich heftig uiten
opstaand *zn.m* {DWs} = opstand; oproer; gedoe (druk)
opstoan *ww.s opstoan|op-estoane* {DWs} = opstaan
opstoatn *ww.z* {DWs} → **opstootn**
opstoekn *ww.z* {DWs} = opstuiken
opstootn *ww.s* = opbreken (van eten); oprispen; **t etn stöt mie op** {DWs}
optromn *ww.z* {=óptrómm DWs} = **1.** {DWs} optrommelen **2.** {DWs} ophoepelen
opweln *ww.z* {DWs} = opwellen; **t water welt op in de put** {DWs}
opzoad *zn.o* {DWs} = opzaad; zaad (waarmee men een stuk land bezaaid)
order *zn.m ~s* {=òdd&.r DWs} = orde
os *zn.v* {=òs DWs HLB: *Oorspr. met ch voor de s.*} → **os.se**
Osler *bn* {=ósl&r DWs} → **Osseler**
osn *zn.m ~s, ösken* {=òsn DWs GvdV: *In tweede betekenis als bijnaam voor een Beckumer vanwege pastoor Osse.* HLB: *Oorspr. met ch voor de s.* Gro:ozzekop=domkop OSa:ohso HDu:ochse Eng:ox} = os (als exemplaar); stier (gecastreerd, als exemplaar); **hee veurn ait nog met de osns** {DWs}; **riekeleu kiinder en aarmeleu osns bint vroo groot** *gz* {DWs}
osnbook *zn.o* {DWs} = ossenboek; **hee|zee koomp in t osnbook** *ov* {DWs} = hij|zij komt niet tot trouwen; hij|zij blijft een oude vrijer of vrijster
Osnbrug *en.p* {DWs} = Osnabrück (D.)
osnmoeln *zn.n* {=òsnmoeeln DWs} = berenklauw; heracleum (sphondylium)
osns *zn.n* {DWs} → **osn**
Ossel *en.p* {=óss&l DWs GvdV: *In 1188 Oslo, 'plaats waar de Asen (heidense goden) vereerd werden'.*} = Usselo
Osseler *bn* = Usseler (van Usselo); **n Osler es** {DWs}
ot *ur* {DWs} = ?; **ot bot kat vort** *gz* {=ót_bót_kat_vót DWs JB: *Het eenvoudigste en meest bekende aftelrijmpje.*} = aftelversje
otkeboel *zn.v* {DWs GvdV: *Eig. 'ottige boel'.*} = smeerboel; knoeierij (vies)
otken *ww.z* {DWs GvdV: *Eig. 'ottigen'? Verg. 'otkeboel'.*} = knoeien (vies); werken (onzindelijk); een smeerboel maken
otter *zn.m ~s* {=òtt&r DWs} = otter
otters *zn.n* {DWs} → **otter**
otterstap *zn.v ~n* {DWs} = otterklem
ottervel *zn.o* {DWs} = ottervel
ould *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **oald**
over *zn.m ~s* {DWs} = oever
ovnt *zn.m* {DWs} → **oavn.t**
övvel *bb* {DWs} = euvel; slecht (aan toe); **hee is der övvel an too** {DWs} = het gaat slecht

met hem
övvelgun *zn.v* {DWs WHD: *Verdwenen erf- en grondnaam in Noord-Deurningen.*} → **euvelgunne**
ovver *vz* {=òww&r DWs} → **oaver**
ovvera *bw* {=òww&ra DWs} → **oaveral**
ovveral *bw* {=òww&ral DWs} → **oaveral**
Ovverdinkel *en.p* {DWs} → **Oaverdeenkel**
ovverdoad *zn.m* {DWs} → **oaverdoad**
ovvergevn *ww.s* {DWs} → **oavergeavn**
ovverhand *zn.v* {DWs} → **oaverhaand**
ovverhoof *zn.m* {DWs} → **oaverhoof**
Ovveriesel *en.l* {=òww&riees&l DWs} → **Oaveriesel**
Ovveriesels *bn* {=òww&riees&ls DWs} → **Oaveriesels**
övverigheid *zn.v* {DWs} = overheid (..)
ovverjeurig *bb* {DWs} → **oaverjöarig**
ovverleg *zn.o* {DWs} → **oaverleg**
ovverlegn *ww.z* {DWs} → **oaverlegn** *ww.z*
ovverloat *zn.m* {DWs} → **oaverloat**
ovverslag *zn.o* {DWs} → **oaverslag**
ovverspöanig *bb* {DWs} → **oaverspöanig**

P

paa *zn.n* {DWs} → **pad** *zn.m*
paand *zn.o ~n* {DWs HLB: *Ongewoon voor een huis.*} = pand (van kledingstuk); **n paand van n rok** {DWs}
paander *zn.m ~s* {DWs} = pander; gerechtsdienaar (deurwaarder)
pad *zn.m pea|padn|päd|pär|paa, pädken|peadken* {DWs GvdV: *WHD noemt 'pad' mann. maar verschillende woorden op -pad onzijdig.*} = pad (weg); **n pad dee was zoa glad, doe völ ik op mien gat** {DWs}; **op n pad goan** {DWs} = op pad gaan; op weg gaan; op stap gaan; **zik op n pad maakn** {DWs} = op pad gaan; op weg gaan; op stap gaan
päd *zn.n* {DWs} → **pad** *zn.m*
pädken *zn.k* {DWs} → **pad** *zn.m*
pafken *ww.z pafked, pafken|pafkede, pafket* = paffen (roken, schieten); roken (druk, van tabak); knallen (herhaald); dampen (roken); **met t geweer | oet de piep päfken** {DWs}
päfken *ww.z* {DWs} → **pafken**
pak *zn.o päk.ke, päkken|päksken* {DWs} = **1.** pak (kostuum) **2.** {DWs} pak (pakket)
päk *zn.n* {DWs} → **pak** *zn.m*
pakhoap *zn.m pakhöape* {DWs} → **pakhoop** *zn.m*
pakhoop *zn.o* {JB: *In sommige delen van Twente een lelijk scheldwoord. In Enschede is het woord onbekend.* pakhoop} = min volk; uitvaagsel; rapaille; gespuis; geboefte; schorem; janhagel; tuig (gajes); **pakhoap slöt zik en pakhoap verdreg zik** *gz* {DWs}
päkken *zn.k* {DWs} → **pak** *zn.m*
paknoal *zn.v ~dn* {DWs} → **paknoal.d.e**

palm *zn.m pälme, pälmken* = **1.** palm (hand-) **2.** {DWs} palm (-boom); buxus (-struik of -boom)
palmbosch *zn.m -busche* {DWs} → **palmbos**
Palmpoaschen *zn.m* {DWs} → **Palmpoasken**
Palmpoasken *zn.m* = Palmpasen; **Pallem-pallem-poasche, de hoonder begint te kroaschen, ei-korei, ei-korei, t duurt men eenn zeùndag meer, dan krie'wie n ei, een ei is niks, twee eier bin 'k zat, dree eier is n poasche-ei, veer eier, dan bi' wie zat.** {DWs}
pan *zn.v* {DWs} → **pan.ne**
pankeukkes *zn.kn* {DWs} = sleutelbloem; primula (veris) → **pankookn** *zn.m*
pankook *zn.v* {DWs JB: *Vroeger volksvoedsel bij uitnemendheid. Bij de boeren vooral van roggemeel, maar ook van boekweitenmeel.*} = pannenkoek (als stof)
pankookn *zn.m ~s|~|pankeuk.e* {DWs} = pannenkoek (als ding)
pankooknappel *zn.m* {DWs} = appel (van grote, brede soort, geschikt voor op de pannenkoek)
pankooknbeslag *zn.o* {DWs} = pannenkoekbeslag
pankooknbleumkes *zn.kn* {DWs} = sleutelbloem; primula (veris)
pankooknmel *zn.o* {DWs} = pannenkoekmeel
pankooknmes *zn.o ~.se* {DWs} = pannenkoekmes
pankooknpan *zn.v* {DWs} → **pannekookspanne**
pannboel *zn.v* {DWs} = zootje; huishouding van Jan Steen; rommeltje
pan.ne *zn.v pann, pänken|pänneken* = **1.** pan (etens-) **2.** pan (dak-); **oonder de pann wean** *ov* {DWs} = onder de pannen zijn; geborgen zijn; onder dak zijn; er warmpjes bij zitten **3.** pan (bekken van omroeper); **[onmeundig|slim] an de pan sloan [dat n kettel der van rapt]** *ov* {DWs} = tekeergaan; opspelen; veel ophef maken; lasteren; grootspreken; **dee boel koomp an de pan** {DWs}; **t spul an de pan kriegn** *ov* {DWs} = de|z'n goederen verkopen (arch.)
pannschoord *zn.m -scheur, -scheurdken* {DWs} = scherf van een dakpan
pannstel *zn.m ~* {DWs} = pannensteel
pantoffel *zn.n* {DWs} → **pantoffel** *zn.v*
pantoffel *zn.v ~n|~s|~, pantuffelken|~ken* {=p&toff&l DWs} = pantoffel
pantoffelken *zn.k* {DWs} → **pantoffel** *zn.v*
pap *zn.m ., päpken* {DWs} = pap (als ding); brij; **witweitn pap** *zn.m* {DWs} = bloempap
pap *zn.v* {JB: *Vroeger werd melk vrijwel uitsluitend bij de boeren geconsumeerd in de vorm van pap (en in de koffie), zodat men melk voor de eigen consumptie vaak betitelde als pap.*} = pap (als stof); **huul men nich, der is nog pap genoog in n pot** *gz* {DWs}
papluu *zn.v ~s, papluuken* {=p&pluu DWs} → **parapluu**
papsleef *zn.m -sleev|sleevn, ~ken* {DWs} = paplepel (groot)
papsleev *zn.n* {DWs} → **papsleef**
pär *zn.n* {DWs} → **pad** *zn.o*
paradies *zn.o* = paradijs; **Adam en Eva in t pardies** {DWs}
pardies *zn.o* {=pardiees|p&.rdiees DWs} → **paradies**
pardiesappel *zn.m ~* {=p&.rdiees-app&l DWs} = paradijsappel (arch.)
Paries *en.p* {=paries|p&ries DWs} = Parijs
part *zn.o ~n, pärtken* {=pat DWs GvdV: *In ABC gespeld als 'pad', verkleinwoord als 'petke'.*} = **1.** part; deel; **[ik] veur mien part** {DWs Fri:om myn part} = als ik het mag zeggen; om mij;

wat mij betreft; **veur mien part kaans doon wa's wis** {DWs} **2.** {DWs} stuk grond (tien tot twintig are); perceel; **bie de verdeling van de maarke wör t veeld in partn verdeeld** {DWs}
pärtken *zn.k* {DWs} → **part**
partn *zn.n* {DWs} → **part**
pasn *ww.s past, pasn|pös, past* {DWs} = passen; van pas komen
päster *zn.m ~s* {DWs} = passer
pästern *ww.z* {DWs} = passeren; afmeten (met een passer)
pasteurs *zn.n* {DWs} → **pastoor** *zn.m*
pastoor *zn.m ~s|pasteurs, pasteurken* {=p&stóó.r|pastóó.r !toor DWs} = pastoor; **bie de pastoor op visiet goan** {DWs}
pastoorsmeid *zn.v ~n* {DWs} = dienstmeisje (van de pastoor)
pastorei *zn.v* {DWs} → **pastoriej.e**
pastoreigroond *zn.v* {DWs} = pastoriegrond
patreunken *zn.k* {DWs} = klappertje (voor kinderpistool) → **patroon** *zn.v*
patriesken *zn.k* {=p&trieesk&n DWs} → **patriez.e**
patriez *zn.v ~n, patriesken* {=p&trieez DWs} → **patriez.e**
patrieznjacht *zn.v* {DWs} = patrijzenjacht
patrieznnust *zn.o ~.e, ~ken* {DWs} = patrijzennest
patroelie *zn.v ~s, ~tjen* {=p&troelie DWs Fra:patrouille} = **1.** patrouille; **op patroelie goan** {DWs} **2.** ronde; **patroelie loopn** {DWs} = wachtlopen
patroon *zn.o ~n, patreunken* {DWs} = patroon (model, dessin, knip-)
peans.e *zn.v ~n, ~ken* = **1.** pens; maag (van een koe, eerste) **2.** {DWs} lichaam (van een mens, ruw.); **een wat op de peanz gevn** {DWs} = iemand een pak slaag geven (ruw.)
peanzpatroon *zn.o* {DWs WHD: *Bij het maken van 'róll' (rolpens) stuurt men kinderen naar de buren om het 'peanzpatroon' of het 'rólpatroon'.* GvdV: *Verg. Ned. 'dichte gaatjespan', 'plintladder', 'hooischaar' en 'ooievaarskuitevet'.*} = penspatroon (niet bestaand, op 1 april te halen hulpmiddel)
peark *zn.o ~n, ~sken|~ken* {=pèèRk DWs} = perk (bv. bij het klootschieten of hinkelen); stuk (afgebakend, van aardappelveld bij het rooien); bloemperk; **peark of meùnt** {DWs} = kruis of munt (bij het 'pearksmietn' en 'pöalkenticheln')
pearksmietn *zn.o* {DWs} = spel (waarbij met centen van weerszijden naar een streep op de grond wordt gegooid)
pedn *zn.n* {DWs} → **per** *zn.v*
pednstool *zn.m -steul.e, ~ken* {DWs} → **padnstool**
peek *zn.m* {DWs} = harde prop etter en afgestorven weefsel in een steenpuist → **peek** *zn.v*
peer *zn.n* {=pii.r DWs} → **peerd**
peer *zn.v ~n, ~ken* {=pii.r DWs} = peer (vrucht)
peerboan *zn.v ~n* {DWs} → **peerdeboon**
peerboer *zn.m ~n* {DWs} = paardenboer
peerd *zn.o peer.de, ~ken* {=piit DWs HLB: *Door umlaut uit 'paard'.*} = paard
peerdeboann *zn.n* {DWs} → **peerdeboan**
peerdekn *zn.v ~s, ~ken* {=piir-dekn DWs} → **peerdedekn**
peerdken *zn.k* {DWs} → **peerd**
peerhöai *zn.o* {DWs} → **peerdeheui**
peerhoof *zn.m -heuv, -heufken* {DWs} → **peerdehoof**

peeriezer *zn.o ~s, ~ken* {DWs} = hoefijzer
peerkrub *zn.v ~n* {DWs} → **peerdekrub**
peermest *zn.m* {DWs} → **peerdemes.t**
peermolstering *zn.v ~n* {DWs} = paardenkeuring; paardenmonstering
peers *bb ~er, ~t, ~e, ~n* {DWs} = paars
peerspul *zn.o ~n* {DWs} → **peerdespul**
peerstal *zn.m -stäl* {DWs} → **peerdestal**
peerstert *zn.m ~.e* {DWs} → **peerdestert**
peervoot *zn.m -veut* {DWs} → **peerdevoot**
peerweid *zn.v ~n, ~eken* {DWs} → **peerwear**
peerzeln *zn.m ~s* {DWs} → **peerdezeln**
peias *zn.m* {DWs} → **pias**
peil *zn.o* {DWs} = peil; **wat op peil hebn** *ov* {DWs} = drank in de fles hebben
peiln *ww.z* {DWs} = peilen; **peiln woo deep t water is** {DWs}; **de kommiezn goat en peiln** {DWs} = ?
pekkel *zn.m* = pekel; **de snieboann stoat oonder de pekkel** {DWs}; **t vlees zit in de pekkel** {DWs}
pekkel *zn.v* {DWs} → **pekkel** *zn.m*
pelgerst *zn.v ~n* {=pelgest DWs} → **pulgerst.e**
pelgerstnsoep *zn.v* {DWs} = gortsoep
peln *ww.z peald, pealn, pealt* {DWs} = pellen
pen *zn.v* {DWs} → **pen.ne**
Pengel *en.d* {DWs} ; **t vertelselken van t bigken, dat hetn Pengel, en t wol nich in hoes komn** {DWs}
pen.ne *zn.v* = **1.** {DWs} pen (schrijf-) **2.** {DWs} veer (vogel-)
penninge *zn.n* {DWs} → **pennink**
pennink *zn.m penninge, ~sken* {DWs} = penning; geldstuk (van 1 pfennig); **n grösken is tien penninge** {DWs}
pensioen *zn.o* {DWs} → **pension**
pensioen *zn.o* {=p&sjoeen|p&sjoen DWs} = pensioen; **hee krig pensioen** {DWs} = hij gaat met pensioen
pension *zn.o* = pension; **in pensioen goan** {DWs} = in pension gaan (..)
pepper *zn.m ~s* {=pepp&.r DWs} = peper (als ding en als stof)
pepperböamken *zn.k* {DWs} = peperboompje
pepperbus *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = peperbus
pepperduur *bb* {DWs} → **pepperdeur**
pepperkoorn *zn.m -keurn.e, -keurnken* {DWs} = peperkorrel
peppermeùntsteek *zn.v ~n* {DWs} = pepermuntballetje
peppernot *zn.m -nöt, -nötken* {DWs} = pepernoot
peppernöt *zn.n* {DWs} → **peppernot** *zn.m*
pepperwortel *zn.m* ~ {DWs} = mierikswortel; peperkruid; armoracia (rusticana)
per *zn.v pedn, ~ken* {DWs HLB: *Uit 'pedde'.*} → **per.re**
per-oas *zn.o* {DWs} = deugniet; ondeugend ventje; **t is n per-oas!** {DWs}
perken *zn.k* {DWs} = portemonnee → **per** *zn.v*
per.re *zn.v pedn* = pad (dier); **pedn zint venien** {DWs} = padden zijn giftig; **zö'w wedn? um**

n scheppel pedn? ik za ze haaln, doe zas ze maaln, ik za ze metn, doe zas ze vretn {DWs}
pers *zn.v* {=pes DWs} = pers (voor kleding)
persiezer *zn.o ~s* {=pes-ieez&r DWs} = persijzer (voor kleding)
persn *ww.z* {=pesn DWs} = persen (van kleding)
persplaank *zn.v ~n* {DWs} = persplank (voor kleding)
perzik *zn.v ~n* {=pezzik|perzik|pessik !per DWs} = perzik
pest *zn.v* {DWs} = pest; **zoa .. as de pest** {DWs}
pester *zn.m ~s* {DWs} = pestkop
pesterei *zn.v ~n* {DWs} → **pesteri-je**
pesterig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {!pes DWs} = pestig; vervelend (erg); onaangenaam (zeer)
pestkearkhöfken *zn.k* {DWs} = pestkerkhofje (weiland ten n.o. van Denekamp)
pestn *ww.z* {=pesn DWs} = pesten
Peter-en-Paul *zn* {DWs} = Petrus-en-Paulus (29 juni)
petrolie *zn.m* {=p&troolie !tro DWs} → **peteröllie**
petroliebus *zn.v ~n* {DWs} = petroleumbus
petrolielaamp *zn.v ~n, -lämpken* {=p&troolie !tro DWs} → **peteröllielaamp**
petrolielämpken *zn.k* {DWs} → **petrolielaamp**
petroliestel *zn.o ~n, ~ken* {DWs} = petroleumstel
Peugel *en.d* {DWs} = naam (van het biggetje dat niet naar huis wou komen)
peul *zn.n* {DWs} → **pool** *zn.m* (poel)
peul *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = peul
peunder *zn.m ~s* {GvdV: *Umlaut van 'poond' (pond).*} = **1.** gewicht (van een pond) **2.** {DWs} unster; weegstok
peùnder *zn.m ~s* {DWs} → **peunder**
Peùntbekke *en.wv* {DWs} = Puntbeek (bovenloop van de Gele Beek)
pichnelken *zn.k* {DWs WHD: *Ontleend aan het Duitse 'Pechnelke'.* HDu:pechnelke} = pekanjer; lychnis (viscaria)
piel *bw ~der* {DWs} = loodrecht; **zee leup zoa piel op n ean** {DWs}
piel *zn.m* {DWs} = pijl
piel-piel-piel *ur* {DWs} = lokroep voor eenden
pielean *zn.v* {DWs} → **pielean.de**
pieler *zn.m ~s* {DWs} = pijler; pilaar; zuil
pielo *zn.o* {=pieloo !pie Eng:pillow} = pilo; stof (bruin, voor werkbroeken); **hee is an t pielo scheurn** *ov* {DWs} = hij heeft een wind gelaten (hum.)
pieloosch *bn* {!pie DWs} → **pieloos**
pielwoarm *zn.m -wöarm.e, -wöarmken* {DWs} → **pielworm**
pien *zn.v* {=pieen DWs WHD: *Verdringt 'zeerte'.* GvdV: *Volgens JvG in bron SNS alleen in Geesteren, Hengelo, Enschede en Beckum, elders 'zeerte'.* OSa:pina HDu:pein Lat:poena=boete|straf} = pijn
pienlik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = **1.** pijnlijk (in het gemoed) **2.** {DWs} zuinig (erg); gierig; krenterig
pienlikn *zn.m* {DWs} = erg zuinig persoon; gierigaard
piep *zn.v ~n* {=piep DWs} → **piep.e**
piep.e *zn.v ~n, ~ken* = **1.** pijp (tabaks-); **tabak in de piep** {DWs} **2.** slokdarm; **hee döt de piep dicht** {DWs} = hij gaat dood (ruw.)

piepkaneel *zn.m* {=piepk&neel DWs} = pijpkaneel
piepkneel *zn.m* {DWs} → **piepkaneel**
pik *zn.o* = **1.** hoornpit; merg (van tak) **2.** {DWs} pek; teer
pikdroad *zn.o -dröa, -dröadken* {DWs} = pekdraad (van hennep- of vlasgaren)
pikduuster *bb* {DWs} → **pikkeduuster**
Pikkerei *zn.v* {DWs} ; **De Pikkerei** *en.p* {DWs} = Alte+Neue Picardie (D.)
Pikkereisch *bb* {DWs} = van|uit Alte|Neue Picardie (D.); **Pikkereischen toarf** {DWs}
pikkerig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = **1.** pikkerig; plakkerig; kleverig; met pek bevuild; **pikkerige haan** {DWs} **2.** {DWs} taai (van grond); zwaar (van grond); **pikkerige groond** {DWs}
pikrusche *zn.v ~n* {DWs} → **pikröske**
pikstrik *zn.o* {DWs WHD: *Lang plankje om de zeis aan te zetten. De ruwe oppervlakte werd verkregen door bestrijking met een deeg van gekookte aardappelen en scherp zand.*} = strekel; slijplat (voor zeis); strijkhout
pikzwart *bb* {=pikswat DWs} = pikzwart
pildrop *zn.o* {DWs} = ?
pin *zn.v* {DWs} → **pin.ne**
pingsterbloom *zn.v* {DWs} → **peenksterbloom**
pingsterbroed *zn.v* {DWs} → **peenksterbroed**
pingsterkroon *zn.v* {DWs} → **peenksterkroon**
pingstermoandag *zn.m* {DWs} → **peenkstermoandag**
Pingstern *zn.v* {DWs} → **Peenkstern**
pin.ne *zn.v ~n, pinken|pinneken* = **1.** pin; pen; **doo de pin op de deur** {DWs} **2.** {DWs} vrek; gierigaard **3.** {DWs} wortelstok; hoofdwortel; **den boam steet op ne pin** {DWs} = die boom staat op de hoofdwortel (omdat hij niet verplant is)
pinnigheid *zn.v* {DWs} = overdreven zuinigheid; gierigheid; krenterigheid
pinnsnieder *zn.m ~s* {DWs} = vrek; krent (gierigaard); knijperd
pip *zn.v* {DWs} → **pip** *zn.m*
pis *zn.v* {DWs} = pis; urine (inf.)
pis-in-t-ber *zn.m* {DWs Gro:pis-op-ber|mieg-op-berre=bedplasser} = bedplasser; **a'j pis-in-t-ber vort doot, krie'j schiet-in-t-ber weer** {DWs} = iedere verandering is geen verbetering (ruw.)
piskieker *zn.m ~s* {DWs Gro:piskieker} = genezer (neg.); kwakzalver
pisn *ww.z* {DWs} = plassen; wateren; urineren; pissen; **mag dat nich? ie mögt ok nich tegn de keark an pisn** *gz* {DWs}
pispot *zn.m -pöt.te, -pötken* {DWs} = pispot; po; nachtspiegel
pispötken *zn.k* {DWs} → **pispot**
pispötkes *zn.kn* {DWs Fri:pispotsjes} = haagwinde (witte slingerplant); convulvulus (sepium) → **pispot**
pissel *zn* {DWs} → **pizzel**
pistol *zn.o ~n, pistölken* {=p&stòl DWs} → **pistol.le**
pistölken *zn.k* {DWs} → **pistol.le**
plaank *zn.v ~n* {DWs} → **plaank.e**
plaank.e *zn.v ~n, pleanksken|plänkken|plänksken* = plank; **de plaank missloan** *ov* {DWs} = de plank misslaan; de bal misslaan

plaant *zn.v ~n, pläntken* {DWs} → **plaant.e**
plaat *zn.v ~n, pleatken|plaatjen* {DWs} = **1.** plaat (bord) **2.** {DWs} haardplaat (versierde gietijzeren plaat achter het vuur, tegen de 'stapel') **3.** {DWs} dwarsbalk; gebintplaat
plaatiezer *zn.o* {DWs} = plaatijzer
plag *zn.v ~n* {DWs} → **plag.ge**
plagnhoap *zn.m -höap* {DWs} → **plagnhoop**
plak *zn.v ~n, pläkken* {DWs} → **plak.ke**
plak.ke *zn.v ~n, pläkken|pläksken* = **1.** plak (vlees); snee (brood); tablet (reep); **ne plak stoet|broad|schiink** {DWs} **2.** plek; vlek; **de watn hebt t met plakn, [en] de watn hebt t ovver de hele hoed** *gz* {DWs} = sommige mensen deugen totaal niet; **ne roa plak an n kop** {DWs} = een rode plek op het hoofd; **plakn grös** {DWs}
pläkken *zn.k* {=plekn DWs} → **plak.ke**
plakn *zn.n* {DWs} → **plak.ke**
plänkken *zn.k* {DWs} → **plaank.e**
pläntken *zn.k* {=plenk&.n DWs} → **plaant.e**
plark *zn.m ~n* {DWs GvdV: *Verg. 'plarreken'.*} = poot (breed, als van zwemvogels); zwempoot; platvoet (groot)
plas *zn.m pläs.se|pläske|pläsche|plasn, pläsken* {Fra:place} = **1.** plas (water-) **2.** {DWs} plein; plaats (binnen-, opslag-); open terrein; erf (achter boerenhuis); fabrieksterrein
pläsken *zn.k* {DWs} = koekje (plat en rond, uit Nordhorn); **pläskes metbrengn oet Nordhoorn** {DWs} → **plas**
plasleuper *zn.m ~s* {DWs} = arbeider die op het fabrieksterrein werkt
plat *bb ~ter, ~st, ~te, ~n* = plat (vlak); **zoa plat as nen pankookn** {DWs} = erg plat
plät *zn.v plätn* {DWs} → **plät.te**
plät.te *zn.v plätn* {GvdV: *Zie ook 'veurplät' en 'achterplät'.* MNe:platte=tonsuur OHD:blatta=tonsuur OHD:platta=marmerplaat} = **1.** {DWs} voorhoofd (van mens en dier); **een veur de plät houwn** {DWs} = iemand voor z'n kop slaan **2.** {DWs} schedelkap; hersenpan; bovenkant (van het hoofd); **de kips op de plät zetn** {DWs}
pleer *zn.m* {DWs} = hoeveelheid (onverschillig groot, vaste stof); heleboel (inf.); smak (hoeveelheid); grote oppervlakte (inf.); **nen pleer water vaalt der** {DWs}; **nen pleer|plear groond** {DWs} = een groot stuk grond
pleern *ww.z* = kwakken; knallen; klappen; dreunen; schieten; slaan; smijten; pleuren; schieten; ploffen; **oet de loch pleern** {DWs} = stortregenen
pleerschoer *zn.o ~s* {DWs} = stortbui; wolkbreuk; regenbui (hard)
pleug *zn.n* {DWs} → **ploog** *zn.v*
pleugken *zn.k* {DWs} → **ploog** *zn.v*
plezeer *zn.o ~s* {=pl&zii& DWs} = plezier; genoegen
plezeers *zn.n* {DWs} → **plezeer**
plierikerd *zn.m* {DWs} = slechte eter
plierikn *ww.z* {DWs} = met lange tandden eten; kieskeurig zijn (met eten)
ploag *zn.v ~n* {DWs} → **ploag.e**
ploag.e *zn.v ~n* = plaag; kwelling; bezoeking; ziekte; kwaal; vallende ziekte; **koomp de tied, [dan] koomp de ploag** {DWs} = maak je vooraf geen zorgen; **rimmetiek, dat is ne grote ploag** {DWs}
ploagerei *zn.v ~n* {DWs} → **ploageriej.e**

ploagn *ww.s ploagd, pleug|plöag, plög* {=plòòqng DWs} = plagen; kwellen
plodderig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = slordig (gekleed); verfomfaaid; schamel gekleed; versleten (kleding); verkreukeld (briefje); voddig; armoedig (uitziend); **dee kiinder bint ait zoa plodderig antrokn** {DWs}
plodn *zn.m ~, plöddeken|plörreken|plörken* {=ò GHz: *Met o als in 'dot'.*} = vod (neg.); lor (neg.); lap (oud, neg.); **de plodn völn em van t lief** {DWs}
plodnstaakn *zn.m* {DWs} = paraplu (hum.)
ploog *zn.v ~n|pleug.e, pleugken|pleugjen* {DWs} = ploeg (landbouwwerktuig)
ploogiezer *zn.o ~s* {DWs} = ploegschaar
ploogstel *zn.o ~n* {DWs}
ploogstert *zn.m ~* {DWs} = ploegstaart; ploegstuur; stuurknuppel (van een ploeg)
ploogstraampn *zn.m ~s* {DWs} = vorkstok (lang, gebruikt tijdens het ploegen om hindernissen te verwijderen)
ploondermelk *zn.m* {DWs} = klontermelk; melk (verzuurd en dikgeworden); gestremde melk; plundermelk
ploondern *ww.z* {JHH: *'Plonder' (huisraad) in Dev. Rekenb. 1382* Ned:plunder=huisraad} = **1.** zakken (vallen) **2.** {DWs} stremmen (van melk); **ik wol dee melk kokn, men zee is mie ploonderd** {DWs} = ik wou die melk koken, maar hij is gestremd
plor *zn.v plodn* {DWs} → **plodn**
pluksload *zn.m* {DWs} = pluksla
pluus *zn.o pluze, pluusken* {DWs} = pluis; pluche
pluusbaand *zn.m* {DWs} = pluche band (als stootrand van een rok)
pluusmaantel *zn.v* {DWs} = pluche mantel
pluuzn *ww.s pluusd, pleus, plös* {DWs} = pluizen; pluisjes verliezen
poal *zn.m pöal.e, pöalken* {=pòòl DWs} = **1.** paal; **pöal van kloomp** {DWs} = zware lompe klompen **2.** grenspaal; slagboom; grensovergang; **n Löagsn poal** {DWs} = de grensovergang t.n.v. Ootmarsum; **ovver n poal** {DWs} **3.** {DWs} fles jenever (hum.)
pöal *zn.n* {DWs} = benen → **poal**
poalboer *zn.m ~n, -buurken* {DWs} = stamhouder (op een erf); erfopvolger (op de boerderij); boer (gezaghebbend)
pöalken *zn.k* {DWs} → **poal**
pöalken-ticheln *ww.z* {DWs} = kinderspel (waarbij met een steen wordt gegooid naar een paaltje waar centen op liggen)
poalmes *zn.o ~.se* {DWs} = paalmes (klompenmakersgereedschap)
poasbloom *zn.v* = **1.** dotterbloem **2.** {DWs} narcis
poasche-ei *zn.o ~er* {DWs} → **poasei**
poaschebest *zn.o* {DWs} = paasbest; **op zien poaschebest antrokn** {DWs} = op zijn paasbest gekleed
poaschebloom *zn.v* {DWs} → **poasbloom**
poaschehoolt *zn.o* {DWs} → **poashoalt**
poaschei *zn.o ~er* {DWs} → **poasei**
poaschekeers *zn.v* {DWs} → **poaskearse**
poaschemoandag *zn.m* {DWs} → **poaskemoandag**
poaschepreak *zn.v ~n* {DWs} = paaspreek
poaschestaakn *zn.m ~s* {DWs} → **poasstaakn**

poaschevakaansie *zn.v* {DWs} → **poaskevakaansie**
poaschevuur *zn.o* {DWs} → **poasveur**
Poasken *zn.m* {=pòòsk&n} = Pasen; **nen laatn Poaschen** {DWs} = een late Pasen; **wie hebt van t joar nen vroon Poaschen** {DWs}
poater *zn.m ~s, pöaterken* {=pòòt&r DWs} = pater
pöaterken *zn.k* {DWs} → **poater**
pocher *zn.m ~s* {DWs} = opschepper; snoever; praatjesmaker; pochhans; **klagers hebt gin noad en pochers gin broad** *gz* {DWs}
pochn *ww.z pocht* {=póchn DWs} = opscheppen (pochen)
poeier *zn.m ~s* {DWs HLB: *Onz. als poeder, mann. als klap.*} = poeder (van de dokter)
poeier *zn.o* {DWs} = poeder (om te strooien)
poeiersokker *zn.m* {DWs} = poedersuiker
poelie *zn.m ~s* {!poe DWs Eng:pulley} = **1.** katrol (weversterm) **2.** {DWs} riemschijf (van een machine)
poelies *zn.n* {DWs} → **poelie**
poepn *ww.z* = poepen; **boeskoalblaa met roepn, door kö'j good van poepn** *gz* {DWs}
poer *zn.v ~n* {DWs} = poer (voor het palingvissen)
poern *ww.z* {DWs} = **1.** baggeren (door de modder lopen) **2.** {DWs} poeren (palingvissen met de poer)
poesjen *zn.k* {DWs} → **poes** (kat)
poezn *ww.s* {=poeezn DWs Fri:pûste} → **poestn** *ww.z*
pofferd *zn.m ~s, pufferken* {DWs} = pannenkoek (gerezen door toegevoegde gist); koek (in heet vet gebakken, dik en rond)
poier *zn.m ~s* {=pójj&r DWs WLD: *Wordt verdrongen door 'poeier'.*} → **poeier** *zn.m*
pokhoolt *zn.o* {DWs} = pokhout; guajacum (officinale)
pokkel *zn.m ~s, pukkelken* {=pókk&l DWs HDu:buckel Gro:pokkel} = bochel; rug (hoog); bult (in de rug); lichaam (..); deel van de rug dat lasten draagt; **wat op n pokkel kriegn** {DWs} = een pak slaag krijgen
pokkels *zn.n* {DWs} → **pokkel**
pokkerig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = pokdalig
pokkern *ww.z* {DWs GvdV: *Verg. 'pekkern'.*} = pulken; peuteren; **zik in de oorn pokkern** {DWs} = in z'n oren peuteren
pokn *zn.n* {DWs} = pokken; **in 1871 bint der in t Doarp ne masse leu an de pokn stoarvn** {DWs}
poknbreefken *zn.k* {DWs} = vaccinatiebewijs (tegen kinderpokken); pokkenbriefje
pöl *zn.n* {DWs} → **pol.n**
polder *zn.m ~s* {=pòll&.r DWs} = grondwerker
polderkeet *zn.v ~n* {DWs} = **1.** plaggenhut **2.** {DWs} polderkeet
poldern *ww.z* {=póll&.rn DWs HDu:poltern} = grondwerk verrichten; wroeten (..); spitten; graven (met de spade); egaliseren (van grond)
politie *zn.v ~s* {=p&liesie|p&lietsie DWs} = **1.** politie **2.** {DWs} politieagent
pöln *zn.n* {DWs} → **pöl** *zn.m*
pol.n *zn.m pöl.le, pölken|pölleken* {=ò} = **1.** {DWs} pol (gras-); zode; **nen pol grös** {DWs} **2.** {DWs} hoogte (in natte grond); **nen pol in t ven** {DWs}
pols *zn.m pulze, pulsken* {=póls DWs} = **1.** pols (lichaamsdeel); handgewricht **2.** {DWs} pols

(-stok)
polskern *ww.z* {=pólsk&npolsk&.rn GvdV: *De aanwezigheid van de r is afgeleid van 'gepolsker' in bron THk.*} = klotsen; in beroering brengen (van vloeistof met een stok); plonzen; polsen; **in t water pulschen** {DWs}; **pulschen in de stoatkearn** {DWs}
polver *zn.o* {=pólv&r DWs} → **polver** *zn.m*
polverdaamp *zn.m* {DWs} = kruitdamp
polvern *ww.z* {DWs} = schieten (met een geweer)
pomppeer *zn.v ~n* {DWs} → **poomppeer**
pon *zn.v ~n, punken|punneken* {=pón DWs} = nachtpon
ponnie *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = pony
ponnieken *zn.k* {DWs} → **ponnie**
ponnies *zn.n* {DWs} → **ponnie**
Pontbek *en.wv* {DWs} = Pontbeek (bij Denekamp)
pool *zn.m peul.e, peulken* {DWs} = poel; vijver; water (ondiep); **peul water stunn op de weg** {DWs} = poelen water stonden op de weg
poomp *zn.v ~n, pumpken* {DWs} → **poomp.e**
poompbuiz *zn.v ~n* {DWs} = pompbuis
poomper *zn.m ~s* {DWs} = pomper
poompn *ww.z* {=poompm DWs} = pompen
poompwater *zn.o* {DWs} = pompwater
poon *zn.n* {=póón DWs} → **poond**
poond *zn.o poon.d, pundken* {DWs} = pond (gewicht); **fief oons is n poond** {DWs}; **hee hef poon in t gat** {DWs} = hij is erg zwaar; **n poond mel** {DWs}
poot *zn.m peu.t.e, peutken|peutjen* {DWs HLB: *In het Twents ongewoon als lichaamsdeel.* GbF: *In Enter nooit als lichaamsdeel.*} = poot (i.h.a. niet als lichaamsdeel); voet (poot); **een nen poot oettrekn** *ov* {DWs Fri:ien in poat útlûke} = iemand te veel laten betalen
pop *zn.v ~n, pupken* {=póp DWs} → **pop.pe**
Pop *zn.v* {DWs} = Poppe; **De Pop** {DWs} = De Poppe (grensovergang tussen Oldenzaal en Bentheim)
pöppel *zn.v* {DWs} → **pöppel** *zn.m*
pöppelhoolt *zn.o* {DWs} → **pöppelnhoalt**
pöppeln *bn* {DWs} = populierenhouten; **pöppeln kloomp|plaankn** {DWs}
pöppelnhoalt *zn.o* = populierenhout; **hee hef been as pöppelhoolt** {DWs} = hij heeft stijve benen
pöppelplaankn *zn.n* {DWs} = populierenhouten planken
pöppelstikn *zn.n* {DWs} = populierenloten
poppeneln *zn.n* {DWs} ; **za'k die wat verteln van twee poppeneln? twee poppeneln brachn mie stroa, stroa dea 'k an de koo, koo gaf mie melk, melk dea 'k an t vearkn, vearkn gaf mie spek, spek dea 'k an de schoomaker, schoomaker maakn mie muuln, muuln dea 'k an moor, moor smeer' mie n bootram, bootram dea 'k an Fiks, doe ha'k zölvn niks** {DWs}
por *zn.v* {=pór DWs} = bederf; **de por zit der in** {DWs} = er zit geen groei in (van kind of dier)
pork *zn.m ~e* {=pórk HLB: *Uit 'poddik' (pudding).* Fri:podde=pad|bullebak|neusballetje|pruim tabak Fri:porre|poarre=garnaal|dreumes Gro:por.k=klein kereltje

Kro:burek=bladerdeegtaart Eng:porridge=havermeelpap} = **1.** jan-in-de-zak; pudding (van meel met rozijnen in langwerpige linnen zak gekookt); **ooljoorsoavnd, dan atn de meeste leu vroger pork** {DWs} **2.** {DWs} kort en dik persoon of dier **3.** {DWs} kip (dik en gedrongen)
pors *zn.m* {=pòs DWs} → **porsel**
porsel *zn.m* {=pòss&l GvdV: *Verb. van 'porstn' o.i.d. Verg. 'vassel' uit 'vastn'.* Ned:pos.se.len|possem|post|pots|porst MNe:pors.e MND:pors.e|post MHD:borse ONo:pors Zwe:pors} = wilde gagel; pors; vlooienkruid; myrica (gale); **n pors stof** {DWs} = de gagel stuift
port *zn.m* {=pót DWs} → **port** (wijn)
portefullie *zn.v ~s* {=pòtt&fullie DWs} = portefeuille
portoal *zn.o ~n, portöalken|portöaltjen* {=p&tòòl DWs} = portaal
portöalken *zn.k* {=p&töölk&n DWs} → **portoal**
portret *zn.o ~n, ~ken|~jen* {=p&tret DWs} = portret; foto; **op t portret komn** {DWs} = op de foto komen; **op t portret zetn** *ww.z* {DWs} = fotograferen (van een persoon); portretteren
portretken *zn.k* {=p&tretk&n DWs} → **portret**
portwien *zn.m* {=pót-wieen DWs} = portwijn
post *zn.m* {DWs} = houtblok (voor in de haard); ? → **pos.t.n**
post *zn.v* {DWs} → **pos.t**
pöst *zn.n* {DWs} → **pos.t.n**
pos.t *zn.v* = **1.** post (brieven) **2.** {DWs} posterijen; postkantoor **3.** {DWs} postbode
postkantoor *zn.o ~n* {=pòsk&tóó.r DWs} = postkantoor
postkoor *zn.v ~n* {=pòskóór DWs} → **postkoar**
pos.t.n *zn.m pös.t.e, pöstken* {=pòs HDu:pfosten} = post (deur-); stutpaal; stijl (verticale balk); balk (staand); gebintstijl; **rein en pöst** {DWs} = latten en stijlen; **t zit door in de pöst** *ov* {DWs} = het ligt aan het huis; het is daar erfelijk; het is een familiekwaal; **wie blievt men binn de pöst** *ov* {DWs} = we blijven maar thuis
postweg *zn.m* {DWs} = postweg; **n Ooldn Postweg** {DWs} = de Oude Postweg (de vroegere weg van Amsterdam naar Hamburg door Berhuizen en De Lutte)
postzak *zn.m -zäk* {DWs} = postzak
postzeagel *zn.o ~s* {=pòssèèg&l DWs} → **postzeagel** *zn.m*
pot *zn.m pöt.te, pötken|pötjen* {DWs} = pot (kook-)
pot *zn.v ~n* {DWs} → **pot.te**
pöt *zn.n* {DWs} → **pot** *zn.m*
potasche *zn.v* {=pòt-asch& DWs} → **potaske**
potbiet *zn.v ~n* {=pótbieet DWs} = pootbiet (voor zaadwinning)
pötken *ww.z* {DWs} = borreltjes drinken (binnenskamers); pimpelen; aan de drank zijn
pötken *zn.k* {DWs} = maatje (voor 0,1 liter gedestilleerd); borrel → **pot** *zn.m*
pötker *zn.m ~s* {DWs} = zuiplap; drinkebroer; borrelaar
potknol *zn.v* {=pótknòl DWs} = pootknol (voor de zaadwinning)
potkökker *zn.m ~s* {DWs} = kok
potlöa *zn.n* {DWs} → **potload**
potload *zn.o potlöa, potlöadken* {DWs} → **potlood**
potloatn *ww.z* {DWs} → **potloodn**
potlood *zn.o potleu, potleudken* = potlood (schrijfgerei); **schrievn met n potload** {DWs}

potloodn *ww.z* = inwrijven met potlood of kachelglans; **n kachel potloatn** {DWs}
potn *ww.z pot* {=pótn} = poten; planten; opkweken; **nen boam | ne heg potn** {DWs}; **tuffel|boann|bietn potn** {DWs}
potneger *zn.m ~s* {DWs} = ?; **zoa zwart as nen potneger** {DWs} = erg zwart (van uiterlijk); pikzwart (van uiterlijk)
potstöalp *zn.v ~n* {DWs} = potdeksel; **haan as potstöalpn** {DWs} = ruwe, eeltige handen
potstok *zn.v -stök* {=pótstòk DWs} = pootstok (om gaten te maken)
pottografeern *ww.z* {=pòtt&grafii.rn|pòtt&gr&fii.rn DWs} → **fotografeern**
pottuffel *zn.m ~.n* {DWs} = pootaardappel
pouw *zn.v ~n, pöwken* {=pòw DWs} → **pauw**
pouwhaann *zn.m ~s* {DWs} → **pauwhaann**
pouwhen *zn.v ~n* {DWs} → **pauwhen.ne**
pouwnstert *zn.m* {DWs} → **pauwnstert**
pouwnveer *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **pauwnveer**
pöwken *zn.k* {DWs} → **pouw**
pözzelweark *zn.o* {DWs} = bezigheid (licht)
praam *zn.m* {DWs} → **praamp**
praamp *zn.m* {WMu:praame} = **1.** rem (bij windmolen) **2.** {DWs} klem voor het vastzetten van de wielnaaf bij het spaken (wagenmakersgereedschap) **3.** {DWs} praamhout; klem voor het vastzetten van een te bewerken klomp (klompenmakersgereedschap)
prak *zn.v ~n* {DWs Win:pragge=dwarsdrijver} = klem voor het afwerken van een wiel (wagenmakersgereedschap)
prakkezeern *ww.z* {DWs} = prakkeseren; nadenken; bedenken; peinzen; tobben; verzinnen; **hee prakkezeert zik nog kapot** {DWs}; **'k mot der nog is ovver prakkezeern** {DWs}
prakkezoasie *zn.v ~s* {=prakk&zòòsie DWs} = prakkezatie; gedachte (serieus); overpeinzing; getob
prathook *zn.m* {DWs} = pruilhoek; **de kiinder mött in de school mangs in n prathook stoan** {DWs} = de kinderen moeten op school soms in de hoek staan
preak *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = preek; toespraak (moralistisch)
preakken *zn.k* {DWs} → **preak**
preakn *ww.z* {=Ens:prèèkng|EnL:preeakng DWs} = preken; prediken
preakstool *zn.m -steul, -steulken* {DWs} = preekstoel
preant *zn.v ~n* {DWs} → **preant.e**
preant.e *zn.v ~n, prentken* {Fra:preindre Lat:premere} = prent; schilderij; illustratie; plaatje (afbeelding)
preantnbook *zn.o -beuk, -beukken* {DWs} = prentenboek
preem *zn.m* {DWs} = priem (gereedschap); **n dokter stök der met nen preem in** {DWs}
prei *zn.m* {=prej DWs} = prei
prentken *zn.k* {DWs} → **preant.e**
pries *zn.m prieze|priezn, ~ken* {=priees DWs HLB: *Mann. en vr. (1938)*} = prijs (om te winnen)
priezn *zn.n* {=prieezn DWs} → **pries** *zn.m*
prikn *zn.n* {DWs} = ?; **wat et wie vanmiddag? prikn met viegn** *gz* {DWs}
prisnteerblad *zn.o -blaa.r, -bleadken* {DWs} = presenteerblad; dienblad

prisnteern *ww.z* {=prisntii.rn|prizntii.rn DWs} = presenteren; aanbieden
proat *zn.v* = praat (het praten als verschijnsel); gesprek; **de proat is der of** {DWs} = hij is niet zo spraakzaam meer; hij zegt niet veel meer; **eenn an de proat hoaldn** {DWs} = iemand aan de praat houden; het gesprek met iemand rekken
proem *zn.v* {=proeem DWs} → **proem.e**
proem *zn.v* {=proeem DWs} → **proem.n** *zn.m* (tabak)
proem.e *zn.v ~n, pruumken* {=proeem.&} = **1.** pruim (fruit); **hee hef door de proemn op** {DWs} = hij heeft daar afgedaan; **klets! alle proemn in drek!** *ur* {DWs} = ? **2.** {DWs} achterwerk (van paard of persoon)
proemn *ww.z* {DWs} → **pruumn**
proemnboam *zn.m -böam.e, -böamken* {DWs} → **proemnboom**
proemnsteen *zn.m ~* {DWs} = pruimenpit
proest *zn.m* {DWs} = nies
proestn *ww.s prostn, preus|proos, pros* {=proezn|EnG:proesn DWs} = niezen; proesten
proonk *zn.m* {DWs} = pronk; **vuur|veur n proonk** {DWs} = voor de sier; om mee te pronken
proonkn *ww.z* {DWs} = pronken; pralen
prop *zn.v ~n, pröpken* {DWs} = prop
propnscheter *zn.m ~s* {DWs} = proppenschieter; klapbus
pröttel *zn.m -, pröttelken* {DWs} = rommel; zooi; spullen (neg.); rotzooi; wanorde
prut *zn.m* {DWs} = prut; drab; weke massa; rommel; **wat doo'w met den prut!** {DWs}
pruumn *ww.z* = **1.** pruimen (van tabak) **2.** {DWs} met een klein mondje eten (van kinderen)
Pruus *bn* = Duits; Pruisisch; **de Pruusche greanz** {DWs}; **nen Pruusken|Pruuschen daalder** {DWs} = een Duitse daalder (ong. 1 gulden 80); **Pruuschen foezel** {DWs}
Pruus *zn.v ~n|Pruuzn* {DWs} = Duitser; Pruis; **in de Pruus** {DWs} = in Duitsland; in Pruisen
Pruusche *bn.v* {DWs} → **Pruus**
Pruusche *zn.o* {DWs} ; **t Pruusche** {DWs} = Duitsland; Pruissen
Pruuschen *bn.m* {DWs} → **Pruus**
pudding *zn.m ~n* {DWs} → **puddink**
pufferken *zn.k* {DWs} = poffertje → **pofferd**
pukkelken *zn.k* {DWs} → **pokkel**
pulschen *ww.z* {=pulsch&n DWs GvdV: *Waarsch. moet dit 'pulschern' zijn, uitgesproken als 'pulschun' vanwege de r in 'gepolsker' in bron THk.*} → **polskern**
pulsken *zn.k* {DWs} → **pols**
pumpken *zn.k* {DWs} → **poomp.e**
pundken *zn.k* {=punk&.n DWs} → **poond**
pungel *zn.m* {DWs} = **1.** bundel (van 32 aren) **2.** {DWs} buidel; rugzak; bundel (met inhoud); **door gungn de smokkelers hen, ieder met nen pungel op de rug** {DWs} **3.** {DWs} big (kort en dik); varkentje (kort en dik); **nen dikn pungel van n kiind** {DWs}
pungeltied *zn.v* {DWs} = wintertijd (als er bloedworst is); bloedworsttijd; **ze zatn good in t voor, t was in de pungeltied** {DWs}
punken *zn.k* {DWs} → **pon**
put *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **put.te**
putemmer *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = putemmer
putn *ww.z* {DWs} = putten

putnpost *zn.m -pöst.e* {DWs} = paal waarop de putzwengel rust; putpaal
putnraand *zn.m -rean* {DWs} = putrand
putnrean *zn.n* {DWs} → **putnraand**
putnriink *zn.m -ring.e* {DWs} → **putnreenk**
putnzwengel *zn.m ~s* {DWs} = putzwengel
putwater *zn.o* {DWs} = putwater
puumsteen *zn.m* {DWs} = puimsteen
puun *zn.m* {=puen DWs} = puin
puuster *zn.m ~s* {DWs} → **puuster.d**
puuster.d *zn.m* = **1.** blaaspijp (om vuur aan te wakkeren); blaasbalg **2.** {DWs} geweer (jacht-); **nen ooldn puuster** {DWs}

R

raa *bb* {DWs} → **raar**
raam *zn.o ~ns|~s|~n, reamken|reampken* {DWs GvdV: *Enk. ook 'raamn' met meervoud 'raamns'?* Got:hram} = raam (-kozijn); venster; etalage; omranding
raams *zn.n* {DWs} → **raam**
raand *zn.m rean|reande, reandeken|ràndken* {DWs} = rand
raank *zn.m räng* {DWs} = rank; tak (dun en kronkelnd); stengel (kronkelend)
raap *zn.v ~n, reapken* {DWs} = **1.** raap (kool-); koolzaad (de plant); **in n oorlog mosn de boern weer raap verbouwn** {DWs} **2.** {DWs} lijf (ruw.); **hee hef t in de raap slaagn** {DWs} = hij heeft het eten naar binnen gewerkt; hij heeft het opgegeten
raapöllie *zn.m* {DWs} = koolzaadolie
raapzoad *zn.o* {DWs} = raapzaad; koolzaad
raar *bb ~der, ~st, rare, ~n* {=raa.r} = raar; eigenaardig; vreemd; **dat is raa** {DWs} = dat is raar; **n raa weark** {DWs}; **nen raarn keerl** {DWs}; **rare kiinder** {DWs}
raarmaker *zn.m ~s* {DWs} = radenmaker; wagenmaker
raav *zn.v ~n* {=raaw DWs} = raaf; **steln as raavn** {DWs} = stelen als raven
raavn *zn.v* {=raawm DWs} → **raav**
rabarber *zn.m* {DWs} = rabarber
rabonnie *zn.v* {=r&bónnie DWs WHD: *Vroeger veel door de boeren gebruikt.*} = rode bolus (verfstof) → **roobonje**
rad *zn.o raa.r|reader|rader|raadn, rädken|readken|readerken* {DWs} = wiel; rad
rallie *zn.v ~s* {DWs} = rail
rallies *zn.n* {DWs} → **rallie**
ram *zn.m räm.me* {DWs OHD:rammalon=neuken} = ram; mannetje (viervoeter); **t knien|schoap bie n ram doon** {DWs} = het konijn|schaap laten dekken
räm *zn.n* {DWs} → **ram**
Rammelbek *en.wv* {DWs} → **Rammelbekke**
rammeln *ww.z* {DWs OHD:rammalon=neuken} = rammelen
ramn *ww.z* {DWs} = rammen (van konijn of schaap); tochtig zijn (van konijn of schaap); **t knien|schoap ramt** {DWs}
ràndken *zn.k* {DWs} → **raand**

rang *bb* {DWs} = mager; rank (van vee) → **raank**
räng *zn.n* {DWs} = draden (in bonen); **boann met of zoonder räng** {DWs} → **raank**
rängn *ww.z* {DWs} = ranken; winden (van een plant); klimmen (van een plant); uitlopers maken (van een plant); **de snieboann|eerbeazn|pispötkes|hop rängt** {DWs}
rap *bb ~per, ~st, ~pe, ~n* = **1.** vlug; snel; rap; gauw **2.** {DWs} gebarsten; **n kloomp | de schöttel is rap** {DWs}
rap *zn.o* {DWs} = rapaille; tuig (gajes); slecht volk; schorem; uitvaagsel; gespuis; geboefte; janhagel; gepeupel; **Jan Rap en zien moat** {DWs}
rapkloomp *zn.m* {DWs} = gebarsten klomp; **hee löp met n rapkloomp** *ov* {DWs} = hij gaat de vroedvrouw halen; **met n rapkloomp goan|loopn** *ov* {DWs} = rennen (oorspr. van de vader naar de eerste nabuur, die dan de vroedvrouw haalt); lopen (hals over kop)
rapn *ww.z* {DWs} = rammelen (van een gebarsten voorwerp); klapperen (bv. van een gebarsten klomp); klepperen; ratelen; rappen; **de klok rapt zoa, der za wa regn komn** *gz* {DWs}; **de schöttel rapt** {DWs}; **n kloomp rapt, der zit nen börst in** {DWs}
rappelemeant *zn.o* {!meant} = standje (berisping); uitbrander; reprimande; schrobbering; **n rappelmeant an t gat kriegn** {DWs}
rappelmeant *zn.o* {DWs} → **rappelemeant**
rapschöttel *zn.v* {DWs NDu:schottel=hoer} = gebarsten schotel
raspel *zn.v ~s* {DWs} → **raspe**
readken *zn.k* {=rèètk&.n|rèèk&.n DWs} → **rad**
reagn *ww.z reagnd, reagn.de, reagnt* {=Ens:rèèqng|EnL:reeaqng} = regenen; **as t zoa douwt, hoof t nich te regn** *gz* {DWs}; **t reagnt|regnt grös en eandneier** *ov* {DWs} = er valt een vruchtbaar regenbuitje; het is groeizaam weer
reagn *zn.m ~s, ~kjen* {=Ens:rèèqng|EnL:reeaqng OSa:regan IEu:reg=stroom} = regen; **noa regn koomp zunnschien** *gz* {DWs}
reamken *zn.k* {DWs} → **raam**
rean *zn.n* {DWs} → **raand**
rebullie *zn.v* {!bul DWs} = gedonder; onenigheid; rebellie; muiterij; oproer; opstootje; herrie; gewelddadig verzet tegen het gezag; lawaai; ruzie; **rebullie maakn** {DWs} = ?
recht *bb* {DWs} → **rech.t**
recht-too *bw* = gewoonlijk; normaal; **recht-too recht-an** *bw* {DWs}
rech.t *bb ~er, ~st, ~e, ~n* = **1.** recht (niet krom) **2.** {DWs} echt; juist; waar; gerechtvaardigd; **dat is recht** {DWs} = dat is juist; dat klopt; **t rechte woord** {DWs} = het juiste woord
rech.t *zn.o* = recht; gelijk; **hee wil ait recht hebn** {DWs} = hij wil altijd gelijk hebben; **n eenn zien recht is n aander zien onrecht nich** *gz* {DWs}
rechtbaank *zn.v* {DWs} = **1.** rechtbank **2.** {DWs} aanrecht
rechtbroadn *ww.z* {=rech-bròòn !recht DWs} = **1.** recht braden (van spek) **2.** {DWs} zich aanpassen (alleen in ontkenning); **den wil nich|ni rechtbroadn** {DWs} = hij wil zich niet aanpassen; hij wil niet gehoorzamen; hij wil niet deugen
rechter *bn* {=recht&.r DWs} = rechter
rechter *zn.m* {DWs} = rechter (kanton-)
rechterhaand *zn.v* {DWs} = rechterhand
rechtevoort *bw* {DWs} → **rechtervoort**
rechtn *ww.z* {=rechn|rech&n DWs} = procederen
rechtveerdig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=rechviir&g DWs} = rechtvaardig (ook neg.);

rechtschapen (gereformeerd)
ree *zn.o ~n* {DWs} = ree
reebok *zn.m reebuk.ke* {DWs} = reebok
reebuk *zn.n* {DWs} → **reebok**
reedn *ww.s red, redde* {=reen DWs} → **reidn**
reegeit *zn.v* {DWs} = ree (-geit)
reel *zn.m ~s* {DWs} = rail
reem *zn.m ~s, ~ken* {DWs} → **reem.n**
reemes *zn.o ~.se* {DWs} = reemes; kuipersmes (om het gekloofde hout ruw te bewerken)
reep *zn.v ~n* {DWs} = touw (van een paardentuig, trek-); zeel; reep (ook chocola); **ovver de reepn houwn** {DWs} = zich te buiten gaan; zich uitleven
reepn *zn.n* {=reepm DWs} → **reep**
reestrik *zn.o ~.ke* {DWs} = reestrik
reet *zn.o* {DWs} = riet (plant); phragmites (australis, communis); **in t goor wast völ reet** {DWs}; **t reet van n wevtouw** {DWs} = de kam van een weefgetouw
reetmusche *zn.v ~n* {DWs} → **reetmuske**
reetmuske *zn.v* = **1.** rietmus; karekiet **2.** {DWs} rietgors
reetpluum *zn.m ~n* {DWs} = rietpluim
reetstok *zn.m -stök.ke* {DWs} = rieten stok
reevkörst *zn.v* {=reewköst DWs} = zeur (vervelend); kletser (neg.)
Reg *en.wv* {DWs} → **Regge**
regels *zn.n* {DWs} = maanstanden → **regel**
regn *ww.z regnd, regnde, regnt* {=reqng DWs} → **reagn**
regn *zn.m* {DWs} → **reagn** *zn.m*
regnboag *zn.v ~n* {DWs} → **reagnboog**
regnbui *zn.v ~n* {DWs} = regenbui
rei *zn.v ~n, ~ken* {=rej DWs} → **riej** (lat)
reiger *zn.m ~s* {DWs} → **reager**
rein *ww.z* {=rejn DWs} → **riejn**
rein *zn.n* {=rejn DWs} → **rei**
Rein *en.p* {DWs} = Rheine (D.)
Reine *en.p* {DWs} → **Rein**
Reins *bn* {DWs} = Rheinsch; van|uit Rheine; **Reinsn kalk** {DWs} = kalk uit Rheine
reischaav *zn.v* {DWs} → **riejschaaf**
reiz *zn.v ~n, reisken* {DWs} → **reize**
reizn *ww.z* {DWs} = reizen; **reizn van de ene hearbearg noar de aander** {DWs}; **op de kloasters reizn** *ov* {DWs} = een reis maken langs familie en bekenden (gratis overnachtend)
reizt *ww.t3* {DWs} → **reizn**
rekbaank *zn.v ~n* {DWs} = aanrecht
rekkel *zn.m ~s* {DWs} = reu (mannetjeshond); **nen rekkel van nen boer** {DWs}
rekn *ww.z reknd|rekt, rekn.de|rekde, reknt* {=rekng DWs JB: *Met langere nasale uitgangs-n dan in 'rekn' (reiken).*} = rekenen
rekn *ww.z rekt, rekn, rekt* {DWs} = rekken
rekn *zn.v* {=rekng DWs Fri:rekn} = rekening (factuur); **de rekn oetdoon** {DWs} = de rekening doorhalen (in debiteurenboek); **war ie nog kriegt, mö'j men van miene rekn ofholdn**

{DWs}
reknbook *zn.o -beuk, -beukken* {DWs} = rekenboek
remeantn *ww.z* {=r&mèèntn DWs .WNT: *Protonische afk. van regimenten, redementen. Woord komt voor in Oostnederland en platduitse dialecten.* Ned:rementen|ramenten|rimenten} = rammelen; drukte maken; ravotten; donderjagen; onrustig bewegen; herrie trappen; lawaai maken; morrelen (wild); stoeien (wild); tekeergaan; **wat bint de jongs weer an t remeantn, der koomp aander weer** *gz* {DWs}
rep *zn.v* {DWs} → **reppel** *zn.m*
repn *ww.z* {DWs} → **reppeln**
reppeln *ww.z* = **1.** {DWs} repelen (vlas ontdoen van zaaddozen) **2.** {DWs} klimmen (in paal of touw door beurtelings klemmen van handen en voeten); klauteren (van kinderen tegen stoelen); **in n boam repn** {DWs} = in de boom klimmen
resida *zn.v ~'s* {!re DWs} = reseda (odorata)
retoer *zn.o ~s* {DWs} = retour
retoerkaartjen *zn.k* {DWs} = retourkaartje
retteln *ww.z* {DWs} = ratelen; rammelen; klepperen; **de koets rettelt ovver de stroat** {DWs}; **de lein rettelt op n toornd, as t har weait** {DWs}
reuierei *zn.v* {DWs} → **reuierieje**
reuierieje *zn.v* = zweerderij; uitslag (zweertjes op de huid); woekering (van een huidaandoening, voort-); **ne reuierei an n kop hebn** {DWs}; **reuierei an t gat hebn** {DWs} = aambeien hebben
reuigood *zn.o* {DWs} = woekerspul; **de bloomn kö'j in n hof nich hebn, dat is zok reuigood** {DWs}
reuin *ww.z* {DWs} = woekeren (voort-); zich verspreiden; zweren (van een wond); zich snel uitbreiden; **de kwek reuit deurt laand** {DWs}; **den oetslag reuit ál wieder** {DWs}
reukn *ww.z* = roken (in de rook hangen); **spek röakn** {DWs}
reùmp *zn.n* {DWs} → **roomp**
reup.e *zn.v* = ruif; voerrek (met tralies); **de peer vrett höai oet de röap** {DWs}
reupn *ww.z* {=reupm|reu&pm} = trekken (bij beetjes ruw los-); plukken (een hand vol tegelijk); stropen (..); **de appel van n boam röapn** {DWs}; **de knoln oet t laand röapn** {DWs}
reuriezer *zn.o ~s, ~ken* {DWs} = **1.** {DWs} roerijzer **2.** {DWs} kind (druk en beweeglijk)
reurn *ww.z* {DWs} = roeren; ontroeren
Reutmer *bn* {DWs} → **Reutumer**
Reutmer *zn.m* {DWs} → **Reutumer**
Reutum *en.p* {DWs} = Reutum
Reutumer *bn* = Reutumer; van|uit Reutum; **de Reutmer weuste** {DWs}; **n Reutmer es** {DWs}
reuv *zn.v ~n* {=reuw DWs WHD: *Raakt in onbruik, wordt verdrongen door 'knol'.*} = knol
reuvn *zn.n* {=reuvn|reuwn DWs} → **reuv** (knol)
reveansie *zn.v* {DWs} → **reveanzie**
reveanzie *zn.v* {!vean Fra:revanche Fra:revenger=vergelden} = **1.** verhaal (schadeloosstelling); rehabilitatie; verantwoording (halen); rekenschap **2.** {DWs} wraak; revanche; vergelding; **reveansie haaln** {DWs} = wraaknemen
revolver *zn.o ~s* {=r&fòlv&.r DWs} = revolver

ri-jaal *bb ri-jaler, ~st, ri-jale, ~n* {DWs} → **rejaal**
ri-jaligheid *zn.v* {DWs GvdV: *WHD vertaalt met royaliteit (mildheid).*} = gulheid; vrijgevigheid; royaliteit (mildheid)
rib *zn.v ~n* {=rip DWs} → **rib.be**
rib.be *zn.v ~n* = rib; **good wat in de ribn kriegn** *ov* {DWs} = flink wat te eten krijgen; **wat op de ribn geevn|kriegn** {DWs} = een pak slaag geven|krijgen
richt *zn.v* {DWs} = de kortste weg; richting (de goede); **in de richt loopn** {DWs} = een kortere weg nemen; in de goede richting lopen
richtmoal *zn.o* {DWs} = richtmaal; feestje (na het plaatsen van de dakspanten of het bereiken van het hoogste punt)
richtn *ww.z rich* = **1.** richten **2.** {DWs} stellen (van een gebint); oprichten (van een gebint)
riedn *ww.s redn|reedn, reed, rid* {=rieen DWs} = rijden (fiets, paard); **hee rid em** *ov* {DWs} = hij voelt zich beledigd (en toont dat voordat hij doorslaat)
rieg *zn.v ~n* {DWs} → **rieg.e**
rieg.e *zn.v ~n, ~sken|~jen* {Fri:rige} = rij; reeks; serie; **in de rieg.e** {DWs} = voor elkaar; op orde; in het gareel (van een persoon); in de rij
riegn *ww.s regn, reeg, rig* = regelen; ordenen; op een rij leggen|zetten; rijgen; richten (volgens een patroon); opstellen; **riegt oe, zea de boer, en hee har men ene koo in n stal** *zs* {DWs} = iemand doet zich rijker voor dan hij is
riejn *ww.z riejd* = rijgen; **kraln rein** {DWs} = kralen rijgen
riek *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=rieek DWs} = rijk; **bölnd riek** {DWs} = stinkend rijk; **riek.e as t water depe|deep [is]** {DWs} = erg rijk
riek *zn.o ~n* {=rieek DWs} = rijk
riekeleu *bn* {DWs} = rijkeluis; **riekeleu zeer en aarmeleu pankook rok wied** *gz* {DWs}; **riekeleu zeer, dat rok veer** *gz* {DWs} = ?; **aarmeleu osns en riekeleu kiinder bint vroo groot** *gz* {DWs}
riekmanskiind *zn.o ~er* {DWs} = rijkeluiskind
riekn *zn.n* {DWs} → **riek** *zn.o*
Rien *en.wm* {=rieen DWs} = Rijn (rivier)
Rienwien *zn.m* {=rieen-wieen DWs} = Rijnwijn
riep *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=rieep|riep PGe:reipja} = rijp (van vruchten); vetgemest; geslachtsrijp; **de roug is riep** {DWs}
riepn *ww.z* {DWs} = rijpen (van vruchten); rijp worden
ries *zn.m* {HLB: *Van oudsher ontbreekt de t.* GvdV: *Wel 'riest' in bron DWs.* Eng:rice Fri:rys} = rijst; **riest met sokker en kaneel** {DWs}
riesbessem *zn.m ~s* {DWs} → **riesbezzem**
Riesnder *bn* = Rijssens; **t Riestnse maark** {DWs}
riest *zn.m* {DWs GvdV: *Paragogische t?* Eng:rice Fri:rys} → **ries** (rijst)
riest *zn.m riez, riesken* {=rieest DWs GvdV: *Paragogische t?* GvdV: *Mann. volgens WHD, maar bij trefwoord 'riest' schrijft hij 'ne bearknriest'.*} → **ries** *zn.o*
riest *zn.v ~n* {DWs Fri:rist} = rist; ris; aantal (aaneengeregen); serie (aaneengeregen); **de appel zitt as siepel an de riest** {DWs}; **ne riest bukkinge** {DWs}; **ne riest kloomp** {DWs} = een rist klompen (dertien paren met een rijs verbonden); **ne riest siepel** {DWs} = een rist uien
Riestn *en.p* {DWs} → **Riesn**

riestnbrei *zn.m* {DWs} → **riestnbri-j**
riestnkoorn *zn.m -keurn.e* {DWs} = rijstkorrel
riestnpap *zn.m* {DWs} = rijstpap
Riestns *bn* {DWs} → **Riesnder**
riestsoep *zn.m* {=riessoep DWs} = rijstsoep (met rugstuk)
riet *zn.v* {DWs WHD: *Tussen twee hellingen, vaak begroeid met gras, wilde planten en struikgewas, waardoor een beekje stroomt. Een mooie 'riet' ligt bij boerderij Epman aan de helling van de Austiberg in Beuningen.*} = vallei (met beek); stroomdal; laagte (met beek)
riev *zn.v ~n* {=rieew DWs} → **riev.e**
riev.e *zn.v ~n* = **1.** {DWs} rasp **2.** {DWs} rijf (brede houten hooihark)
rievn *ww.z revn, reef, rif* {=rieewn DWs} = **1.** harken (met een rijf); rijven **2.** {DWs} fijn wrijven; raspen; **tuffel rievn** {DWs} = aardappels raspen
riezkast *zn.v ~n* {DWs} = rijskast
riezn *ww.s reezn, rees, ris* {=rieezn DWs} = rijzen; omhoog komen; opkomen (van de zon)
riink *zn.m ring, ringken* {DWs} → **reenk**
riksdaalder *zn.m ~s* {=riksdaal&r DWs} → **rieksdaalder**
rimmetiek *zn.v* {DWs} = reumatiek
ring *zn.n* {DWs} → **riink**
ringenet *zn.v ~n* {DWs} = renet (soort appel); **ringenetn bint beste doerappel** {DWs} = renetten kun je lang bewaren
ringken *zn.k* {DWs} → **riink**
rit *zn.o* {DWs} → **rit** *zn.m* (tocht)
rit *zn.o ~te* = **1.** doorgang (in omheining); ingang (van akker of weide, oorspr. door walheg) **2.** {DWs} gang (mollen-)
rits *zn.v ~n* {DWs} = rits (-mes); ritsmes; boomrits
ritsn *ww.z* {DWs} = ritsen (snijden); schrammen; snijden (zich aan iets)
ritte *zn.n* {DWs} → **rit** *zn.o* (doorgang)
roa *zn.v ~dn* {DWs} → **roo**
road *bb ~er, ~st, ~e|roa, ~n* {DWs} → **rood**
road *zn.m röa, röadken* {DWs} = **1.** raad (overleg); beraadslaging; gesprek; discussie **2.** raad (advies); **no mö'j mie is road gevn** {DWs}
roadbörstken *zn.k* {=ròòdbösk&.n DWs} → **roodbörstken**
roadkienkes *zn.kn* {DWs WHD: *Weinig meer in cultuur zijnd.*} = roodkiemen (aardappelsoort)
roadn *bn.m* {=ròòn DWs} → **rood**
roadn *ww.s roadn, reu|reud|rood, röd* {=Ens:ròòn|EnL:ròan DWs} = raden; aanraden; adviseren; **roa, roa riepe, gel is de piepe, zwart is t gat, woor roa, roa riepe in zat** {DWs GvdV: *Hierin staat 'roa' niet voor 'raad eens' maar voor 'roede'. Plaatsing van 'riepe' achter 'roa' duidt op oude volgorde.*} = wortel (als oplossing van een raadsel)
roadn *zn.n* {=ròòn DWs} → **roa**
roadsel *zn.o ~s, röadselken* {=ròòts&l|EnL:ròas&l DWs} = raadsel
roadstertken *zn.k* {=ròòtstetk&.n DWs} → **roodstertken**
roadvoonk *zn.o* {DWs} = roodvonk; **t kiind hef t roadvoonk** {DWs}
roafgood *zn.o* {DWs} → **roofgood**
röak *zn.v* {DWs} = rokerij; **t spek haank in de röak** {DWs} = ?

röakerei *zn.v ~n* {DWs} → **reukerieje**
roakn *ww.z* {DWs} → **rookn**
röakn *ww.z* {DWs} → **reukn**
röal *zn.m* = ruil (-waarde); waarde (ruil-); **n bestn ruil is der of** {DWs} = het is niet veel meer waard
Roalt *en.p* {DWs} → **Roalte**
roam *zn.m* {DWs} → **room** (slag-)
roambotter *zn.v* {DWs} → **roombotter**
roampot *zn.m -pöt.te* {DWs} → **roompot**
röap *zn.v ~n* {DWs} → **reup.e**
röapn *ww.z* {DWs} → **reupn**
röaster *zn.v ~s, ~, ken* {DWs} → **reuster**
Roasveeld *en.p* {DWs} = Raesfeld (D.)
roat *zn.m röat.e* {DWs} = raat (honing-)
röat *zn.n* {DWs} → **roat**
roav *zn ~n, röafken* {=Ens:ròòw|EnL:ròaw DWs Fri:roofke=wondkorstje Eng:roof=dak} → **roof**
roaz *zn.v* {DWs} → **roze** (koorts)
roed *zn.o* {GvdV: *Vaak net als in het Ned. gespeld met t, maar de vroege oorsprong 'roeden' en onderscheid met vr. 'roet' (vensterruit) pleit voor 'roed'.* GvdV: *Niet te verwarren met 'wijnruit' als in bron WNT.* Elb:ruut} = onkruid; ruit (onkruid); **de wortel stoat dik in t roed, ze mött wed wordn** {DWs}
roekn *ww.s rökn|rokn, reuk|röak|rook, rok|ruk* {DWs} = ruiken (geur waarnemen)
roen *zn.v ~n* {=roeen DWs} = ruin; hengst (gecastreerd)
roep *zn.v ~n, ruupken* {=roep DWs} → **roep.e**
roep.e *zn.v ~n, ruupken* {=roeep.&} = rups; **roepn op n|t moos** *ov* {DWs} = mededingers; kapers op de kust; meer liefhebbers; concurrentie; medeminnaar (van partner)
roest *zn.m* {DWs} → **roes.t**
roes.t *zn.m* = **1.** roest (ijzer-) **2.** {DWs} wolkendek (dun en grijs); nevel (aan de horizon)
roesterig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = **1.** {DWs} roestig; **roesterig iezer** {DWs} **2.** {DWs} gevlekt (van vruchten); niet gaaf (van vruchten); **roesterige tuffel** {DWs}
roet *zn.o* {=roeet DWs} → **roed**
roet *zn.v ~n* {DWs} → **roet.e**
roet.e *zn.v ~n, ruutjen* = **1.** ruit (venster-) **2.** {DWs} ruit (-vorm)
roez *zn.v* {DWs} → **roeze**
roeze *zn.v* = roes; bui (stemming); opwelling; bevlieging; **in de roez.e koopn|koapn** {DWs} = op het gezicht kopen (zonder te tellen of te wegen)
roezn *ww.z* {=roeezn DWs} = **1.** begroten (ruwweg); taxeren (ruwweg); schatten (van hoeveelheid, ruwweg); raden (van bv. een naam); een gooi doen; een slag slaan naar **2.** {DWs} kopen (op het gezicht, zonder te tellen of te wegen)
rog *zn.v* {DWs} → **rog.ge**
rog.ge *zn.v* {=ò ASa:roggo|rokko} = rogge; **de roug is riep** {DWs}
rognbloom *zn.v* {DWs} → **roggebloom**
rogneur *zn.o ~s* {=ròqn-eu.r DWs} → **rognoare**
rogneurs *zn.n* {=ròqn-eu.rs DWs} → **rogneur**

rognkeerlken *zn.k* {DWs} = roggemannetje (om kinderen mee af te schrikken zodat ze niet door de rogge lopen)
rognkoorn *zn.o* {DWs} → **rognkoorn** *zn.m*
rognlaand *zn.o* {DWs} = roggeveld
rognmel *zn.o* {DWs} = roggemeel
rognmel *zn.v* {DWs} = duizendblad; achillea (millefolium)
rognoare *zn.v* = roggeaar; **rogneurs gaddern** {DWs} = roggearen lezen
rognoor *zn.o -eurs, -eurken* {DWs} → **rognoare**
rognstoet *zn.v* {DWs} = brood (van roggebloem, als stof)
rognstoetn *zn.m* {DWs} = brood (van roggebloem, als ding)
rognvoor *zn.v* {=ròqng-vòò.r DWs} = **1.** vore (in roggeland); roggevore **2.** {DWs} voer (tussen twee roggeakkers)
rok *bb ~ker, ~st, ~ke, ~n* {=ròk DWs} = onvast; gammel; losgerukt; rammelend; **t vat is rok wordn van de dröagte** {DWs}
rok *zn.m rök.ke, rökken|röksken* {=ròk DWs GvdV: *JHH schrijft in bron TBr ten onrechte dat de uitspraak in Enschede 'rók' is.*} = rok; jurk
rök *zn.m* {DWs} → **rök.ke** *zn.m*
rök *zn.n* {DWs} → **rok**
rokies *zn.o* {=ròk-ies !rok DWs} = ijs (waaronder het water is weggevallen); bomijs; **op de waagnspuurs lag rokies** {DWs}
rökken *zn.k* {DWs} → **rok**
roknschop *zn.m* {=ròkng-skòp DWs} = **1.** hoeveelheid vlas op een spinrokken **2.** {DWs} rokken (stok aan een spinnewiel voor spingoed); spinstok
rol *zn.v ~n, rulken|rulleken* {=ról DWs} = **1.** rol; **met de rol ovver t laand goan** {DWs}; **ne rol linn** {DWs} **2.** {DWs} rolpens
roln *ww.z roold, roln|rooln, rolt|roolt* {=róln DWs} = rollen
rolpatroon *zn.o* {DWs WHD: *Men fopt argeloze kinderen door ze naar een buurman te sturen om *t rolpatroon'.*} = rolpenspatroon (om door iemand te laten halen als grap)
rommelkroed *zn.o* {DWs} = kruidnagel (gemalen); nagelgruis
rong *zn.v ~n* {=róng DWs} = rong (staander op boerenwagen)
rongn *ww* {DWs} = ?
ronkn *ww.z* {DWs} → **ronniken**
roo *zn.v ~dn* {DWs} = roe; roede; **roo, roo riepe, gel is de piepe, zwart is et gat, woo roo, roo riepe in zat** {GvdV: *Variant in bron TEG en bron DWs.*} = wortel (als oplossing van een raadsel)
roobeet *zn.v ~n* {=roobeet|r&beet DWs} = rode biet
roobeetn *zn.n* {!beetn DWs} → **roobeet**
rood *bb roder|rooier, ~st, rode|roo|rooie, ~n* = **1.** rood (kleur); **road wordn** {DWs} = blozen **2.** rood (socialistisch); **t Rooie Doarp** {DWs} = het Rode Dorp (arbeidersbuurt aan de Nordhornsestraat in Denekamp)
roodboont *bb* = roodbont; **ne roodbóonte koo** {DWs}
roodbóont *bb* {DWs} → **roodboont**
roodn *ww.s rod* {=roon|roo.n DWs} → **roedn**
roodn *zn.n* {=roon DWs} → **roo**
roof *zn.m roovn, reufken* {GvdV: *Verg. *t rou'.* ASa:hróf=overdekking Eng:roof=dak

Ned:roef=onderkomen in klein schip|dakvormig deksel van een doodskist} = bovenkant (van houten klomp); **hee hef t roav oet de maag** *ov* {DWs} = hij eet te veel; hij eet overdadig
roofgood *zn.o* = roofgoed; buitroofgoed; **t is gin roafgood** *ov* {DWs} = je moet er wat zuiniger mee omgaan
roomp *zn.m reump.e, reumpken|rumpken* {DWs HLB: *De romp wordt niet in zijn geheel genoemd.*} = **1.** romp (..) **2.** {DWs} opvangbak (voor gemalen zaad in een korenmolen)
rooms *bb ~er, ~t, ~e, ~n* {DWs} = rooms; katholiek; **de roomse keark|karke|kerk** {DWs} = de katholieke kerk; **de roomse pastorei** {DWs}; **n roomsn kearkhof** {DWs}
roomsn *zn.m ~* = katholiek; **de roomsn** {DWs} = de katholieke kerk
roond *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = rond; bol (-staand)
roondhoolt *zn.o* {DWs} = rondhout
roos *zn.v roozn, reusken* = roos (bloem); **reuskes maakn veur n bogn en veur de versierde steul van t broedspaar** {DWs}
root *zn.o* {DWs} = roet
rootsteen *zn.m ~* {DWs} = beroete steen
rootwater *zn.o* {DWs} = roetwater
rooz *zn.v ~n* {DWs} → **roos** (bloem)
rooznkraans *zn.m -kreanz.e* {DWs} = rozenkrans; paternoster; **n|nen rooznkraans bidn** {DWs} = de|een rozenkrans bidden
rooznkreanz *zn.n* {DWs} → **rooznkraans**
rooznmoand *zn.v* {DWs} = rozenmaand; **in de rooznmoand** {DWs} = in juni; **van kuukn dee in de rooznmoand oetkomt, koomp weinig terecht** {DWs}
roshuusker *zn.m* {DWs WHD: *Van 'rostuusker'.*} = paardenkoper (niet altijd eerlijk)
Rosmer *bn* {DWs} → **Rossumer**
rosn *ww.z* {=ròsn DWs} = roskammen; rossen
rössel *zn.m ~s, ~ken* = reuzel (als ding); **t vearkn har dikke rössels** {DWs}
rössel *zn.v* {DWs} = reuzel (als stof); varkensvet
Rossum *en.p* {DWs} = Rossum
Rossumer *bn* = Rossumer; **de Rosmer bek** {DWs}
röst *zn.v* {DWs} → **rös.t.e**
röstern *ww.z* {DWs} = onenigheid hebben; verwijten maken; ruziën; **ze hebt ok aait wat te röstern** {DWs}
röstn *ww.z* {=röstn|rösn DWs} = rusten; **van de been, dat röst** *gz* {DWs}
rot *bb ~ter, ~st, ~te, ~n* {DWs} = rot (ver-)
rot *zn.o* {=ròt DWs} = rot (wijk); buurt
rot *zn.v ~n, rötken|rötjen* {=ròt DWs} = rat
rötken *zn.k* {DWs} → **rot** *zn.v*
rotnköttel *zn.m ~e* {DWs} = rattenkeutel; **da's n ander koorn, zea de mulder, en hee har nen rotnköttel in n bek** *zs* {DWs}
rotnkroet *zn.o* {DWs} = rattenkruit
rotnstap *zn.v ~n* {DWs} = rattenklem
rotnstert *zn.m* {DWs GvdV: *Als tweede betekenis geeft WHD 'soort vuurwerk'.*} = rattenstaart
rotweark *zn.o* {DWs} = rotwerk

rotweer *zn.o* {DWs} = rotweer
rotzooi *zn* {DWs} = rotzooi
rou *zn.o* {DWs GvdV: *Verg. 'roof'. Ook 'rouw'.*} = bekleedsel van de maagwand; **hee hef t rou oet de maag** {DWs} = hij eet overdadig
rou *zn.v* {DWs} → **rog.ge**
roug *zn.v* {=rou.g DWs GvdV: *Bij WHD voor een klinker met hoorbare g, zoals in 'de roug is riep'.*} → **rog.ge**
rouwbindn *ww.s* {DWs} → **rouwbeendn**
rouwboolt *zn.o* {DWs} = akkerpaardestaart
rouwmoos *zn.o -meuz* {DWs GvdV: *Verg. roewmoos'.*} = slordig vuil mens in de huishouding
roze *zn.v* = koortsachtige aandoening; ontsteking (van de huid); **hee hef de roaz in de hoed|taan** {DWs}
rozien *zn.v ~n, ~ken* {=r&zieen DWs} = rozijn
rozienn *zn.n* {=r&zieenn DWs} → **rozien**
roziennstoet *zn.v* {DWs} = rozijnenbrood (als stof)
roziennstoetn *zn.m ~s, -stuutken* {DWs} = rozijnenbrood (als ding)
roziennstuutken *zn.k* {DWs} → **roziennstoetn**
ruffel *zn.m ~s* {DWs} → **ruffeler**
rug *zn.v* {DWs} → **rug.ge**
rugbot *zn.m -but* {DWs} = rugwervel
rug.ge *zn.v rugn, rugken|rugsken|rugjen* {Noo:rygg} = **1.** rug (lichaamsdeel); **ik heb t in de rug** {DWs} = ik heb rugpijn **2.** {DWs} rug (land-); **ne rug in t laand** {DWs}
rugstraank *zn.m -sträng* {DWs} → **rugnstraank**
rugstukken *zn.k* {DWs} → **rugstukke**
ruil *zn.m* {=röjl DWs} → **röal**
ruiln *ww.z* {DWs WHD: *Verdringt 'buutn'.*} → **röaln**
rurigen *ww.z* {DWs} = ruien (van vogels); in de rui zijn; **de hoonder hebt van t joor laat rurigd** {DWs}
Rus *zn.v ~n* {DWs} = Rus (als soort); **de [oalde] Rus** *en.lv* {DWs} = Rusland; **in de Rus** {DWs} = in Rusland; **noar de Rus en ponnies haaln** {DWs}
rusche *zn.v ~n* {DWs} → **röske** *zn.v*
ruschenpol *zn.m -pöl.le* {DWs} → **ruskenpol.n**
Ruslaand *en.l* {DWs GvdV: *De tweede betekenis komt mogelijk voort uit analogie met 'röstlaand' (rustland).*} = **1.** Rusland **2.** de bedstee; **noar Ruslaand goan [en ponnies vangn]** *ov* {DWs} = naar bed gaan; in de bedstee kruipen
Rutersteg *en.wv* {DWs} = Ruitersteeg (oude weg bij Denekamp); **Kisken-poep in de Rutersteg stak zien eersken deur de heg, höl zien bilkes bloat, doe kwam n oaldn sloat, dee sleug em hallef doad** {DWs}
ruumte *zn.v ruumtn* {DWs} = ruimte
ruuschen *ww.z* {DWs} → **ruusken**
ruusken *ww.z ruusked, ruusken, ruusket* {DWs} = ruisen (van bladeren); ritselen; kabbelen; **ziedn good ruuschet** {DWs}
ruusterig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* = **1.** winderig (weer); kil (weer); huiverig (weer); druilerig; **ruustrig weer** {DWs} **2.** rillerig; **ik bin zoa ruustrig in de hoed** {DWs}
ruustern *ww.z* {DWs} = huiveren; rillen (van kou of koorts)

ruustrig *bb* {DWs} → **ruusterig**

S

sabbat *zn.m* = sabbat; **sabbes koomp weer** {DWs} = het wordt wel weer een keer sabbat
sabbeln *ww.z* {DWs} = sabbelen
sabbes *zn.m* {!sab DWs} → **sabbat**
sabn *ww.z* {DWs} = kwijlen; speeksel laten weglopen (bv. bij een paard)
saffroan *zn.o* {DWs} = saffraan; **zoa gel as saffroan** {DWs} = erg geel (diepgeel); zo geel als saffraan
sakramentsdag *zn.m* {=sakr&mentsdag DWs} = sacramentsdag
salot *zn.v ~n* {=s&lòt !lot DWs} → **sjalot**
sam *bb* {DWs} → **zam**
Samern *en.p* {DWs} = Sameren (D.)
sap *bb* {DWs JHS: *Men moet geen timmerhout hakken als het 'sap' is.*} = de bast loslatend (in het voorjaar); **t hoolt is sap** {DWs}
sap *zn.o* {DWs} = sap (vruchten-)
saphoolt *zn.o* {DWs} = wilgentakken (waar fluitjes van worden gemaakt); wilgenhout
sappiep.e *zn.v* = fluit (van lijsterbestak); **sap sap piepke, wanner|wanneer bis|words doe riepke** {DWs}
sappiepken *zn.k* {DWs} → **sappiep.e**
savooiekool *zn.m* {=s&vooj&kool DWs} = savoyekool
schaa *zn.m* {DWs} = schade (als resultaat); **ik wil dienn schaa nich verlangn** {DWs} = ?; **koapleu mött ait van n schaa levn** *gz* {DWs}; **n eerstn schaa is n bestn** *gz* {DWs} = ?; **t hoes hef völ schaa ledn** {DWs} = het huis heeft veel schade geleden
schaa *zn.v* = schade (als invloed); overlast; **door kan gin bliind peerd schaa doon** *ov* {DWs} = daar hebben ze niets
schaadn *ww.z* {DWs Got:skathjan} = schaden; hinderen; schade berokkenen; **dat schaadt die niks** {DWs} = daar heb je geen last van; **dat schaadt em niks** {DWs} = dat hindert niet
schaadn *zn.m* {=schaan DWs ALH: *Verbogen vorm van eerste naamval 'schaa'.* Eng:shadow=schaduwbeeld|afschaduwing ASa:skado OGe:skadwo Gri:skotos=duisternis} = schaduw (als afbeelding); **op nen heetn dag is t in n schaadn wa oet te holdn** {DWs}
schaadnbos *zn.m -buske* {DWs} = schaduwgevend bosje; **oonder nen schaadnbos kroepn** {DWs}
schaan *zn.v* {DWs} → **schaan.d.e**
schaandemoal *zn.o* = schandstuk; **n schaandemoal begoan** {DWs} = iets schandaligs doen
schaandmoal *zn.o* {DWs} → **schaandemoal**
schaans *zn.v* {DWs WHD: *In uitdrukkingen wordt de Ommer Schans bedoeld, een vroegere strafkolonie.*} = schans; **hee zöt der oet, of e van de schaans komp** {DWs} = hij ziet er beroerd uit; hij ziet er uit als een schooier; **noar de schaans mosn ze die stuurn** *ur* {DWs} = ze zouden jou naar een strafkolonie moeten sturen
schaansleuper *zn.m* {DWs GvdV: *Eig. 'schaands-leuper' of regelmatig bezoeker van de Ommer Schans (strafkolonie)? Zie 'schaans'.*} = schooier; ruwbast
schaarp *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=schaaRp OSa:skarp} = scherp (goed snijdend); bijtend (van een

stof); spits; heet (van kruiden); **den azien is te schearp** {DWs}; **t mes is schearp** {DWs}
schaas *zn.v ~n* {DWs} → **schaatse**
schaasn *zn.n* {DWs} → **schaas**
schaasniezer *zn.o ~s* {DWs} = schaatsijzer
schaasnjaagn *ww.z* {DWs} = schaatsen
schaasnlint *zn.o ~n* {DWs} = schaatslint (arch.)
schaav *zn.v ~n, scheafken* {=schaaw DWs} → **schaaf**
schaavbaank *zn.v ~n, -bänkken* {DWs} = schaafbank
schaavn *ww.z* {DWs GvdV: *Verg. 'schabn'.* ASa:scafan} = schaven
schaavnbeitel *zn.m ~s* {DWs} = schaafbeitel
schaavnstrek *zn.m ~.ke* {DWs} = schaafbeweging
schäbberig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs HDu:schäbig} = schurftig; haveloos; armelijk; slordig (uitziend); sjofel; **hee was zoa schäbberig antrokn** {DWs}; **hee zeug der zoa schäbberig oet** {DWs}
schad *zn.v ~n* {DWs} → **schadde**
schadde *zn.v schadn* {WEtA: *Heideplag met het bovenste laagje veen eraan, gestoken met de spade, gebruikt als brandstof.*} = plag (van veenachtige heide, brand-); **schadn stekn** {DWs}
schadelik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = **1.** {DWs} schadelijk; **muschen bint schadelik** {DWs} **2.** {DWs} schamper; spottend (lachend); **schadelik lachen** {DWs}
schadlik *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **schadelik**
schadnspoor *zn.o* {DWs} = stoomtrein (zogenaamd gestookt met brandplaggen, hum.); lokaalspoor (hum.)
schalm *zn.m ~n, schälmken* {DWs} = schalm; schakel (van een ketting); tand (van haalijzer)
schälmken *zn.k* {DWs} → **schalm**
schalmn *zn.n* {=schalmm DWs} → **schalm**
schankoap *bb* {DWs} → **schaandekoop**
schap *zn.o ~n, schäpken* {DWs} = plank (leg-); schap; bar (toog)
schat *zn.m ~n* {DWs} = schat (waardevol bezit)
scheafken *zn.k* {DWs} → **schaaf**
schealdn *ww.s schöldn|schoaldn, schöld|schöal|scheul, schealdt* {=schèèln} = schelden; **scheldn, scheldn döt nich zeer, as mi-j houws dan houw 'k di-j weer** {DWs}
scheaper *zn.m ~s* {DWs} → **scheper**
schearmeseern *ww.z* {DWs Fri:skermesearje=schermende bewegingen maken} = drukke bewegingen maken; gebaren (druk); **hee stun door te schearmeseern** {DWs}
schearp *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **schaarp**
schearp *zn.o* {DWs} = iets scherps; **de koo hef schearp binn** {DWs} = de koe heeft iets scherps binnengekregen
schee *zn.v scheen, ~ken* {DWs} = **1.** {DWs} reepschede (van een paardentuig); leidselgeleider (van leer) **2.** {DWs} schede (omhulsel voor het lemmet van mes of sabel); **ne schee van nen sabel | veur slachtersmes.se** {DWs} **3.** {DWs} dwarsplank (tussen de poten van een tafel); dwarslat (tussen de balken van een eg)
scheef *bb schever, ~st, scheve, scheevn* {DWs} = **1.** scheef; **n boam is scheef weaid** {DWs}; **zee dröavt em nich scheef ankiekn** {DWs} = ze mogen niet beschuldigend naar hem kijken **2.** {DWs} onvertogen; **der is gin scheef woord zegd** {DWs} = er is geen onvertogen woord

gevallen
scheeken *zn.k* {DWs} → **schee**
scheen *zn.n* {DWs} → **schee**
scheenke *zn.v* {ASa:scanca=been Fri:skonk=been} = ham (als stof); **schiink op t boteram** {DWs}
scheer *zn.v ~n, ~ken* {=schii.r DWs} = schaar
scheerbaas *zn.m -baazn* {DWs} = barbier
scheerbek *zn.m* {DWs} = schaarbek; bek van een paard dat bij het kauwen de onderkaak scheef beweegt; **n peerd met nen scheerbek** {DWs}
scheermes *zn.o ~.se, ~ken* {DWs} = **1.** scheermes; **hee hef nen bek as nen scheermes** {DWs} = ? **2.** {DWs} slagersmes (om een varken na het krabben te scheren)
scheermuur *zn.v ~n* {DWs GvdV: *Uit 'scheden' (scheiden) of 'scheren'?*} = scheidsmuur; scheidingswand
scheern *ww.s scheurn|schöarn|schörn|schaarn, scheur|schöar, scheart* {DWs} = **1.** scheren; **n board|boord scheern** {DWs} = zich scheren; **zik scheern** {DWs} = zich scheren **2.** {DWs} knippen (van een heg); **de heg scheern** {DWs} = de heg knippen **3.** {DWs} een scheidsmuur optrekken
scheernslieper *zn.m ~s* {DWs GvdV: *Was 'scheernsliepers' uit bron SBK in 1915 een aanduiding voor Duitsers?*} = **1.** scharenslijper **2.** {DWs} schooier; bedelaar
scheernslieperswaag *zn.v* {DWs} = woonwagen (van zwervers)
scheet *zn.m* {DWs} = wind (scheet); **van nen scheet nen dreet maakn** *ov* {DWs} = van een mug een olifant maken; **wel nich te better weet, lacht um zien eign scheet** *gz* {DWs}
scheetbaan *zn.v ~n* {DWs} = schietbaan
scheetload *zn.o -löa, -löadken* {DWs} → **scheetlood**
scheetn *ww.s schötn|schotn, scheut|schöat|schoot|schot, schöt* {DWs} = **1.** schieten (vuren); gooien (snel); werpen (snel) **2.** terechtkomen (plotseling); **t scheut miej in t lachn** {DWs} = ik schoot in de lach
scheetpöppel *zn.m* {DWs} = Italiaanse populier; populus (pyramidalis)
scheetslöttel *zn.m ~s* {DWs} = sleutel of ijzeren buis met een slagpen waarin door slaan tegen een muur kruit tot ontploffing werd gebracht
scheetteant *zn.v ~n* {DWs} = schiettent
scheffer *zn.m ~s* {DWs} = keffer; kefhond
schefhundken *zn.k* {DWs} = keffertje; kefhond (klein)
schefn *ww.z* {DWs} → **schefkern**
schel *bb ~ler, ~st, ~le, ~n* {=schel DWs} = **1.** scheel; **schel kiekn** {DWs} = jaloers zijn; afgunstig zijn **2.** krom; scheef; **men dröaf em nich schel ankiekn** *ov* {DWs} = ze mogen niet beschuldigend naar hem kijken; **n schel rad** {DWs}; **ne schelle plaank** {DWs} = een kromme plank; **zoa schel as nen klaavn** {DWs} = erg krom; erg scheef
schel *zn.v ~n* {DWs} → **schel.le**
scheldn *ww.s* {DWs} → **schealdn**
schelköarfken *zn.k* {DWs} = schilmandje (aardappel-)
schellinge *zn.v* {DWs} → **schelling**
schelm *zn.m ~e, ~ken* {=skelm DWs} = schelm; deugniet (neg.); rakker (neg.)
schelmesken *zn.k* {DWs} → **schelmes**
scheln *ww.z scheald, schealn, schealt* {DWs} = schillen; **tuffel|appel scheln** {DWs}

schelvis *zn.m ~che, ~ken* {DWs} = schelvis
schem *zn.m* {DWs} → **schem.me**
schem.me *zn.v ~n, schemmeken* {OSa:skimo=schaduw} = schim; schaduwbeeld; vluchtige verschijning; silhouet; **in t lecht van de moan kö'j oenn eign schem.me zeen** {DWs}
schemmel *zn.m ~s|~n* {DWs} = schamel (deel van boerenwagen)
schemmelplaank *zn.v* {DWs} = schamelplank
schemmelplaat *zn.v ~n* {DWs} = schamelplaat
schen *zn.v ~n* {DWs HLB: *Geen of geringe nasalering waar de n door jonge (19de eeuwse) weglating aan het eind kwam te staan.*} → **schen.ne**
schen.ne *zn.v ~n* {HLB: *In Enschede verdween de tweede lettergreep in de 19de eeuw.*} = scheen (lichaamsdeel); **vuur|veur de schenn schopn** {DWs} = tegen de schenen trappen; beledigen
scheper *zn.m ~s, ~ken* = scheper; schaapherder; **de scheaper trök oet met ziene drift** {DWs} = de schaapherder vertrok met zijn kudde
scheppel *zn.o ~s* {DWs} = **1.** schepel (hoeveelheid); inhoudsmaat (van 25 liter, eerder 33); **a'j gin scheppel zaand op hebt, kom ie nich in n hemmel** *gz* {DWs}; **neid scheppel** *zn.o* {DWs} = inhoudsmaat (van 25 liter); **oald|oold scheppel** *zn.o* {DWs} = inhoudsmaat (van 33 liter); **veer scheppel maakt een mur** {DWs} **2.** oppervlaktemaat (voor bouwland van 8 of 9 are of zoveel als met een oud schepel zaad bezaaid kan worden); **n neid scheppel** {DWs} = tien are; **n oold scheppel** {DWs} = negen are
Schepstrop *en.p* {DWs} = Schepsdorf (D.)
schepveatken *zn.k* {DWs} = schepvaatje → **schepvat**
schepwaag *zn.v* {DWs} = schepnet (tussen twee lange stokken)
schering *zn.v ~n* {DWs GvdV: *Uit 'scheden' (scheiden) of 'scheren'?*} = **1.** schering; lengtedraad; ketting (van een weefsel) **2.** {DWs} scheidsmuur; scheidingswand
schetterig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = schijterig (dunne ontlasting hebbend, van vee); diarree hebbend (van vee)
scheulken *zn.k* {DWs} → **school** (school)
scheunken *zn.k* {DWs} → **schoon**
scheur *zn.m ~s|~n, ~ken* {DWs} → **schuur** *zn.v* (scheur)
scheur *zn.n* {DWs} → **schoord** *zn.m*
scheurde *zn.n* {=scheur&|scheurd& DWs} = aardewerk (voor huishoudelijk gebruik); serviesgoed → **schoord** *zn.m*
scheurdeweark *zn.o* {=scheur&wèèrk DWs} = aardewerk (voor huishoudelijk gebruik); serviesgoed (breekbaar)
scheurdken *zn.k* {=scheurtk&.n DWs} → **schoord** *zn.m*
scheurgrei *zn.o* {DWs} → **scheurdegrei**
scheurgroond *zn.v* {DWs} = grond (gebarsten)
scheurkleander *zn.m ~s* {DWs} → **schuurkalender**
scheurn *ww.z* {DWs} → **schuurn** (scheuren)
scheurploog *zn.v ~n* {DWs} = ploeg (zware); scheurploeg
schief *zn.v* {ASa:skiva} = schijf; **dat mot ovver zoavöl schievn loopn** {DWs} = ?
schier *bb ~der, ~st, ~e, ~n* {DWs ASa:scîr=rein} = zuiver; net; keurig; beschaafd (uitziend); knap (uitziend); aantrekkelijk (van uiterlijk); proper; rein; schoon; mooi; gaaf; correct; puur; zuiver; niet bevrucht (van een ei); netjes; au naturel; **schier vet** {DWs} = puur vet; **schiere**

tuffel {DWs} = aardappels met spekvet (zonder vlees en groente); **n schier ei** {DWs}; **zoa schier as nen not** {DWs} = mooi glad en gaaf
schiern *ww.z* {DWs} = eieren sorteren (in water op het al dan niet bevrucht zijn)
schiet- *vv* {DWs} = schijt-; kut-
schieterei *zn.v* {DWs} → **schieteri-je**
schieteri-je *zn.v* {=skiet&ry&} = diarree; **an de schieterei wedn** {DWs}
schiethoes *zn.o* {DWs} = schijthuis; plee (ruw.)
schietn *ww.s schetn, scheet, schit* {=schietn DWs} = schijten; **a'j t gat oetleent, mö'j deur de ribn schietn** *gz* {DWs Fri:de kont útliene en sels troch de ribben skite} = al te goed is buurmans gek; **dan loat t schoap schietn, de wol wast der wal um** *gz* {DWs} = we moeten ons geen zorgen maken; gewoon doen!; **door schit de hoond wat op** *ov* {DWs} = dat is onbelangrijk; dat is voor mij van geen belang; **door schit de hoond wat op** *ov* {DWs} = dat is allemaal flauwekul; **ik schiet die wat** *ur* {DWs} = bekijk het maar; ik dank je de koekoek; **oet de voest schietn** {DWs} = ergens buiten poepen (ruw.)
schietoas *zn.o schietöaz.e* {DWs} = ding (klein en onbeduidend); flutding
schiev *zn.v ~n* {=schieew DWs} → **schief**
schiilder *zn.m ~s* {DWs} → **scheelder**
schiilderei *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **schilderiej.e**
schiink *zn.v* {DWs} → **scheenke**
schiinkn *zn.m ~s* {DWs} → **scheenkn**
schiinknhak *zn.v* {DWs} = ?
schiinknplak *zn.v ~n* {DWs} = plak ham
schiinknspek *zn.o* {DWs} = hamspek
schik *zn.m* {DWs} → **schik** *zn.o*
schillinge *zn.n* {DWs} → **schillink**
schillink *zn.m schillinge* {DWs} = schelling; geldstuk (van 0,5 mark)
schimmel *zn.m ~s* {DWs} = schimmel (uitslag, paard)
schin *zn.m* {DWs Sch:skanes Ysl:skán=huid Eng:skin=huid ONo:skinn=afgestroopte huid Zwe:skinn=huid|vacht Bre:skant=huidschilfers} = roos (huidschilfers)
schinkken *zn.k* {DWs} → **schiinkn**
schip *zn.o scheep|schepe, scheepken* {DWs} = schip; boot (groot)
Schipbek *en.p* {DWs} → **Schipbekke**
schithak *zn.v ~n* {DWs} → **schithak.ke**
schoaf *zn.m schöav, schöafken* {DWs} → **schoof**
schoal *zn.v ~n, schöalken* {DWs} → **schoal.e**
schoal.e *zn.v ~n, schöalken* = **1.** schaal; schotel (groot) **2.** {DWs} buitenste planken waarin een boom wordt gezaagd **3.** {DWs} peul; **de schoaln van de boann** {DWs}
schoan *bb ~er|~der, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **schoon**
schoanmaakn *ww.z* {DWs} → **schoonmaakn**
schoap *zn.n* {DWs} → **schoap** *zn.o*
schoap *zn.o schoap.n|schöap.e|schoap.e, schöapken* {=skòòp DWs} = **1.** schaap **2.** {DWs} stumper; stakker; **n schoap van n kiind** {DWs}
schoapheudn *zn.o* {DWs} = [de] schapen hoeden
schoaphoon *zn.n* {DWs} → **schoaphoond**
schoaphoond *zn.m -hoon* {DWs} = herdershond

schöapken *zn.k* {DWs} = kind (zielig of arm); ziel (arm) → **schoap** *zn.o*
schoaplam *zn.o -lämmer, -lämken* {DWs} = schaaplam
schoapnbel *zn.v ~n* {DWs} = schapenbel
schoapnköttel *zn.m ~e* {DWs} = schapenkeutel; schapenmest
schoapram *zn.m -räm.me* {DWs} = ram (mann. schaap)
schoapribn *zn.n* {DWs} = duizendblad; achillea (millefolium)
schoapscheer *zn.v ~n* {DWs} = schapenschaar
schoapscheern *ww.s* {DWs} = schapen scheren
schoapschot *zn.o -schöt.te, -schötken* {DWs} = **1.** schapenhok **2.** {DWs} schaapskooi
schoapschup *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = herdersschep; kluitschep
schoapwaschen *ww.s* {DWs} = schapenwassen
schoapwol *zn.v* {DWs} = schapenwol
schoarft *zn.v* {DWs} → **schorf**
schoarftig *bb* {DWs} = schurftig; **schoarftige tuffel** *zn.n* {DWs} = ?; **nen schoarftigen hoond** {DWs} = ?
schöark *zn.m ~.e* {DWs} = schurk; boef
schoat *zn.m* {DWs} → **schoot** *zn.m*
schobberei *zn.v* {DWs} → **schobberiej.e**
schobboel *zn.v* {DWs} = bedriegerij; stelletje oplichters; **t is door ne schobboel** {DWs}
schobn *ww.z* {=schóbn} = schobben (krabben); schurken; wrijven (van vee tegen de jeuk); **de koo schrobt zik an t vessel** {DWs}
schobn *zn.m ~s* {DWs GvdV: *Verg. 'schob.be'.*} = rug; schoft
schobpoal *zn.m -pöal.e* {DWs} → **schobbepoal**
schödleu *zn.n* {DWs WHD: *Van scheiden.* GvdV: *Verg. 'oetschöaid'. Dus eig. 'schöaide leu'.*} ; **no bi'w schödleu** {DWs} = nu staan we quitte
schoefkoor *zn.v ~n, -keurken* {DWs} → **schoefkoar.e**
schoem *zn.m -, schuumken* {=schoeem DWs GvdV: *In het gedicht 'Fier' van JHB in bron OAO staat door een interpretatie- of zetfout 'de schoem' (overgenomen door GHtV in bron TTA). In het oorspr. handschrift staat correct 'den schoem' (mann.).*} = schuim (massa samenhangende blaasjes aan de oppervlakte van een vloeistof)
schoer *zn.o ~s* {=schoeer|skoeer DWs Eng:shower} = **1.** zwerm; menigte (groot aantal); meute **2.** bui (zware verduisterende regen-); onweer (-sbui); **der zit n lilk schoer an de locht** {DWs}; **n schoer regn|hagel** {DWs}
schoet *zn.m* {=schoeet DWs} = schort (werk-); voorschoot; **nen schoet van nen zak** {DWs}; **nen blauwlinn schoet** {DWs}
schoevn *ww.s scheuvn|schövn|schöavn|schoavn|schoovn, scheuf|schöaf|schoof, schof|schöf|schuf* {=schoeevn|schoeewn|schoeebm DWs} = schuiven; duwen; **schoevn met de schoefkoor** {DWs}
schofel *zn.v ~s* {DWs} = bakkersschep (om brood in de oven te schuiven)
schoft *zn.v* {=schóft DWs} → **schoch.t**
schoft *zn.v* {=schóft DWs} → **schof.t** (schaft)
schof.t *zn.v* {=schóft Fri:skoft} = **1.** schaft (-tijd); lunchpauze; **ne korte schoft** {DWs} **2.** {DWs} kwart werkdag; werkperiode; **ne schoft wearkn** {DWs}
schoftn *ww.z* {=schóvn|schóftn DWs Fri:skoftsje} = schaften (pauzeren); lunchpauze houden

schofttied *zn.v* {DWs} = schafttijd; lunchtijd (als werkonderbreking)
schol *zn.m ~n, schölken* {=schòl DWs} → **schol** *zn.v* (vis)
schol *zn.v ~n, schölken* {=schòl DWs} = schots (ijs-)
scholleuk *zn.n* {DWs} → **schollook**
schollook *zn.m scholleuk.e, scholleuksken* {DWs} → **scholdook**
scholte *zn.v scholtns|scholtn* {=schólt& Lat:schultus Ned:schout} = scholteboer; herenboer; grote boer (met eigen bedrijf en veel invloed); **de schoolt van Böanige|Brekkelkaamp** {DWs}
schoo *zn.v ~n, scheunken* {DWs} → **schoo** *zn.m*
schoobörsel *zn.m* {DWs} = schoenborstel
schoof *zn.m scheuv.e|schoovn, scheufken* = schoof (twee gedorste garven); **nen schoof|schoaf stroo|stroa** {DWs}
schoogespel *zn.v* {DWs} = schoengesp
school *bb scholer, ~st, schole, ~n* {DWs HLB: *Uit 'scholde' zoals in Kampen nog wordt gezegd.* GvdV: *Het Kamper voorbeeld dat HLB geeft, 'scholder' (ondieper), hoeft op zich niet op die d in het grondwoord te wijzen, verg. 'volder' als vergrotende trap van 'vol'.* GvdV: *Volgens bron OEA in Twente niet 'schol' maar 'school'.* Eng:shoal Kam:scholde} = ondiep; kort onder de oppervlakte; **t water is door zoa school, ie könt der nich verzoepn** {DWs}
school *zn.v ~n, scheulken* {=school|skool DWs} = school
schoold *zn.v ~n* {DWs} = schuld (toedoen)
schoolder *zn.v ~|~s* {DWs} → **scholder** *zn.v*
schoolderblad *zn.o -blaa.r* {DWs WHD: *Verdringt 'leppelblad'.*} = schouderblad
schoolders *zn.n* {DWs} → **schoolder** *zn.v*
schoolplas *zn.m* {DWs} = schoolplein
schoolt *zn.v ~n* {DWs} → **scholte**
schooltnearv *zn.o ~n* {DWs} = scholtenerf
schoomaker *zn.m ~s* {DWs MTw:schomaker} → **schoonmaker**
schoomakerspinn *zn.n* {=schoomaak&rs-pinn DWs} = ?
schoon *bb schoner, ~st, schone, ~n* = **1.** schoon; rein; **de lucht is schoan** {DWs} = ?; **nen schoann tukdook** {DWs} **2.** {DWs} onbewolkt; **de lucht is schoon** {DWs}
schoopinn *zn.n* {DWs} → **schoomakerspinn**
schoopoetsn *ww.z* {DWs} = schoenpoetsen
schoord *zn.m scheur.de, scheurdeken|scheurdken* {DWs GvdV: *Een inkeping kon met een puntige scherf worden gemaakt.* Eng:sceard HDu:scharte MNe:scaerd MND:skart ASa:sceard ONo:skard} = **1.** schaarde; kerf; inkeping **2.** {DWs} scherf (als ding, pot-); diggel (als ding); **kop en schoord is een oord** *gz* {DWs} = ze zijn van dezelfde soort; het is een pot nat; de appel valt niet ver van de boom; **scheur maakn** {DWs} = scherven maken; servies laten vallen
schoosmeer *zn.m* {DWs} = schoensmeer
schoosmeerdeusken *zn.k* {DWs} = schoensmeerdoosje
schooveter *zn.m ~s* {DWs} = schoenveter
schoozol *zn.v* {DWs} = schoenzool
schoozoln *zn.n* {DWs} = nieuwjaarskoeken (groot en dik, zoals gebakken op De Haar, hum.) → **schoozol**

schop *zn.m* {=schóp DWs} → **schup** *zn.m*
schop *zn.v ~n, schöpken* {=schòp DWs} → **schop.pe**
schopn *ww.z* {DWs} → **schupn**
schopn *zn.n* {=schòpm DWs} → **schop.pe**
schop.pe *zn.v ~n, schöpken|schupken* {ASa:scypene=winkel Eng:shop=winkel NDu:schupp=aangebouwd schuurtje} = schuur (boeren-); bergplaats (open, overdekt); berging (voor boerenwagens, turf en hout); **boer, boer, boer, boer, loat mie in de schop** *ur* {DWs} = uitroep van de geelgors in de winter
schorf *zn.v* {=schòrf|skòrf} = schurft; **dee hoond hef de schoarft** {DWs}; **wie zölt oons de schoarft nog in hoes haaln** {DWs}
schorremot *zn.o* {=schórr&mót GvdV: *Oorspr. 'schoddemodde'?* JB: *Uit 'schuddemot', stof dat bij het schudden vrijkomt en waardeloos en lastig is.*} = schorriemorrie; uitschot; uitvaagsel; **al dat schurmot dat der rechtevoort löp** {DWs}
schorsteen *zn.m -stene|-steens|-steen, ~ken* {=schòssteen DWs GvdV: *In bron GV3 als 'schorsteen' met mogelijk nog hoorbare r.* MND:schorstên} = schoorsteen; **ik trok en de boer trok, roa is, wat de schorsteen trok?** {DWs} = rook (als oplossing van een raadsel)
schorsteenbraand *zn.m* {=schòs-steen-braant DWs} = schoorsteenbrand
schorsteenpiep *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = schoorsteenpijp
schorsteenvälken *zn.k* {DWs} → **schorsteenval**
schorsteenveager *zn.m ~s* = schoorsteenveger; **schorsteenvegger, buulkesdregger!** {DWs WHD: *Spotliedje.*}
schorsteenvegger *zn.m ~s* {DWs} → **schorsteenveager**
schortn *ww.z* {=schòtn DWs ASa:sceortian ONo:skorta} = **1.** schorten; ontbreken; mankeren; schelen; **wat schort der an? [he'j t nich good in de hoed?]** {DWs}
2. verschillen; **dat schort n deel** {DWs} = dat scheelt een stuk
schot *zn.o schöt.te, schötken* {=schòt DWs NRy:schot=kleine ingeperkte ruimte} = hok (in schuur, afgescheiden varkens-); schot (afgescheiden ruimte); kot (in schuur, afgescheiden varkens-); stal (in schuur, varkens-); **n [heel] schot vol keender|kiinder** *ov* {DWs} = veel kinderen (in gezin)
schöt *zn.m ~.te* {DWs} → **schöt.te**
schotn *ww.d* {=schótn DWs} → **scheetn**
schöt.te *zn.m schötte|~n* = **1.** schot (van geweer); **nen schöt oet t geweer** {DWs} **2.** schot (voortgang); **der koomp schöt in** {DWs} = ?
schöttel *zn.v ~n|~s, ~ken* {DWs} = schotel; bord (groot etens-); **köpkes en schöttelkes** {DWs}
schöttelken *zn.k* {DWs} = schoteltje → **schöttel** *zn.v*
schöttels *zn.n* {DWs} → **schöttel** *zn.v*
schotvoark *zn.v ~n* {DWs} = vork (met twee tanden en een lange steel voor het opsteken van rogge, stro of hooi)
schouwn *ww.z* {DWs} = inspecteren; schouwen; **de leidn wordt schouwd in n hearfst** {DWs}
schraagn *zn.m ~s* {=schraaqng DWs} = schraag
schraagns *zn.n* {DWs} → **schraagn**
schraapn *ww.z* {GvdV: *In derde betekenis zelfde als 'schraapbraakn'.*} = schrapen; **dearm|wortel schrapn** {DWs}

schram *zn.v ~n, schrämken* {DWs} → **schroam**
schramn *ww.z* {DWs} = schrammen; krassen (verwondend)
schrangn *zn.m* {DWs} = verband (haaks); **den stool | dee kast is oet n schrangn valn** {DWs} = die stoel|kast is niet haaks meer
schrap *zn.o* {DWs GvdV: *Verg. *t schram'.*} = min persoon of dier; **n schrap van n keerlken|beestken** {DWs}
schrapn *ww.z* {DWs} → **schraapn**
schrapperei *zn.v* {DWs} = kleinigheid; restje; schraapsel; **wat krie'j door te etn? ne schrapperei van dit en ne schrapperei van dat** {DWs}
schrev *zn.m* {DWs} → **schrev** *zn.v*
schrev *zn.v* {=skrew DWs} = schreef; streep (getrokken); potloodstreep (op hout); **dat geet oet de schrev** {DWs} = dat gaat over de schreef; **nen schrev ovver ne plaank maakn** {DWs}
schrift *zn.o ~n* {DWs} → **schrif.t** *zn.o*
schrift *zn.v* {DWs} = schrift (bijbel)
schrik *zn.m* {DWs} = schrik; **schrik in de boks hebn** {DWs} = ?
schroa *bb ~der, ~st, ., ~n* {=schròò|skròò DWs} = schraal (van eten, beurs, grond, weer, beloning); mager; karig
schroam *zn.v ~n, schröamken* = vetkaan (rest van uitgesmolten vet of uitgebakken^ spek); **schramn op t broad** {DWs}
schroat *bw* {DWs} = schuin; diagonaal; scheef; niet haaks; schraag; met een schuin oog (kijkend); **de bek leup schroat deur de mei** {DWs} = de beek stroomde schuin door het hooiland; **n haazn sprung schroat ovver de weg** {DWs}
schroategn *ww.z* {DWs} = eggen (schuin over de akker)
schrobberd *zn.m* {DWs} = ? (scheldwoord); **nen riekn schrobberd** {DWs}
schrobbessem *zn.m ~s* {DWs} = schrobbezem
schrobn *ww.z* {=schróbm|schrómm DWs} = **1.** schrobben; **t ströatken schrobn** {DWs} **2.** {DWs} krabben (van kippen in de grond); **de hoonder schrobt [ow n heeln hof duur]** {DWs}
schrobzaag *zn.v ~n, -zeagken* {DWs} = schrobzaag
schroet *zn.v ~n|~hoonder, schruutken* {=schroet DWs HLB: *Ook op het land als ouderwets ervaren. (1938)*} = kalkoen
schroetn *zn.n* {DWs} → **schroet**
schroev *zn.v ~n, schruufken* {=schroeew DWs} = schroef; **de schroev is lam** {DWs} = de schroefdraad is versleten (waardoor de moer niet meer pakt)
schroevnbooltn *zn.m ~s, -böltken* {=schroewn-booltn DWs} = schroefbout
schroevnboor *zn.o ~s, -beurken* {DWs} = slingerboor
schroevndreaier *zn.m ~s* {DWs} = schroevendraaier
schroevnslöttel *zn.m ~s* {DWs} = schroevensleutel
schruufken *zn.k* {DWs} → **schroev**
schruutken *zn.k* {DWs} → **schroet**
schuchtig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = schichtig; **t peerd wör schuchtig veur t spoor** {DWs} → **schuchterig**
schudbuul *zn.m* = collectezak (in de kerk); klingelzak; kerkenzak (om geld op te halen); **der kwam good wat in n schurbuul** {DWs}; **met n schurbuul roondgoan** {DWs} = collecteren (in de kerk)

schudn *ww.s schod, schudn, schod|schöd* {DWs} = schudden; **ik schur mie der veur** {DWs} = ik heb daar een afschuw van; ik walg ervan
schulkopn *ww.z* {DWs} → **schuddekopn**
schumer *zn.m ~s* {DWs} = **1.** {DWs} schuimspaan **2.** {DWs} landloper; schuimer
schup *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **schup.pe**
schupken *zn.k* {DWs} → **schup.pe**
schupn *zn.n* {DWs} → **schup.pe**
schupnkönnink *zn.m* {DWs} = schoppenkoning (van kaartspel); schoppenheer (van kaartspel); **n woord as schupnkönnink** {DWs} = praten als Brugman
schupnkruk *zn.v ~n* {DWs} = handvat (van een schop)
schupnstel *zn.m ~.le* {DWs} → **schupnstel.n**
schup.pe *zn.v schupn, schupken* = schop (spade); schep (spade); **.. dee kon a met de schup** {DWs}
schur *ww.t1* {DWs GvdV: *Uit 'schudde'.*} → **schudn**
schurbuul *zn.m* {DWs GvdV: *Van 'schuddebuul', verg. 'schurkul'.*} → **schudbuul**
schurmot *zn.o* {=schurmót DWs} → **schorremot**
schut *zn.v* {DWs} = jager (arch.); **de Schut in De Lut** {DWs}
schut *zn.v ~n* {DWs} = schuif (om de watertoevoer van een watermolen te regelen); schut (schuif)
Schuttrop *en.p* {DWs} = Schüttorf (D.)
schuufken *zn.k* {DWs} → **schoef**
schuun *bb ~der, ~st, schune, ~n* {DWs WHD: *Bijvoeglijk, naast 'schuuns' als bijwoord.* HLB: *Geringe nasalering na lange klinker.*} = schuin; scheef; diagonaal; schraag
schuuns *bb ~er, ~t* {DWs WHD: *Bijwoord, naast 'schuun' als bv. naamwoord.*} → **schuun**
schuurboer *zn.m* {DWs WHD: *Oorspr. boer in Tilligte die bekend stond om zijn pinnigheid.*} = gierigaard; vrek; **wat nen schuurboer!** {DWs}
schuurn *ww.z schuurd* = **1.** scheuren (stuk-) **2.** {DWs} diepploegen; **de gescheurde groond zat vol grósstosns** {DWs} = de [diep] geploegde grond zat vol graswortelkluiten
schuurpapier *zn.o* {=schue.r-p&piee.r DWs} → **schoerpapier**
schuurzaand *zn.o* {=schue.r-zaant DWs} → **schoerzaand**
schuut *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **schute** (schuit)
schuutken *zn.k* {DWs} → **schute** (schuit)
segn *zn.n* {DWs} → **seg.ge**
segnbok *zn.m -buk.ke* {DWs} → **siegebok**
segnbuk *zn.n* {DWs} → **segnbok**
segnvenien *zn.o* {DWs GvdV: *Ned. eig. 'geitenvenijn', verg. 'siknkroed'.*} = stinkende gouwe; chelidonium (majus); ogentroost; goudwortel; schelkruid; slaaplelie; schildkruid
selve *zn.v* {DWs} → **zelve**
selvebos *zn.m* {DWs} → **zelvebos**
september *zn.m* {DWs GvdV: *De zevende maand van de Romeinse kalender.*} = september
sering *zn.v ~n* {=s&ring !ring DWs} = sering; syringa (vulgaris); **wiilde seringn** *zn.n* {DWs} = vogelkers; prunus (padus)
seringnbos *zn.m -buske|-busche, -busken* {DWs} = seringenstruik
seviot *zn.m* {=seeviejòt DWs GvdV: *Verg. 'sjet'.*} = cheviot (fijne Engelse wollen stof); stugge stof voor jurken

Siberie *en.l* {DWs} = Siberië
siege *zn* {=sie&g&} = geit; **wat segn hebt heurn, wat slichtköp** *gz* {DWs} = sommige geiten hebben hoornen, sommige hebben gladde koppen
siejet *zn.o* {!jet DWs} → **sjet**
siensappel *zn.m ~.n* {DWs} = sinasappel
siensäppelken *zn.k* {DWs} → **siensappel**
siepel *zn.m ~.n, ~ken* = **1.** ui; sjalot **2.** {DWs} inwoner van Ootmarsum (bijnaam)
siepel *zn.n* {DWs} → **siepel** *zn.m*
siepel *zn.v ~, ~ken* {DWs} → **siepel** *zn.m*
Siepellaand *zn.o* ; **t Siepellaand** *en.p* {DWs} = Ootmarsum (en omgeving, bijnaam)
siepelsaus *zn.v* {DWs} = uiensaus
Siepelstad *zn.o* ; **de Siepelstad** *en.p* {DWs} = Ootmarsum (carnavalsnaam)
siesken *zn.k* {DWs} → **sies** (sijs)
sik *zn.m ~ke|~n, ~sken|~ken* {DWs HvdB: *Als diersoort in omringende talen een gemoedelijke benaming naast het neutrale 'geit'. Mogelijk is die benaming in Twente in onbruik geraakt.* GvdV: *Volgens bron WNT komt 'sik' uit het Hoogduitse 'zicke' dat een verkorting is van het verkleinwoord 'zicklein' uit Oudhoogduits 'ziga' (nu 'ziege')* Ysl:skegg=baard NDu:seeg=dot Grl:sikke|siege|sege Win:sik|segge WMu:ssick.e|zick.e|ssegge|zegge|gäite|gait HDu:zicke|ziege} = geit; **[zoa] niejsgierig|neisgierig as nen sik** {DWs} = erg nieuwsgierig; **niejsgierigen|neisgierigen sik!** *ur* {DWs}
sikken *zn.k* {DWs} → **sik**
sikkretaris *zn.m ~s* {DWs} = secretaris
sikn *zn.n* {DWs} → **sik**
Sint-Jan *zn.m* = Sint-Jan (24 juni, schapen scheren); **met Sunt-Jan könt de vrootuffel good wedn** {DWs} = ?
Sint-Joapik *zn.m* = **1.** Sint-Jakob (25 juni, roggemaaien); oogsttijd (rogge-) **2.** oogsttijd (fig.); periode met hoge omzet; **met Sunt-Joapk begint de boern de rog te meain** {DWs}
Sint-Lauwreans *zn.m* {GvdV: *Oorspr. 'Laurentius'.*} = Sint-Laurens (10 augustus, knollen zaaien); **met Sunt-Lauwreans mött de knoln zeaid wordn** {DWs}
Sint-Mertn *zn.m* {=sint-metn|metm} = Sint-Maarten (11 november, betaaldag); **met Sunt-Mertn mot de huur betaald wordn** {DWs}
sint-mertnvoggel *zn.m* {GvdV: *Middeleeuwse Ned. benaming.*} = sint-maartensvogel (bonte specht); **sunte-mertnsvöggelken har zon road, road köggelken** {DWs WHD: *Begin van een bijna vergeten sint-maartensliedje.*}
Sint-Micheal *zn.m* {=simgèèl} = Sint-Michaël (29 september, roggezaaien); **met Sunt-Cheal mot de rog zeaid wordn** {DWs}
sisvul *zn.o* {DWs} = veulen (in kindertaal)
sisvulken *zn.k* {DWs} → **sisvul**
sjafeur *zn.m ~s* {=sj&feur !feur DWs} → **sjaffeur**
sjafeurn *ww.z* {=sj&feu.rn !feurn DWs} → **sjaffeurn**
sjafeurs *zn.n* {=sj&feu.rs !feurs DWs} → **sjafeur**
sjakker *zn.m* {DWs} → **sjakker.d**
sjakker.d *zn.m ~s* = kramsvogel; lijster (grote); winterlijster; veldlijster
sjalot *zn.v ~n* {=sj&lòt !lot DWs} = sjalot
sjalötken *zn.k* {=sj&lötk&.n DWs} → **sjalot**

sjem *zn.m* {DWs} = jam (vruchten-)
sjempot *zn.m* {DWs} = jampot
sjet *zn.m* {Fra:sayette} = sajet (sterk weefsel van wol met katoen); wollen garen (halfgekamd); **nen knot siejet** {DWs}
slaagn *ww.z* {DWs} = **1.** slagen; lukken **2.** {DWs} lijken [op]; passen bij; **t kiind slaagt op zien vaar** {DWs}
slab *zn.v ~n, släbken* {DWs} = slab (-betje); morsdoek
släbken *zn.k* {DWs} = slabbetje → **slab**
slabn *ww.z* {DWs} = **1.** morsen (van vloeistof); soppen **2.** {DWs} morsen (van eten)
slachtbaank *zn.v ~n* {DWs} = slachtbank
slachter *zn.m ~s* {DWs} = slachter; slager
slachterei *zn.v* {DWs} → **slachteri-j**
slachters *zn.n* {DWs} → **slachter**
slachthoes *zn.o -huze|-huuz* {DWs} = slachthuis; abattoir
slachtn *ww.z slacht, slachtn, slachtet* {=slachn|slach&n DWs} = slachten
slag *zn.m sleag.e* {DWs} = slag (klap); **nen slag an n bek gevn** {DWs} = een klap op z'n bek geven
slagmoals *bw* {DWs} = vaak; telkens (weer); onophoudelijk; ieder ogenblik; steeds [weer]; strijk en zet; herhaaldelijk; om de haverklap
slagweark *zn.o* {DWs} = slagwerk (van een klok)
slak *zn.m* {DWs} = slakkenmeel (Thomas ijzer-)
slakzak *zn.m* {DWs} = slakkenmeelzak (Thomas ijzer-)
slakzeain *ww.z* {DWs} = slakkenmeel zaaien (Thomas ijzer-)
slang *zn.v ~n, slängsken|slängken* {DWs} → **slang.e**
slängken *zn.k* {DWs} → **slang.e**
slangn *zn.n* {DWs} → **slang.e**
slat *zn.o slät.te|~n* {DWs} = flap; dekzeil; deken (voor een dier); lijfkleed; lap (van een zak)
slatern *ww.z* {=slaat&.rn DWs Fri:slanterje} = morsen (van vaste stof); knoeien (met iets); strooien (ongewild); guren
slatn *zn.n* {DWs} → **slat** (flap)
sledde *zn.v sledn* {DWs} → **slee** (slede)
slee *bb sleder, sleest* {DWs} = stroef; stomp; bot (mes); niet scherp; **t mes is slee** {DWs}; **van nen zoern appel krie'j slee taan** {DWs} = van een zure appel krijg je stroeve tanden
slee *zn.v ~dn* {OSa:slido OHD:slito Fri:slide} = slede; slee; **de sler schoevn** {DWs} = de slee schuiven; **met de sler jaagn** {DWs} = met de slee gaan
slee *zn.v ~n* {DWs} = sleedoornbes; sleepruim; **van sleen krie'j slee taan** {DWs} = van sleepruimen krijg je stroeve tanden
sleebeer *zn.v ~n* {DWs} = sleedoornbes; sleepruim
sleebos *zn.m -buske|-busche* {DWs} = sleedoorn (-struik)
sleedoornd *zn.m -deurn* {DWs} = sleedoorn
sleef *zn.m sleve|sleev|sleevn, sleefken* {DWs Eng:sleeve=mouw} = **1.** sleef; soeplepel (oorspr. van hout); pollepel (diep, oorspr. van hout) **2.** {DWs} lummel; lang dun persoon; slungel; **doe sleef!** *ur* {DWs} = lummel!
sleet *zn.m sleet|slete, ~ken* {DWs} → **sleet** *zn.o*
sleethoolt *zn.o* {DWs} = lang opgeschoten persoon

sleev *zn.n* {DWs} → **sleef**
sleggel *zn.m ~s* {DWs} → **sleagel**
sleggels *zn.n* {DWs} → **sleggel**
slei *zn.v ~n, ~ken* {DWs HDu:schleie} → **sliej.e**
slep *zn.v ~n* {DWs} → **slep.pe**
slep.pe *zn.v* = **1.** {DWs} sleephout (v-vormig, om een ploeg naar het land te slepen); slee (sleep); **de boer veurn met de slep aal noar de grösgroond** {DWs} **2.** {DWs} sleep (van een jurk) **3.** slons; slet; **ne slep van n vrommes** {DWs}
sler *zn.v sledn, ~ken* {DWs} → **slee** (slede)
slet *zn.m* {DWs Fri:slyt} = sleet; slijtage; **dee boks, door is nog gin slet an** {DWs} = die broek is nog lang niet versleten
sleufken *zn.k* {DWs} → **sloof** *zn.m*
sleupken *zn.k* {DWs} → **sloop**
sleutn *ww.z* = **1.** zich afsloven; zwoegen; ploeteren; werken (hard); zich afmatten **2.** {DWs} morsen (met vloeistof); knoeien (met vloeistof); **nich zoa met t water slöatn** {DWs} **3.** {DWs} drinken (gulzig); **dee kiinder, dee könt n heeln dag wa deur slöatn** {DWs}
slicht *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs Fri:sljocht} = vlak; effen; eenvoudig; simpel; gewoon; glad; **slichte mus.se** *zn.v* {DWs} = rouwmuts; muts (zonder versiering); **n slicht kleed** {DWs} = een eenvoudige japon; **n paar slichte kloomp** {DWs} = een paar lichte gemakkelijke klompen
slichtkes *bw* {Ned:slechts=alleen maar} = expres (speciaal); opzettelijk; **bi'j door no slichts um komn?** {DWs}
slichtkop *zn.m -köp.pe* {DWs} = kop (glad, zonder horens); **wat segn hebt heurn, en wat slichtköp** {DWs}
slichtköp *zn.n* {DWs} → **slichtkop**
slichts *bw* {DWs} → **slichtkes**
sliem *zn.m* {=slieem DWs} = slijm
sliemerig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = slijmerig
sliepn *ww.s slepn, sleep|sleap, slip* {DWs} = slijpen
sliepsteen *zn.m -steen|-stene, ~ken* {DWs} = slijpsteen
sliepstertn *ww.z* {DWs} = sluipen (schuldbewust); met de staart tussen de benen lopen
sliepstertns *bw* {=sliepstetns} = met de staart tussen de benen; stilletjes (afdruipen); schuldbewust lopend; met stille trom (vertrekken); **sliepstertnd hengoan** {DWs}
slietiezer *zn.o ~s, ~ken* {DWs} = beschermplaat (bv. van voorschamel van oogstwagen)
slietn *ww.s sletn, sleet|sleat, slit* {=slietn DWs} = slijten (verouderen)
sliinderbaan *zn.v ~n* {DWs} → **slenderbaan**
sliindern *ww.z* {DWs} → **slendern**
slikkerbek *zn.m ~.ke* {DWs} = snoeper; zoetekauw
slikkern *ww.z* {=slikk&.rn DWs} = **1.** snoepen **2.** likken (herhaald); **zik um n bek slikkern** {DWs} = ?
slim *bb ~mer, ~st, ~me, ~n* = **1.** slecht (van aard) **2.** {DWs} slecht (werkend); ziek; **n slim been** {DWs} = een ziek been **3.** {DWs} erg; ernstig; **slim verkooldn** {DWs} = zwaar verkouden **4.** {DWs} moeilijk; **hee hef t slim** {DWs} = hij heeft het moeilijk; hij heeft het zwaar
sload *zn.m* {=slòòt DWs} = sla; salade

sloadboan *zn.v ~n, -böanken* {DWs} → **sloadboon**
sloadböanken *zn.k* {DWs} → **sloadboan**
sloadboann *zn.n* {DWs} → **sloadboan**
sloadplaant *zn.v ~n* {DWs} = slaplant; **sloadplaantn zetn** {DWs}
sloap *zn.m* {DWs} = slaap (het slapen)
sloapkamer *zn.v ~s, -keamerken* {DWs} = slaapkamer
sloapmus *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = slaapmuts
sloapn *ww.s sloapn, slöap|sleup|sleep, slöp|slap* {=slòòpm DWs} = slapen; **sloapnde hoon nich wakker maakn** *ov* {DWs} = geen slapende honden wakker maken; **sloapnde riek wordn** *id* {DWs} = slapend rijk worden
sloapnd *bb* {DWs} = slapend
slöatn *ww.z* {DWs GvdV: *Umlaut van 'sloat'.*} → **sleutn**
slobber *zn.v* {DWs} → **slobber** *zn.m*
slobbern *ww.z* {=slóbb&.rn DWs} = slurpen; slobberen; eten (met smakgeluiden)
sloek *zn.v ~n* {DWs} → **sloeke**
sloeke *zn.v sloekn* = strot; strottenhoofd; **de knol bleef de koo in de sloek vastzitn** {DWs}
sloekn *ww.s slökn|slokn, sleuk|slok, slok* {=sloekng DWs} = slikken; doorslikken; eten (gulzig); drinken (gulzig)
sloes *zn.v sluze|sloezn, sluusken* {=sloees} = sluis; **Sluus V bie Weersel is ne dubbele sluuz** {DWs}
sloetn *ww.s slötn|slotn, sleut|slot|slöat|sloot, slöt|slut|slot* {=sloetn DWs} = sluiten; dichtdoen; **de vergadering sloetn** {DWs}
slof *bb ~fer, ~st, ~fe, ~n* {=slóf DWs} = vochtig (aanvoelend, van sigaren e.d.); zacht (van baksel door vocht); niet krokant meer; klam; nattig; **woor nich stokt wordt, woor gin zun koomp, door wordt als slof** {DWs}
slof *zn.v ~n, slufken* {=slóf DWs} → **sloffe**
sloffe *zn.v slofn, slufken* {=slóff&} = slof (pantoffel); **t op de slufkes of könn** *ov* {DWs} = je er niet erg voor hoeven inspannen; er weinig moeite voor hoeven doen
slok *bb ~ker, ~st, ~ke, ~n* {=slòk DWs JB: *Verg. Ned. 'slaken'.* OYs:sloka=hangen|slepen Zwe:sloka=neerhangen Eng:slak=?} = **1.** slap (ruim zittend); zwak (van structuur); losjes; **bin t touw men slok** {DWs}; **de kleer zitt em völ te slok** {DWs} **2.** {DWs} zwak; ongezond; krachteloos; laf; **hee hef ait nen slokn keerl west** {DWs}
slök *zn.m* {DWs} = trek (eetlust); **door kaan'k gin slök op kriegn** {DWs} = dat eten wil er niet door; ik lust dat niet
sloof *zn.m sloovn, sleufken* {DWs GvdV: *Geen vert. in bron OrT.*} → **sloch.t**
sloomp *zn.m sleumpe, slumpken* {DWs Fri:slompe Zwe:slump Sch:slump Eng:lump=vormeloze hoop} = hoeveelheid (flink, vloeistof of geld); massa (groot aantal); **de koo gef nen sloomp melk** {DWs}; **der is nen sloomp water valn** {DWs}; **door geet nen sloomp in** {DWs}
sloop *zn.m ~n, sleupken* {DWs} = sloop (kussen-)
slop *zn.o ., slöpken* {=slòp DWs HLB: *Van oudsher zonder e-uitgang.*} = slop (zoldergat, doodlopende steeg)
slot *zn.o slöt.te, slötken|slötjen* {=ò DWs} = **1.** slot (sluitwerk); **de deur op slot doon** {DWs}; **t slot van de deur** {DWs} **2.** {DWs} slot (kasteel); **t Beantemer slot** {DWs} = het kasteel vab Bentheim

slotschroev *zn.v ~n, -schruufken* {DWs} = slotschroef
slöttel *zn.m ~e|~s, ~ken* {DWs} = sleutel; **Engelsn slöttel** *zn.m* {DWs} = Engelse sleutel; **n slöttel van de deur|kast** {DWs}
slöttelgat *zn.o* {DWs} = sleutelgat; **de köster keek deur t slöttelgat, en hee vreug: krieg 'k ok nog wat, van pastoor ziene koo?** {DWs}
slouw *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=slòw DWs Eng:slow} = traag; sloom; hangerig; mat; suf (slap); lauw; lusteloos
sluchtern *ww.z* {DWs} = morsen (bv. met kolen); slordig omgaan (met iets); **nich zoa sluchtern met dee koln** {DWs}
sluutsie *zn.v* {DWs} = solutie (rubberoplossing); bandenplak
sluuz *zn.v ~n, sluusken* {=sluez DWs} → **sloes**
smacht *zn.m* {DWs} → **smach.t**
smach.t *zn.m* = trek (honger, ruw.); **smacht hebn** {DWs} = trek hebben (ruw.); **t peerd hef smacht in n balg** {DWs}
smachtboel *zn.v* {DWs} = hongerzootje; **t is door ne smachtboel** {DWs} = daar is schraalhans keukenmeester; daar wordt honger geleden
smachtreem *zn.m ~s* {DWs} = buikriem (vast aangehaald)
smak *zn.m ~n, smäkken|smäksken* {DWs} = smaak (van iets als gewaarwording); lust; **door is gin klak of smak an** {DWs} = dat smaakt nergens naar; **hee har gin smak meer an t weark** {DWs}
smal *bb ~ler|~der, ~st, ~le, ~n* {DWs} = smal
smaldook *zn.o* {DWs} = smaldoek (linnen of halflinnen weefsel van geringe breedte)
smalloak *zn.o* {DWs} → **smallook**
smedn *zn.n* {DWs} → **smer** *zn.v*
smeer *zn.m* {DWs} = **1.** smeer; vuil (vettig); vet; viezigheid **2.** {DWs} slaag; klap; **smeer an de oorn** *zn.m* {DWs} = draai om de oren; oorvijg **3.** {DWs} lap (grond); grote oppervlakte; **nen smeer groond** {DWs} = een grote lap grond
smeern *ww.z* {DWs} = smeren (ook van brood); kladden; kliederen; invetten; **em smeern** {DWs} = er vandoor gaan; weggaan (haastig); **n bootram smeern** {DWs}
smepken *ww.z* {DWs} → **smapken**
smer *zn.v smedn* {DWs} = smederij; **de smer van n Kul** {DWs}
smerig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=smeerg DWs} = smerig; vuil; vies; **de weg is smerig** {DWs}; **nen smerigen zet** {DWs} = een rotstreek
smermot *zn.o* {DWs} = smederijstof
smet *zn.m* {DWs} = worp; gooi
smeu *bb* {DWs Fri:smeu[dig] ASa:smitan=met vettigheid besmeuren OYs:môa=met klei besmeren Hol:smijdig=lenig} = smeuïg; smeerbaar; vloeibaar (zacht); gemakkelijk (glijdend); zacht (van substantie); gladjes (iets zeggen); slijmerig (iets zeggen); lekker vet; **dat is n smeu etn** {DWs}; **dat leer is smeu** {DWs}; **de vrouw har nen smeun pot kokt** {DWs}
smietn *ww.s smetn, smeet|smeat, smit* {=smietn DWs Eng:smite=treffen|slaan Eng:smite together=ineenslaan|samensmeden} = smijten; werpen (gooien); **smiet die van de been** *ur* {DWs} = ga zitten; **smiet die van de been** *ur* {DWs} = ga zitten (joviaal); **wied smietn met n kloat** {DWs}
smoddelig *bb* {DWs} = **1.** vuil; smerig; besmeurd; vies; **t kiind is zoa smoddelig** {DWs}; **t zöt der zoa smoddelig oet** {DWs} **2.** zwoel (van het weer); drukkend (van het weer);

smoddelig weer {DWs}
smoolt *zn.o* {DWs} → **smoalt** *zn.v*
smor *zn.v* {=smór DWs} → **smor.re**
smor.re *zn.v ~n* {=smór.r&} = koffiekoker (arch.); koffiezetter (arch.); steelpot (om koffie in te koken); **n köpken koffie oet de smor** {DWs}
smuulken *zn.k* {DWs} → **smoel**
snaaibeest *zn.m* {DWs} = snoeper (bv. een kat); snaaier; **dee kat, dat is zonn snaaibeest** {DWs}
snaaierd *zn.m* {DWs} = snoeper (bv. een kat); snaaier; **dee kat, dat is zonn snaaierd** {DWs}
snaain *ww.z* {DWs} = snaaien; snoepen (zonder toestemming); stelen (van lekkers); gappen; wegpakken (stiekem); pikken (stelen van lekkers)
snaps *zn.m ., snäpsken* {DWs HDu:schnaps} = jenever; borrel; sterke drank
snee *zn.m* {DWs PGe:snaiwaz} = sneeuw; **der is ne loag snee valn** {DWs} = er is een pak sneeuw gevallen
sneebal *zn.m -bäl.le|~n* {DWs} = sneeuwbal
sneebaln *zn.n* {DWs} → **sneebal**
sneebui *zn.v ~n* {DWs} → **sneebuj**
sneejacht *zn.v* {DWs} = sneeuwjacht
sneekeerl *zn.m ~s* {DWs} = sneeuwman; sneeuwpop
sneeklökken *zn.k* {DWs} → **sneeklöksken**
sneepleug *zn.n* {DWs} → **sneeploog**
sneeploog *zn.v -pleug.e* {DWs} = sneeuwploeg
sneestoarm *zn.m -stöarm.e* {DWs} = sneeuwstorm
sneestöarm *zn.n* {DWs} → **sneestoarm**
sneevlok *zn.v ~n* {DWs} = sneeuwvlok
snein *ww.z* {=snejn DWs} → **sniejn**
snelkluwn *zn.o ~s* {DWs} = kluwen snelgaren (uit de katoenspinnerij)
sneltouw *zn.o -töw* {DWs} = **1.** sneltouw (dik katoenen draad) **2.** weefgetouw (snel-); **in t sneltouw hangn** {DWs}
sner *zn.m snedn* {DWs} → **sner.re**
sner.re *zn.m ~n|snedn, snerreken|snerken* {GvdV: *Uit 'snedde' als 'ber.re' uit 'bedde'.*} = snee (in oppervlak); **nen [goodn|mooin] sner in t oor hebn|kriegn** *ov* {DWs Fri:in sneed yn 't ear ha} = dronken zijn|worden; een [flink] stuk in de kraag hebben; **nen sner broad** = een snee brood (rogge-); **t mes is good an n sner** {DWs} = ?; **twee snedn broad** {DWs}
sneuk *zn.n* {DWs} → **snook**
sneukken *zn.k* {DWs} = klein vrouwtje → **snook**
sneurken *zn.k* {DWs} → **snoor** *zn.m*
snib *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = snibbig persoon; haaibaai; feeks; vrouw (met scherpe tong, brutaal); gevatte vrouw (neg.); **ne grote snib van n wicht** {DWs}
snieboan *zn.v ~n* {DWs} → **snieboon**
snieboann *zn.n* {DWs} → **snieboan**
snieboon *zn.v ~n* = snijboon; **snieboann, door mött stök bie** {DWs}
snieder *zn.m ~s, ~ken* {=snieed&r GvdV: *Verving 'scroder' in Deventer rond 1550, in Zwolle rond 1560.*} = kleermaker (arch.); **snieder wip-op, sloa t gat op** *gz* {DWs} = ?; **as nen snieder löp, dan röst e | hee oet** *gz*; **loopn as nen snieder**; **nen snieder hef men ene**

deerm *gz* = ?
sniederken *zn.k* {DWs} = waterwants → **snieder**
sniedersdaghuur *zn.v* {DWs} = hongerloon; dagloon (erg laag)
sniederseg *zn.v ~n* {DWs} = zelfkant (van een lap stof)
sniederstoafel *zn.v* {DWs} = kleermakerstafel
sniedn *ww.s snedn|sneedn|sniedn|sneadne, sneed|snee|snea, snid* {=snieenn DWs} = **1.** snijden; kerven; **broad sniedn** {DWs} **2.** castreren; **bign sniedn** {DWs} **3.** knippen (van haar); **hoor sniedn** {DWs}
sniemes *zn.o ~.se* {DWs} = hakselmes
sniesload *zn.m* {DWs} = snijsla; kropsla (dichtgezaaid, waarvan men de jonge bladen afsnijdt voor groente)
sniezoomp *zn.m* {DWs} = snijbak (op drie poten voor stro e.d.); hakselsnijder; **n sniezoomp steet op de del** {DWs}
snig *zn.v ~n* {DWs} → **snik.ke**
snign *zn.n* {DWs} → **snigge**
snignhuusken *zn.k* {DWs} → **snignhoes**
snip *zn.v ~n, ~ken* {DWs Gro:snippe=kattenkop} = **1.** snip **2.** {DWs} vinnig uitvallende vrouw; kattenkop; kattig meisje; **snipn met lange bekn, dee könt ovver de toafel rekn** *gz* {DWs}
snit *zn.m* = snit; snee (met een mes); zaagsnede; **der zit n mooi snit op** {DWs}; **t eerste snit grös** {DWs}
snit *zn.o* {DWs} → **snit** *zn.m*
snöaihoolt *zn.o* {DWs} → **sneuihoalt**
snöaimes *zn.o ~, ~ken* {DWs} → **sneuimes**
snöain *ww.z* {DWs} → **sneuin** (snoeien)
snöaischeer *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **sneuischeer**
snöaisel *zn.o* {DWs} → **sneuisel**
snoar *bb ~der, ~st, ~e, ~n* = strak gespannen; snel en gestaag; **dat gung der snoor langs** {DWs}; **dat gung wa snoor genoog** {DWs}; **dee masien löp snoor** {DWs} = die machine loopt snel en gestaag
snoar.e *zn.v ~n, snöarken* = snaar (van muziekinstrument); **de snoorn van ne viool** {DWs}
snoetn *zn.m ~s, snuutken|snuutjen* {DWs} = snuit; mond (m.b.t. uiterlijk, ruw.); punt (van klomp of schoen); bek; **hol n snoetn dicht** *ur* {DWs} = hou je mond; **n snoetn van ne koo | van nen hoond | van n veerkn** {DWs}
snoetns *zn.n* {DWs} → **snoetn**
snoetnschoarft *zn.v* {DWs} = baardschurft
snoevn *ww.s sneuvn|snövn|snoavn|snoovn, sneuf|snoof, snof* {=snoeewn|snoeemm DWs} = snuiven; rondneuzen; ruiken (aan iets); **door kan e op snoevn** {DWs} = daar heeft hij genoeg aan
snook *zn.m sneuk.e, sneukken|sneuksken* {DWs GvdV: *In 1780 in een brief van JBBl.*} = snoek; **nen langn snook van nen keerl** {DWs}
snoopn *ww.z* {DWs} → **sneupn**
snoor *bb ~der, ~st, ~e, ~n* {=snóó.r DWs} → **snoar**
snoor *zn.m ~n, sneurken* {DWs} → **snoor** *zn.o*
snoor *zn.o sneurs, sneurken* = snoer (om wiel); snaar (drijfriem, draad); ketting (fiets-);

koord; **nen snoor van ne neaimasien** {DWs}; **nen snoor van t elektries** {DWs} = een eleltriciteitsnoer
snoor *zn.v ~n, sneurken* {DWs} → **snoar.e**
snoord *zn.m* {DWs} → **snoad**
snoorn *zn.n* {DWs} → **snoor** *zn.m*
snoperd *zn.m ~s* {=snoop&t DWs} → **sneuper**
snor *zn.m ~n, snörken* {=snòr DWs GvdV: *Voorkomen van 'snódn' zou kunnen wijzen op 'snór' uit 'snódde(board)', zoals 'ber' uit 'bedde', waarmee een oud verband met 'snoete' (snuit) of 'snoetn' niet onwaarschijnlijk is.*} = snor; knevel
snorbot *zn.m -but.te, -butken* {=snòrbót DWs} → **snorrebot**
snorbut *zn.n* {DWs} → **snorbot**
snot *zn.v* {=snòt DWs} = snotziekte (bij kippen)
snotter *zn.v* {DWs} → **snotter** (snot)
snotterbel *zn.v ~n* {DWs} → **snotterbelle**
snotterbelle *zn.v -beln* = snottebel
snotternöz *zn.v ~n* {DWs} → **snotterneus**
snuffel *zn.m* {DWs Fri:snufferd} = snuit; neus (hum.); bek (dieren-)
snuutn *ww.s snötn|snuut, sneut|snöt, snot* {DWs} = snuiten; **de nöz snuutn** {DWs}
Soasel *en.p* {DWs ETGN: *Vroeger 'Saaslo'.* WHD: *Vroeger 'Saterslo'.*} = Saasveld
Soaseler *bn* = Saasvelder; **de Soasler möl** {DWs}
Soasler *bn* {DWs} → **Soaseler**
soda *zn.m* {=sooda DWs} = soda
sodawater *zn.o* {DWs} = sodawater
sok *zn.m sök.ke, sökken* {DWs} → **sök.ke**
sök *zn.n* {DWs} → **sok**
sök.ke *zn.v ~n* = sok; **van de sök valn** {DWs}
sokkelaa *zn.v* {=sókk&laa|sóklaa DWs} = **1.** chocola **2.** {DWs} chocolademelk; cacao (om te drinken)
sökkeln *ww.z* {DWs} = sukkelen; schommelen
sökkelns *bw* {DWs} = langzamerhand; **t wordt zoa sökkelns tied da'w noar hoes hen komt** {DWs}
sökken *zn.k* {DWs} → **sok**
sokker *zn.m* {=sókk&r DWs} = suiker
sokkerei *zn.o* {=sókk&r-ej DWs} = suikerei
sokkerei *zn.v* {!ei DWs} → **sokkerei** *zn.m*
sokkergood *zn.o* {DWs} = suikergoed; zoetigheid (als winkelwaar); snoepgoed
sokkerleppelken *zn.k* {DWs} = suikerlepeltje; theelepeltje
sokkerpeer *zn.v ~n* {DWs} = peer (van bep. soort)
sokkerpot *zn.m -pöt.te, -pötken* {DWs} = suikerpot
sokkertoetn *zn.m ~s* {DWs} = suikerzak (van papier)
sokkerzak *zn.m -zäk.ke* {DWs} = suikerzak (groot); baal (suker-)
soldoat *zn.m ~n* {=sóldòòt DWs} = soldaat
soldöatken *zn.k* {DWs} → **soldoat**
soldoatn *zn.n* {DWs} → **soldoat**
soldoatnknoap *zn.m -knöap.e* {DWs} = knoop (van tuniek of jas)

soldoatnknöap *zn.n* {DWs} → **soldoatnknoap**
soldoatnkoggel *zn.m* {DWs} = ?
som *zn.v ~n* {=sóm DWs} → **som.me**
Sombek *en.wv* {DWs} = Sombeek (middenloop van de Gele Beek bij Denekamp)
som.me *zn.v ~n, sumken* {=sóm.m&} = som (bedrag, reken-); **de som wil nich oetkomn** {DWs} = de som komt niet uit
sopnbalie *zn.v ~s* {DWs} → **sopnbalie** *zn.m*
spaans *zn.n* {DWs} → **spaan**
span *zn.o* {DWs} = span (paarden); paar (echt-); stel (paar); tweetal; **n span peer** {DWs} = een span paarden; **n span spoorn** {DWs} = ?
sparei *zn.o ~er, ~ken* {!spar DWs HLB: *Uit een mij onbekend 'spadde'.* GvdV: *Verg. 'spadderig' (versperrend) in Westmünsterland, Duits 'sperrig'.*
WMu:spadderig=versperrend} = klein ei zonder dooier
sparteln *ww.z* {=spatt&ln} = spartelen; **door zal hee nog heel wat te sporteln kriegn** {DWs} = daar zal hij nog heel wat te verhapstukken krijgen
speanken *zn.k* {DWs} → **spaan**
speansterken *zn.k* {DWs} = nauwsluitend broekje of lijfje; spencertje
specht *zn.v ~n* {DWs} → **spech.t.e**
spechtngat *zn.o -gaat* {DWs} = spechtgat
spechtnnust *zn.o ~.e* {DWs} = spechtennest
spee *bb speder, speest* {DWs} = **1.** {DWs} schuw; bangig; **de boernkiinder keekn spee oet, doe ze in de stad kwamn** {DWs}; **ne spee kat** {DWs} **2.** {DWs} begluurbaar; in het zicht; open en bloot; te kijk; onvrij (van een plek); inkijkerig; **der wadn gin gordienn veur de glaaz, t was mie door te spee** {DWs}
speek *zn.v ~n* {DWs} = spaak (van een wiel)
speekn *ww.z* {DWs} = spaken (van een wiel); inzetten (van de spaken in de naaf van een wagenwiel)
speekn *zn.n* {DWs} → **speek**
speel *zn.v speeldn* {DWs} → **spealde**
speen.de *zn.v ~n, speendeken* {=speen.& Lat:spenda=spijskamer Lat:spendere=voederen} = spinde (muurkast opzij van de deel, brood-); **duvel in de broadspiind.e** *ov* {DWs} = kinderspel (soort)
speent *zn.o* {Eng:spend=uitgeven} = **1.** spint; maal (hoeveelheid); inhoudsmaat (van 10 liter, eerder 8,33 of een kwart nieuw schepel) **2.** {DWs} spinthout
speerhaakn *zn.m ~s* {DWs} = speerhaak (klein soort aambeeld)
spei *zn.m* {DWs} → **spieje**
spein *ww.s speid* {=spejn DWs} → **spiejn** *ww.s*
spek *zn.o* {DWs OSa:spek OEn:spic IEu:spaya=vooruitgaan|vet worden} = spek; **a'j de kat op t spek bindt, vret e nich** *gz* {DWs}
spekbukkink *zn.m* {DWs} → **spekbukn**
spekbukn *zn.m* {DWs} = spekbokking
spekherst *zn.m ~.e* {=spek-est DWs} → **spekhars.t**
spekkist *zn.v ~n* {DWs} = spekkist (arch.)
spekpankook *zn.v* {DWs} = spekpannenkoek (als stof); **wie et vanmiddag spekpankook** {DWs}

spekpankookn *zn.m ~s|~* {DWs} = spekpannenkoek (als ding)
spekschrämkes *zn.kn* {DWs} = spekkaantjes
spekzweurdken *zn.k* {DWs} → **spekzwoor**
spekzwoor *zn.v ~dn, -zweurdken* {DWs} = spekzwoerd
spekzwoordn *zn.n* {DWs} → **spekzwoor**
speuk *zn.n* {DWs} → **spook**
speukn *ww.z* {DWs} = spoken
speuknkieker *zn.m ~s* {DWs} = wichelaar; ziener; visionair
speulerei *zn.v ~n* {DWs} → **speuleriej.e**
speuleriej.e *zn.v* {DWs} = spoelerij; spoelruimte
speulken *zn.k* {DWs} → **spool**
speulkom *zn.v ~n* {DWs} = spoelkom; drinkkom (groot)
speuln *ww.z* {DWs} = spoelen (met water); **fleschen speuln** {DWs}
speunsken *zn.k* {DWs} → **spoons**
speunz *zn.n* {DWs} → **spoons**
speur *zn.o ~s* {DWs} → **spuur** (afdruk)
speurken *zn.k* {DWs} → **spoor** *zn.o* (trein)
speurken *zn.k* {DWs} → **spoor** *zn.v*
speurn *ww.z* {DWs} → **spuurn**
speurs *zn.n* {DWs} → **speur** (afdruk)
speurs *zn.n* {DWs} → **spoor** (trein)
speursnee *zn.m* {DWs} = spoorsneeuw; **jaagn op speursnee is verbodn** {DWs}
spiejn *ww.s spujd, spuj, spiejt* = **1.** spugen; spuwen; **in de asche spein** {DWs} **2.** {DWs} overgeven (braken); kotsen (uit-); **spiejn|spein as nen reger|reiger** {DWs} = heftig overgeven; **hee spöi alns wat e in t lief har** {DWs}
spiek *zn.o* {DWs} → **spikker**
spieker *zn.m ~s* {DWs} = spijker
spieker *zn.o ~s* {=spieek&r DWs Hrd:spieker=kasteel HDu:speicher Lat:spicarium?} = schuur (met spits dak, voorraad-); voorraadschuur (met spits dak, voor zaden); bakhuisje (met spits dak, bij boerderij); korenschuur
spiel *zn.v ~n* {DWs} → **spiel.e**
spiel.e *zn.v ~n* {MND:spîle} = **1.** spijl; stang; staaf **2.** {DWs} rookstok (slagersterm); **t spek haank an de spieln** {DWs} = ? **3.** {DWs} spijl (in bijenkorf waar de bijen de raat aan maken)
spieln *zn.n* {DWs NDu:fleeskspiele} = latwerk (om vlees op te hangen) → **spiel.e**
spier *zn.o ~s, spierken* {DWs Eng:spire=spriet} = **1.** {DWs} halm; spriet; bindhalm **2.** {DWs} scheutje; beetje; tikkeltje; **n [mooi] spier in t glas** {DWs} = een [flinke] borrel; **n spier water|zaand|mest** {DWs}
spiind *zn.v* {DWs} → **speen.de**
spiinde *zn.v* {DWs} → **speen.de**
spiint *zn.o* {DWs} → **speent** (inhoudsmaat)
spikn *zn.n* {DWs} → **spik**
spil *zn.o ~n, ~ken|~leken* {DWs NDu:spill=spel} = **1.** boerenbedrijf; bezit (boerderij of huis) **2.** toestand; ellende; gedoe; narigheid; omstandigheid; probleem; **wat [is t] n spul** *ur* {DWs} = wat een toestand; wat erg; **wat n spil [wat n spil]** *ur* {DWs} = wat een toestand; wat erg

spindik *zn.m* {DWs WHD: *Zo genoemd naar het geluid dat hij maakt.*} = koolmees
spinkop *zn.m -köp.pe* {DWs} → **spinnekop**
spinkopndroad *zn.o* {DWs} → **spinnekopndroad**
spinkopnjaagn *ww.z* {DWs} = spinnenjagen
spinkopnjager *zn.m ~s, -jeagerken* {DWs} = ragebol
spinkopnnust *zn.o* {DWs} → **spinnekopnnus.t**
spinn *ww.s spunn|sponn, spun, speent|spint* {DWs} = spinnen (ook van een kat)
spinnazie *zn.m* {DWs} → **spinazie**
spintvaat *zn.n* {DWs} → **spintvat**
spintvat *zn.o -vaat* {DWs} → **speentvat**
spinvisiet *zn.v* {=spinv&siet DWs} → **spinvisiete**
spit *zn.m* = schep (grond); spit (schep); **t laand n spit umdoon** {DWs} = het land een spit diep omscheppen
spit *zn.o ~n* {DWs} → **spit** *zn.m*
spit *zn.o ~n* {DWs} = **1.** {DWs} spit (lendenpijn); ischias; **t spit in de rug** {DWs} **2.** {DWs} ?; **t spit brengn [op ne spinvisiet]** {DWs} = een dood dier op de gedekte tafel gooien tijdens een feest waar men niet uitgenodigd is
spitmoes *zn.m -muuz, -muusken* {DWs} = spitsmuis
spitsdörscher *zn.m ~s* {DWs} = spitsdorsmachine (..)
spleetnagel *zn.m* {DWs} → **splöatneagel**
spliinter *zn.m ~s, ~ken* {DWs} → **spleenter**
sploat *zn.m splöate, splöatken* {WMu:sploat} = twijg (gespleten); buigzame reep hout; houtspaan (lang en dun); splinter (grote hout-); **zik met nen splöat tuschen de taan pokkern** {DWs}; **zik nen splöat oonder n nagel stoatn** {DWs}
splöat *zn.m ~n, ~ken* {DWs} → **sploat** *zn.m*
splöatn *zn.n* {DWs} → **splöat**
spoan *zn.m spöan.e, spöanken* {DWs} = **1.** spaander **2.** {DWs} nagel (vinger- of teen-) **3.** {DWs} schindel (dekspaan) **4.** {DWs} splinter (hout-)
spoan *zn.m spöan.e, spöanken* {DWs} → **spaan**
spoandak *zn.o* {DWs} = spaandak; schindeldak
spoangreep *zn.v ~n* {DWs} = greep (met vier of vijf platte tanden voor compost)
spölgood *zn.o* {DWs} = speelgoed
spölgrei *zn.o* {DWs} = speelgoed
spölman *zn.m spölleu|-män.ne* {DWs} = speelman; muzikant
spölmän *zn.n* {DWs} → **spölman**
spöln *ww.z spöald, spöaln, spölt|spöalt* {DWs} = spelen
spölnderwiez *bw* → **spölnderwies**
spook *zn.o speuk.e* {DWs Gro:spouk=opvallend gekleed persoon} = **1.** spook **2.** {DWs} kind (guitig)
spool *zn.v ~n, speulken* {DWs} = **1.** spoel; **t speulken van ne neaimasien** {DWs} **2.** {DWs} slagpen (bv. van een gans); veer (ganzen-)
spooln *ww.z* {DWs} = spoelen (van garen of band)
spoolweel *zn.o* {DWs} = spoelwiel
spoons *zn.m spoonzn, speunsken* {=spoo.n-s DWs} = spons
spóont *zn.o* {DWs} → **spongat**

spoor *zn.o ~s|speurs, speurken* {=spóó.r DWs} = spoor (-weg); trein; rails (spoor-)
spoor *zn.v ~n, speurken* {DWs} → **spoar**
spoorbaank *zn.v ~n* {DWs} → **spoarbank**
spoorbaankbeukken *zn.k* {DWs} → **spoarbankbeukken**
spoorbig *zn.o ~n, ~ken* {DWs} = exportvarken
spoorgeeld *zn.o* {DWs} → **spoargeald**
spoormandjen *zn.k* {DWs} = reismandje (trein-)
spoorn *ww.z spoord* {=spóó.rn DWs} → **spoarn**
spoorpot *zn.m -pöt.te, -pötken* {DWs} → **spoarpot**
spoors *zn.n* {DWs} → **spoor** (trein)
spörrie *zn.v* {DWs CE: *Woar ze ook wal 'roed' tegn zegt.* Fra:spergule Lat:spergula} = spurrie (veevoer); spergula (arvensis)
spörriezoad *zn.o* {DWs} = spurriezaad
sporteln *ww.z* {=spòtt&ln DWs} → **sparteln**
sprakelhoolt *zn.o* {DWs} → **sprakelhoalt**
spree *zn.v ~n* {DWs} → **sproa**
spreen *zn.n* {DWs} → **spree** (spreeuw)
spreennust *zn.o ~* {DWs} = spreeuwennest
sprekhoorn *zn.o -heurn* {DWs} → **sprekhoornd**
sprekkamer *zn.v ~s, -keamerken* {DWs} = spreekkamer
sprekker *zn.m ~s* {DWs} → **sprekker.d**
sprekn *ww.s sprökn|sprokn, sprök|sprok, sprek* {DWs ASa:sprekan} = spreken; een toespraak houden; praten (formeel)
sprekuur *zn.o ~n* {DWs} = spreekuur
spreu *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = droog (van lippen); schraal (huid); bros (door uitdroging); brokkelig (door uitdroging); ruw (van lippen); **wat leu hebt voort last van spreu haan as t koold is** {DWs}
spriinkhup *zn.v* {DWs} = springheup (..); mank been; **dat wicht löp maank, t hef ne spriinkhup** {DWs}; **ne spriinkhup hebn** {DWs} = mank lopen (van mens of dier)
sprik *zn.o ~ke* {DWs Eng:sprig=takje} = **1.** aanmaakhout (van dorre takjes) **2.** {DWs} kind (lang en mager); lang en mager meisje
springer *zn.m* {DWs} = springer
springn *ww.s sprungn|sprongn, sprung|sprong, spreenk|sprien* {DWs} = springen
sproak *zn.v* {DWs} → **sproak.e**
sproak.e *zn.v* = spraak; taal (spreek-); uitspraak; **ze hebt gin sproak meer van eer had** {DWs}
sprok *zn.v sprokn, sprökske* {=sprò̀k DWs} = sprokkelhout; dorre takjes; **met luk sprok kö'j t vuur good an kriegn** {DWs}
sprök *zn.n* {DWs} → **sprök** *zn.o*
sprök *zn.o ~.ke* {DWs} = spreuk; spreekwoord; welkomstwoord; toespraak (zeer kort bij feestelijkheid); **de schiilder maakt t sprök veur n bogn** {DWs} = de schilder tekent het welkomstwoord voor de ereboog; **t sprök opzegn bie de brulft** {DWs} = ?
sprongbeen *zn.o* {DWs} = sprongbeen
sproonk *zn.m sprung.e, sprungsken* {DWs} = sprong (..); **dat wil [nog] nen sproonk gevn** *ov* {DWs} = dat zal [nog] niet zo eenvoudig zijn; dat zal [nog] moeilijk worden; daar zal [nog]

wat bij komen kijken; **n sproonk van nen haazn | ne kat** {DWs}; **n haazn dea nen sproonk** {DWs}; **op n sproonk|spronk stoan [um hen te loopn]** *ov* {DWs} = op het punt staan om te vertrekken
sprung *zn.n* {DWs} → **sproonk**
spruts *zn.v ~n* {DWs WMu:sprütze|spritze} = gieter; sproeier
sprutsn *ww.z* {DWs} = sproeien (met een gieter)
spui *ww.v3* {=spöj DWs} → **spein**
spul *zn.o ~n, ~ken* {DWs} → **spil**
spulken *zn.k* {DWs} → **spul** *zn.o*
spuurn *ww.z* = **1.** bespeuren; bemerken; **as e eenmoal weg is, dan wilt ze em nog speurn** {DWs} = als hij eenmaal dood is, zullen ze hem nog missen; **nen haazn speurn** {DWs} = het spoor van een haas volgen; **speurn woor de beest|peer hebt goan** {DWs} **2.** {DWs} sporen; de juiste wielbreedte hebben (van boerenwagen); **dee Pruusche waagns speurt nich** {DWs}; **ne waag mot good speurn** {DWs}
staal *zn.v ~n, stealken* {DWs} = staal (monster); monster (staal); voorbeeld (oorspr. van materiaal); proeflapje (stof); **staaln oetzeukn** {DWs}
staalndeuz *zn.v ~n* {DWs} = stalendoos
staalnkeerl *zn.m ~s* {DWs stalen.kerel} = vertegenwoordiger (van confectiebedrijf); koopman (die met stalen van manufacturen de boer op gaat)
staavn *zn.m ~s* {DWs} = **1.** staaf **2.** {DWs} duig (van een vat)
staavns *zn.n* {DWs} → **staavn** *zn.m*
stad *zn.v steadn, städken* {DWs} = stad
städ *zn.n* {DWs} → **stad**
städken *zn.k* {DWs} → **stad**
Stadloan *en.p* {DWs} = Stadtlohn (D.)
stadschen *zn.m ~* {DWs} → **stadsn**
staf *bw* {DWs} = stil (bewegingloos); stop; **t weark lig staf** {DWs} = het werk ligt stil
staf *zn.m* {DWs WHD: *In de betekenis van 'duig' is 'staf' nagenoeg verdrongen door 'staavn'.*} = **1.** staf; **n staf van Sunnekloas** {DWs} **2.** {DWs} duig (van een vat)
stal *zn.m stäl.le, stälken|ställeken* {DWs} = stal
stäl *zn.n* {DWs} → **stal**
stälken *zn.k* {DWs} → **stal**
stallöcht *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = stallantaarn (draagbaar)
stalveanster *zn.o ~s, ~ken* {DWs} = stalvenster
stalvessel *zn.o ~s* {=stalvess&l DWs} = stalpaal (om koe aan vast te zetten); stalrepel
stalvessels *zn.n* {DWs} → **stalvessel**
stam *zn.m stäm.me, stämken* {DWs} = **1.** stam (boom-); **n stam van nen boam** {DWs} **2.** stam (volks-); geslacht (clan); **hee is van n stam Nim** *ov* {DWs} = hij houdt meer van nemen dan geven
stäm *zn.n* {DWs} → **stam**
stamboan *zn.v ~n* {DWs} → **stamboon**
stamhoolt *zn.o* {DWs} = stamhout; hout op stam
stämken *zn.k* {DWs} → **stam**
stamsloadboan *zn.v ~n* {DWs} → **stamsloadboon**
stamsnieboan *zn.v ~n* {DWs} → **stamsnieboon**

stang *zn.v ~n, stängken, stängsken* {DWs} → **stang.e**
stängken *zn.k* {DWs} → **stang.e**
stangn *zn.n* {DWs} → **stang.e**
stanket *zn.o ~n* {=stang-ket DWs} = staketsel (rij staken of palen); paalwerk; palissade; hekwerk (van ijzeren staven); afrastering (om tuin)
stanketn *zn.n* {DWs} → **stanket**
stap *zn.v ~n, stäpken* {DWs} → **stap.pe**
stapel *zn.m ~n|~s, steapelken* {DWs stapel ASa:stapol} = **1.** stapel **2.** {DWs} middenmuur; scheidingswand (tussen woon- en staldeel); haardmuur; stapelmuur **3.** {DWs} vezel (weeftechnisch)
stäpken *zn.k* {DWs} → **stap.pe**
stea *zn.v ~n* {=stèè} = plaats; plek; vlek (anders gekleurde plek); stede; **ne stea|ster an n heerd** *ov* {DWs} = een thuis; een eigen plek (bij anderen); onderdak (fig.); levenslang recht op kost en inwoning van ongetrouwde broers (arch.); **ne ster in de keark** {DWs}; **op dezölde ster blievn** {DWs}
steadn *zn.n* {DWs} → **stad**
stealeurken *zn.k* = **1.** hond met rechtopstaande oren **2.** {DWs} varken met rechtopstaande oren
stealken *zn.k* {DWs} → **staal** *zn.v*
steander *zn.m ~s* {DWs} = voetstuk (van een standerdmolen)
steandermöl *zn.v ~n* {DWs} = standerdmolen
steanders *zn.n* {DWs} → **steander**
Steanver *en.p* {DWs} = Steinfurt (D.); Burgsteinfurt (D.)
stearfgeval *zn.o ~n* {DWs} = sterfgeval
steark *zn.v stearkn, stearkken* {DWs} → **steark.e**
stearknkalf *zn.o -kalver, -kälfken* {DWs} = vaarskalf
stearvn *ww.s stöarvn|störvn|stoarvn, stöarf|störf, stearft* {=stèèrbm DWs} = sterven; heengaan; doodgaan (van mensen); **op stearvn noa doad** {DWs} = bijna dood
steavnken *zn.k* {DWs} → **staavn**
steefbreur *zn.m* {DWs} = stiefbroer; halfbroer
steefkeend *zn.o ~er* = stiefkind; **gin steefkiinder maakn** *ov* {DWs} = iedereen gelijk behandelen
steefkiind *zn.o ~er* {DWs} → **steefkeend**
steefmoders *zn.n* {DWs} → **steefmoor**
steefmoor *zn.v -moders* {DWs} = stiefmoeder
steefvaar *zn.m -vaders* {DWs} = stiefvader
steefvaders *zn.n* {DWs} → **steefvaar**
steefzuster *zn.m -zöns|-zöans* {DWs} = stiefzus; halfzus
steek *zn.v ~n* {DWs} = balletje suikerwerk
steen *zn.m ~der|steen|stene|steenn|stönn, steenken|stenken|stentjen* {DWs} = **1.** steen (als ding) **2.** {DWs} pit
steen *zn.n* {DWs} → **steen** *zn.m*
steenken *zn.k* {=steenk&.n DWs} → **steen** *zn.m*
steenkn *ww.s steunkn, steunk, steenkt* {=steengkn} = stinken; **deur de ribn hen stinkn** {DWs} = erg stinken (..); ?; **n uur in de weend|wiind steenkn|stinkn** {DWs} = erg stinken

steenkoel *zn.v ~n* {DWs} = steengroeve; **de steenkoeln bie Beantem en Gilhoes** {DWs}
steenkol *zn.v ~n, -kölken* {DWs} = steenkool
steenkölken *zn.k* {DWs} → **steenkol**
Steenwiek *en.p* {=steenwieek DWs} = Steenwijk
steern *zn.v ~|~e|~en, ~ken* {DWs OSa:sterno} = ster (aan de hemel); **de steern zitt an de locht** {DWs} = de sterren staan aan de hemel; **ne steern in t ies valn** {DWs} = een ster in het ijs vallen
Steernbos *en.lm* {DWs} = Sterrenbos (bij Beuningen)
steernheelder *bb -, -, ~e, ~n* {DWs} → **steernhealder**
steernken *zn.k* {DWs} → **steern** *zn.v*
steg *zn.v ~n, stegken* {DWs JB: *Uitspraak ongeveer 'stegj'.*} → **steg.ge**
steil *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **steal**
steileurken *zn.k* {DWs} → **stealeurken**
stek *zn.m ~ke|~n* {DWs} = steek (het steken); **nen stek neain** {DWs}
stekbaand *zn.m -bean* {DWs} = gebintsteun; steunbalk (in hoek tussen twee grotere); schoor (schuin tussen gebintstijl en ankerbalk); karbeel
stekbean *zn.n* {DWs} → **stekbaand**
stekdiesel *zn.v ~s* {DWs} = stekende distel (akkerdistel en kale jonker)
stekkel *zn.m ~n|~s* {DWs} = stekel; doorn; **de diesel zitt vol stekkel** {DWs}
stekkelböarsken *zn.k* {DWs} → **stekkelboars**
stekkelhoor *zn.o* {DWs} → **stekkelhoar**
stekkelhoorn *bn* {DWs} = met borstelig haar; met stekeltjes (-haar); **nen stekkelhoorn schimmel** {DWs}
stekkels *zn.n* {DWs} → **stekkel**
stekmes *zn.o ~, ~ken* {DWs} = steekmes; dolk
stekn *ww.s stökn|stokn, stök|stak, stek* {DWs} = steken; prikken
stel *zn.m ~|~n|~, ~ken* {DWs} → **stel.n**
stel *zn.n* {DWs} → **stel** *zn.m* (steel)
steln *ww.s stöln|stoln|staln, stöl|stal, stelt|stel* {DWs} = stelen; diefstal plegen; **steln as raavn** {DWs} = stelen als raven
stel.n *zn.m ~n, stelken* = steel; **n stel van n hamer | ne pan** {DWs}; **t stelken van ne kers | nen appel** {DWs}
stelpänken *zn.k* {DWs} → **stelpan**
stenn *ww.z* {DWs Fri:stinne} = steunen (kreunen)
ster *zn.v stedn* {=ster DWs GvdV: *Uit 'stedde' zoals 'ber' uit 'bedde'.*} → **stea**
stert *zn.m ~e, ~ken* {=stet DWs JHB: *Niet met 'ea' maar kort als uitzonderingsgeval.*} = **1.** staart **2.** {DWs} laatste deel (bv. van een tekst); slot (einde); **van t schoer he'w men nen stert metkregn** {DWs}
stertbot *zn.m -but.te, -butken* {DWs} = stuitbeen; staartbeen
stertken *zn.k* {=stetk&.n DWs} = **1.** laatste uit fles of glas; kasteleintje **2.** {DWs} meisje (ijdel) → **stert**
steul *zn.n* {DWs} → **stool**
steulken *zn.k* {DWs} = plekje (om te blijven zitten) → **stool**
steulmatn *ww.z* {DWs} = stoelenmatten
steulmatter *zn.m ~s* {DWs} → **steulnmatter**

steun *zn.m* {DWs JHB: *Geen 'steunen' voor Ned. 'stutten' in bron WTD.*} = **1.** steun (hulp) **2.** {DWs} steuncomité (in de oorlog 1914-1918); **noar n steun goan** {DWs} = een uitkering hebben; **van n steun trekn** {DWs} = een uitkering hebben
steunstang *zn.v ~n* {DWs} = steunstang (bv. aan het assenstuk van een boerenwagen)
stevvel *zn.v ~, ~ken* {DWs WHD: *Wordt verdrongen door 'leerz'.*} → **stevvel** *zn.m*
stevvig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=steww&g DWs} → **steavig**
stevvigheid *zn.v* {DWs} = stevigheid
sticheler *zn.m ~s* {DWs} → **stichelder**
sticheln *ww.z* {DWs} = stekelige opmerkingen maken; bekvechten; ruziën; kibbelen; steggelen
stief *bb stiever, ~st, stieve, stievn* {=stief|stieef DWs} = **1.** stijf (hard); star; stug (van materiaal); stram; hard (van substantie); **zoa stief as nen bot** {DWs} = erg stijf; **zoo|zoa stief as nen boom|boam** {DWs} = erg stijf (stram) **2.** genoeg; **geald|geeld stief hebn** {DWs} = geld genoeg hebben; voldoende geld hebben
stiefkop *zn.m -köp, -köpken* {DWs} = stijfkop
stiefsel *zn.v* {DWs} → **stiefsel** *zn.m*
stieg *zn.v* {DWs} → **stieg.e**
stiegböggel *zn.m ~s* {DWs} = stijgbeugel
stieg.e *zn.v* {GvdV: *Verband tussen de door THB in bron OvT aan het Hoogduits ontleende betekenissen kan een trap|ladder met twintig treden|sporten zijn. Ik ben van de betekenis 'ladder' nog geen Twentse gebruiksvoorbeelden tegengekomen, waarmee het verband met 'stijgen' van THB op losse schroeven staat. In bron WNT wordt een verband gelegd met een stal voor twintig dieren.* HDu:steige|stiege=trap|ladder|twintigtal KGo:stega=twintig Gro:halfstieg=tien OSa:stîga=twintig Zwe:stia=stal MNe:stije=stal MHD:stige=stal} = stijg (twintigtal, vooral van eieren, schoven en takkenbossen); **lange lange riege, twintig in de stiege [dartig in den rooznkraans, veertig in den popndaans etc.]** {DWs}; **lange, lange riege, koppel in de stiege, veertig is nen rooznkrans, alle mooie meisjes dans, hoeke, hoeke dale!** {DWs WHD: *'Koppel in de stiege' van 'twintig in de stiege'.*}
stiel *zn.m ~e|~n|~s, ~ken* {=stieel DWs JWMG: *I.h.a. dunner dan 'post'.*} = **1.** stijl (verticale balk); deurpaal **2.** {DWs} stiepel; middelaar (in deeldeur); deurpaal (in het midden van de deeldeur)
stiels *zn.n* {DWs} → **stiel** (balk)
stift *zn.o* {DWs} = stift (geestelijk gesticht); sticht (klooster); **t stift Wietmösche** {DWs}; **t Stift in Weersel [met de stiftskeark en t stiftshoes]** {DWs} = Het Stift in Weerselo
stiftshoes *zn.o* {DWs} = stiftshuis (zoals in Weerselo, oorspr. voor ongehuwde adellijke dames)
stiftskeark *zn.v* {DWs} = stiftskerk (zoals in Weerselo en Wietmarschen, D.)
stik *zn.v ~n* {DWs} → **stik.ke**
stik.ke *zn.v stikn, ~ken|~sken* = **1.** tuipin; pin (om dier aan de ketting te leggen); grondpen **2.** {DWs} stek (van week hout en heestergewas); tak (geplant); loot; stektwijg **3.** {DWs} wasknijper; klem (voor wasgoed)
stikn *ww.s stukn, stuk, stukt* {DWs} = stikken
stikn *ww.z* {DWs} = stekken (van houtgewas of planten); planten (van twijgen)
stil *bb ~ler|~der, ~st, ~le, ~n* {DWs} = **1.** stil (zonder geluid) **2.** clandestien; illegaal; stiekem; **ne stille hearbearg** *zn.v* {DWs} = een clandestiene tapperij

stilholdn *ww.s* {DWs} = **1.** stilhouden (verzwijgen); **iets stilholdn** {DWs} = ergens niets over zeggen **2.** stoppen (stil gaan staan); **vorman, hol is stil!** *ur* {DWs} = voerman, stop eens!
stöadig *bn ~er, ~st, ~e, ~en* = betrouwbaar (in gedrag, als bn.); gestaag; standvastig (als bn.); rustig (in gedrag, als bn.); bezadigd; bestendig; **stöadig weer** {DWs} = bestendig weer
stoal *zn.o stöal, stöalken* {=stòòl DWs} = **1.** staal (als stof) **2.** {DWs} aanzetstaal; wetstaal
stöal *zn.n* {DWs} → **stoal**
stoalbörsel *zn.m ~s* {DWs} = staalborstel
stöalken *zn.n* {DWs} → **stoal**
stoaln *bn* {DWs} = stalen (van staal)
stöalp *zn.v ~n* {DWs} → **stölp.e**
stoan *ww.s stoan, stun|stund|stön|ston, steet|stiit* {=Ens:stòòn|EnL:stòan DWs} = staan
stoark *zn.m stöark.e* {=stòòRk DWs HDu:storch Eng:stork} = ooievaar; ciconia (ciconia); **stoark, stoark, laankbeen!** *ur* {DWs}; **hee hef n stoark zeen** *ov* {DWs} = hij loopt met blote benen; hij heeft een korte broek aan; **nen stoark is de veern net zoa good nöadig as nen nettelkönnink** *gz* {DWs}
stöark *zn.n* {DWs} → **stoark**
stoarksbeen *zn.n* {DWs} = lange benen|poten
stoarkskeurn *zn.n* {DWs} → **stoarkskoorn**
stoarkskoorn *zn.m -keurn* {DWs} = moederkoren (schimmel, graanziekte); secalis (mater)
stoarm *zn.m stöarm.e|~n, störmken* {=stòòRm DWs} = storm
stöarm *zn.n* {DWs} → **stoarm**
stoarmn *ww.z* {DWs} = stormen (aan-)
stoat *zn.m* {DWs} = **1.** staat (toestand) **2.** {DWs} pracht; **t is nen stoat!** *ur* {DWs} = het ziet er prachtig uit **3.** {DWs} staat (land); rijk
stoatkearn *zn.v ~en* {DWs} → **stootkeern**
stoatkearnen *zn.n* {DWs} → **stoatkearn**
stoatn *ww.s stot|stöt, steut, stöt* {=stòòtn DWs} → **stootn**
Stoatn *zn.n* {DWs} = Staten (Provinciale)
stoatnleedn *zn.n* {DWs} → **stoatnlid**
stoatnlid *zn.o -leedn* {DWs} = statenlid (provinciaal)
stoavat *zn.o* {DWs GvdV: *Voor de was?*} = tobbe (op drie poten)
stobn *zn.m ~s, stubbeken* {=stóbm DWs Fri:stobbe} = **1.** stobbe; boomstronk **2.** {DWs} boom (geknot)
stobns *zn.n* {DWs} → **stobn** *zn.m*
stoer *bb ~der, ~st, ~e, ~n* {DWs} = **1.** stoer; stevig **2.** {DWs} stuurs; stug; nors; **stoer oetkiekn** {DWs} = stuurs kijken **3.** {DWs} ruw (van het weer); onstuimig; onbestendig; **stoer weer** {DWs}
stoet *zn.v* {DWs} → **stoet.e**
stoet.e *zn.v* {HvdB: *Stoet verwijst naar de vorm van een luchtig gerezen brood.* Ned:stuit=achterste|bil Fri:stút=stuit|langwerpig en smal broodje} = brood (wit- of luchtig bruin-, als stof); **witte stoet** {DWs} = witbrood (als stof)
stoetn *zn.m ~s, stuutken|stuutjen* {DWs GvdV: *Geslachtsfout in bron DT1?* NDu:stuten} = brood (wit- of luchtig bruin-, als ding); **nen witn stoetn** {DWs} = een witbrood
stoetndeeg *zn.o* {DWs} = brooddeeg (niet van rogge)
stoetnkoor *zn.v ~n, -keurken* {DWs} → **stoetnkoar**

stoetns *zn.n* {DWs} → **stoetn**
stoevn *ww.s stöavn|steuvn|stovn|stoavn, steuf|stoof, stof|stuf* {=stoeemm DWs} = stuiven; **t zaand | de rou stof** {DWs}
stof *ww.t3* {=stóf DWs} → **stoevn**
stof *zn.m stofn, stöfken* {=stòf DWs} = stof (deeltjes); pluisjes; stuifzand; **de muschen baadt zik in t stof** {DWs}
stofdeuk *zn.n* {DWs} → **stofdook**
stofdook *zn.m -deuk.e* {DWs} = stofdoek
stofnust *zn.o ~.e* {DWs} = stofnest
stofreagn *zn.m ~s, ~kjen* = motregen; fijne regen; **van fiene leu en stofregn wo'j t meeste bedrogn** *gz* {DWs}
stofregn *zn.m* {DWs} → **stofreagn**
stofzuger *zn.m ~s* {DWs} = stofzuiger
stökboan *zn.v ~n* {DWs} → **stokboon**
stökboann *zn.n* {DWs} → **stökboan**
stokboor *zn.o* {DWs WHD: *Lange boor met lange steel en dwarsstok om tapse gaten te boren.*} = stokboor (als opvolger van de lepelboor); boor (schroefvormig)
stokker *zn.m ~s* {DWs} = stoker (van een stoommachine)
stökkerig *bb* {DWs} = **1.** stram; houterig (lopend) **2.** {DWs} stokkerig; houtachtig (van plantendelen)
stökkerigheid *zn.v* {DWs} = stokkerigheid; houtachtigheid
stokn *ww.z* {=stòkn DWs} = stoken
stokrooz *zn.v ~n, -reusken* {DWs} → **stokroos**
stöksloadboan *zn.v ~n* {DWs} → **stoksloadboon**
stöksnieboan *zn.v ~n* {DWs} → **stoksnieboon**
stokvis *zn.m* {DWs} = stokvis
stölp.e *zn.v ~n* {HLB: *Met e-uitgang bij oudere generatie. (1938)*} = stolp (vuur-); deksel (pot-); **de stöalp van nen pot** {DWs}; **wie hadn good wat oonder n stöalp** {DWs} = wij hadden flink wat te eten
stool *zn.m steul.e, steulken* {DWs} = **1.** stoel; zitplaats; zetel; **trek nen stool an en goa zitn!** *ur* {DWs} = pak een stoel en ga zitten **2.** {DWs} preekstoel; **de doomnie|pastoor stun op n stool** {DWs}; **van n stool valn** *ov* {DWs} = afgekondigd worden (van aanstaand huwelijk in de kerk)
stoolmat *zn.v ~n* {DWs} = stoelmat
stoom *zn.m steume, steumken* {DWs} = stoom; **n stoom vlög oet n schorsteen van de lokkemotief** {DWs}
stoomfiets *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = motor (-fiets, arch.)
stoomp *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = stomp; bot (niet scherp); **n stoomp mes** {DWs} = een stomp mes
stoomp *bw* {DWs} = helemaal; geheel; totaal (voor bb.); erg (voor bb.); **stoomp zoa groot as zien breur zal hee wa nich wedn** {DWs}; **t is nich stoomp zoa heet as gistern** {DWs} = het is niet zo erg heet als gisteren
stoompndal *bw* {DWs GvdV: *Oorspr. 'stoomp ende al'.*} = helemaal; totaal; geheel en al; **t is nich stoompndal zoa heet as gistern** {DWs} = het is niet zo erg heet als gisteren
stopdroad *zn.m -dröa* {DWs} = stopgaren (stuk); sajet (stuk)

stopgoorn *zn.o* {DWs} → **stopgoarn**
stopn *ww.z* {DWs} = stoppen (vullen, dichten); dichten (af-); **n gat stopn** {DWs} = een gat dichten
stopn *ww.z* = stoppen (stil gaan staan); **n trein | de bus stopt** {DWs}
stopnoal *zn.v ~dn* {DWs} → **stopnoal.d.e**
stoppel *zn.m ~n|~|~s, stöppelken* {=stòpp&l} = stoppel; **neit verhuurd bouwlaand wordt in de stoppel anpakt** {DWs}; **t laand lig in de stoppel** {DWs}
stoppel *zn.n* {DWs GvdV: *Door WHD als vr. aangemerkt.*} = **1.** {DWs} jonge veren **2.** {DWs} baardstoppels → **stoppel** *zn.m*
stöppelken *zn.k* {DWs} → **stoppel** *zn.m*
stoppelknoln *zn.n* {DWs GvdV: *Door WHD als vr. aangemerkt.*} = stoppelknollen; herfstknollen (rond Sint-Laurens gezaaid op stoppelland); knollen die rond Sint-Laurens gezaaid worden op stoppelland
stoppellaand *zn.o* {DWs} = stoppelland
störtkoor *zn.v ~n, -keurken* {=stöt.r|stök.r DWs} → **störtkoar.e**
stöt *zn.m ~.te, ~ken* {DWs} = stoot (stomp); duw
stöt *zn.n* {DWs} → **stöt** *zn.m*
stot-stat *kn* {=stót-stat DWs} ; **stot-stat steine, oons Jantje geet noar Reine** {DWs}; **van stot-stat goan** {DWs} = schommelen (bv. van een wieg); heen en weer bewegen (bv. van een wieg)
stotterboord *zn.m -beur* {=stótt&.r-bóó.rt DWs} → **stotterboard**
stottern *ww.z* {=stótt&rn|stótt&n DWs} = stotteren; stamelen; hakkelen
stov *zn.v ~n, stövken* {=stòw DWs} → **stoav**
stövken *zn.k* {DWs} → **stov**
stovntest *zn.m* {DWs} = vuurtest in stoof
straampn *zn.m ~, streampken* {DWs} = gaffel; mik (vorkstok); vertakking (gaffelvormig); splitsing (weg); **den boam löp in nen straampn** {DWs}
straank *zn.m ~n|sträng.e, stränksken* = streng; snoer (kralen); serie (coupletten); rij; **n strängken ziede|beazn** {DWs}
strabaant *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = brutaal (pos.); kordaat; doortastend; flink (in optreden); resoluut; weerspannig; bazig; streng; krachtig; bars
strämmeln *ww.z* {DWs GvdV: *Ned. 'stremmelen' is herhalingsvorm van 'stremmen' dat eig. 'verstrammen' of 'stram worden' is.*} = lopen (moeilijk door stramheid); **t oolde mänken gung door te strämmeln** {DWs}
sträng *zn.n* {DWs} → **straank** (streng)
strängken *zn.k* {DWs} → **straank** (streng)
strängkesbeaz *zn.v ~n* {DWs} = aalbes; **roade en witte strängkesbeazn** {DWs}
strängkesbeazn *zn.n* {DWs} → **strängkesbeaz**
strängkesbeaznbos *zn.m* {DWs} = aalbessenstruik
streain *ww.z streaid* {=strèèjn} = strooien (mest, zand, stro); verspreiden (over het land); **de beest strein** {DWs} = ?; **de kökn | n stal strein** {DWs}; **mest strein op t laand** {DWs}; **zaand strein veur de gladdigheid** {DWs} = zand strooien tegen de gladheid
strein *ww.z* {=strejn DWs} → **streain**
strek *zn.m ~.ke|streakn* = **1.** streek (list) **2.** {DWs} streek (strijkende beweging of aanraking); **nen strek vearf** {DWs} = een streek verf

streng *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = streng; **strenge heern regeert nich lang** *gz* {DWs}; **ne strenge meester** {DWs} = een strenge meester
strengn *ww.z* {DWs} = strengen; strenger worden; **as de daag begint te längn, dan begint de vorst te strengn** *gz* {DWs}
streunk *zn.n* → **stroonk**
striedn *ww.s stredn|streedn|striedn|streadn, streed|stree, strid* {=strieen DWs Eng:stride=schrijden} = **1.** strijden (met woorden) **2.** schrijden; stappen; lopen (met flinke passen); **striedn as nen dreestuvershaann** {DWs} = parmantig lopen; **vrootnhöap striedn** {DWs} = ?; **zik t gat oet n haakn striedn** *ov* {DWs} = ?
striekbooltn *zn.m ~s* {DWs} = strijkbout; strijkijzer
striekerd *zn.m ~s* = klap (met de hand); oorvijg; draai (om de oren); oplawaai; lel (klap); **nen striekerd um de oorn** {DWs} = een draai om zijn oren
striekiezer *zn.o ~s* {DWs} = strijkijzer (bout)
striekn *ww.s strekn|streakn, streek|streak, strik* {=striekn DWs} = **1.** strijken (van vlag etc.) **2.** {DWs} glijden; **wil t striekn?** *ud* {DWs} = smaakt het eten?; kun je het door je keel krijgen? **3.** {DWs} ondiep ploegen; **t is better dat t laand eerst strekn wordt veur t bouwd wordt** {DWs}
striekplaank *zn.v ~n* {DWs} = strijkplank
striekploog *zn.v* {DWs} = ploeg (licht, ondiep); **den mos ok men is veur de striekploog goan** {DWs} = hij is lui
striekstok *zn.m -stök.e* {DWs} = strijkstok (van een viool)
striekstök *zn.n* {DWs} → **striekstok**
striep *zn.v ~n* {DWs} → **striep.e** *zn.v*
Striep *en.lv* {DWs} → **Striepe**
Striepe *en.lv* ; **De Striep** *en.l* {DWs} = Striepe (D.)
striep.e *zn.v ~n, ~ken* {=striep.&} = **1.** strook (grond of stof); lap (grond of stof); **ne striep laand** {DWs} = een smalle strook grond **2.** streep (lijn); **de tuffel hebt striepn** {DWs} = er zitten strepen op de aardappels; **good met striepn** {DWs} = gestreepte stof; **striepn an de locht** {DWs} = windstrepen
strieperig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = streperig; **de Eigenheimer tuffel bint van t joor slim strieperig** {DWs} = de Eigenheimers zijn dit jaar erg streperig
strieperigheid *zn.v* {DWs} = streepziekte (van planten); **de tuffel hebt last van de strieperigheid** {DWs} = de aardappels hebben last van de streepziekte
striept *bn* {DWs} = gestreept; **ne striepte voring** {DWs} = een gestreepte voering
strik *zn.n* {DWs} → **strik** *zn.o* (strop)
strik *zn.o* {DWs GvdV: *Verk. van 'pikstrik'.*} = strekel; slijplat (voor zeis); **de zwaa met t strik anzetn** {DWs}
strik *zn.o ~.ke* {DWs} = **1.** strik (om dieren mee te vangen of als versiersel); strop (lus) **2.** stropdas; **hee har t strik veur n hals** {DWs} = hij droeg een stropdas
strikhaakn *zn.m ~s* {DWs} = welhaak (voor het rollen en opnemen van een garf koren)
strikhaakns *zn.n* {DWs} → **strikhaakn**
strikn *ww.z strikt* {DWs GvdV: *Volgens bron GM2 werd in 1979 al in heel Twente 'breien' gezegd in plaats van 'strikken'.*} = **1.** breien **2.** {DWs} strikken (van dieren); stroppen (van snoek); vangen (van dieren in een strik); **nen haazn strikn** {DWs} **3.** {DWs} strikken (van veters, vast-); **de veters strikn** {DWs}

strikzied *zn.v* {=strikzieet DWs} ; **op de strikzied lign** {DWs} = op zijn zijde rusten
stroa *zn.o* {DWs} → **stroo**
stroabinder *zn.m* {=strò̀bìnn&r DWs} → **stroobeender**
stroamest *zn.m* {DWs} → **stroomest**
ströaper *zn.m ~s* {DWs} → **streuper**
stroapers *zn.v ~n* {=strò̀-pes DWs} → **stroopers**
stroapersn *ww.z* {=strò̀-pesn DWs} → **stroopersn**
ströapn *ww.z* {DWs} = strijken; ? → **streupn**
stroaspier *zn.o ~s, ~ken* {DWs} → **stroospier**
stroat *zn.v ~n* {=strò̀ò̀t DWs} → **stroat.e**
stroatkeern *ww.z* {DWs} = straatvegen
ströatken *zn.k* {DWs} = stoep → **stroat.e**
stroatn *zn.n* {DWs} → **stroat.e**
stroatndrek *zn.m* {DWs} = straatvuil
stroatngraavn *zn.m ~s* {DWs} = bermsloot (naast verharde weg)
stroatngrup *zn.m ~n* {DWs} = straatgoot
stroatnkeerder *zn.m ~s* {DWs} = straatveger
stroatnmaker *zn.m ~s* {DWs} = stratenmaker
stroatnpöalken *zn.k* {DWs} = hectometerpaaltje (naast verharde weg); kilometerpaaltje (naast verharde weg)
stroatouw *zn.o* {DWs} → **strootouw**
stroavosn *zn.m ~s, -vusken* {=strò̀ò̀vósn DWs} → **stroovosn**
stroazeel *zn.o ~s, ~ken* {DWs} → **stroozeel**
stroekhei *zn.v* {DWs} → **stroekheed**
stroevelgen *zn.n* {=str&velg&n !vel DWs GvdV: *Eig. 'stroevelligen'?*} → **stroeveln**
stroomest *zn.m* {DWs} = stromest
stroonk *zn.m streunk.e, streunkken|streunksken|strunkken* {DWs} = **1.** stronk **2.** {DWs} aardappelstruik; **nen stroonk tuffel** {DWs}
stroop *zn.m streup, streupken* {DWs} = stroop; siroop
stroopers *zn.v ~n* {=stróó-pes DWs} = stropers (machine om stro tot pakken te persen)
stroopsteek *zn.v ~n* {DWs} = stroopballetje
strop *zn.o* {=ò DWs} = **1.** strop (lus); **dat is n strop** {DWs} = dat is een lelijke tegenvaller; dat is een strop; **zik zölns t strop um doon** {DWs} = zichzelf benadelen **2.** {DWs} stropdas; zelfbinder (das) **3.** {DWs} ijzeren band om twee stukken hout te verbinden
stropbaand *zn.m -nean* {DWs} = stropband (om hout); ijzeren band (om het assenhout van een boerenwagen)
strophösken *zn.k* {=strò̀p-hözk&n DWs} → **strophoz**
strophoz *zn.v ~n, -hösken* {DWs WHD: *Bij de oude klederdracht van de boeren ven Brecklenkamp behoorden linnen 'strophozn' (slobkousen).*} = slobkous
strul *zn.m* {DWs} = scheut
struln *ww.z* {DWs} = stromen (met een straaltje, onregelmatig); spuiten (van vloeistof uit een kleine opening)
strunkken *zn.k* {DWs} → **stroonk**
strup *zn.m ~pe, strupken* {DWs} = hoeveelheid (klein, vloeistof); beetje (van een vloeistof); **de koo gaf men nen strup melk** {DWs} = de koe gaf maar weinig melk

strupn *ww.z* {DWs} = melken (moeizaam); stromen (onregelmatig, met kleine beetjes)
strupperei *zn.v* {DWs} → **strupperi-j.e**
struuvn *ww.z* {=struuwn DWs Ned:streven} = strijden (voor iets); **zik struuvn** {DWs} = zich inspannen; moeite geven; **zik struuvn veur** {DWs} = streven naar; **zik struuvn veur t een of aander** {DWs}
studeern *ww.z* {=st&deern DWs} = studeren
stuut *zn.m* {DWs} → **stuut.n**
stuutken *zn.k* {DWs} = broodje (wit-); kadetje (broodje) → **stoetn**
stuut.n *zn.m ., ~ken* = stuit (lichaamsdeel); achterwerk; kont (zitvlak); **boer, boer, boer, boer, lik mienn stuut** {DWs} = zang van de geelgors (verwoord); **lik mienn stuut** *ur* {DWs} = lik m'n reet
stuver *zn.m ~s, ~ken* {=stuew&r DWs} = stuiver (5 cent)
stuverken *zn.k* {DWs} → **stuver**
Sunnekloas *en.m* {DWs} → **Sinterkloas**
sunneklöasken *zn.k* {DWs} → **sinterklöasken**
Sunt-Cheal *zn.m* {DWs} → **Sint-Micheal**
Sunt-Jan *zn.m* {DWs} → **Sint-Jan**
Sunt-Joapk *zn.m* {=sunt-jòòpk DWs} → **Sint-Joapik**
sunt-joapkspeer *zn.v ~n* {DWs} = peer (soort die rijp is kort na 25 juli)
Sunt-Lauwreans *zn.m* {=sunt-lòw-rèèns DWs} → **Sint-Lauwreans**
Sunt-Mertn *zn.m* {=sunt-metm DWs} → **Sint-Mertn**
Sunt-Mertnsmaark *zn.o* {DWs} = Sint-Maartensmarkt (in Oldenzaal)
Sunt-Stefn *zn.m* {DWs} → **Sint-Stefn**
sunte-mertnsvöggelken *zn.k* {DWs} → **sunte-mertnsvoggel**

T

taal *zn.v ~n* {DWs GvdV: *Volgens BR in bron DT1 uit het Ned. overgenomen. Al in 1839 bekend bij JHB.:} = taal;* ***knap en kloor in taal en aantwoord*** *{DWs} = ?*
taalschrift *zn.o ~n* {DWs} = taalschrift
taalweark *zn.o* {DWs} = taalwerk
taamper *bb ~der, ~st, ~e, ~n* {DWs MNe:amper=scherpzuur Fri:tampich? Fra:amère Lat:amarrus=bitter} = **1.** zuurzoet; zachtzuur; zurig (maar wel lekker) **2.** {DWs} zoutig; hartig (van eten); **n taamper etn** {DWs} = hartige kost
taan *zn.n* {DWs} → **taand**
taand *zn.m tan|taan.de, teandeken* {DWs HDu:zahn Fra:dent Gri:dens Lat:dons} = tand; kies; **taand van t verstaand** *zn.m* {DWs} = verstandskies; **taand, ik smiet die|di-j an de waand [Leven Heer, gev mi-j astebleef eenn taand weer!]** {DWs}; **de taan van ne haark|eg|voark | nen kam** {DWs}; **t in de taan hebn** {DWs} = kiespijn hebben
taandarts *zn.m ~n* {=taandats DWs} = tandarts
taandbot *zn.m -but* {=taantbót DWs} = kaak
taandvlees *zn.o* {DWs} = tandvlees
taandzeert *zn.v* {DWs} → **taandzeert.e**
taantrekn *ww.s* {DWs} = tanden|kiezen trekken

taart *zn.m ~n, teartken|taartjen* {DWs} → **taartn**
taartjen *zn.k* {DWs} = gebakje → **taartn**
taartndeeg *zn.o* {DWs} = taartdeeg
taartndeuz *zn.v ~n* {DWs} = taartdoos
taartnvoarm *zn.m -vöarm.e, -vöarmken* {DWs} = taartvorm
tabak *zn.m* {=t&bak DWs} = tabak; **dat is aandern tabak as knester** *ov* {DWs}
tabaksblad *zn.o -blaa.r* {DWs} = tabaksblad
tabaksdeuz *zn.v ~n, -deusken* {DWs} → **tabaksdeuze**
tabakskearverei *zn.v ~n* {DWs} → **tabakskarveriej.e**
tachntig *tw.h* {DWs} = tachtig
tachtig *tw.h* {DWs} → **tachntig**
takbos *zn.m -buske|-busche* {DWs} = takkenbos
takbusche *zn.n* {DWs} → **takbos**
takseern *ww.z* {=taksii.rn DWs} = taxeren
taksoasie *zn.v ~s* {DWs} = taxatie
tändken *zn.k* {DWs} → **taand**
tang *zn.v* {DWs} → **tang.e**
tängken *zn.k* {DWs} → **tang.e**
tangn *zn.n* {DWs} → **tang.e**
tapn *zn.n* {DWs Kil:tap=spits|vatkraan|tip} = ijspegels (oorspr. aan paardenneus) → **tapn** *zn.m*
tarwemel *zn.o* {DWs} = tarwemeel
tasche *zn.v ~n, täsken* {DWs HLB: *Ook bij jongeren e-uitgang bij woorden op -sche. (1938)*} → **taske**
täsken *zn.k* {DWs} → **taske**
tässelik *bb* {DWs GvdV: *Eig. 'tästelik' uit 'tast' of 'tetselik' uit 'tets'?* Ned:tets=kleïig|klef} = kieskeurig (met eten); **ie bint vanmiddag weer zoa tässelik** {DWs}; **nich zoa tässelik!** {DWs}
teagnstaand *zn.m* = **1.** tegenstand; weerstand **2.** {DWs} teleurstelling; **hee kan niks gin tegnstaand hebn** {DWs} = ?
teagnstoan *ww.s* = tegenstaan; mishagen; **t etn steet mie tegn** {DWs}
tealder *zn.m ~|~s* {=tèèl&r|tèèld&r DWs HDu:teller ASa:thel=bord} = bord (etens-)
teampel *zn.m* {DWs} = tempel (tabernakel)
teampelbot *zn.m* {DWs} = tempel (spanstok in de weverij); ?
teant *zn.v ~n, tentken* {DWs} → **teant.e**
teargn *ww.z* {DWs} = tergen; treiteren; sarren; pesten (erg)
teartken *zn.k* {=tèètk&n DWs} → **taart** *zn.m*
tebrekn *ww.s* {DWs Fri:tebrekke} = breken (stuk-); **zik n kop tebrekn** {DWs} = z'n hoofd breken
teekn *ww.z teeknd, teekn.de, teeknt* {=teekng DWs} = tekenen (ook onder-); signeren
teekn *zn.v* {DWs} → **teekning**
teekning *zn.v ~s* = tekening; **de teekn van n hoes** {DWs} = de bouwtekening van een huis
teen *zn.m ~|tene|tee, ~ken* {DWs} = teen; **hee is voort op n teen trodn** *ov* {DWs} = hij is lichtgeraakt; hij heeft lange tenen; **'k heb mie n grootn teen stot** {DWs}
tegn *vz* {=teqng|teng DWs HLB: *Snelgesproken 'teng'.*} → **teagn** *vz*
tegnbörseln *ww.z* {DWs} → **teagnbörseln**

tegnloopn *ww.s* {DWs} → **teagnloopn**
tegnstaand *zn.m* {DWs} → **teagnstaand**
tegnstoan *ww.s* {DWs} → **teagnstoan**
tehoap *bw* {DWs GvdV: *Ook 'te hoap'.*} → **tehoop**
teks *zn.m* {DWs} → **teks.t**
teks.t *zn.m ~n* = **1.** tekst; **nen teks an de muur** {DWs}; **nen teks oet n biebel** {DWs} = een bijbeltekst **2.** idee; begrip; onderwerp; **op|van n teks komn** {DWs} **3.** {DWs} hebbelijkheid; **dat is zonn teks van em** {DWs} = dat is zo'n hebbelijkheid van hem
telegraaf *zn.m* {DWs} → **tillegraaf**
telegraafdroad *zn.o* {DWs} → **tillegraafdroad**
telfoon *zn.v* {DWs} → **tillefoon**
telfoondroad *zn.o* {DWs} → **tillefoondroad**
telge *zn.v telgn* {DWs} → **telg**
telgken *zn.k* {DWs} → **telg**
temet *bw* {=t&met !met DWs temet} = straks; zo meteen; aanstonds; in de toekomst; als de gelegenheid zich voordoet
temeut *bw* {DWs} → **temeute**
temeute *bw* = tegemoet; **ik gung em nen ean temeut** {DWs}
tentken *zn.k* {DWs} → **teant.e**
terecht *bw* {DWs} → **terecht.e**
terecht.e *bw* = **1.** klaar; voor elkaar; **good|slecht terecht wedn** {DWs} = goed|slecht te pas zijn **2.** {DWs} op de juiste plaats; **bin ik hier terecht?** {DWs} = ben ik hier aan het goede adres?
terechtmaakn *ww.z* {DWs} = ontginnen
tering *zn.v* {=tiiring DWs} = tering (ziekte)
test *zn.m ~n, ~ken* {DWs Ned:test=kom} = vuurtest in stoof
testameant *zn.o ~n, -mentken* {=test&mèènt DWs} = testament; **t testameant maakn** {DWs} = het testament maken; **t oolde en t neie testameant** {DWs}
testamentken *zn.k* {DWs} → **testameant**
testken *zn.k* {DWs} → **test**
testn *zn.n* {DWs} → **test**
teug *zn.n* {DWs} → **toog** (tak)
teugken *zn.k* {DWs} → **toog** (tak)
teumig *bb* {DWs GvdV: *Oorspr. gezegd van een paard dat aan de toom wordt meegevoerd.* HDu:zäumig Ysl:tômr Gro:tuimig} = tomig; nietsdoend; werkeloos; initiatiefloos; zonder bezigheid; onledig
teumiggänger *zn.m ~s* {DWs} = leegloper; luiaard
teumiggank *zn.m* {DWs} = leegloperij; ledigheid; luiheid
teumiggoan *ww.s* {DWs} = luieren; lanterfanten; niets uitvoeren; niets om handen hebben; **met teumiggoan red ie t nich** {DWs}
teunbaank *zn.v ~n, -bänkken* {DWs} = toonbank
teunbänkken *zn.k* {DWs} → **teunbaank**
teunn *ww.z* {DWs} = tonen; laten zien; showen; **in de waag teunt de bign meer as in t schot** {DWs}
teurn *zn.n* {DWs} → **toorn.d**

teurnken *zn.k* {DWs} → **toorn.d**
tev *zn.v ~n* {=tew DWs} → **tev.ve**
tevn *zn.n* {=tewn DWs} → **tev.ve**
tevrea *bw* {DWs} → **tevreadn**
thee *zn.v* {DWs} → **thee** *zn.m*
theeblaar *zn.n* {DWs} = theebladeren → **theeblad**
theeblad *zn.o -blaadn|-blaa, -bleadken* {DWs} = **1.** tong (groot) **2.** {DWs} presenteerblad; dienblad; theeblad
theebleadken *zn.k* {DWs} = theebladeren → **theeblad**
theekettel *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = theeketel; waterketel
theeköpken *zn.k* {DWs} = theekopje
theemus *zn.v ~n* {DWs} = theemuts
theestov *zn.v ~n* {DWs} = theestoof
ticheln *ww.z* {DWs} = met een steen gooien; **wie doot pöalken-ticheln** {DWs}
tichelweark *zn.o* {DWs Lat:tegula=dakpan} = steenbakkerij; tichelwerk; **t tichelweark bie Oatmörschen** {DWs}
tied *zn.v* {DWs} = tijd (als verschijnsel); **iets in de tied steln** {DWs} = zich niet overhaasten bij een werk; **koomp de tied, koomp de ploog** *gz* {DWs} = geen zorgen vooraf; komt tijd, komt raad; **oet de tied raakn** {DWs} = komen te overlijden
tiek *zn.o* {=tieek DWs JHH: *Van 'tiejn'.*} = tijk (bedden-); dekbedovertrek (van grof katoen); kussenovertrek (van grof katoen)
tielgaat *zn.n* {DWs} → **tielgat**
tielgat *zn.o* {=tieel-gat DWs GvdV: *In bron WNT staat naast 'tijlgat' ook 'ijlgat' waarmee verband met 'ijlen' (haasten) wordt gelegd. Onwaarschijnlijk met het oog op de Duitse varianten. Ook verband met 'ventiel' uit Duits 'ventil' (windgat)?* NDu:tidel HDu:zeidel} = vlieggat (in bijenkorf); tijlgat
tien *tw.h* {=tieen DWs} = tien
tiendn *zn.m* {=tieenn DWs} = tiend; tiende deel; **hee mot ovveral n tiendn van hebn** *ov* {DWs} = hij moet overal het zijne van weten|hebben; **vroger gung oet mennig stuk laand n tiendn** {DWs}
tik *kn* = tik; **tik, tak, tol, de boer dee nam ne knol** {DWs}
tiktak *zn.m* {DWs} = **1.** hart (hum.) **2.** {DWs} horloge (in kindertaal)
tilbrie *zn.v ~s* {DWs} → **tilburie**
tilbries *zn.n* {DWs} → **tilbrie** *zn.v*
tilfoneern *ww.z* {=tilf&nii.rn !til DWs} = telefoneren
Tilgte *en.p* {DWs} → **Tilligt**
Tilgter *bn* {DWs} → **Tilligter**
Tilgter *zn.m* {DWs} → **Tilligter**
tillefoon *zn.v ~s* {DWs} = telefoon
tillefoonbutken *zn.k* {DWs Fri:tillefoanbonkje} = telefoonbotje; weduwnaarsbotje; elektriciteitsbotje
tillefoondroad *zn.o -dröa* {DWs} = telefoondraad (als stof)
tillefoonpoal *zn.m -pöal.e* {DWs} = telefoonpaal
tillegraaf *zn.v* {DWs} = telegraaf
tillegraafdroad *zn.o* {DWs} = telegraafdroad

tillegraafpoal *zn.m* {DWs} = telegraafpaal
tillegrafeern *ww.z* {DWs} = telegraferen
tillegram *zn.o ~n* {DWs} = telegram
tilleviesie *zn.v* {DWs} = televisie (als verschijnsel)
Tilligter *bn* = Tilligter; van|uit Tilligte; **de Tilgter keark** {DWs}; **t Tilgter brook** {DWs}
timmerhamer *zn.m ~s* {DWs} = timmermanshamer
timmerkamer *zn.v ~s* {DWs} = timmerkamer; timmermanswerkplaats
timmerleusken *zn.k* {DWs} → **timmerlooz**
timmerlooz *zn.v ~n, -leusken* {DWs} = timmerloods
timmern *ww.z* {DWs} = **1.** timmeren **2.** bouwen (van een huis); **n hoes timmern** {DWs} = een huis bouwen **3.** nestelen; **de vöggel bint an t timmern** {DWs} = de volgels zijn een nest aan het bouwen
tin *zn.o* {DWs} = tin; **oet t tin driinkn** {DWs} = jenever uit het maatje drinken
tinn *bn -, -, ~ene, ~|~enn* {DWs} = tinnen; **n leppelbröd met twaalf tinnene leppels** {DWs}; **ne tinn'ne koffiekan** {DWs}; **nen tinn'nen leppel** {DWs}
tinnene *bn.n* {=tinn&n& DWs} → **tinn**
tit *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **tit.te**
tit.te *zn.v ~n, ~ken* = borst (tepel); tiet (tepel); tepel (van een vrouw of een dier); speen; **ne koo hef veer titn** {DWs} = een koe heeft vier spenen; **t kiind krig de tit** {DWs} = het kind krijgt de borst
toa *bb toader, ~st, toaë, ~n* {=tòò DWs} = taai; **toa as wilwas** {DWs} = erg taai; **toa zenn** {DWs} = taaie pezen; **nen toan stobn** {DWs}; **zoa toa as schoozoln** {DWs} = erg taai
toafel *zn.v ~s|~n|~e, töafelken* {DWs} = tafel; **der koomp door good wat op de toafel** {DWs}
toafelblad *zn.o -blaa* {DWs} = tafelblad
töafelken *zn.k* {DWs} → **toafel**
toafelkleed *zn.o ~|~n* {DWs} = tafelkleed
toafellaakn *zn.o ~s* {DWs} = tafellaken
toafelpoot *zn.m -peut.e, -peutjen* {DWs} = tafelpoot
toafels *zn.n* {DWs} → **toafel**
toarf *zn.m töarv, töarfken* {DWs} → **torf** *zn.m*
toarf *zn.v* {DWs} → **torf** *zn.v*
toarfasche *zn.v* {DWs} = turfas
toarfhaaln *ww.z* {DWs} = turfhalen
töarfken *zn.k* {DWs} → **toarf** *zn.m*
toarflooz *zn.v ~n, -leusken* {DWs} = turfloods
toarfmot *zn.o* {DWs} → **törfmot**
toarfschuut *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **törfschuut**
toarfstekn *ww.s* {DWs} → **törfstekn**
toarftreader *zn.m* {DWs} = **1.** turftreder; turftrapper **2.** {DWs} schoen (lomp)
toarftreadn *ww.s* = turftrappen
Töark *en.d* {DWs} = Turk (hondennaam)
Töark *zn.m ~n* {DWs} → **Törk**
töarv *zn.n* {DWs} → **toarf** *zn.m*
töarv *zn.n* {=töörw DWs} → **toarf** *zn.m*

töatn *ww.z* {DWs} = zaniken (gezellig); leuteren; bazelen; wauwelen; onzin praten; lullen; babbelen; zwammen
toch *bw* = toch; **eeg die | eegt oe doch** {DWs}
tod *zn.v ~n* {=tòd DWs} → **todde**
todde *zn.v todn, töddeken|törreken* {=tòdd& Eng:tod=struik Eng:toddler=dreumes| dribbelaar NDu:toddeln=in vlokken uiteenvallen ONo:toddi=stukje Zwe:todd=bos wol} = vod; lor; lap (oud); flard; **ginne tor meer um t lief** {DWs} = geen kleren meer aan; **n beddeler har niks meer as oulde todn an** {DWs}; **todn en vodn** {DWs}
todn *ww.z* {=tòdn DWs Eng:toddle=waggelen|dribbelen ASa:tode=sleeppad Eng:toad} = zeulen; dragen (zwaar); torsen; slepen (weg-); **de jonge hoond todt met de schoo weg** *aw* {DWs} = de jonge hond sleept de schoen weg
toef *zn.m tuuv|tuve, tuufken* {=toef DWs Fri:tûfe} = **1.** kuif; lok (haar-); haarlok (tussen de horens van een koe); haarwrong; **as de koo n toef opzet, wordt t n bolnkalf** *gz* {DWs WHD: *Bij het dekken door de stier.*}; **n toef van ne koo** {DWs}; **nen kievit hef n tuufken op n kop** {DWs}; **ze zit mekaar aaltied in n toef** *ov* {DWs} = ze hebben altijd wat te bekvechten
2. {DWs} pluk; top; **nen toef grös** {DWs} = een pluk gras
toen *zn.m ~n, tuunken|tuuntjen* {=toeen JWMG: *Verg. 'tuunn' (vlechten).* GvdV: *In bron PLA gespeld als 'toën' met tweeklank, zie 'toeën'.* tuin ASa:tynan OYs:tûn=stad Eng:town=stad HDu:zaun} = omheining (oorspr. van vlechtwerk); vlechtwerk (van rijshout als omheining); schutting (van hout); heg (om de tuin); haag; **t Koks-tuunken** *en.w* {DWs}
toeneggel *zn.m ~s* {DWs Gro:toeniegel} = egel; stekelvarken (..)
toetn *ww.z* {=toeetn DWs} = toeteren; claxonneren; tuiten (oren); toeten; blazen (op een instrument); fluiten (van een fabriekshoorn); **toetn op t hoorn** {DWs}; **t fabriek toett** {DWs}
toetn *zn.m ~s, tuutken|tuutjen* {DWs} = zak (van papier of plastic, punt-)
toetns *zn.n* {DWs} → **toetn** *zn.m*
tog *zn.m tög.ge* {DWs} = **1.** overtrek (dekbed-); toog (bedden-) **2.** ?; **de koo kwam vanzöls an n tog** {DWs} = de koe begon vanzelf melk te geven
tög *zn.n* {DWs} → **tog** (overtrek)
töggel *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = teugel
tokkern *ww.z* {=tókk&.rn|tòkk&.rn DWs} = **1.** lonken; verleiden; verlokken **2.** {DWs} tokken (van hanen en hennen); lokgeluiden maken (van een haan)
ton *zn.v ~n* {DWs} → **ton.ne**
tong *zn.v ~n, tungken* {=tóng DWs} → **tong.e**
tong.e *zn.v ~n, tungken|tungsken* {=tóng.& WHD: *De 'tong' van een boerenwagen is het onderdeel dat haaks in de 'schemmel' is bevestigd, waarin aan de voorzijde het eind van 'de dissel' of *t eenspan' en aan de achterzijde *t laankwage' wordt gestoken.* OSa:tunga} = **1.** tong (lichaamsdeel); **de tong oetstekn** {DWs} = de tong uitsteken; **t kiind hef de tong verloorn** *ov* {DWs} = het kind zegt niets uit verlegenheid **2.** {DWs} tong (-vormig voorwerp); **de tong van ne schoo | nen gespel** {DWs} = de tong van een schoen|gesp
3. {DWs} bloktang (deel van voorstel van boerenwagen); **de tong van ne waag** {DWs}
tongn *zn.n* {DWs} → **tong.e**
tonn *zn.n* {=tónn DWs} → **ton.ne**
too *bb* {DWs ASa:te|ti} = dicht (gesloten); gesloten; **met n toon tuk betaaln** *ov* {DWs} = met gesloten beurzen afhandelen; door verrekening betalen; **wie kwamn veur ne too deur**

{DWs}
too *bw* {GvdV: *In bron WTD niet zeker of in de onvertaalde voorbeeldzin Ned. 'toe' of misschien 'te' wordt bedoeld.* ASa:tó} = **1.** toe **2.** heen (om); neer (geplaatst); **t der too gevn** {DWs} = het opgeven (van een handeling); ermee uitscheiden; staken; stoppen (met een handeling); het bijltje erbij neer gooien; **t etn der too gevn** {DWs} = stoppen met eten; **t weark der too gevn** {DWs} = het werk staken **3.** ook; erbij; **koap ne koo, kisman too** = koop een koe, ook een kalf
too *ur* {DWs} = toe; **too mien!** *ur* {DWs} = toe maar!; **too! - too hef gin gat** *gz* {DWs} = ?
toobrengn *ww.s toobrocht* {DWs} = baren (te vroeg); afstoten (van vrucht); verwerpen; **de koo hef t kalf toobrocht** {DWs}
toobrocht *ww.d* {DWs} → **toobrengn**
toog *zn.m* {DWs} = toga; priesterkleed; soutane; toog (priesterkleed)
toog *zn.m teug.e, teugken* {=tóóg DWs GHz: *Klank als in 'door'.* ASa:to-g|to-g-o=twijg} = tak (dikke zij-); teen (pit-); twijg; **bloatn toog** {DWs} = kale tak; **grommel op n bloatn toog, t hele joor deur regn genoog** *gz* {DWs}
toogevn *ww.s* {DWs} → **toogeavn**
tooghoalt *zn.o* = takkenhout; lange zwiepende of buigzame takken van een boom; **dee eek, door zit völ tooghoolt op** {DWs}
tooheurn *ww.z* {DWs} = **1.** toehoren; luisteren **2.** {DWs} toebehoren
tookn *bn -, -, ~, ~* {=tookng DWs Fri:takom Raa:toepen} → **tookomn.d**
tookomn.d *bn* = eerstvolgend (in de tijd); volgend (vanaf nu); aankomend; aanstaand; **tookn joar|joor** {DWs} = volgend jaar; **tookn wek.ke** {DWs} = volgende week
toonder *zn.m* {DWs} = tonder (..)
toonteldöaz *zn.v ~n, -döasken* {DWs} = tondeldoos
toornd *zn.m teurn.e, teurnken* {DWs} → **toorn.d**
toorn.d *zn.m teurn.e|toornds|toorns, teurnken|teurntjen* {GvdV: *Met paragogische d als in 'oarnd' (arend).*} = toren; **n Doarper toornd** {DWs} = de Denekamper toren; **Wel zit in den blauwn toornd? Kösters Diena oetverkoorn. Wel heurt al dee kinderkes too? Mie! Za'k der men een van nemn? Nee! Za'k noar Kösters-Diena goan? Dee zal die den kop insloan. Hip-en-tip, hip-en-tip, pak mie achter aan de slip** {DWs WHD: *Speelliedje.*}
tooslag *zn.m -sleage* {DWs WHD: *In tweede betekenis oorspr. markegrond, door eigenaars van gewaarde erven toegeslagen, d.w.z. bij hun eigendom gevoegd.*} = **1.** extraatje; subsidie; toeslag; bijslag **2.** {DWs} toegeslagen stuk [woeste] markegrond **3.** {DWs} stuk woeste grond
toostaan *zn.n* {DWs} → **toostaand** *zn.m*
toostaand *zn.m toostaan* {DWs} = toestand; situatie; **wat nen toostaand!** *ur* {DWs} = wat een toestand!
tooval *zn.o ~n* {DWs} = **1.** toeval **2.** {DWs} aanval van epilepsie
toozeain *ww.z* {DWs} = dichtzaaien; volzaaien; **t laand met grös toozeain** {DWs}
toozeen *ww.z* {DWs} = opletten; toezien; **toozeende voogd** {DWs} = toeziend voogd; **dan mo'k is toozeen [dat]** {DWs} = dan moet ik eens gaan zien [dat]
top *zn.m töppe, töpken* {DWs} = top; hoogste punt; **nen top grös** {DWs} = een pluk gras
tor *zn.v* {=tòr DWs} → **todde**
Törk *zn.m* = Turk; **in de Töark** {DWs} = in Turkije; **zoa zwart as nen Töark** {DWs} = erg zwart (uitziend)

torteldoev *zn.v ~n, -duufken* {DWs} → **torteldoev.e**
tortelduufken *zn.k* {DWs} → **torteldoev.e**
tosn *zn.m ~s, tösnken* {=tòsn DWs GvdV: *Verg. 'dos' en 'dosn'.* GHz: *Ook haver, rogge, onkruid of droge, verwelkte wortels ervan.*} = **1.** wortelkluit; **wie hebt n beaznbos met nen goodn tosn verpott, hee za wa angoan** {DWs} **2.** {DWs} slons (dik); **nen tosn van n vrommes** {DWs} = een slons van een vrouw; **nen tosn van n vrommes [net of e eargns oet t brook is stokn met ne dikke schup]** {DWs}
traampeln *ww.z* {DWs} = trappelen; trappen (fietsen); stampvoeten; **traampeln van de kool** {DWs} = trappelen van de kou; **de peer traampelt** {DWs}
traanseneern *ww.z* {DWs HLB: *Volledige nasalering van n voor s.* MNe:transeneren} = tiranniseren; ruw behandelen (dier); kwellen; mishandelen; schatting afpersen
trap *zn.v ~n, träpken* {DWs} → **trap.pe**
träpken *zn.k* {DWs} → **trap.pe**
trapn *zn.n* {DWs} → **trap.pe**
trapnlönning *zn.v ~n* {DWs} = trapleuning
trea *zn.v treadn* {=Ens:trèè|EnL:treea DWs} = trede; treeplank; voetplank; **de trea van nen sliepsteen | n spinweel | ne dreaibank | n wevtouw** {DWs}
treadn *ww.s tröadn|trad|trodn, tröad|tröd|treu, tred* {=trèèn|treean DWs} = treden; trappen; stappen; **hee is voort op n teen trodn** *ov* {DWs}
trechter *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = trechter
trechters *zn.n* {DWs} → **trechter**
trekbaank *zn.v ~n* {DWs} = trekbank (kuiperswerktuig)
trekgeeld *zn.o* {DWs} → **trekgeald**
trekknuppel *zn.m ~s, ~ken* {DWs} → **trekkluppel**
trekmes *zn.o* {DWs} = haalmes (werktuig van kuipers, klompen- en wagenmakers); trekmes
trekn *ww.s trökn|trokn, trök|trok, trek* {=trekng DWs} = trekken; **de thee mot trekn** {DWs} = de thee moet trekken; **t peerd mot trekn** {DWs}
trekwortel *zn.m* {=trekwòtt&l DWs} = boomwortel (zwaar)
tremienn *zn.n* {DWs HLB: *Uit 'termienn'? Verg. 'pozen' voor 'stuipen' op Zuid-Beveland.* GvdV: *Verb. van 'trilmienn'? Verg. 'mienn'. verband met 'tremens'?*} = stuipen (bij kinderen)
tremse *zn.v* {DWs} → **trems**
trieshen *zn.v -hoonder|~n, -henken* {=tries-hen DWs} = patrijs (ook wel mannetje)
trieshenken *zn.k* {DWs} → **trieshen**
trieshoonder *zn.n* {DWs} = patrijzen (mann. en vr.)
trit *zn.m* {DWs GvdV: *Met d of t aan het eind? Elders en oorsprong onbekend. Verg. 'drietnd don' (strontzat).* Fri:dridze=drek} = ?; **mooi in n trit** {DWs} = dronken (flink); in de olie (dronken)
troag *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **droa**
troan *zn.m* {DWs} = traan (olie); **de schoo in n troan zetn** {DWs} = de schoenen met traan behandelen
troan *zn.m* {DWs} → **troan** *zn.v*
troan *zn.v ~n, tröanken|tröantjen* {=tròòn} = **1.** traan (oogvocht); **de troann leupn eer oet de oagn** {DWs} **2.** {DWs} druppel (kleine hoeveelheid); beetje (vloeistof); **der is nog nen troan in de flesche** {DWs} = er zit nog een bodempje in de fles
trodn *ww.d* {DWs} → **treadn** *ww.s*

troef *zn.m truuv|truve, truufken* {=troeef DWs} = troef
troevn *ww.z troevd* {=troeemm|troeewn DWs} = troeven; overtroeven; overbluffen
troffel *zn.m ~s* {=tróff&l DWs} = troffel
troffels *zn.n* {DWs} → **troffel**
trom *zn.v ~n* {DWs} = wals (..) → **trom.me**
tromn *ww.z* {=trómm DWs} = **1.** bonzen (op deur of raam); kloppen (slaan) **2.** trommelen; **t volk bie mekaar tromn** {DWs} = de mensen bij elkaar trommelen
trouwn *ww.z trouwd* {=tròwm DWs} = trouwen; **in de keark trouwn** {DWs} = trouwen voor de kerk; **veur t laand trouwn** {DWs} = trouwen voor de burgerlijke stand
trui *ur* {=tröj} = lokroep voor een konijn
trui *zn.m ~n, ~ken* {=tröj DWs} = trui (kledingstuk)
Trui *en.m* {=tröj} = Trui
trumken *zn.k* {DWs} → **trom.me**
truuken *ur* {DWs} = lokroep voor een konijn
truuv *zn.n* {=truuw DWs} → **troef**
tuffel *zn.m ~|~n|~s* {DWs ABa: *Wordt nog een enkele keer gebruikt, vooral in Borne.*} = aardappel; **tuffel potn|inlegn|stekn|bouwn|gaddern|oetgaddern** {DWs}; **slechte tuffel, niks as kraln** {DWs}
tuffel *zn.n* {DWs} → **tuffel** *zn.m*
tuffelbeer *zn.v ~n* {DWs} = aardappelbes
tuffelbouwn *zn.o* {DWs} = aardappels rooien (met de ploeg)
tuffelduvel *zn.m* {DWs} = aardappelrooier (werktuig)
tuffelgadder *zn.m ~s* {DWs} → **tuffelgarder**
tuffelgat *zn.o* {DWs} = aardappelkuil
tuffelken *zn.k* {DWs} → **tuffel** *zn.m*
tuffelkienn *zn.n* {DWs} → **tuffelkien**
tuffellaand *zn.o* {DWs} = aardappelland
tuffelloaf *zn.o* {DWs} → **tuffelloof**
tuffelmel *zn.o* {DWs WHD: *Afwisselend gebruikt met 'eerappelmel'.*} = aardappelmeel
tuffelmöl *zn.v* {DWs} → **tuffelmöl.le**
tuffelmölken *zn.k* {DWs} = aardappelmolentje → **tuffelmöl.le**
tuffelschel *zn.v ~n* {DWs} = aardappelschil
tuffelscheln *ww.z* {DWs} = aardappelschillen
tuffelscheln *zn.n* {DWs} → **tuffelschel**
tuffelstekn *ww.s* {DWs} = aardappels rooien (steken)
tuffelstroonk *zn.m* {DWs} = aardappelstronk
tuffelzeete *zn.v* {DWs} = aardappelziekte
tuk *zn.m ~.ke|~n, ~ken|~sken* {DWs Eng:tuck=plooi ASa:tuccan=dragen} = zak (in kleding); geldbuidel (arch.)
tuk *zn.n* {DWs} → **tuk** *zn.m*
tukdook *zn.m tukdeuk.e* {DWs} = zakdoek; **nen roadn|witn tukdook** {DWs}
tukken *zn.k* {DWs} → **tuk** *zn.m*
tukker *zn.m ~s* {DWs} → **tukker.d**
tukkers *zn.n* {DWs} → **tukker.d**
tukstuver *zn.m ~s* {=stuev&r DWs} = zakcent; zakgeld

tulp *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = tulp
tulpn *zn.n* {DWs} = Oost-Indische kers → **tulp**
tulpnbol *zn.v* {DWs} = tulpenbol
tungken *zn.k* {DWs} → **tong.e**
tunken *zn.k* {=tunk&.n DWs} → **ton.ne**
tuschen *vz* {DWs} → **tusken**
tut *vz* {DWs} → **töt**
tuter *zn.m ~s* {=tuet&r DWs} = tureluur
tuu *ur* {DWs} → **tue**
tuu-op *ur* {DWs} → **stie-op**
tuu-um *ur* {DWs} → **stie-um**
tuufken *zn.k* {DWs} = kuifje; weerbarstige haargroei → **toef**
tuufkesleeuwerik *zn.m ~* {DWs} = kuifleeuwerik
tuunken *zn.k* {DWs} → **toen**
tuunn *ww.z* {GvdV: *Verband met 'toen' als vlechtwerk.*} = **1.** vlechten (van omheining) **2.** {DWs} beschoeiïng maken (van houten paaltjes in een beek); kribwerk maken (van houten paaltjes in een beek); **an de Dinkel zint ze an t tuunn** {DWs}
tuutken *zn.k* {DWs} = loonzakje; peperhuisje → **toetn** *zn.m*
tuuv *zn.n* {DWs} → **toef**
twaalf *tw.h* {Got:tvalif} = twaalf (voor zn.); **twaalf uur** {DWs}
twaalvn *tw.h* {=twaalm DWs} = twaalf (zelfst. gebruikt); **hoovöl eier hebt de hoonder legd? twaalvn!** {DWs}
Tweant *en.l* → **Tweante**
tweanter *zn.m ~s* {DWs Fri:twinter} = twenter; tweejarig veulen; paard (in tweede jaar)
tweantervul *zn.o* {DWs} = tweejarig veulen
twearf *zn.m* {DWs WHD: *In onbruik geraakt, nu meest 'dwearf' of 'dwearg'.* Eng:dwarf} → **dwearg**
twee *tw.h* {DWs PGe:twai Got:twai ASa:twêne Dev:twii} = twee (ook zelfst.); **twee jödn weett wat eenn bril kost** *gz* {DWs} = ?
tweebeen *zn* {DWs} = tweebenig wezen of ding; **tweebeen zat op dreebeen en toon|doo|doe kwam veerbeen en dee wol tweebeen bietn en toon|doo|doe nam tweebeen dreebeen um der veerbeen met te smietn** {DWs} = een melker, een melkkruk en een hond (als oplossing van een raadsel)
tweedoonker *zn.m* {DWs} → **tweedoonker.n**
tweedoonker.n *zn.m* = schemering; halfdonker; **in n tweedoonker kwamn wie weer in hoes** {DWs}
tweeschichtig *bb* {DWs} = tweeërlei; van twee soorten
tweesken *zn.k* {DWs WHD: *In onbruik geraakt woord, alleen nog in het springtouwliedje.*} = tweeling; **eesken, tweesken, van t dearde moal, spring hoog op** {DWs}
Twekkel *en.p* {DWs} = Twekkelo
Twikkel *en.h* {DWs} = Twickel (kasteel bij Delden)
twil *zn.m* {DWs} = hout (harder stuk, waar een stam zich vertakt)
twintig *tw.h* {=twint&g DWs} = twintig

U

ulk *zn.n* {DWs} → **ulk** *zn.o*
ulk *zn.o* {DWs} = bunzing (als soort); fret (als soort); **n dom ulk van ne jong** {DWs} = ?; **stiinkn as n ulk** {DWs} = erg stinken
ulkekleur *zn.v ~n* {DWs} = bunzingkleur; **de kat har zonne ulkekleur** {DWs}
ulkestap *zn.v ~n* {DWs} = bunzingklem
ulkevel *zn.o* {DWs} → **ulknvel**
ulknvel *zn.o* ~ = bunzingenpels; bunzingbont; **wat kost de ulkevel?** {DWs}
Ulsn *en.p* {DWs} = Uelsen (D.)
um *vz* = om; rondom; **der um of der bie** {DWs} = zo om en nabij; zo ongeveer
umboln *ww.z* {DWs} = **1.** na de dekking opnieuw tochtig zijn (van een koe) **2.** {DWs} volkomen van houding veranderen; omslaan (van mening); **hee is umbold** *ov* {DWs} = hij heeft voor een ander kerkgenootschap gekozen
umbuutn *ww.z umbuut|um-ebuut* {DWs} = ruilen (om-); **ik heb miene schoo umbuutt** {DWs}
umdewiel *bw* {DWs} = zo nu en dan; af en toe
Umdiinkel *en.wm* {DWs} → **Umdeenkel**
umdoon *ww.s* {DWs} = **1.** omdoen; **nen das umdoon** {DWs} **2.** {DWs} omploegen; **t laand umdoon** {DWs}
umdrievn *ww.s* {DWs} = verweiden; naar een andere weide brengen (van vee)
umgaank *zn.m* {DWs} = **1.** omgang (met iemand) **2.** {DWs} omgang (tocht); processie; **n umgaank in Oaverdiinkel** {DWs} = processie in Overdinkel (op St. Gerardus Majella); **n Braandlechter umgaank** {DWs} = processie in Brandlecht (op sacramentsdag); **n Lutter umgaank** {DWs} = processie in De Lutte (op sacramentsdag)
umgevn *ww.s* {=umgewn !um} = bekeren; van mening veranderen; **hee hef zik umgevn** {DWs} = hij is tot een ander geloof overgegaan; **zik loatn umgevn** {DWs} = zich laten bekeren
umkeggeln *ww.z* {DWs} = omvertuimelen; omvergooien; omkegelen; omdonderen
umköakeln *ww.z* {DWs} = omvallen; omtuimelen; omdonderen
umleupsel *zn.o* {DWs} = landlopers; zwerfvolk; schooiersvolk; ongure elementen; schorem
ummezeen *zn.o* = **1.** ommezien; ogenblik **2.** {DWs} omzien; omkijken (naar iets); **door is gin umzeen meer noar** {DWs} = daar hoef je niet meer naar om te kijken; dat gaatnz'n gang wel
umpoldern *ww.z* {DWs} = omspitten; omzetten (van grond); egaliseren (van grond); in cultuur brengen (van grond)
umsgelieks *bw* {DWs} → **umsgeliek.s**
umsgeliek.s *bw* = evengoed; allicht; vanzelfsprekend; onwillekeurig; al gauw; spoedig; **dat kö'j umsgelieks wa woagn** {DWs} = dat kun je in ieder geval proberen
umslag *zn.m ~e* {DWs} = **1.** envelop; omslag (kaft) **2.** {DWs} omhaal; moeite; gedoe (overdreven); **nich völ umslag maakn** {DWs} = niet veel moeite doen **3.** verdeling (naar een bepaalde maatstaf); omslag (verdeling); **hoofdelikn umslag** *zn.m* {DWs} = hoofdelijke omslag; verdeling (van bijdragen over alle deelnemers)
umslagdeuk *zn.n* {DWs} → **umslagdook**
umslagdeukken *zn.k* {DWs} → **umslagdook**

umslagdook *zn.m -deuk.e, -deukken* {DWs} = omslagdoek
umsloan *ww.s umslaagn* {DWs} = omslaan (van weer, pagina of kleed); veranderen (ineens)
umsmietn *ww.s* {DWs} = omgooien; omverwerpen; **t weer hef zik umsmetn** {DWs} = het is ineens ander weer geworden
umstaand *zn.m umstean|umstän* = gedoe; omstandigheid; bedoening; **hee maakt nich völ umstean** {DWs}; **ze hebt door ait zoa völ umstean** {DWs} = ze hebben daar altijd zo veel kouwe drukte
umstean *zn.n* {DWs} = drukte; ophef; omhaal; complimenten → **umstaand**
umtrekn *ww.s* {DWs} = **1.** {DWs} omtrekken (vellen); **nen boam umtrekn** {DWs} **2.** {DWs} binnenstebuiten keren; **ne mouw umtrekn** {DWs} = een mouw oprollen; **t höai umtrekn** {DWs} = het hooi omkeren
umzeen *zn.o* → **ummezeen**
umzeumn *ww.z* {DWs} = omzomen; met een rand omgeven
umzöamn *ww.z* {DWs} → **umzeumn**
umzooltn *ww.z* {DWs} = omzouten (van kazen)
Uropa *en.l* {DWs} = Europa
uulken *zn.k* {DWs} = nachtvlinder → **oel.e**
uur *zn.o ~n, ~ken* {DWs} = uur; **twaalf uur, pot op t vuur. een uur, wat etn** {DWs}
uurweark *zn.o ~n* {DWs} = uurwerk

V

vaak *bw veaker|vaker, veakst* {DWs} = dikwijls; vaak
vaalt *ww.t3* {DWs} → **valn**
vaam *zn.m* {DWs} = vadem; lengtemaat (van 6 voet, Amsterdams 1,698 meter of Rijnlands 1,88 meter)
vaamn *ww.z* {DWs} = vademen; een touw afmeten per vadem
vaar *zn.m* = vader; **mien vaar zien vaar zien vearknvaar... dat was nen beer!** *gz* {DWs}
vaarf *zn.v* {ASa:farwi} = verf; **der mot nen strek vearv ovver** {DWs} = het moet worden geschilderd; **t hoes zit nog good in de vearv** {DWs}
vaat *zn.n* {DWs} → **vat** *zn.o*
vaatn *ww.z vaat, vaatn* {DWs Ned:vatten=pakken Eng:fetch=pakken Fri:fetsje=pakken} = stapelen (van hooi of stro op oogstwagen); verstuwen; terechtleggen (goed stapelen)
vaaz *zn.v ~n, veasken* {DWs} → **vaas** *zn.v*
vaazn *zn.n* {DWs} → **vaas** *zn.v*
vakaansie *zn.v ~s* {=v&kaa.nsie DWs} = vakantie; **hee koomp doormet in de vakaansie** {DWs} = hij blijft in dat werk steken; hij komt ermee in de versukkeling (met werk)
val *zn.m* {DWs} = val (het vallen); **hee kon nich tut dèn val komn** *ov* {DWs} = hij wou zich niet vernederen; hij kon zijn hoofd niet buigen
valhood *zn.m -heu, -heudken* {DWs} = valhoed (van gevlochten riet voor kleine kinderen die beginnen te lopen); kinderhelm
valn *ww.s völn|valn|voln, völ|vöal|veul|veel, vaalt|völt* {DWs} = vallen; **t vaalt em oet n bek as de koo oet t gat** {DWs}

vandaag *bw* {=v&daag DWs HLB: *Historische datief.*} = vandaag; heden
vandaag-an-n-dag *bw* {DWs} = tegenwoordig; vandaag de dag
vandan *bw* {!dan DWs GvdV: *Ook in bron IO1 waar 'verdan' wordt bedoeld.* Fri:derfandinne=daarvandaan} = vandaan
vanderhaands *bb* {=vann&raans !van} = rechts (paard van span); afzijdig (paard van span); **t peerd geet vanderhaands** {DWs}; **t vanderhaandsche peerd is 'n vanderhaandschen** {DWs}
vanderhaandsn *zn.m* {=vann&raansn} = paard (rechts in span)
vangn *ww.s vungn|vöngn|vangn, vung|vöng, vaank|vank|vänk* {DWs} = vangen; **vangn doon** {DWs} = krijgertje spelen
vanillie *zn.v* {=vanillie|v&nillie DWs} = vanille
vanilliepudding *zn.m* {DWs} = vanillepudding
vanilliesokker *zn.m* {=v&nillie|v&nilliesókk&r DWs} = vanillesuiker
vanmiddag *bw* {DWs} = vanmiddag (..)
Vas *en.p* {DWs} = Vasse
vasseldaags *bn* {DWs} ; **nen vasseldaagschen pankookn** {DWs} = ?; **vasseldaagsche kost** {DWs}
vasseldag *zn.m ~e* {DWs} = vastendag (vrijdag zonder vlees)
vasseloavnd *zn.m* {!oavnd DWs} = vastenavond (dinsdags voor de vasten); dinsdagavond voor aswoensdag
vasseloavnd-zundag *zn.m* {DWs} = zondag voor vastenavond
vast *bb ~er, -, ~e, ~n* {PGe:fastja} = vast; **zoo vast as Meunster|Munster|Meùnster** {DWs} = muurvast
vastgespeln *ww.z* {DWs} = vastgespen
vatweark *zn.o* {DWs} = kisten (van een dode); **t vatweark doon** {DWs} = de dode in de kist leggen (door de naaste buurvrouwen)
vazel *zn.o* {DWs OHD:faselt} = schede (van vr. vee); geslachtsdeel (uitwendig, van vr. vee); vagina (van koe of varken)
vazel-an *bw* {DWs} = matig (m.b.t. voeren van een varken); **vazel-an voorn** {DWs} = matig voeren (bv. van een varken)
vazelvearkn *zn.n* {DWs} → **vazelvearkn** *zn.o*
vazelvearkn *zn.o ~|~s* {DWs WHD: *Varken dat 'vazel-an' gevoerd wordt, omdat het niet direct voor de mesetrij bestemd is, maar meestal voor de fok.* JAH: *Dekrijp varken.*} = vazelvarken; fokvarken (jong mager vr.)
vazelvoor *zn.o* {DWs} = varkensvoer (ruw met weinig voedingswaarde)
veald *zn.o ~n* {=vèèlt HLB: *Tegenwoordig ook op het land. (1938)*} = veld (heide-); **noar t veeld en plagn stekn** {DWs}
vealdgroond *zn.v* = heidegrond; woeste grond; onontgonnen terrein; **de meeste veeldgroond is in de leste veertig joor terechtmaakt** {DWs}
veanster *zn.o ~s|~, ~ken* {DWs} = venster; raam; **t lutke veanster** {DWs} = het bovenste luik in de toren van Denekamp
veansterbaank *zn.v ~n, -bänkken* {DWs} = vensterbank
veansterglas *zn.o* {DWs} = vensterglas
veantbroad *zn.o* {DWs} = gerecht van bloed met water en roggemeel (tot ballen gekneed en gekookt)

veantebroad *zn.o* {DWs} → **veantbroad**
veanter *zn.m ~s* {DWs} = venter
veanterskoor *zn.v* {DWs GvdV: *Als onz. aangeduid in bron DWs.*} → **veanterskoar**
veantn *ww.z* {DWs} = venten; leuren; jagen (van een meisje achter een jongen); **t wicht löp door te veantn** {DWs} = ze is er op uit (om een jongen te krijgen)
vearfdöaz *zn.v ~n* {DWs} = verfdoos
vearfkamer *zn.v ~s* {DWs} = werkplaats (van huisschilder)
vearfkwast *zn.m -kwäst* {DWs} = verfkwast
vearfmöl *zn.v* {DWs} = verfmolen (..)
vearfpot *zn.m* {DWs} = verfpot
vearkn *zn.o ~|~s, vearksken|~ken* {=vèèkn DWs} = varken
vearknbloaz *zn.v ~n* {DWs} → **vearknbloas**
vearknkouw *zn.v* {DWs} = varkenskooi (voor transport)
vearknloop *zn.m -leup, -leupken* {DWs} = varkensloop
vearknpezzik *zn.m ~n* {DWs GvdV: *Zie ook 'pezerik'.*} = varkenspezerik; penis (van een varken); **de schoo smeern met nen vearknpezzik** {DWs} = de schoenen invetten met een varkenspezerik
vearknschot *zn.o -schöt.te, -schötken* {DWs} = varkenshok; zwijnenstal
vearknzoomp *zn.m -zeump, -zumpken* {DWs} = varkensvoerbak
vearv *zn.v* {DWs} → **vaarf**
vearver *zn.m ~s* {DWs WHD: *Wordt verdrongen door 'schilder'.*} → **vaarver**
vearvn *ww.z* {DWs} → **vaarvn**
veasken *zn.k* {DWs} → **vaas** *zn.v*
veatken *zn.k* {DWs} = vaatje → **vat** (ton)
veedriever *zn.m ~s* {DWs} = veedrijver
veeld *zn.o ~n* {DWs} → **veald**
veeldgroond *zn.v* {DWs} → **vealdgroond**
Veeldhoezn *en.p* {DWs} = Veldhausen (D.)
veeldpart *zn.o ~n* {=veeltpat DWs} = perceel heidegrond
veer *tw.h* {=vii.r DWs} = vier
veer *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = **1.** veer (van metaal) **2.** {DWs} veer (vogel-)
veerbeen *zn* {DWs GvdV: *Zie 'tweebeen'.*} = vierbenig wezen of ding
veerdel *zn.o ~n* {=viir&l} = kwart; vierendeel; **de veerdeln van n geer** {DWs}; **de pankook in veerdeln sniedn** {DWs}; **n veerdeln good** {DWs} = een kwart el stof; **n veerdeln van ne koo** {DWs}; **nen weg op vief veerdeln maakn** {DWs} = ?
veerdeln *zn.o ~* {=viirln|viiln !veer} → **veerdel**
veerduit *zn.m ~n* {DWs} = halve stuiver (arch.); vierduitstuk
veerkaant *bb* {DWs} = vierkant; **veerkaant hoolt** *zn.o* {DWs WHD: *Zo genoemd naar de kurkribben.*}; **t veerkaante weark** *zn.o* {DWs} = het gebint (van een boerderij)
veerkantig *bb* {DWs} = vierkant
veern *bn* {DWs} = veren; **n veern ber** {DWs} = een veren dekbed
veern *ww.z* {DWs} = veren (veerkracht hebben); **de waag veert** {DWs} = de wagen heeft vering
veernbieter *zn.m ~s* {DWs} = kip (..); **veernbieter, dee plukt zik ait de bloodpenn oet** {DWs}

veerteen *tw.h* {DWs} = veertien; **veertn daag** {DWs HLB: *Anders heeft 14 steeds de volle vorm.*} = veertien dagen; twee weken
veertig *tw.h* {=vii.r-t&g DWs} = veertig
veertn *tw.h* {DWs HLB: *Alleen in 'veertn daag'.* WHD: *Idem.*} → **veerteen**
vel *zn.o ~n* {DWs} = **1.** vel; huid **2.** {DWs} schil (van nieuwe aardappel); **t vel van de neie tuffel** {DWs}
velbuis *zn.o -buiz.e* {DWs} = jas (van pilo gevoerd met schapenvacht); vachtjas (schapen-); **de velbuiz komt oet de mode** {DWs}
velbuiz *zn.n* {DWs} → **velbuis**
velge *zn.v velgn* {DWs} = velg
velgenhoolt *zn.o* {DWs} = hout (voor velgen)
ven *zn.o ~n, ~ken* {DWs HLB: *Geen of geringe nasalering waar de n door jonge (19de-eeuwse) weglating aan het eind kwam te staan.* PGe:fanjaz} → **ven.ne**
vendaamp *zn.m* {DWs} = veenrook
venien *zn.o* = **1.** venijn **2.** {DWs} gif; **pedn zint venien** {DWs} = padden zijn giftig
ven.ne *zn.o ~n, ~ken* {HLB: *In Enschede verdween de tweede lettergreep in de 19de eeuw.*} = veen; **noar t ven en toarf haaln** {DWs} = naar het veen om turf te halen
venpluuzn *zn.n* {DWs} → **venpluus**
verachtig *bb* {=v&racht&g DWs} → **warachtig**
verbaand *zn.o* {DWs} = verband; **in t verbaand potn** *ww.z* {DWs} = poten (op een bepaalde wijze)
verbaann *ww.z* {DWs GvdV: *WHD geeft geen vertaling. Volgens bron WNT in de gegeven betekenis alleen plaatselijk in Zeeland bekend.*} = verbanen (een nieuw wagenspoor maken)
verbeunn *ww.z* {DWs} = in wanorde brengen; door de war maken; **t hele ber verbeunn** {DWs}
verbeurn *ww.z* {DWs} → **verbuurn**
verbiesterd *bb* {DWs} = verward; in de war; ontsteld; radeloos; verbijsterd; verschrikt; verdwaald; zoekgeraakt; **hee kik zoa verbiesterd oet** {DWs} = hij kijkt zo raar uit zijn ogen; **hee was glad verbiesterd** {DWs}
verbosn *ww.z* {=v&bòsn GvdV: *Afgeleid van 'verbost' in bron DWs.*} = laten verstoppen; **ik heb de piep verbosn** {DWs} = mijn pijp is verstopt verstoppen
verbraandn *ww.z* {=v&braann} = **1.** verbranden; afbranden **2.** dakloos worden (door brand); alles kwijtraken (door brand); **t is ja ginn verbraandn boer** *ov* {DWs} = die boer zit er warmpjes bij; die boer heeft geld zat; die boer is rijk genoeg
verbreudn *ww.s verbrod, verbrodde* {=v&breun} = verbroeden (van eieren); **wie vunn n eannnust, men alle eier wadn verbrod** {DWs}
verbrod *ww.d* {DWs} = bedorven (van een ei door broeden) → **verbreudn**
verbuurn *ww.z* = vertillen; **zik verbeurn** {DWs} = zich vertillen
verdokn *ww.z* {DWs} = vordokken (een pannendak van nieuwe strowissen voorzien)
verdooid *ur* {DWs} = verdomd; verdorie; verdraaid; verhip
verdooid-en-gen-ean *ur* {DWs} = verdomme; verdorie; **dat is verdooid-en-gen-ean n weark!** {DWs} = dat is geen manier van doen!
verdoon *ww.s verdoan* = verknoeien; verprutsen; verbruiken; kosten; opsouperen; verbrassen; **n stearfgeval, dat verdöt wat** {DWs} = een sterfgeval kost veel

verdreaid *bb* {DWs} = **1.** verdraaid; **n verdreaid weark** {DWs} **2.** humeurig; chagrijnig; **met n verdreaidn kop** {DWs}
verdreain *ww.z* {DWs} = verdraaien
verdreet *zn.o* {=v&dreet DWs} = verdriet; ellende
verdretig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = verdrietig; bedroefd
verduld *bb* {DWs} = **1.** verdomd (voor bn.); verduiveld (voor bn.) **2.** {DWs} vermolmd; **verduld spiint van nen boam** {DWs}
verduld *ur* {=v&dult DWs} = verduiveld; verdraaid; verdomd; verdorie; verhip
verdweln *ww.s verdwoln|verdwöln* {DWs} = verdwalen
verening *zn.v ~n|~s* {DWs} = vereniging
Verening *zn.v* {DWs} ; **De Verening** {DWs} = het gebouw Concordia te Denekamp
vergaank *zn.o* = verkeer; doorgang; beweging; voortgang; beloop; verloop; vertier; **der zit gin vergaank in** {DWs} = er zit geen schot in; het schiet niet op; er wordt geen vooruitgang geboekt
vergaln *ww.z* {DWs} = vergallen; verpesten
vergangn *bn* {DWs} = afgelopen (van een periode); vorig (vanaf nu); verleden; vervlogen; **vergangn joor|wek** {DWs}
vergeavn *ww.s* = **1.** vergeven (vergiffenis schenken) **2.** {DWs} vergeven (vergiftigen); verzieken; **nen hoond vergevn** {DWs} = een hond vergiftigen; **t laand is vergevn met onkroed** {DWs} = het land staat vol onkruid
vergetn *ww.s vergetn, vergat|vergetden, verget* {=v&getn !getn DWs} = vergeten
vergevn *ww.s* {DWs} → **vergeavn**
vergis *zn.o* {DWs} = vergissing; **dat was n vergis** {DWs}
vergoan *ww.s* {DWs} = vergaan; te gronde gaan
vergreld *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = **1.** kwaad (gemaakt, langdurig); vertoornd; vergramd; nijdig; **de hoond beetn vergreld** {DWs}; **met nen vergreldn kop leup e weg** {DWs}; **n vergreld vuur** {DWs} = een hevig brandend vuur; **nen vergreldn hoond** {DWs} **2.** tintelend; **ne vergrelde locht, der za wa vorst komn** *ov* {DWs}
verhakstukn *ww.z* {=v&rakstukn DWs} = verhakstukken; bediscussiëren; beredderen; behandelen (in druk overleg); **ze hebt ait zoa völ te verhakstukn** {DWs}
verhegn *ww.z* {DWs GvdV: *Verg. 'heagn' en 'verheaging'.*} = verzorgen; verplegen; **de kleine kiinder verhegn** {DWs} = de kleine kinderen verzorgen
verhuurn *ww.z* = verhuren; **wel de but verhuurt, hef zienn wiln verkocht** *gz* {DWs} = knecht en dienstmaagd moeten gehoorzamen
verhuusboel *zn.v* {DWs} = verhuisboedel
verhuuswaag *zn.v -waagns* {DWs} = verhuiswagen
verhuuzn *ww.z* {DWs} = verhuizen
verjoordag *zn.m -daag* {DWs} → **verjöardag**
verkaankern *ww.z* {DWs} = door kanker aangetast zijn
verkeerd-um *bw* {DWs} ; **verkeerd-um kawn** {DWs} = met lange tanden eten
verklommerd *bb* {DWs} = verkouden; verkleumd
verklommern *ww.z* {=v&klómm&n DWs} = verkleumen; verkouden worden; kou vatten; **de leu wadn glad verklommerd in dee koolde keark** {DWs}
verknöttern *ww.z* {DWs} = verkreukelen; **nen schoonn tukdook is voort weer verknötterd** {DWs}

verknupn *ww.z* {DWs} = vertikken; verdommen; weigeren (beslist); **hee verknupn um de woorheid te zegn** {DWs}
verkoaldheid *zn.v* = verkoudheid; **ne verkooldnheid duurt met n dokter twee wek en zoonder dokter veerteen daag** *gz* {DWs}
verkoaldn *bb* {=v&kòòln} = verkouden; **dan bi'j verkooldn** {DWs} = dan sta je er lelijk voor; dan heb je een probleem; **ik bin slim verkooldn wordn** {DWs}
verkoap *zn.m verköap.e, verköapken* {DWs} → **verkoop**
verköap *zn.n* {DWs} → **verkoap**
verköapken *zn.k* {DWs} → **verkoap**
verkoapn *ww.s* {DWs} → **verkoopn**
verkomn *ww.s verkömn|~* {DWs} = verloren gaan; verdwijnen (met de tijd); verwaarloosd worden; **dee kiinder zeet der glad verkomn oet, de ooldn hebt ze verkomn loatn** {DWs}; **ne verkomne hoeshöldinge** {DWs}
verkooldn *bb* {=v&ln DWs} → **verkoaldn**
verkooldnheid *zn.v* {DWs} → **verkoaldheid**
verkweanseln *ww.z* {DWs} = verkwanselen
verkwenn *ww.z* {DWs verkwijnen|verkwenen?} = wegkwijnen; verkwijnen; verworden
verlakschouwn *ww.z* {DWs WHD: Uit 'veur lak schouwen'? Verg. *n lak ei' waarin 'lak' staat voor 'flauw'. GvdV: *ALH heeft 'veur lakschouwn' in bron ND1. Ook WHD legt het woord verkeerd uit.* HLB: *In Twente nog alledaags. Met Ned. 'lak' (gebrek) en 'schouwen' (inspecteren).* GvdV: *Verg. Fries 'lekskôgje' en 'lekskoaie', Eng. 'lack'.*} = afkeuren; misprijzen; bekritiseren; afkraken; bespotten; belasteren; aanmerkingen maken op; negeren (loochenen); smalend doen over; kleineren; laken
verleagn *bb verleagener, ~st, ~e, ~en* = **1.** verlegen (timide); bedeesd; bleu; schuchter **2.** ongemakkelijk (van een situatie); **better met verlegn as um verlegn** *gz* {DWs} = beter mee dan om verlegen
verledn *bn* {DWs} = verleden; **verledn joor** {DWs} = vorig jaar; **verledn wek** {DWs} = afgelopen week
verleezn *ww.s verlöarn|verloarn|verleurn|verloorn, verleus|verloos|verleur, verlös* {=v&leezn|v&liizn DWs Got:liusan} = verliezen
verlegn *bb verleggener* {DWs} → **verleagn**
verlet *zn.o* {DWs Fri:ferlet} = behoefte; gebrek (aan iets); **gin verlet um** {DWs} = geen behoefte aan
verlod *ww.d* {=v&lót DWs} → **verluudn**
verloop *zn.o* {DWs} = verloop; **t verloop op n vat** {DWs} = ?
verlös *zn.o* {DWs} = verlies; schade; **dat is gin groot verlös** {DWs} = dat is niet veel schade; **ne koo met verlös verkoapn** {DWs} = een koe met verlies verkopen
verluudn *ww.s verlod|verloed* {DWs} = **1.** inluiden **2.** {DWs} uitluiden; verluiden; **n haazn wordt verlod** *ov* {DWs} = er wordt een borrel gedronken op de geschoten haas (tijdens de jacht); **wel doad is, wordt verlod** {DWs}
vernemstig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = intelligent (m.b.t. leren); schrander; bevattelijk (van geest); gauw begrijpend; pienter; vindingrijk; oplettend; scherpzinnig; snel (van begrip); **n vernemstig jeùngken** {DWs}
vernis *zn.m* {=v&nis !nis DWs} = vernis
vernisn *ww.z* {=v&nisn !nis DWs} = vernissen

vernooi *zn.o* {=v&nooj DWs Ned OFs:enoi Fra:ennui} = verdriet; smart; **vernooi andoon** *ww.s* {DWs} = schade berokkenen; verdriet doen; schaden (van een persoon); plagen
vernul *zn.o* {=v&nul DWs} → **benul**
verschimmeln *ww.z* {DWs} = verschimmelen
verschoeln *ww.s verscheuln, verscheul, verschoelt* {DWs} = verschuilen
verschöt *zn.o* {DWs} = volgorde; **in t verschöt** {DWs} = op volgorde; achtereenvolgens; **wie hebt n sload in t verschöt zeaid, dan he'w der t hele zommer wat an** {DWs}
versiern *ww.z* {=v&siee.rn DWs} = versieren; tooien
versletn *ww.d* {DWs} = versleten → **verslietn**
verslietn *ww.s -sletn, -sleet|-sleat, -slit* {=v&slietn} = verslijten; afdragen (van kleding); **de jas is versletn** {DWs}; **nen versletn keerl** {DWs}
verslochtern *ww.z* = verslonzen; verwaarlozen; veronachtzamen; verslodderen; door slordigheid beetje bij beetje verliezen; **de kiinder hebt alle bloomn, wel ze plukt hadn, weer versluchterd** {DWs}
versloekn *ww.s verslökn|verslokn, versleuk, verslok* {DWs} = verslikken
versluchtern *ww.z* {DWs} → **verslochtern**
verst *zn.m* {=vest DWs} = nok (van een dak); vorst (van een dak); **n verst van t dak**
verstearf *zn.o* {DWs} = versterf; memorie van successie; **t verstearf maakn** {DWs} = het testament maken; ?
verstoarvn *bn* {DWs} → **verstöarvn**
verstoekn *ww.z* {=v&stoekn DWs Fri:ferstûke} = verstuiken; **n voot verstoekn** {DWs}
verstpan *zn.v ~n* {DWs} = vorstpan; dakpan (op de nok)
vertastn *ww.z* {=v&tasn DWs} ; **hee hef zik vanmiddag vertastt** {DWs}; **zik|zich vertastn** {DWs} = te veel eten
vertealsel *zn.o ~s* = vertelling; verhaal; **t vertelselken van de snieder en de huun dee in de wer atn** {DWs}; **vertelselken van Merelselken, wis t weetn? joa! vertelselken van Merelselken, etc. etc.** {DWs}
vertelsel *zn.o ~s, ~ken* {DWs} → **vertealsel**
vertelselken *zn.k* {DWs} → **vertelsel**
vertinn *ww.z* {DWs} = vertinnen
verwezn *bb* {DWs} = verwezen; verslagen (kijkend); onthutst
verzeen *bn* {DWs} = verkeken; **n verzeen weark** {DWs} = een vergissing
verzeen *ww.s verzeen, verzag, verzöt* {DWs} = vergissen; **zik|zich verzeen** {DWs} = zich verkijken (op iets); zich vergissen
verzoln *ww.z* {DWs} = van nieuwe zolen voorzien; **de schoo mött verzold wordn** {DWs}
verzuumn *ww.z* {DWs} → **verzeumn**
vespel *zn.v* {DWs} → **vesper** *zn.v*
vesperstukken *zn.k* {DWs} = vesperbrood; boterham (rond vier uur *s middags)
vessel *zn.o ~s* {=vess&l|vezz&l DWs GvdV: *Waarschijnlijk niet uit 'västel' (om iets aan vast te maken) vanwege 'varsel' en 'vorsel' elders.* Ach:vassel|varsel|vastel|vaskel|vorsel|bossel Win:varskel ZOD:vassel Wes:staalvaske NDu:vesken|vessels|veskels|vosche} = stalpaal (om koe aan vast te zetten); **de vessels stoat oonder in n gat van n zul** {DWs} = de stalrepels staan onder in een gat in de grondbalk; **de beest stoat an t vessel** {DWs}
vessels *zn.n* {DWs} → **vessel**

vest *zn.o* {DWs} = vest
vestntuk *zn.m ~, ~ken* {DWs} = vestzak
vet *bb ~ter, ~st, ~te, ~n* {DWs} = vet; dik; **vet spek** {DWs}; **n vet vearkn** {DWs}
vet *zn.o* {DWs} = vet (als stof); **hee hef t met em in t vet** {DWs} = ze hebben onenigheid; ze hebben ruzie; **hee kan door t vet wa op** *ov* {DWs} = ?; **t vet zit em nich in de weg** *ov* {DWs} = ?; **t vearkn hef völ vet** {DWs}
vetknob *zn.v* {DWs} = slachtdier (vet)
vetn *zn.m* {DWs} = vet varken; **geluk met n vetn** *ur* {DWs} = gefeliciteerd met het geslachte varken
vettik *zn.m* {=vettik|vett&k DWs} → **vettik.e**
vetweark *zn.o* {DWs} = vet vlees en vet
veur *zn.o ~n, ~ken* = vuur; **dat hef t van t vuur nich kregn** {DWs} = het eten is heet; **wel t dichtst bie t vuur zit, wöarmt zik t beste** *gz* {DWs} = ?
veurbeen *zn.o* {DWs} → **vuurbeen**
veurbidn *ww.z* {DWs} → **vuurbidn**
veuregn *ww.z* {DWs} = eggen (voor het zaaien)
veurhamer *zn.m ~s* {DWs Eng:forehammer} → **vuurhamer**
veuriezer *zn.o ~s* {DWs} → **vuuriezer**
veurjoor *zn.o* {DWs} → **vuurjoar**
veurmiddaags *bb* {DWs} → **vuurmiddaags**
veurmiddag *zn.m ~e* {DWs} → **vuurmiddag**
veurn *ww.z veurd* {DWs HDu:führen} = **1.** rijden (mennen, in een wagen); sturen (van een auto, be-); besturen (van een auto); leiden (..); **de broedwaag veurn** {DWs} **2.** rijden (vervoeren); voeren (dragen); vervoeren; transporteren; **hoolt|mest veurn** {DWs}
veurploog *zn.v ~n* {DWs} → **vuurploog**
veurste *bn.v* {DWs WHD: *Verdringt 'vönste'.*} → **veurst**
veurtaand *zn.m -taan* {DWs} → **vuurtaand**
veurveerdeln *zn.o* {=veu.r-viir&ln|viiln DWs} → **vuurveerdeln**
veurwaag *zn.v -waagns* {DWs} → **vuurwaag**
veurwaarde *zn.v -waardn* {DWs} → **vuurwaarde**
veurzeel *zn.o* {DWs} = leidsel (bij paard en wagen)
veut *zn.n* {DWs} → **voot**
veutken *zn.k* {DWs} → **voot**
veutntuunken *zn.k* {DWs} = gekuipte houten bedwarmer
veutwaschen *zn.o* {DWs} = voetenwassen
vief *tw.h* {DWs LHB: *Klinkt als 'viev' voor een klinker.* PGe:fimf} = vijf; **ik heb vief vinger an iedere haand** {DWs}
viefde *tw.r* = vijfde (vr. en onz.); **t viefde|viefte rad an de wage|waag** *ov* {DWs} = overbodig (van een persoon); het vijfde wiel aan de wagen
viefkop *zn.m* {DWs} = inhoudsmaat (van 5 liter)
viefschacht *zn* {DWs} → **viefschach.t**
viefschachtn *bn* {DWs} = van vijfschacht; **nen viefschachtn rok** {DWs}
viefte *tw.r* {DWs} → **viefde**
vieftig *tw.h* {=vieft&g} = vijftig; **wel viftig joor wordt, krig Abram te zeen** {DWs}
vieg *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = vijg (ook paarden-)

viegn *zn.n* {DWs} → **vieg**
viegnwan *zn.v ~n* {DWs} = vijgenmat (mand van gevlochten platte biezen waarin vijgen werden verzonden)
vielhoond *zn.m* {DWs} = gierigaard; vrek
vieliezer *zn.o ~s, ~ken* {DWs} = hoefijzer (voor een veulen)
vieln *ww.z* {DWs} = **1.** vijlen; **ne zaag vieln** {DWs} **2.** {DWs} sluipen; **der umhen vieln** *ov* {DWs}
vielpin *zn.v ~n* {DWs} = gierigaard; vrek
viem *zn.v* {DWs} → **viem.e**
viem.e *zn.v viemn* {=vieem.& Fri:fym} = vim (oorspr. 120 garven); **ne viem.e is 120 gaarvn** {DWs}; **ne viem rog of haver** {DWs}
vierdaag *zn.n* {DWs} → **vierdag**
vierdag *zn.m* {HDu:feiertag} = feestdag; **met de grote vierdaag wordt der in Deanekaamp beierd** {DWs}
vieroavnd *zn.m* {DWs} = vrije avond; **vieroavnd maakn** {DWs} = ophouden met het werk (voor de avondrust)
vieulken *zn.k* {DWs} = viooltje (bloem) → **viool**
vieve *tw.h* {DWs} → **viev.e**
viev.e *tw.h* {=view.&} = vijf (zelfst. gebruikt); **hoovöl vinger hes an de haand? viev** {DWs}
vifteen *tw.h* {DWs} → **viefteen**
viftig *tw.h* {=ift&g|fiftig DWs} → **vieftig**
viink *zn.v ~n* {DWs} → **veenk.e**
viln *ww.z vild* {DWs} = villen; snijden (af-); **hee kan viln en voothoaldn|vootholdn [tegeliek]** *ov* {DWs} = hij heeft twee paar handen; hij kan twee dingen tegelijk doen
vin *zn.v ~n* {DWs} = **1.** vin (van een vis) **2.** {DWs} vin (puistje) **3.** {DWs} trichine; haarworm
vindn *ww.s vundn, vun|vön, veendt* {=vinn DWs HLB: *Bij jongeren i.p.v. 'veendn'.*} → **veendn**
vinger *zn.m ~|~s, ~ken* {DWs} = vinger
vingerhaandsche *zn.v ~n* {DWs} = vingerhandschoen
vingerhood *zn.m -heu, -heudken* {DWs} = **1.** vingerhoed **2.** {DWs} vingerhoedskruid; digitalis (..)
vingerriink *zn.m -ringe, -ringken* {DWs} = vingerring
vinnig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = **1.** vinnig; fel; hevig; scherp (van tong) **2.** {DWs} trichinen hebbend; haarwormen hebbend; **n vinnig vearkn** {DWs}
viool *zn.v ~n, vieulken* {=viejool} = **1.** viool (muziekinstr.) **2.** {DWs} viool (bloem); viola
viooln *zn.n* {DWs} → **viool**
vis *zn.m ~ke.n|~che* = vis (als ding); **zik nen natn visch haaln** {DWs} = zich een natte voet halen
visch *zn.m ~e* {DWs} → **vis** *zn.m*
vischen *ww.z* {DWs} → **visken**
visgroat *zn.m -gröat.e, -gröatjen* {DWs} = visgraat
visgröat *zn.n* {DWs} → **visgroat**
visgröatken *zn.k* {DWs} = visgraatmotief → **visgroat**
vlag *zn.v ~n* {DWs} → **vlag.ge**
vlagn *zn.n* {DWs} → **vlag.ge**

vlagnstok *zn.m -stök.ke* {DWs} = vlaggenstok
vlak *bw* {DWs} = vlak; pal
vlakn *zn.m* ; **op n vlakn** {DWs} = op de vlakte; niet door bomen tegen de wind beschut; onbeschut; in het open veld
vlas *zn.v* {DWs GvdV: *Geslachtsfout? Ook onz. in het nabije Tilligte.*} → **vlas** *zn.o*
vlecht *zn.v ~n* {DWs} = **1.** vlecht (haar-) **2.** {DWs} vlecht (huidziekte); huidworm; huidzeer; kwaadaardige woekering in de gezichtshuid
vlechtn *ww.s vlöchtn|vlochtn, vlöcht, vlecht* {DWs} = vlechten; **de hoor vlechtn** {DWs}; **nen kraans vlechtn** {DWs}
vleeg *zn.v ~n, ~sken* {DWs} = vlieg; **as der gin vleegn bint, dan komt der gin knoln** *gz* {DWs} = als het koud is, groeien de knollen niet; **ik sloa niks of as vleegn** *gz* {DWs}
vleegmasien *zn.v ~n* {=vleegm&zien DWs} = vliegmachine
vleer *zn.m* {DWs GvdV: *Geslachtsfout? }* → ***vleer*** *zn.v*
vleer *zn.m ~n* {DWs} = klap (met de hand); **vleer an de oorn** *zn.m* {DWs} = draai om de oren; oorvijg
vleerbeaz *zn.v ~n* {DWs} = vlierbes
vleerbloomn *zn.n* {DWs} = vlierbloesems
vleerbos *zn.m -buske|-busche, -busken* {DWs} = vlierstruik; sambucus (nigra, struik)
vleerhoalt *zn.o* {DWs} = vlier; sambucus (nigra)
vleerstobn *zn.m ~s* {DWs} = vlierstruik (oud)
vlees *zn.o* {DWs HLB: *Op het land niet als stads gevoeld.*} → **vleis**
vleesbloom *zn.v* {DWs} → **vleisbloom**
vleesbrug *zn.v ~n* {DWs} = boterham met vlees
vleger *zn.m ~s, ~ken* = **1.** vlieger (draak) **2.** {DWs} piloot; vliegenier
vleggel *zn.m ~s* {DWs} → **vleagel**
vleggelklop *zn.m* {DWs} = vlegelklop (slaghout)
vleggelmus *zn.v* {DWs} = vlegelkap
vleggelstok *zn.m -stök.ke* {DWs} = vlegelstok
vlei *zn.o ~n, ~ken* {DWs} → **vliej**
vleuin *ww.z* {DWs} = vloeien (be-); stromen
vleuiweide *zn.v* {DWs} = vloeiweide; **de vleuiweide op n Böggelskaamp** {DWs}
vleukn *ww.s vlok, vlokn|vlokte|vlokde, vlök|vlok* {DWs} = vloeken; **vleukn as nen kettelbeuner** {DWs} = erg vloeken; **hee vlok alle duvels oet de hel** {DWs} = hij vloekt als een ketter; **hee vlok alle duvels oet de hel** *ov* {DWs}
vleurken *zn.k* {DWs} → **vloor**
vleus *zn.o vleuze, ~ken* = **1.** vlies; vel (op gekookte melk) **2.** {DWs} grasmat (dicht, op een weiland)
vliej *zn.o ~n, ~ken* {Fri:flij} = vel (op vloeistof); vlies (op vloeistof); **lus ie wa vlei in de koffie?** {DWs}
vliet *zn.m* = vlijt; **zien vliet doon** {DWs} = zijn best doen
vliet *zn.v* {DWs} → **vliet** *zn.m*
vlietig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = vlijtig
vliinder *zn.m ~s, ~ken* {DWs} → **vleender**
vlim *zn.m* = vlijm; lancet; mes (klein en heel scherp); **schearp as n vlim** {DWs} = vlijmscherp
vlim *zn.o* {DWs} → **vlim** *zn.m*

vloa *zn.v vlöa* {DWs} → **vloo**
vlöabeer *zn.m ~s* {DWs} = hond (die onder de vlooien zit); vlooienbeest (hond)
vloabet *zn.m ~.te* {DWs} → **vloobet**
vlöan *ww.z* {DWs} → **vleun**
vlöanust *zn.o* {DWs} → **vleunus.t**
vlöat *zn.v ~n* {DWs} → **vleute**
vlocht *zn.v* {=vlócht DWs} → **vloch.t**
vloch.t *zn.v ~n* {=vlóch.t} = **1.** {DWs} vleugel; **de vlochtn van nen voggel** {DWs} **2.** {DWs} vlucht (spanwijdte); hoornvlucht; straal (van rondgaande beweging) **3.** {DWs} wiek (molen-); **de vlochtn van ne möl** {DWs} **4.** {DWs} vliegwiel; **de vlocht van ne kafmöl | n spinweel | dreaikearn** {DWs}
vlöggel *zn.m ~, ~ken* {DWs} = vleugel
vlöggeleg *zn.v* {DWs} = vleugeleg; ?
vlöggeln *ww.z* {DWs} = vleugelen (paastraditie in Ootmarsum)
vlok *ww.t3* {=vlòk DWs} → **vleukn**
vlok *zn.m* {DWs} → **vlook**
vlok *zn.v ~n, vlöksken* {DWs} = vlok (sneeuw-)
vlökken *zn.k* {DWs} → **vlok** *zn.v*
vloodwater *zn.o* {DWs} = vloedwater; overstromingswater
vloodweark *zn.o* {DWs} = stuwwerk; vloedwerk; **t vloodweark van de Umdiinkel op t Singraavn** {DWs}
vloor *zn.v ~n, vleurken* {=vlóó.r DWs} = vloer
vloorbroad *zn.o -bröa, -bröadken* {DWs} → **vloorbrood**
vloorbröadken *zn.k* {DWs} = witbrood (klein, op de ovenvloer gebakken) → **vloorbroad**
vloorkleed *zn.o -klede|~n* {DWs} = vloerkleed; tapijt
vloorzeil *zn.o -s* {DWs} = vloerzeil
vloorzeils *zn.n* {DWs} → **vloorzeil**
vlossig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=vlóss&g DWs} = vlossig; rafelig; losvezelig; **vlossig touw** {DWs}
vlostouw *zn.o* {DWs} = vlossig rafelig touw
vluier *zn.o* {=flöjj&r DWs GvdV: *Verg. 'vlöaier' (vloeier)?*} = moerassig stuk land; veenachtig terrein
vluis *zn.o* {=flöjs DWs} → **vleus**
voal *zn.v ~dn* {DWs} → **voal.de**
voaldn *zn.n* {=vòòln DWs} → **voal.de**
voalt *zn.m vöalt, vöaltken* {DWs} → **vaalt** *zn.v*
Voalt *en.p* {DWs} = Volthe (bij Weerselo)
vöalt *zn.n* {DWs} → **voalt**
voark *zn.v ~n, vöarksken|vöarkken* {=vòòRk DWs} = vork (oorspr. met drie tanden)
vöarkken *zn.k* {DWs} → **voark**
voarm *zn.m vöarm.e|~en, vöarmken* {DWs} = vorm (brood-)
vöarm.e *zn.n* {DWs} → **voarm**
vöarmken *zn.k* {DWs} → **voarm**
vöarmn *ww.z* {DWs} = **1.** {DWs} vormen **2.** {DWs} toedienen van het vormsel of sacrament (in de RK kerk)
vöarmsel *zn.o* {DWs} = vormsel (sacrament)

voel *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=voeel HLB: *Nooit in de lett. betekenis van 'smerig'.* GvdV: *Joh. Buursink gebruikt het woord wel zo in 'voel water'.* JHB geeft in bron WTD ook de vertaling 'vuil' zonder meer.} = **1.** slim (neg.); sluw; gehaaid; doortrapt; vuil (fig.); smerig (fig.); listig; geslepen; **n voel oas van n keerlken** {DWs} **2.** {DWs} morsig; vies (vuil); **in voel water kö'j gin schoane haan waschen** *gz* {DWs}
voel *zn.o* {=voeel DWs} = nageboorte (van een dier); **de koo is an t voel blievn stoan** {DWs}; **t voel is der of** {DWs}
voest *zn.v vuust* {DWs} → **voes.t.e**
voes.t.e *zn.v vuust.e|voeste, vuustken* = **1.** vuist **2.** hand; **oet de voest schietn** {DWs} = ergens buiten poepen (ruw.); **t bootram oet de voest etn** {DWs} **3.** want (vuisthandschoen); **voes.t.e vuust** {DWs} = door schaapherders in Engden gebreide wanten **4.** {DWs} ? (onderdeel van een paardentuig)
voesthaandsche *zn.v ~n* {DWs} → **voesthaandske**
voetbal *zn.m -bäl.le, -bälken* {DWs} = voetbal
voetbaln *ww.z* {DWs} = voetballen
voetbalveald *zn.v* {DWs} = voetbalveld
voger *zn.m ~s* {DWs} = voeger
voggel *zn.m vöggel, vöggelken* {=vògg&l DWs} = vogel
vöggel *zn.n* {DWs} → **voggel** *zn.m*
vöggelkouw *zn.v* {DWs} = vogelkooi
voggelnust *zn.o ~e, ~ken* {DWs} → **vöggelnus.t**
vöggelvoot *zn.m* {DWs} = hanenpoot (plant); vogelvoet (plant); panicum (crus-galli); echinocloa (crus-galli)
vol *bb ~ler|~der, ~st, ~le, ~n* {=vól} = vol; **nen voln haazn** {DWs} = een hele haas
völ *tw.o* {DWs ASa:filo|filu} → **völ.le**
völ *ww.v13* {DWs} → **valn**
völger *zn.m ~s* {DWs} = volger achter een begrafenis
volk *zn.o völker|~n, völkken|völksken* {=vòlk DWs ASa:folk} = **1.** mensen (vage groep); gepeupel; publiek; volk (vage groep); **der was völ volk in n winkel** {DWs}; **good volk** {DWs} = goede mensen; vrienden; **t Hollaandsche volk** {DWs} **2.** {DWs} visite (één of meer mensen); bezoek (één of meer mensen); **wie kriegt vanoavnd nog volk** {DWs} **3.** {DWs} familie; oudershuis; **oonze volk** *aw* {DWs}
volkshoes *zn.o* = ouderhuis; geboortehuis; **oonze volkshoes** {DWs} = het huis waar ik geboren en getogen ben
volwasn *bb* {=vólwasn !vol|was DWs} = volwassen
vönst *bn* {DWs GvdV: *Eig. 'vörnst', verg. 'vuur, vurer, vönst' in bron WNG.*} → **vörnst**
vönste *bn.v* {DWs WHD: *Wordt verdrongen door 'veurste'.*} → **vönst**
voog *zn.v ~n* {DWs} = voeg; naad; **de voogn tusken de plaankn** {DWs}; **de voogn van de muur** {DWs}
voogd *zn.m ~n* {DWs} = voogd; **t voogdn steln** {DWs} = het doen benoemen van voogden; **toozeende voogd** {DWs} = toeziend voogd
voogn *ww.z* {=vooqng DWs} = voegen; **ne muur voogn** {DWs}
Voolt *en.p* {DWs} → **Voalt**
voonder *zn.o ~s, veunderken* {DWs} = vonder; vlonder; brug (houten loop-); **t voonder ovver t kanaal bie Westerhof** {DWs}

voonk *zn.v ~n* {=voongk DWs} → **voonk.e**
voor *zn.m veurs* {=vóó.r DWs OHD:farah Ned:verrevanger=zwijnspriet} = varken (gecastreerd, arch.); **zoa geröst as nen voor** {DWs}
voor *zn.o* {DWs} = voer (voeder)
voor *zn.o ~s, veurken* {DWs} = wagenvracht; voer (lading); karrenvracht; **n|twee voor mest|höai|knoln** {DWs}; **zwoare voors oppakn** {DWs}
voorbalie *zn.v* {DWs} = voerbalie; voerton
voorgeald *zn.o* {DWs} = voergeld; winst op een gekocht stuk vee
voorkoarf *zn.m -köarv* {DWs} = mand (groot, voor aardappelen, bieten, etc.); voerkorf
voorkuuwn *zn.o ~s, ~ken* {DWs} = voerkuip; voerbalie
voorman *zn.m voorleu* {DWs} = voerman
voormel *zn.o* {DWs} = voermeel; veevoer (meelachtig)
voorn *ww.z* {DWs} = voederen; voeren; voeden; **de beest voorn** {DWs} = de koeien voeren
voornd *zn.m ~s* {=voo.rnt DWs} → **voarn.d**
voors *zn.n* {DWs} → **voor** *zn.o* (wagenvracht)
voort *bw* {=vóó.rt DWs MTw:vort|voort Eng:forth} = zometeen; zo dadelijk; straks; aanstonds; terstond; **doe mos voort ne bosschop veur mie doon** {DWs}
voot *zn.m veut.e, veutken* {DWs San:paada} = **1.** voet (lichaamsdeel); poot (kort, ook van dier of ding); **dat har völ veut in t gat** *ov* {DWs} = dat had heel wat voeten in de aarde; **dat hef völ veut in t gat** *ov* {DWs} = daar komt heel wat bij kijken; dat heeft heel wat voeten in de aarde; **koulde veut** {DWs}; **veur de veut hen goan** {DWs} = uit de weg gaan (iemand) **2.** voet (lengtemaat); lengtemaat (Amsterdamse voet van 23,4 cm of 11 A. duim, Rijnlandse voet van 31,4 cm of 12 R. duim); **de eek is twee voot dik** {DWs}
vootsteen *zn.m* {DWs} = poer (deel van fundering); fundamentsteen
voring *zn.v ~n* {DWs} = voering
voringgood *zn.o* {DWs} = voeringstof (binnen-)
vorman *zn.m* {DWs GvdV: *Uit 'voreman'.*} → **vorem**
vörnst *bn* {=vönst} = voorst; eerst; **de vörnste koo in n stal** {DWs}; **de vörnstn huuz** *aw* {DWs}
vorst *zn.m* {=vòst DWs} = vorst (als gebeurtenis, het bevriezen)
vorst *zn.v* {=vòst DWs} = vorst (als verschijnsel, het vriezen); vriesweer; **t wicht har de vorst in de haan** {DWs} = het meisje had winterhanden
vörst *zn.m* {=vöst DWs} → **vors.t** (koning)
vors.t *zn.m vörst.e* {=vòs} = vorst (koning); **de vörst van Beantem** {DWs}; **de vörst ziene dann** {DWs} = het dennenbos van de vorst van Bentheim
vorsthaan *zn.n* {=vòsthaan DWs} = winterhanden
vort *bw* {=vót DWs OSa:ford HDu:fort Dre:vort Ned:voort Eng:forth} = **1.** weg; vort **2.** onvindbaar; zoek; verdwenen; **miene fiets is vort** {DWs}
vortblievn *ww.s* {=vótblieemm DWs} = wegblijven
vortbrengn *ww.s* {DWs} = wegbrengen
vortdoon *ww.s* {DWs} = van de hand doen; wegdoen
vortgoan *ww.s* {DWs} = verdwijnen; vertrekken (weggaan); voorbijgaan (van tijd)
vortkieln *ww.z* {DWs} = wegsluipen
vortlegn *ww.s* {DWs} = wegleggen
vortsmietn *ww.s* {=vótsmietn !vort DWs} = weggooien; wegdoen; verwerpen

vortstuurn *ww.z* {DWs} → **vortsteurn**
vos *bb* {DWs} = voskleurig; roodbruin; **vosse hoor** {DWs} = roodbruine haren
vos *zn.m vös.se, vösken* {=vòs DWs HLB: *Oorspr. met ch voor de s.* Fri:foks HDu:fuchs} = **1.** vos **2.** {DWs} roodbruin paard **3.** {DWs} persoon met roodbruin haar
vosken *ww.z vosked, vosken, vosket* {DWs GvdV: *Uit 'votsken'?*} = roeren; baggeren (door de sneeuw); plempen; knoeien; lopen (over zachte, natte grond, waarbij diepe voetstappen worden gemaakt)
vosn *zn.m vosn.s|vusse, vusken* {=vósn DWs GvdV: *Keuze voor v is arbitrair. Verband met 'votse' en 'votsn'?*} = **1.** pluk (gras); prop (papier); kluwen; bosje (bundeltje); knot (wol); stapel (papiergeld); pak (geld); dot; warboel; **dat wordt n vusken** *ov* {DWs} = dat wordt niks; dat loopt op niets uit; **nen vosn höai|grös|kwekke** {DWs}; **vusken, vusken, achter legn, kan nich zegn** {DWs} = zakdoekje leggen (speelliedje) **2.** {DWs} man (slobberig in de kleren, neg.); **nen vosn van nen keerl** {DWs} = een ruwe, slordige man
vospel *zn.m ~n* {=ò MNe:footspor Osn:fosper|fospel} = voetspoor (meestal van een dier); hoefafdruk; **t laand steet vol vospeln** {DWs}
vospel *zn.v ~n* {DWs} → **vospel** *zn.m*
vöster *zn.m* {DWs} = houtvester; **de vöster van Braandlecht** *aw* {DWs}
vraanterig *bb* {DWs GvdV: *Verg. 'vraanzn'.*} = korzelig; pruttelig; humeurig (van kinderen); drammerig; **vraanterige kiinder** {DWs}
vraanthoorn *zn.o* {DWs GvdV: *Verg. 'vraanzn'.*} = humeurig persoon
vrak *bb ~ker, ~st, ~ke, ~n* {DWs} → **wrak**
vrak *zn.o* {DWs} → **wrak**
vrangerig *bb* {DWs} = aan de wrang lijdend; **n vrangerig vearkn** {DWs}; **ne vrangerige koo** {DWs}
vrangn *zn.m* {DWs} → **wrangn** (uierontsteking)
vrangwortel *zn.m* {DWs} → **wrangwortel**
vrea *zn.m* {DWs} = vrede (als toestand); **vrea holdn** {DWs} = vrede houden
vreanschen *ww.z* {DWs} → **vreansken**
vreed *bb* {DWs} → **wreed**
vreezn *ww.s vreurn|vroorn, vreus|vröas|vroos|vreur, vrös* {DWs} = vriezen; rillen (van de kou); **t vrös ovveral deurhen** {DWs}
vrei *zn.v ~n* {DWs} → **vriej.e**
vreidag *zn.m* {DWs} → **vriejdag**
vrein *ww.z* {DWs} → **vriejn**
vretn *ww.s vretn, vrat, vret* {DWs Got:fra-itan} = vreten; **dat vret gin broad** {DWs} = dat heeft de tijd nog wel; daar is geen haast bij; **dat was gin etn meer, men vretn** {DWs}; **de köpkes oet de gaarvn vretn** *ov* {DWs} = een leven als een prins hebben; **de vearkn vrett good** {DWs}; **zoa lang a'w nog wat te vretn hebt, redd' wie oons wa** *gz* {DWs}
vreutn *ww.s vrot, vrodn, vrot* {=vreutn DWs} → **wreutn**
vriejdag *zn.m ~e|-daag* {GvdV: *Oorspr. genoemd naar de Scandinavische godin van liefde en vruchtbaarheid Freia.*} = vrijdag; **Stiln Vriejdag|Vri-jdag|Vreidag** *zn.m* {DWs} = Goede Vrijdag
vriej.e *zn.v* = wreef; **hee hef ne hoge vrei** {DWs}
vriejn *ww.z vriejd, vriejn|vriejden, vri-jt* {GvdV: *De betekenis van 'vri-jn' of 'vriejn' is, niet alleen in Twente, in de loop van de tijd veranderd van 'verkering hebben' (of zelfs alleen*

maar erover praten of schrijven zoals in bron IO2.39) naar 'de liefde bedrijven'.} = verkering hebben; **n eenn vreit noar de dochter, n aander noar de moor** *gz* {DWs}
vringer *zn.m ~s* {DWs} → **wringer**
vringn *ww.s vrungn, vrung* {DWs} → **wringn**
vroagbook *zn.o -beuk* {DWs} = vraagboek; catechismus
vroager *bw* {DWs} → **vroger**
vroger *bb.g* {DWs} → **vroo** (vroeg)
vrom *bb ~mer, ~st, ~me, ~n* {=vròm DWs} = **1.** zachtmoedig; zachtzinnig; goedhartig; lief (van aard); goedaardig; goedig; **[zoa] vrom as Liezn-Derk** {DWs} = erg vroom; **nen vromn keerl|hoond** {DWs} **2.** {DWs} vroom; godsdienstig
vrömd *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = vreemd; raar; zonderling; excentriek; onbekend; **vrömde rouw** {DWs} = buitenlandse rogge; **vrömde zun** *zn.v* {DWs} = bijzon (haloverschijnsel); parhelium; **bie vrömde leu** {DWs}; **nen vrömdn hoond** {DWs}
vrömdn *zn.m ~* {=vrömm DWs} = vreemdeling; vreemde (man); **zommers bint der in t doarp völ vrömdn** {DWs}
vrommes *zn.o* {=vròmm&s DWs GvdV: *Eig. 'vrouw-means'.* Fri:frommis} → **vrommeanske**
vroo *bb vroder, vroost, ~ë, ~n* {DWs} → **vrog**
vrookeark *zn.v* {DWs} = vroegmis; eerste mis op zondag
vroot *zn.v ~n* {DWs} = landwolf; hamster → **wreut**
vrootnhoap *zn.m -höap.e, -höapken* {DWs} → **wreutnhoop**
vrootnrit *zn.o ~te* {DWs} = mollengang; mollenrit
vrootnritte *zn.n* {DWs} → **vrootnrit**
vrootnstap *zn.v* {DWs} = mollenklem; mollenknip; **de vrootnstap in n rit zetn** {DWs} = de mollenklem in een mollengang zetten
vrootnvel *zn.o* {DWs} = mollenvel
vrootuffel *zn.n* {DWs} = vroege aardappels
vrosseln *ww.z* {=vróss&ln DWs} = **1.** stoeien (jongens met meisjes); ravotten; worstelen (speels); vechten (uit gekheid); donderjagen; **jongs vrosselt geern** {DWs} **2.** wroeten (in portemonnee); rommelen (met iets); frommelen; **t papier in mekaar vrosseln** {DWs} = het papier in elkaar frommelen
vrouw *zn.v ~leu|wiev.e, vröwken|vruiwken* {=vròw DWs MTw:vrouwe HDu:frau Noo:frue PGe:frawan=bij de man horende} = vrouw (getrouwd); echtgenote
vrouwleu *zn.n* {DWs} → **vrouw**
vrouwleustieken *zn.k* {DWs} = boerderijtje met maar één erfdochter
vul *zn.o ~|~le|~n, ~ken* {DWs Dev:völn WFa:fuelen OSa:fulin} = veulen; **t grieze vul|völ** {DWs} = het grijze veulen (spookverschijning)
vulmeer *zn.v* {DWs} → **vulmere**
vulpen.ne *zn.v ~n* {DWs} = vulpen
vulstert *zn.m ~.e* {DWs} = veulenstaart; **deamp as vulstert** {DWs} = rookpluimen als veulenstaarten
vunkken *zn.k* {DWs} → **voonk.e**
vunst *bn* {DWs GvdV: *Eig. 'vurnst'.*} → **vörnst**
vust *bw* {DWs} → **vus.t.e**
vus.t.e *bw* {=vus.s&} = alvast; vast (al-); voorlopig; **wie goat vust veuroet, ie komt wa noa** {DWs} = wij lopen vast vooruit, jullie komen wel na

vuur *bw* {=vuu&} = voor (-aan); van voren; **der geet nich veur, a'j zölf slachtt** {DWs} = er gaat niets boven zelf slachten; **in de wiinterdag geet der nich veur nen deurpot** {DWs} = in de winter gaat er niets boven stamppot
vuur *zn.o ~s* {DWs} → **veur** (vuur)
vuurbeutersmöalken *zn.k* {DWs} → **vuurbeutersmoal**
vuurjoar *zn.o* = voorjaar; lente; **van t veurjoor** {DWs} = [in] deze lente; [in] dit voorjaar
vuurken *zn.k* {DWs} → **vuur**
vuurlak *zn.m* {DWs} = vuurlak
vuurmiddag *zn.m ~e* {=vumm&dag|vumdag} = voormiddag; morgen (ochtend); **van veurmiddag** *bw* {DWs} = vanmorgen
vuurn *bn* {DWs GvdV: *Geen verband met Ned. 'vuur', omdat dat 'veur' is in dezelfde woordenlijst.*} = vuren (-houten); **vuurn plaankn** {DWs}
vuurnhoalt *zn.o* {DWs} = vurenhout
vuurpuuster *zn.m ~s* {DWs} → **veurpuuster**
vuurroad *bb* {DWs} → **veurrood**
vuurroadn *zn.n* {DWs GvdV: *Lett. Ned. 'vuurrode'.*} = furore (aardappelsoort)
vuurs *zn.n* {DWs} → **vuur**
vuursteen *zn.m ~|stene, ~ken* {DWs} → **veursteen**
vuurtied *zn.v ~n* = **1.** voorjaar (vroeg); **in de veurtied** {DWs} = in het vroege voorjaar **2.** oertijd; prehistorie; oudheid; **in de vuurtiedn** {DWs} = in de prehistorie
vuurvast *bb* {DWs} = vuurvast
vuurvretter *zn.m ~s* {DWs} = vuurvreter
vuurweark *zn.o* {DWs} → **veurweark**
vuust *zn.n* {DWs} → **voes.t.e**

W

wa *bw* {DWs} → **wa.l**
waag *zn.v ~ns, weagken|weagnken|weagnsken* {DWs HLB: *Van oudsher zonder e-uitgang.* OSa:wagan OEn:waegn OHD:wagan IEu:uegh=rijden|bewegen} = wagen; kar; **ne lange|korte waag** {DWs}; **no wordt t op ne aander waag pakt** *ov* {DWs} = nu worden andere maatregelen genomen; nu gaan we het anders doen
waaghoalt *zn.o* {DWs} → **woaghoalt**
waagnböggel *zn.m ~s* {DWs} = ?
waagnbröd *zn.o ~, ~ken* {DWs} = wagenschot; zijplank (van boerenwagen)
waagnlöcht *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = wagenlantaarn
waagnmaker *zn.m ~s* {DWs} = wagenmaker
waagnrong *zn.v ~n* {DWs} = wagenrong (staander)
waagns *zn.n* {DWs} → **waag**
waagnsmeer *zn.o* = wagenvet
waagnspeur *zn.o ~s* {DWs} → **waagnspuur**
waagnspeurs *zn.n* {DWs} → **waagnspeur**
waagnweg *zn.m* {DWs} = wagenweg; karrespoor (als weg)
waaks *bb ~er, ~st, ~e, ~n* = waaks; waakzaam (van een hond); **nen wachsn hoond** {DWs}

waal *zn.v ~n* {Ned:wellen=zwellen} = zwelling; striem (verdikt); wal (onder de ogen); verdikking (van de huid); kwab (weke massa); **hee har woaln ovver de hoed van t sloan** {DWs}; **woaln oonder de oagn** {DWs} = wallen onder de ogen
waand *bw* {DWs GvdV: *Uit 'wan' (minder stevig van structuur, bv. van hout) met paragogische d.*} = beurs; gekneusd (van vrucht); **n appel is waand valn** {DWs} = de appel is beurs gevallen
waand *zn.v wean.de* {DWs HLB: *Van oudsher zonder e-uitgang.*} = **1.** wand; muur (oorspr. gevlochten) **2.** {DWs} vak van een vakwerkmuur (van vlechtwerk en leem)
waandläpperken *zn.k* {DWs WHD: *Een vogeltje 'dat zien nust an de waand lapt'.* GvdV: *De uitleg van WHD is zeer plausibel, gezien het nestelgedrag van vliegenvangers in muurholtes. Een andere interpretatie zou 'waandlepperken' (wandleppertje) kunnen zijn, een diertje dat 'lept' (met kleine beetjes eet). Vliegenvangers vangen vliegen een voor een vanuit een vaste positie.*} = vliegenvanger (grauwe); muscicapa (striata)
waandloes *zn.m -luuz|-luze* = wandluis; bedwants; weegluis
waandluuz *zn.n* {=waant-luez DWs} → **waandloes**
waandstaakn *zn.m ~s* {DWs} = rechtopstaande stijl tussen twee rijen van een vakwerkmuur
waar *zn.v ~* {DWs} = waar (koop-)
waarn *ww.z waard* {DWs ASa:warian=hoeden Got:varjan} = behoeden (voor); in acht nemen; **ie mött oe waarn, aanders wo'j kraank** {DWs}; **waart oe veur nen helligen hoond** {DWs}
waarn *zn.n* {DWs} → **waar**
waarschouwn *ww.z* {DWs GvdV: *Niet met 'woar' als in 'woarheid' (waarheid), maar met 'waar' als in 'waart oe' (pas op) en 'bewaarn'.*} = waarschuwen
wableef *ur* {DWs} = wablief; wat zegt u
wachel *zn.m* {DWs} → **wakel**
wachelbeer *zn.v ~n* {DWs} = jeneverbes (vrucht)
wachelbeern *zn.n* {DWs} → **wachelbeer**
wachs *bb* {DWs HLB: *Uit 'wachts'?* Ger:wakra=wakker Fri:waaks} → **waaks**
wachtel *zn.m ~s* {=wach&l} = kwartel (vogel); **de wachtel röp: hutketut!** {DWs}; **zoavöl moal as de wachtel slöt, zoavöl spiint zoad koomp der an de viem** *gz* {DWs}
wadn *ww.v456* {DWs HLB: *Uit 'warn'.*} → **wean**
wal *zn.m wäl.le|~n* {DWs DD: *Meervoud ~n alleen bij 'waln oonder de oogn'.* Lat:vallum} = wal (ophoging van zand als omheining)
wäl *zn.n* {DWs} → **wal**
wa.l *bw* = wel; **wa.l woor** {DWs} = welles; **t is vandaag wa zoa woarm as gistern** {DWs} = het is vandaag warmer dan gisteren (euf.)
walheg *zn.v* {DWs WMu:walhegge} = walheg; begroeiing (op aarden wal)
wälken *zn.k* {DWs} → **wal**
walknar *zn.v* {DWs} = knoestige slecht gegroeide boom op een wal
wallee *ur* {DWs} → **wableef**
walnot *zn.m -nöt* {DWs} = **1.** walnoot **2.** {DWs} walnotenboom
walnöt *zn.n* {DWs} → **walnot** *zn.m*
walstobn *zn.m ~s* {DWs} = boomstronk (op een wal)
walter *zn.v ~s* {DWs ASa:waldand=heerser HDu:walzen=walsen} = akkerwals

waltern *ww.z* {DWs} = walsen (van een akker)
walters *zn.n* {DWs} → **walter**
wan *zn.v ~n* {DWs} → **wan.ne**
wan.ne *zn.v wann* {CE: *Ook onderweg op de wagen gebruikt als paraplu.*} = **1.** wan; schudmand (voor het scheiden van koren en kaf) **2.** {DWs} strohoed (breed)
wanneer *bw* = wanneer (met nadruk); **wanner is t tookn joor Poaschen?** {DWs}
wanner *bw* {DWs} = wel een keer; binnen afzienbare tijd; zo langzamerhand; spoedig; **de eier komt wanner oet** {DWs}; **ie möt wanner vieroavnd maakn** {DWs}; **t wordt wanner tied, da'w noar hoes goat** {DWs}; **wie doot t vearkn wanner doad** {DWs}; **wie hebt wanner mirwiinter** {DWs}; **wie mött wanner is liekigheid maakn** {DWs} = wij moeten maar eens afrekenen
wanner *bw* {DWs} → **wanneer**
war *vn.t* {DWs} ; **war ie nog kriegt** {DWs} → **wat** *vn.t*
warachtig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=wa|&racht&g .WNT: *Verband met Ned. ww. 'waren'.*} = waarachtig; werkelijk; beslist; **t is verachtig woor** {DWs}; **zoa verachtig as der nen God is** {DWs}
wars *ww.v2* {DWs} → **wean**
was *ww.v123* {DWs} → **wean**
was *zn.m* = was (bijen-); **wat was was, eer was was was** {DWs} = honingraat (als oplossing van een raadsel)
was *zn.o* {DWs} → **was** *zn.m*
wasboamhoolt *zn.o* {DWs} = groeibomenhout (als antwoord op de kindervraag naar de houtsoort van iets)
wasche *zn.v* {DWs WHD: *Wisselt af met 'wösche'.*} → **waske**
waschebalie *zn.v ~s* {DWs} → **waskebalie**
waschedook *zn.m -deuk* {DWs} → **waskeldook**
waschehook *zn.m* {DWs} → **waskehook**
waschеknip *zn.v ~n* {DWs} → **waskeknip**
waschekoarf *zn.m -köarv, -köarfken* {DWs} = wasmand
waschekuuvn *zn.o ~s* {DWs} → **waskuubn**
waschemasien *zn.v ~n* {DWs} → **wasmasien**
waschen *ww.s wasched* {DWs} → **wasken**
wascherei *zn.v ~n* {DWs} = wasserij
waschet *ww.t3456* {DWs} → **waschen**
wasdook *zn.o* {DWs} = wasdoek (gewassen linnen)
wasgood *zn.o* {DWs} → **waskegood**
waskamer *zn.v ~s* {DWs WHD: *Vertrekje in een huis voor het wassen van vaten en gereedschappen.*} = wasruimte
waske *zn.v* = was (het wassen); **wie hebt dingsdag ne grote wösche** {DWs} = we hebben dinsdag een grote was
waskeers *zn.v ~n* {DWs} = waskaars
waskeldook *zn.m* = vaatdoek; afwasdoek; **ie goat met nen natn waschedook veur n eers noar ber** {DWs}
wasken *ww.s wasked|wösken|wasken, waskeden|wasken|wösken|wöskden, wasket* = wassen (schoonmaken); **dat waschet die gin water of** *ov* {DWs} = dat kun je niet

ontkennen; daar kom je niet onderuit; **haan|good|glaaz|schoap waschen** {DWs}
wasn *ww.s wösn|wasn, wös, wast* {DWs HLB: *Oorspr. met ch voor de s.* Fri:waakse HDu:wachsen} = groeien (in de hoogte); wassen (groeien); stijgen (van water); **dat kiind hef t wasn in de been** {DWs}; **de jong is har wasn** {DWs}
wat *vn.o* = **1.** sommigen (personen) **2.** sommige (dingen); wat; iets; een beetje; **watte aarbeiders wearkt op n plas, watt' in n bosch** {DWs}; **watte leu** {DWs} = sommige mensen; sommigen
wat *vn.v* = wat; **wat? zwarte kat!** *gz* {DWs Fri:watte? kat skyt op 'e matte!}; **oet wat van nust** {DWs} = uit wat voor nest; uit welk nest
wat *zn.v ~n* {DWs HDu:watte} = watten (vlok)
watdekn *zn.v ~s, ~ken* {DWs} = wattendeken
water *zn.o ~s, weaterken* {DWs OSa:watar Got:vato OHD:wazzar Gri:hudor San:udan} = **1.** water (als stof); vocht; vloeistof (oplossing in water); **da's water op|vuur ziene möl.le** *ov* {DWs} = dat doet hem deugd; dat is koren op zijn molen **2.** urine; **t op t water hebben** {DWs} = problemen met plassen hebben **3.** {DWs} traanvocht; **t water löp eer oet de oagn** {DWs}
waterheunderken *zn.k* {DWs} → **waterhoon**
waterkettel *zn.m ~s, ~ken* {DWs} = waterketel
watermöl *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = watermolen; **de Watermöl [van t Singraavn]** *en.h* {DWs} = de watermolen van Singraven (Denekamp)
waterpas *zn.o* {DWs} = waterpas
waterstevvel *zn.v ~* {DWs} = laars (water-)
wätken *zn.k* {DWs} = watje → **wat**
watte *vn.o* {DWs} → **wat**
watvan *vn.v* {DWs} → **watvun**
watvun *vn.v* {=watf&.n GvdV: *Verb. van 'wat vuur|veur n' of 'wat van n'?*} = wat voor een (onz.); welk; **watvan kleed treks an?** {DWs}; **watvan weer is t ?** {DWs}
weagnken *zn.k* {DWs} → **waag**
weaier *zn.m ~s* {DWs} = vlieger (draak); **n weaier oploatn** {DWs} = de vlieger oplaten
weain *ww.z weaid, weain, weait* {=wèèjn DWs} = waaien; zwaaien (met doek); wapperen
weandbrug *zn.v ~n* {DWs} = onderdeel van boerenwagen dat de schamel draagt
weandezoel *zn.m ~n* {=wèèn&zoeel DWs} = wendzuil; zware tussen vloer en zolderbalk wendbare stijl met dwarsbalk om de ketel boven het vuur te draaien; **de weandezoel dat is nen man, dee geet recht-too recht-an** {DWs}
weandn *ww.z* {=wèènn DWs} = wenden; keren (om-); draaien (bv. van voertuig op de weg); **heui|höai weandn** {DWs} = hooi keren (op het land); **oonzn hof mot weand wordn** {DWs} = onze tuin moet omgespit worden
weank *zn.m* {DWs} = wenk; **'k heb ginn weank in de oagn had** *ov* {DWs Fri:ik ha gjin wink yn 'e eagen hân} = ik heb geen oog dichtgedaan; ik kon helemaal niet slapen
wearfbos *zn.m -busche* {DWs} = wilgenhakhout (struik)
wearfhoolt *zn.o* {DWs} = wilgenhakhout (laag); hout (van de waterwilg); waterwilgenhout
wearfstok *zn.m -stök.ke* {DWs} = wilgenstok (water-)
weark *zn.o* {DWs} = werk (werkzaamheden, bouw-); werkzaamheden; inspanningen; **hier he'k mien weark henlegd** {DWs} = hier heb ik mijn boeltje neergelegd; **is dat n weark? [dat is gin weark]** {DWs} = is dat een manier van doen?; **t weark|wark is der of [hee is oald|**

oold] {DWs} = hij kan niet meer werken; hij is met pensioen
wearkn *ww.z* {=wèèrkng DWs} = werken; **[t] wearkn is veur de domn en nen pokkel veur de kromn** *gz* {DWs}; **wearkn as n peerd** {DWs} = erg hard werken; **ie könt oe door nen pokkel wearkn** {DWs}
wecht *zn.v* {DWs} → **wegt**
weck *zn.v* {DWs} = weck
weckglaaz *zn.n* {DWs} → **weckglas**
weckglas *zn.o -glaaz* {DWs .WNT: *Naar de fabrikant Weck.*} = weckglas
weckkettel *zn.m ~s* {DWs} → **weckskettel**
weckn *ww.z* {DWs .WNT: *Naar de fabrikant Weck.*} = wecken; inmaken (van eten)
weckriink *zn.m -ring.e* {DWs} = weckring
weckring *zn.n* {DWs} → **weckriink**
weddeman *zn.m* {DWs} = weduwnaar
weddevrouw *zn.v* {DWs} = weduwe
weddewaal *zn.v ~n* {DWs} → **wiedewale**
wedewe *zn.v* {=weed&w& DWs} = weduwe
wedn *ww.s* {DWs} → **wean**
wedn *ww.z* {DWs} = wedden; **Zö'w wedn? Um n scheppel pedn. Ik zal ze haaln, doe zas ze maaln. Ik za ze metn, doe zas ze vretn.** {DWs}
wedn *zn.n* = twijgwerk (in vakwerkmuur); **wiilde wedn** *zn.n* {DWs} = duizendknoop; persicaria (amplexicaulis) → **wedde** (wilgenteen)
weedn *ww.s wed, wedde* {=weejn|weedn|ween DWs} = wieden
weeg *zn.v ~n, weegken* {DWs Ned:weegluis=wandluis} = wieg
weegn *ww.z* {DWs} = wiegen; bewegen (langzaam heen en weer); schommelen (langzaam)
week *bb weker, ~st, weke, ~n* {DWs} = week; zacht (aanvoelend)
weekhoolt *zn.o* {DWs} = zacht hout (van wilg, populier, els, linde, enz.)
weekkuut *zn.v ~n* {DWs} = vis met zachte kuit (bepaaldelijk bokking)
weel *zn.o ~s|~n, ~ken* {DWs} = wiel (spinne-)
weeld *bb ~er, ~st, ~e, ~n* = wild; woest (van gedrag); **wiild as krönn** {DWs} = erg wild
weeldpad *zn.m* {DWs} = wildpad
weeldreaier *zn.m ~s* {DWs} = wieldraaier; houtdraaier (die wielen maakt)
weelken *zn.k* {DWs} → **weel**
weels *zn.n* {DWs} → **weel**
weend *zn.v ~n* {=weent|weejnt|wiint HLB: *Van oudsher zonder e-uitgang.* IEu:we=waai Lat:ventus} = **1.** wind (als verschijnsel); **dat is em van de wiind nich anweaid** {DWs} = dat is hem niet komen aanwaaien; **loopnde wiind** *zn.v* {DWs} = ?; **loopnde wiind, stöadig weer** *gz* {DWs} **2.** lucht (in band); **Hengeler weend|wiind|wiend** *ov* {DWs} = opschepperij (uit Hengelo); grootspraak (uit Hengelo)
weendschoadn *zn.n* {=EnL:schòan MNe:schode=peul|huls} = trommelzucht; tympanie; meteorisme; windzucht; opgeblazenheid; opzwelling (van de pens bij rundvee); **de koo hef de wiindschoal** {DWs WHD: *Middelen: 'met nen stroavosn wrievn of raapöllie ingevn'.*}
weendstriepe *zn.v* = wolkenstrepen die wind voorspellen; **der komt zukke wiindstriepn an de locht, t za wa aander weer wordn** {DWs}
Weenn *en.p* {DWs} = Wenen (Oost.)
weenter *zn.o* = winter; **van t weenter|wiinter** {DWs} = in de huidige|afgelopen winter

weenterdag *zn.m ~e* = winterdag; **[in] de weenterdag|winterdag|wiinterdag** {DWs} = in de winter (overdag)
weepndeurn *zn.n* {DWs} → **weepndoorn**
weepndoornd *zn.m -deurn* {DWs} → **weepndoorn**
weerboatn *zn.m ~s* {DWs} = horzelbult (bij een rund)
weerboatns *zn.n* {DWs} → **weerboatn**
weerbörsel *zn.m* {DWs} = **1.** weerborstel; haar dat tegen het heil in staat **2.** {DWs} varken (waarbij de rugborstels de verkeerde richting hebben) **3.** {DWs} dwarsdrijver; iemand die een ander graag tegenspreekt; ruziezoeker; betweter
weerdshoes *zn.o -huuz* {DWs} = herberg; kroeg (arch.); restaurant (arch.)
weerglas *zn.o -glaaz* {DWs} = weerglas; barometer
weerlam *zn.o* {DWs Fri:wjerlamke} = watersnip; bokje (snip)
weerlöchtn *ww.z* {DWs} = weerlichten; bliksemen
Weersel *en.p* {DWs} = Weerselo
Weerseler *bn* {DWs} = Weerseloos; uit|van Weerselo; **de Weerseler keark** {DWs}
Weerseler *zn.m* {DWs} = inwoner van Weerselo
weg *zn.m weag|weagn|weg, wegken|wegsken|wegjen* = weg (verhard, als ding); **t mot bie de weg blievn** {DWs} = het moet binnen de perken blijven
weg *zn.n* {DWs} → **weg** *zn.m*
weg *zn.v weag|weagn|weegn* {DWs} = weg (als richting of doorgang)
wegjaagn *ww.z* {DWs} = wegjagen; **de hoonder wegjaagn** {DWs}
wegn *ww.s* {DWs} → **weagn** *ww.s*
wegn *zn.m ~s, wegken* {DWs WMu:weggen Dre:wegge} = krentenwegge (als ding); wegge (groot wittebrood met krenten, rozijnen, sucade en eieren, in het bijzonder bestemd als kraamgeschenk); wittebrood (als ding, met krenten); **za'k die is wat zegn? ja? nen stoetn is ginn wegn** *gz* {DWs}
wegns *zn.n* {DWs} → **wegn** *zn.m*
wegschoal *zn.v ~n* {DWs} → **weagschoal**
wegt *zn.v ~n* {DWs} = weegschaal (unster); ponder
weid *zn.v ~n, ~eken* {DWs} → **wei.d.e**
weide *zn.v weidn, ~ken* {DWs} → **wei.d.e**
wei.d.e *zn.v weidn|weidns* {DWs} = weide (hoog); weiland (hoog)
weideken *zn.k* {DWs} → **wei.d.e**
weidn *ww.z* {DWs} = weiden; grazen (laten)
weidn *zn.n* {DWs} → **wei.d.e**
weit *zn.v* {DWs} → **weite**
weite *zn.v* {Eng:wheet} = **1.** boekweit; fagopyrum (esculentum); **wiil.de weit** *zn.v* {DWs} = wilde boekweit; fallopia (convovulus) **2.** {DWs} tarwe
weiwater *zn.o* {DWs} → **wiejwater**
weiwatersbäkken *zn.k* {DWs} → **wiejwaterbäksken**
wek *zn.v ~n* {DWs} → **wek.ke**
wekloan *zn.o* {DWs} → **wekloon**
wel *vn.t* {DWs} = **1.** wie; **wel nich te better weet, lacht um zien eign scheet** *gz* {DWs}
2. die (personen, soms zaken); **alle bloomn wel ze plukt hadn** {DWs} = alle bloemen die ze hadden geplukt; **de jong, wel door löp, is mien breur** {DWs}

wel *vn.v* {GvdV: *Verg. Ned. 'welk'.*} = wie (mann.); aan wie (mann.); voor wie (mann.); **wel is doar|door?** {DWs}
wel *zn.v ~n* {DWs} → **wel.le**
wel.le *zn.v ~n* = bron; welgat; welput; **de put zit op ne gooe wel** {DWs}; **in De Lutt zint völ weln** {DWs}
weln *ww.z weald, wealn, wealt* {DWs} = wellen; **de smid mot t iezer weln** {DWs}
weln *zn.n* {DWs} → **wel.le**
weltern *ww.z* {DWs Gro} = wentelen (van een dier op de grond); **t peerd weltert zik in de weide** {DWs}
welzaand *zn.o* {DWs} = **1.** drijfzand **2.** {DWs} zand (grof rivier-); **noar t Singraavn goan en welzaand van de Umdiinkel haaln** {DWs}
wemmeln *ww.z* {DWs} = wemelen; krioelen; [door elkaar] bewegen; **goa mie veur de oagn hen te wemmeln** *ov* {DWs} = ga opzij; **t wemmeln mie veur de oagn** {DWs} = ik zag sterretjes
wen *zn.v* {DWs} → **wenne**
wenne *zn.v wenn* = **1.** tepel (van een varken); speen **2.** {DWs} gezwel; knobbel (vlees- of vet-); uitwas; vin (puistje)
weps *zn.v ~n* {DWs} → **weps.e**
wepsnnust *zn.o* {DWs} → **wepsnnus.t**
wer *zn.v wedn, ~ken* {DWs} → **wier** (wilgenteen)
werman *zn.m* {DWs HLB: *Uit 'weddeman'.*} → **weddeman**
wesboam *zn.m* {DWs} → **wiesboom**
wesselbuulken *zn.k* {DWs} = wisselgeldzakje
wesselgeeld *zn.o* {DWs} = wisselgeld
wesseln *ww.z* {DWs HLB: *Oorspr. met ch voor de s.* Fri:wikselje HDu:wechseln} = wisselen (bv. van tanden); veranderen; **t wesseln van de taan** {DWs}
west *ww.d* {DWs} → **wean**
westewiind *zn.v ~n* {DWs} → **westnweend**
westn *zn.o* {DWs} = westen
Westnbearg *en.p* {DWs} = Westenberg (D.)
wethoolder *zn.m ~s* {DWs} → **wethoalder**
wetn *ww.s wetn, wus|wis, wet* {DWs ASa:witan MTw:weten} = weten; **[eer] a'j t komt te wetn [dan] zi'j|bi'j [oold en] versletn** *gz* {DWs}
wetn *ww.z* {DWs} = wetten; slijpen (scherp-); scherpen (van een mes)
wetsteen *zn.m* {DWs} = wetsteen
weulknuppel *zn.m ~s* {DWs} → **weulkluppel**
weuln *ww.z weuld, weuln, weult* {DWs} = woelen; wroeten
weùnschen *ww.z* {DWs} → **weunsken**
weur *zn.n* {DWs} → **woord** *zn.o*
weust *bb ~er, -, ~e, ~n* {DWs} → **weus.t**
weust *zn.v ~n* {DWs} → **weuste**
weus.t *bb ~er, -, ~e, ~n* = woest (van grond); wild (in gedrag); onontgonnen; ruw; verwilderd; braakliggend; **ne weuste boel** {DWs} = een ruwe boel; **t laand lig weust** {DWs} = het land is niet bebouwd
wevn *ww.z* {DWs} → **weavn**

wevspool *zn.v ~n* {=wewspool DWs} → **weafspool**
wevtouw *zn.o -töw* {DWs} → **weavetouw**
wevverei *zn.v ~n* {DWs} → **weaveriej**
wevversknup *zn.m -knup* {DWs} = weversknoop
wicht *zn.o* {DWs} → **wich.t**
wich.t *zn.o ~er* = **1.** meisje **2.** vrouw (intiem); verloofde; vriendin (vast); meisje (volwassen); **t zint al lachnde wichter, men woor komt dee hellige wiev vandan?** *gz* {DWs}
wichter *zn.n* {DWs} → **wich.t**
wichtergek *zn.m* {DWs} = meidengek
wied *bb wieder|wieter, ~st, wie|wiee|~e, ~n* {=wiet|wieet} = **1.** ver; **Amsterdam is heel wied weg** {DWs}; **dat is nog wied te veurzeen** {DWs} = dat duurt nog heel lang; **nen wiedn ean loopn** {DWs} = ver lopen **2.** wijd (ruim zittend); **ne wiede boks** {DWs} = een wijde broek
wiedewale *zn.v -waaln* = wielewaal; **de weddewaal röp: Hendrik Ekelhof, bits mie alle riepn of** {DWs WHD: *De wielewaal eet graag rijpe kersen.*} = ?
wiedlöftig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=wiet-löft&g !löf DWs} → **wiedlöchtig**
wiedn *bw* {DWs} = verre; **van wiedn zeen ankomn** {DWs} = van verre zien aankomen; uit de verte zien aankomen
wiedte *zn.v wiedtn* {DWs} = **1.** verte; **heel in de wiedte vleug ne vleegmasien** {DWs} **2.** wijdte; **de wiedte van n vat | van ne boks** {DWs}
wiedwaagn *bw* {DWs} → **wiedwaagns**
wiedwaagns *bw* {Dev:wiedwage} = wagenwijd (open); **de deur steet ja wiedwaagn los, koomp t zommer der in?** {DWs}
wieek *zn.m* {=wieek DWs} → **wierik**
wief *zn.o wieve, ~ken* {DWs} = vrouw (echtgenote); echtgenote; **oold en stief, en nog gin wief** *gz* {DWs}
wiek *zn.v ~n* {=wieek} → **wierik**
wiemel *zn.m* {DWs} → **wiem.n**
wiemelgemeust *zn.o* {DWs} = wat er aan het vleesrek hangt (hum.)
wien *zn.m* {=wieen DWs} = wijn
wiendroef *zn.m -druuv|-druve, -druufken* {DWs} = druif (wijn-)
wienkoap *zn.m* {DWs} → **wienkoop**
wienraank *zn.m -räng.e* {DWs} = wijnrank; wijnstok (langs een muur)
wienräng *zn.n* {DWs} → **wienraank**
wier *zn.v wiern* {=wiee.r} = wilgenteen; twijg (bind-); **boesken opbindn met wedn** {DWs}; **nen koarf maakn van wedn** {DWs}
wierig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = wierig; beweeglijk; levendig; vlijtig; lustig; tierig; bedrijvig; vlug (van aard); levenslustig; druk (in de weer); gezond (groeiend); **de hoonder bint wierig** {DWs}
wierik *zn.m* {=wieer&k} = woerd (mannetjeseend); **ne wiek en ne ean** {DWs}
wies *bb wiezer|~der, ~t, wieze, wiezn* {=wiees DWs OSa:wîs Eng:wise HDu:weise} = **1.** wijs; verstandig; **men kan gin wieze ding met em beginn** {DWs} = hij is niet voor rede vatbaar; met hem valt niet te praten **2.** ingenomen (met iets); **woor wies met wedn** {DWs}
wiesnöz *zn.m ~n* {DWs} → **wiesnös**
wiesnözn *zn.n* {DWs} → **wiesnös**

wiesvinger *zn.m ~s* {DWs} = wijsvinger
Wietmörske *en.p* {GvdV: *Verg. 'Wiedmörske'.*} = Wietmarschen (D.); **t Wietmörske** *en.p* {DWs} = Wietmarschen (D.)
wiev *zn.n* {=wieew DWs} → **wief**
wiez *zn.v ~n* {DWs} → **wieze**
wieze *zn.v wiezn, wiesken* {=wieez&} = wijze (manier, melodie); **glad van de wiez** {DWs}; **op dee aard en wieze** {DWs} = op die manier; op zodanige wijze; zo
wiezemoor *zn.v* {DWs WHD: *Raakt in onbruik, algemeen vervangen door 'vroedvrouw'.*} = vroedvrouw (ongediplomeerd, arch.); baker (arch.)
wiggelig *bb* {DWs} = wiebelig; wankel; labiel
wiggeln *ww.z* {DWs Dre:wiggelen} = wrikken (los-); schommelen; bewegen (heen en weer); wiebelen
wiild *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} → **weeld** *bb*
wiind *zn.v* {DWs} → **weend** *zn.v*
wiindhook *zn.m -heuk.e* {DWs} = **1.** windstreek; windrichting; **in alle wiindheuk tegeliek loopn** *ov* {DWs} = ? **2.** windhoek; winderige plek; **bie n toornd, door is t zonn wiindhook** {DWs}
wiindkast *zn.v* {DWs} = stormverzekering
wiindmöl *zn.v ~n* {DWs} → **weendmöl.le**
wiindschoal *zn.v* {DWs} → **weendschoadn** *zn.n*
wiindsnapper *zn.m ~s* {DWs} → **weendsnapper**
wiindstriep *zn.v ~n* {DWs} → **weendstriepe**
wiindveer *zn.v ~n* {DWs} → **windveer**
wiinkel *bb* {DWs} = haaks
wiinkel *zn.m ~s, ~ken* {DWs} → **weenkel**
wiinkelhaakn *zn.m ~n, -heakken* {DWs} → **weenkelhaakn**
wiinkelwaar *zn.v* {DWs} → **weenkelwaar**
wiinter *zn.o* {DWs} → **weenter** *zn.o*
wiinterbuis *zn.o -buiz* {DWs} = winterjas (kort)
wiinterdag *zn.m* {DWs} → **weenterdag**
wiinterjas *zn.v ~n* = winterjas
wiinterlöavig *bb* {DWs} → **weenterleuftig**
wiintermus *zn.v* {DWs} → **weentermus.se**
wiinterraap *zn.v* {DWs} = winterkoolzaad
wiinterrouw *zn.v* {DWs} → **weenterrouw**
Wiinterswiek *en.p* {DWs} → **Wenters**
wiintervearkn *zn.o* {DWs} = wintervarken
wiinterweit *zn.v* {DWs} = wintertarwe
wikn *ww.z* {DWs GvdV: *Verg. Ned. 'wichelroede'.*} = wikken; voorspellen; waarzeggen; wichelen; **dat wik'k die** {=dat-wiktie DWs} = dat voorspel ik je
wikn *zn.n* = wikke → **wikke**
wiknkoorn *zn.m -keurn* {DWs} = wikkekorrel; **t broad was zwart van wiknkeurn** {DWs}
wiks *zn.m* {HDu:wichs} = wiks; schoensmeer; **t is mie ene wiks** {DWs} = het is mij precies hetzelfde; het is mij om het even
wiks *zn.v* {DWs WHD: *Verouderd, wordt vervangen door 'schoosmeer'.*} → **wiks** *zn.m*

wiksdeusken *zn.k* {DWs WHD: *Verouderd, wordt vervangen door 'schoosmeerdeusken'.*} = schoensmeerdoosje
wiksn *ww.z wikst* {DWs WHD: *Verouderd, wordt vervangen door 'schoopoetsn'.*} = poetsen (met schoensmeer); schoenpoetsen
wil *zn.v* → **wil.le**
wilg *zn.m ~en|weelgen* = wilg (schiet-); **Allerhilgen valt t loaf van de wilgen** *gz* {DWs}
wilge *zn.v* {DWs} → **wilg**
wilgen *bn* {DWs} = wilgenhouten; **wilgen kloomp** {DWs}
wilgenhoolt *zn.o* {DWs} → **wilgenhoalt**
wilgenstik *zn.v ~n* {DWs} = wilgenloot
wilgenstikn *zn.n* {DWs} → **wilgenstik**
wilgenstobn *zn.m* {DWs} = wilg (geknot); wilgenstobbe
wil.le *zn.v* {ASa:willio} = plezier; pret; vreugde; genot; vermaak; zin (genoegen); **wat he'w n wil had** {DWs}
willemoods *bw* = vrijwillig; moedwillig; opzettelijk; expres; **dat hef e wilmoods doan** {DWs} = dat heeft ie met opzet gedaan
wilmoods *bw* {DWs} → **willemoods**
wiln *ww.s wild|weeld, wol, wil* {ASa:willian IEu:wel} = willen; **kiinder van wiln kriegt wat veur de biln** *gz* {DWs}; **kiinder van wiln dee kriegt wat veur de biln** *gz* {DWs}
wiln *zn.m ~s* {DWs} = wil; **een|ean n wiln doon** {DWs} = iemand zijn zin geven; **wat oet wilns doon** {DWs} = uit moedwil; moedwillig; met opzet; expres; willens en wetens; opzettelijk; **zienn wiln kriegn** {DWs} = zijn zin krijgen
wilns *zn.n* {DWs} → **wiln**
Wilsum *en.p* {DWs} = Wilsum (D.)
wilwas *zn* {DWs} = blank uiteinde van spierweefsel; **toa as wilwas** {DWs}
winkelschel *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = winkelbel (mech.)
wip *zn.v* {DWs} = **1.** veer (van hout in hakselsnijder) **2.** {DWs} wipplank (onderdeel van ouderwetse draaibank) **3.** {DWs} wip (..)
wip-op *zn.v* {DWs} = wip (speeltuig)
wischen *ww.z* {DWs} → **wisken**
wit *bb ~ter, ~st, ~te, ~n* {DWs} = wit; **wit[ter] [um n neuze] as kalk an de wand|waand|muur** {DWs} = erg wit (van gelaat); lijkbleek; **t kiind zöt wit oet** {DWs} = het kind ziet bleek; **van binn wit, van boetn zwart, dree ribn en gin gat** {DWs} = boekweitkorrel (als oplossing van een raadsel); **zoa wit as kalk an de waand** {DWs} = erg wit (van gelaat); lijkbleek; **zoo|zoa wit as ne doev.e** {DWs} = erg wit (van haar)
wittelkwast *zn.m -kwäst* {DWs} = witkwast
witweit *zn.v* {DWs} = tarwe
witweitn *bn* {DWs} = tarwe-; van tarwemeel; **witweitn mel** *zn.o* {DWs} = tarwemeel; **witweitn pap** *zn.m* {DWs} = ?; **witweitn pap** *zn.m* {DWs} = bloempap; **witweitn|witte stoet** *zn.v* {DWs} = witbrood (als stof)
witweitnmel *zn.o* {DWs} = tarwemeel (gebuild); tarwebloem
woagbos *zn.m -buske|-busche* {DWs} = jeneverbes (struik); juniperus (communis)
woagbusche *zn.n* {DWs} → **woagbos**
woaghoolt *zn.o* {DWs} → **woaghoalt**
woagn *ww.s woagd, ., wag|wog* {=wòòng DWs} = **1.** wagen; **ie könt t gerust woagn** {DWs}

= je kunt het er gerust op wagen **2.** proberen; **zö'w t woagn? n Schöpperd hef t ok woagd: twaalf eier en derteen kuukn** *gz* {DWs}
woal *zn.v ~n* {DWs} → **waal**
woald *zn.o* = woud; bos (groot en ontoegankelijk); **t Beantemer woold** {DWs} = het Bentheimer woud
woar *bb ~der, ~st, ~e, ~n* = waar (werkelijk); echt; **is t woor?** *ur* {DWs} = werkelijk?; echt?
woar *bw* = ergens; **t kiind mot toch woor blievn** {DWs}
woar *bw* {=wòò.r Got:hvar} = waar (op welke plek); **woor is den braand?** {DWs}
woar *vw* = waar; **t hoes woor wie wont** {DWs}
wöargel *zn.m* {DWs} = leer waarmee de klepel en een kerkklok bevestigd is; **nen nein wöargel in de klok** {DWs}
woarm *bb wöarmer, wöarmst, ~e, ~en* {DWs} = warm
woarm *zn.m wöarm.e, woarmken* {DWs} → **worm**
wöarm *zn.n* {DWs} → **woarm**
wöarmken *zn.k* {DWs} → **woarm**
wöarmte *zn.v* {DWs} = warmte
woarp *zn.m* {DWs} = inhoudsmaat (van 2 liter); **nen pot van vief woarp** {DWs} = een pot van tien liter
wochtn *ww.z* {=wòchn DWs} = **1.** wachten; **as' evn wochts, goa'k met** {DWs}; **as' nich wochtn kaans, dan mos der men wochtn van maakn** *gz* {DWs} **2.** in acht nemen (de tijd voor iets nemen); **ik kan nich wochtn** {DWs} = ik heb geen tijd
wol *zn.v* {DWs} → **wol.le**
wolboks *zn.v ~n* {DWs} = hond of ander dier met wollig behaarde achterpoten
wolf *zn.m wulv.e|wölve, wulfken* {=wólf DWs} = **1.** wolf (dier); **kindekes, kindekes waart oe, want de wolf dee bit oe** *gz* {DWs} = uitroep bij het spel van wolf en schaap **2.** wolf (rottingsziekte); **de wolf in de taan hebn** {DWs} = cariës hebben; tandrot hebben; **de wolf in n stert hebn** {DWs} = staartziekte hebben (verweking van de staartbeenderen van een koe tijdens de dracht door kalkgebrek)
wolk *zn.v ~n* {=wòlk DWs} → **wolk.e**
wölkken *zn.k* {DWs} → **wolk.e**
wolkn *zn.n* {DWs} → **wolk.e**
wol.le *zn.v* {=wól.l&} = wol; **hee wil gin wol dregn** *ov* {DWs} = hij past niet goed op
wolvetaand *zn.m* {DWs} → **wolvntaand**
wolvntaand *zn.m -taan.de* = wolfstand (die moeilijk te trekken is); **alle maanleu hebt nen wolvetaand [zea de oulde San-meui]** {DWs} = mannen zijn niet te vertrouwen
wöndern *ww.z* {=wönn&.rn} = benieuwen; verbazen; verwonderen; **t za mie woondern** {DWs}
woold *zn.o* {DWs} → **woald**
Woold *zn.o* {DWs} ; **t Woold** *en.p* {DWs} = Otterwald (D.)
Wooldziede *zn.v* {DWs} ; **de Wooldziede** *en.l* {DWs} = Waldseite (D.)
woonder *zn.o ~e* {=woon&r DWs} = wonder
woondere *zn.n* {DWs} → **woonder**
woondern *ww.z* {DWs} → **wöndern**
woonsdag *zn.m* {DWs} = woensdag
woor *bw* {DWs} → **woar** (ergens)

woor *bw* {DWs} → **woar** (op welke plek)
woor *vw* {DWs} → **woar**
woord *zn.o weur.de, weurdken* {DWs OSa:word IEu:uer PGe:wurda MTw:woord} = woord; uitspraak; praten (als zelfst. naamw.); term; **dat is t rechte woord** {DWs}; **hee wil ait t leste woord hebn** {DWs}; **hee wil gin woord hebn** {DWs} = hij wil het niet weten; **n groot woord en n klein bescheed** *gz* {DWs} = veel geschreeuw en weinig wol
woorhen *bw* {=woor-èn DWs} → **woarhen**
woort *zn.v ~n* {DWs} → **woarte**
woortn *zn.n* {DWs} → **woort**
wor *ww.t1* {DWs} → **wordn**
wör *ww.v13* {DWs} → **wordn**
wordn *ww.d* {=wodn DWs} → **wordn**
wördn *ww.v456* {=wödn DWs} → **wordn**
words *ww.t2* {=wòs DWs} → **wordn**
wörds *ww.v2* {=wös DWs} → **wordn**
wordt *ww.t3* {=wòt DWs} → **wordn**
wordt *ww.t456* {=wòt DWs} → **wordn**
worst *zn.m* {=wòst DWs} → **wors.t** *zn.m*
wörst *zn.n* {=wöst DWs} → **wors.t** *zn.m*
worstheurnken *zn.k* {DWs} → **worsthoorn.d**
worstmel *zn.o* {DWs} = worstmeel
wortel *zn.m ~.n, wörtelken* {=wòtt&l HLB: *Mann. en vr. (1938)*} = wortel (als ding); peen (als ding); **worteln, door kö'j good van sporteln** {DWs}; **nen boam met brede wortel** {DWs}; **witte wortel** *zn.v* {DWs} = pastinaak
wortel *zn.v ~e* {=wòtt&l DWs HLB: *Mann. en vr. (1938)*} → **wortel** *zn.m*
wortele *zn.n* {DWs} → **wortel** *zn.v*
wortellaand *zn.o* {DWs} = wortelland
worteltrekn *ww.s* {DWs} = worteltrekken
wortelweedn *ww.s* {DWs} = wortelwieden
wortelzoad *zn.o* {DWs} = wortelzaad (..)
wösche *zn.v* {DWs WHD: *Wisselt af met 'wasche'.*} → **waske**
wrak *bb ~ker, ~st, ~ke, ~n* = wrak (van vruchten); ongezond (van een koe); zwak (van gestel); **nen vrakn boam** {DWs}
wrak *zn.o* = wrak; **n vrak van nen keerl** {DWs}
wrangn *zn.m* = wrang (uierontsteking); **de koo hef n vrangn** {DWs}; **n smerigen vrangn** {DWs} = een huidziekte (bij varkens)
wreutnhoop *zn.m -heupe, -heupken* = molshoop; **vrootnhöap striedn** {DWs}
wulv *zn.n* {DWs} → **wolf**
wunner *zn.m ~s* {DWs} → **wönner**

Z

zaagbok *zn.m -buk.ke* {DWs} = zaagbok; schraag (om hout te zagen)
zaagbuk *zn.n* {DWs} → **zaagbok**

zaagmel *zn.o* {DWs} = zaagsel (fijn); zaagmeel
zaagmöl *zn.v ~n* {DWs} → **zaagmöl.le**
zaagnviel *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = zaagvijl
zaagraam *zn.o* {DWs} = zaagraam
zaal *zn.o* {=saal DWs Fri:seal} = slaapplek (van knechten in de hilde) → **zadel**
zaal *zn.v* {DWs} = zaal
Zaand *zn.o* {DWs} ; **t Zaand** *en.l* {=tsaant DWs} = het Lutterzand
zaandbearg *zn.m ~* {DWs} = zandgraverij
zaandbölt *zn.m* {DWs} → **zaandbealt**
Zaandhuuz *zn.n* {DWs} ; **De Zaandhuuz** *en.p* {DWs} = De Zandhuizen (boerderijen achter het Lutterzand)
zaandkoel *zn.v ~n, -kuulken* {DWs} = zandkuil
zaandlaadn *ww.z* {=zaantlaan DWs} = zandkuil
zaandloper *zn.m ~s* {DWs} = zandloper
zaandveurn *ww.z* {DWs} = zand vervoeren
zaandzwaal *zn.v ~n* {DWs} → **zaandzwaalve**
zachtheid *zn* {DWs} = zachtheid; vriendelijkheid
zadel *zn.o ~s* {=saad&l DWs ASa:sadol} = zadel
zak *zn.m zäk.ke, zäkken|zäksken* = zak (groot, niet van papier, meestal van jute); baal; **[t kan] better van n zak as van n baand** *gz* {DWs} = beter van de armen dan van de rijken
zakn *ww.z* {=sakn DWs} = zakken; dalen
zalv *zn.v* {=zalw DWs} → **zalve**
zalve *zn.v zalvn, zälfken* {DWs} = zalf
zam *bb ~mer, ~st, ~me, ~n* {=zam|sam WGe:samftja=zacht OHD:samfti=zacht IEu:sem=samen|een HDu:sanft=zacht} = mals (van vlees, koek); soepel (van leer); zacht (van materiaal); lenig (..); **dat leer is mooi zam en smeu** {DWs}; **wortel mött zam kokt wordn** {DWs} = ?
zat *bb ~ter, ~st, ~te, ~n* {DWs} = zat (verzadigd); volgegeten; **zoo|zoa zat as nen birman** {DWs} = lekker volgegeten
zat *vn.o* {DWs} = genoeg; voldoende; zat; **wie hebt zat getn | te etn** {DWs} = we hebben genoeg gegeten | te eten; **wie hebt nog zat tuffel** {DWs}
zeagken *zn.k* {=zèègk&.n DWs} → **zaag**
Zeandern *en.p* {=zèèn&.rn DWs} → **Zeander**
zeeknhoes *zn.o* {DWs} = ziekenhuis
zeekte *zn.v ~s* = ziekte (besmettelijk); **valnde zeekte** {DWs} = vallende ziekte
zeel *zn.v ~n, zeelken* {DWs} = ziel (geest); **mien zeel [nog es too]** *ur* {DWs} = lieve hemel; uitroep (van verrassing)
zeeln *zn.n* {DWs} → **zeel** *zn.v*
zeert *zn.v ~n* {DWs} → **zeert.e**
zeert.e *zn.v ~n* = pijn; smart; **de zeert kaan'k wa hebn** {DWs} = de pijn kan ik wel verdragen; **hee hef völ zeert** {DWs}
zegnbeur *zn.n* {DWs} → **zegnboord**
zegnboord *zn.m -beur.de* {DWs} = zegge; carex (..); rietgras; **in dee mei stunn niks as zegnbeur** {DWs} = in dat hooiland stond heel veel zegge
zegnd *zn.m ~s|zegns* {DWs} → **zicht** *zn.m*

zegns *zn.n* {DWs} → **zegnd**
zei *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **ziej.e**
zeideuk *zn.n* {DWs} → **zeidook**
zeidook *zn.m -deuk.e* {=zej-dook DWs} → **ziejdook**
zeil *zn.o ~s, ~ken* {=zejl DWs} = zeil (van schip of dek-); dekkleed
zeils *zn.n* {DWs} → **zeil**
zeilwaag *zn.v -waagns* {DWs} = huifkar; kleedwagen; boerenwagen (met dekzeil)
zein *ww.z* {=zejn DWs} → **ziejn**
zeln *zn.m zelns, zelken|~tjen* {DWs} = paardentuig; **[t peerd] n zeln an doon** {DWs} = optuigen (van een paard) → **zeel** (touw)
zelns *zn.n* {DWs} → **zeel** (touw)
zemmel *zn.m ~.n* {=semm&l} = zemel (buitenste vlies van graankorrel); **as t mel buuld wordt, blievt de zemmel ovver** {DWs}
zemmel *zn.n* {DWs} → **zemmel** *zn.m*
zen *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **zen.ne**
zenn *zn.n* {DWs} → **zen.ne**
zen.ne *zn.v ~n* = pees (-weefsel); **toa zenn** {DWs} = taaie pezen; **wie hadn vanmiddag niks as toae zenn** {DWs}
zes *tw.h* {DWs HLB: *Oorspr. met ch voor de s.*} = zes
zesjöarig *bn* {DWs} = zesjarig; **ne zesjöarige koo** {DWs}
zesteen *tw.h* {DWs} = zestien
zestig *tw.h* {=zest&g|sest&g|sestig DWs} = zestig; **bistoe wa zestig** *ur* {DWs} = ben je wel goed wijs?; wat denk je wel niet
zet *zn.m ~.te|~n, ~ken|~jen* = **1.** zet **2.** {DWs} tijd (periode); poos; **goat nen zet en spöln** {DWs}; **nen heeln zet** {DWs} = een hele poos; een tijd lang
zet *zn.n* {DWs} → **zet** *zn.m*
zetken *zn.k* {DWs} = tijdje; poosje → **zet** *zn.m*
zetn *ww.s zat|zet, zat|zetn, zet* {DWs} = **1.** zetten; plaatsen; stellen (in-, op-); **koffie zetn** {DWs} = koffie zetten; **zet t door men hen** {DWs} **2.** {DWs} bouwen (van een huis); oprichten (van een bouwwerk); **n hoes zetn** {DWs Fri:in hûs sette} = een huis bouwen; **nen rognhoap zetn** {DWs}
zeug *ww.v13* {DWs} → **zeen** *ww.s*
zeukn *ww.s zocht|zoch, zochn|zocht|zoch, zoch|zöch* {DWs} = zoeken; op zoek zijn naar
zeùnde *zn.v zeùndn* {DWs} → **zeun.d.e**
zeundig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* = zondig; **zeundig oetkiekn** {DWs} = benepen uitzien
zeùndig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} → **zeundig**
zeut *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {DWs} = **1.** zoet; **zoa zeut as sokker** {DWs} = erg zoet **2.** {DWs} lekker (smakend); **zeut spek** {DWs} = lekker spek; **zeute eier** {DWs} = lekkere eieren
zeutappel *zn.m ~, zeutäppelken* {DWs} = appel (van zoete soort)
zeutappelboam *zn.m -böam.e* {DWs} = appelboom (met appels van zoete soort)
zeutemelk *zn.v* {DWs} = volle melk
zeutemelkskalf *zn.o -kalver, -kälfken* {DWs} = kalf (dat met volle melk wordt vetgemest)
zeutemelkskälfken *zn.k* {DWs} → **zeutemelkskalf**
zeutemelkskalver *zn.n* {DWs} → **zeutemelkskalf**
zeutemelksriest *zn.m* {DWs} = rijstepap; zoetemelksrijst

zeuthoolt *zn.o* {DWs} → **zeuthoalt**
zev *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **zev** *zn.o*
zevern *ww.z* {DWs} = zeveren (kwijlen)
zevken *zn.k* {DWs} → **zev** *zn.v*
zevn *zn.n* {DWs} → **zev** *zn.v*
zicht *zn.m ~n* {GvdV: *Geslacht wijkt af van Nederlandse varianten.* IEu:seq=snij ONo:sigo(vr.)|sigor(mann.) Eng:scythe=zeis OEn:sigoe MNe:sichte|segede Fri:sichte} = zicht (kleine zeis); sikkel (rogge-); **rog meain met n zegnd** {DWs}
zicht *zn.v ~n* {DWs WHD: *Wordt verdrongen door 'zev'.*} = zeef
zicht *zn.v ~n* {DWs WHD: *Voor het maaien van gras.*} → **zicht** *zn.m*
zichtn *ww.z* {=zich&n DWs} → **ziftn**
zichtn *zn.n* {DWs} → **zicht** *zn.v* (zeis)
zichtnsnoord *zn.m* {=zichn-snóót DWs} → **zichtnsnoad**
zie *zn.v* = zij (spek); **met nen metworst noar ne zieg spek smietn** = een spierinkje uitwerpen om een kabeljauw te vangen; **ne zieg spek** {DWs}
zieg *zn.v ~n, ~ken* {DWs} → **zie**
ziegezage *bw* {DWs WHD: *Beginwoorden van een bijna vergeten kinderliedje.* GvdV: *Verg. 'ziggezagerig'.*} → **zigzag**
ziegken *zn.k* {DWs} → **zieg**
ziegn *zn.n* {DWs} → **zieg**
ziejn *ww.z* {MNe:siën} = zeven (van melk); zijgen; filteren (van melk); **de melk zein deur nen zeidook** {DWs}
ziftn *ww.z* {=siftn} = ziften; zeven (van droge dingen); **mel|zaand zichtn** {DWs}
zigeuner *zn.m ~s* {DWs} → **zigeunder**
zigzag *bw* = zigzag; heen en weer; **ziege-zage, hotte-wage, wil met de koo noar Beantem jaagn** {DWs}
ziink *zn.m ~n* {DWs} = zenuwtrekking; **nen ziink op de oagn hebn** {DWs}
ziink *zn.o* {DWs} → **zeenk**
ziinkn *ww.s* {DWs} → **zeenkn**
zin *zn.o* {DWs} → **zin.ne** *zn.o*
zin.ne *zn.o* = **1.** zin (trek); lust; **a'j gin zin hebt, mö'j t stoan loatn** {DWs}; **dat is em nich noar t zin** {DWs} = dat bevalt hem niet; **ik wil die nich noar t zin wedn** {DWs} = ik wil je niet lastig vallen; **zin an pankook** {DWs} = zin in pannenkoek **2.** zintuig; **zienn zin verzetn** {DWs} = ?
zinnig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = mak; tam; volgzaam; kalm; gedwee; lief
zinnigheid *zn.v* {DWs} = **1.** lust; trek (zin) **2.** {DWs} makheid; tamheid
zitn *ww.s zetn, zat, zit* {DWs} = zitten; **gin zitnd gat hebn** *ov* {DWs} = ongedurig zijn; niet lang stil kunnen zitten
zitn *zn.o ~s* {DWs} = zitplaats (betaald, in de kerk); zetel; **n zitn in de kearkbaank** {DWs}
zitns *zn.n* {DWs} → **zitn**
zo't *st zol et* {=zòt DWs} = zou het → **zöln** *ww.s*
zöading *zn.v ~n* {DWs} = zaai- en pootgoed; zaden (van tuin- en landbouwgewassen)
zöagn *ww.z* {DWs} = zeugen; **de mot kon tien bign zöagn** {DWs}
zöalde *bn* {DWs} → **zölfde**
zoalig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = zalig

zoaliger *bn* {DWs} = zaliger
zoaligheid *zn.v* {DWs} = zaligheid
zoalt *bb ~er, ~st, ~e, ~n* = zout; **nen zooltn herink** {DWs} = een zoute haring; **zoa zoolt as brem** {DWs} = scherp zout
zoalt *zn.o* = zout; **hee verdeent t zoolt in t etn nich** {DWs} = hij verdient bijna niets
zoaterdaag *zn.n* {DWs} → **zoaterdag**
zoaterdag *zn.m ~e|-daag* {=zòòt&dag DWs GvdV: *Genoemd naar de planeet Saturnus.*} = zaterdag
zoegn *ww.s zeugn|zögn|zogn|zoagn, zeug|zoog, zog* {=zoeeqng DWs} = zuigen
Zoek *zn.v* {DWs} → **Zoeke**
Zoeke *zn.v* ; **De Zoek** *en.p* {DWs}
zoepbig *zn.o ~n* {DWs} = zuiplap (man); drinkebroer; alcoholist (ruw.)
zoeplap *zn.v ~n* {DWs} = zuiplap; drinkebroer; dronkelap; alcoholist
zoepn *ww.s zöpn|zopn, zeup|zöap|zoop, zop* {DWs} = zuipen; drinken (veel); slempen;
zoepn as nen bezzembeender|bessembinder {DWs} = veel zuipen; **de koo zop t water oet n graavn** {DWs} = de koe drinkt het water uit de sloot; **zik|zich van t earv|earf of zoepn** {DWs} = zich failliet drinken (van een boer); door de drank het erf kwijtraken
zoepn *zn.o* {DWs} = sop (vloeibaar voer voor varkens en kalveren); **vroger kreegn de beest 's wiinters ait woarm zoepn** {DWs}
zoepstrot *zn.v ~n* {DWs} = zuiplap (man); drinkebroer; dronkelap
zoer *bb ~der, ~st, ~e, ~n* {=zoeer DWs} = **1.** zuur (smakend); **n appel is zoer** {DWs}; **nen zoern appel** {DWs}; **zoa zoer as [t] krit** {DWs GvdV: *Zie verder bij sterk ww. 'krietn'.*} = erg zuur (van smaak) **2.** moeilijk; zwaar (karwei); **t weark vaalt em zoer** {DWs}
zoer *zn.o* {DWs} = **1.** zuur **2.** maagzuur; **t zoer in de maag hebn** {DWs} = last van brandend maagzuur hebben
zoerblaa *zn.n* {DWs} → **zoerblad**
zoerkoal *zn.m* {DWs} → **zoerkool** *zn.m*
zoerkoolvat *zn.o -vaat, -veatken* {DWs} = zuurkoolvat
zog *zn.m* {=zóg DWs} = trek (in een schoorsteen); **zog in de kachelpiep | in n schorsteen** {DWs}
zog *zn.o* {=zòg DWs GvdV: *Bij de tweede betekenis. In bron DbH is door HS1 het Deventer trefwoord 'zogjen' (voor zwezerik) aangevuld met 'het zoch'.*} = zog (moedermelk)
zol *zn.v ~n* {=zòl DWs} = zool; **hee löp|lop op de|ziene leste zoln** *ov* {DWs} = zijn leven loopt ten einde; hij gaat gauw dood
zölfde *bn* = zelfde; **de zöalde** {DWs} = dezelfde (vr.)
zolleer *zn.o* {DWs} = zoolleer
Zoltsbeargn *en.p* {=sòlsbèèrgng DWs} = Salzbergen (D.)
zommer *zn.o ~s, zömmerken* {=zòmm&r DWs} = zomer; **doo de deur too, t zommer koomp der nich in** *gz* {DWs}; **van t zommer** {DWs} = afgelopen|deze zomer
zommerdag *zn.m ~e* {DWs} = zomerdag; **[in] de zommerdag** {DWs} = 's zomers (overdag); **in n zommerdag** {DWs} = 's zomers (overdag); **nen mooin zommerdag** {DWs}
zommerhuusken *zn.k* {=sòmm&r-uusk&.n DWs} = tuinhuisje (prieeltje) → **zommerhoes**
zommerlang *bb* {DWs} = lang (als in de zomer); **nen zommerlangn dag** {DWs}
zommerraap *zn.v ~n* {DWs} = zomerraap
zommerrouw *zn.v* {DWs} → **zommerrogge**

zommers *zn.n* {DWs} → **zommer** *zn.o*
zommertarwe *zn.v* {DWs} = zomertarwe
zommervakaansie *zn.v* {DWs} = zomervakantie
zommervoggel *zn.m -vöggel* {DWs} = vlinder (dag-); **de boern kent nen witn, nen geln en nen boontn zommervoggel** {DWs}
zommervöggel *zn.n* {DWs} → **zommervoggel**
zommerweit *zn.v* {DWs} = zomertarwe
zöns *zn.n* {DWs} → **zön.ne** *zn.m* (zoon)
zoolt *bb* {DWs} → **zoalt**
zoolt *zn.o* {DWs} → **zoalt**
zooltbalie *zn.v ~s* {DWs} = zoutkuip
zooltkuup *zn.v ~n, ~ken* {DWs} = zoutkuip
zooltzak *zn.m -zäk* {DWs} = zoutzak
zooltzuur *zn.o* {DWs WHD: *Niet 'zooltzoer'!*} = zoutzuur
zóomp *zn.m zeùmp, zeùmpken* {DWs} → **zoomp**
zop *ww.t3* {=zóp DWs} → **zoepn**
zöp *zn.m* {DWs} = dronk; **hee is an n zöp** {DWs} = hij is aan de drank
zopn *ww.d* {=zòpm DWs} → **zoepn**
zövn *tw.h* {=zömm|sömm|zöwn DWs} → **zeuvn**
zövnstraank *zn.m* {DWs} = karwats (met zeven touwtjes)
zövnteen *tw.h* {=sövmteen DWs} → **zeuvnteen**
zövntig *tw.h* {=zömt&g|zöwntig DWs} → **zeuvntig**
Zuderzee *en.wv* {DWs} = Zuiderzee (voormalig IJsselmeer)
zudewiind *zn.v* {DWs} → **zuudnweend**
zuger *zn.m ~s* {DWs} = zuiger
zuggel *zn.m ~s* → **zuffel**
zul *zn.m* {=zul|sul DWs Fra:seuil MNe:sulle|sille MND:sulle OEn:syl.le Eng:sill HDu:talsohle=dalbodem NDu:sül.le} = drempel (oorspr. houten stal-); grondhout
zulver *zn.o* {DWs} = zilver
zulvergeeld *zn.o* {DWs} → **zulvergeald**
zulvern *bn* {DWs} = zilveren; **n zulvern hallozie** {DWs}; **nen zulvern leppel** {DWs}
zulversmak *zn.m* {DWs} = zilversmaak
zulverweark *zn.o* {DWs} = zilverwerk; sieraden (van zilver); juwelen (van zilver)
zun *zn.v ~n, ~ken* {DWs HLB: *Geen of geringe nasalering waar de n door jonge (19de-eeuwse) weglating aan het eind kwam te staan.*} → **zun.ne**
zunbraand *zn.m* {DWs} → **zunnbraand**
zundaag *zn.n* {DWs} → **zundag**
zundag *zn.m -dage|-daag* {DWs HLB: *Niet als hierlandse vorm beschouwd.*} → **zöndag**
zunig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {=zuen&g DWs} → **zeunig**
zunigheid *zn.v* {DWs} → **zeunighead**
zunklips *zn.v ~n* {!zun DWs WHD: *Wordt verdrongen door 'zunsverduustering.*} → **zunklipse**
zunn *ww.z* {DWs} = zonnen; **zik zunn** {DWs} = zich zonnen
zunn *zn.n* {DWs} → **zun.ne**
zun.ne *zn.v ~n, zunneken|zunken* {HLB: *In Enschede verdween de tweede lettergreep in de 19de eeuw.*} = zon; **ne vrömde zun** {DWs} = een halo-verschijnsel; **zunkes maakn met n**

spegelken of n stukken glas {DWs}
zunnig *bb ~er, ~st, ~e, ~en* {DWs} = zonnig
zunsoondergaank *zn.m* {DWs} → **zunsondergaank**
zunsopgaank *zn.m* {DWs} = zonsopkomst
zunsverduustering *zn.v ~n* {DWs WHD: *Verdringt 'zunklips'.*} = zonsverduistering
zurink *zn.m* {DWs} = zuring
zuster *zn.v ~s, zusken* {DWs} = zuster; zus
zusters *zn.n* {DWs} → **zuster**
zuudn *zn.o* {DWs} = zuiden
zuudoostn *zn.o* {DWs} = zuidoosten
zuudwestn *zn.o* {DWs} = zuidwesten
zuveringzoolt *zn.o* {DWs} = zuiveringzout; natriumbicarbonaat
zwaa *zn.v* {DWs MNe:swade MND:swade} = zeis (gras-); **grös wordt met de zwaa meaid** {DWs}
zwaal *zn.v ~n* {DWs} → **zwaalv.e**
zwaalnnust *zn.o* {DWs} → **zwaalvnnus.t**
zwaalnstert *zn.m ~.e* {DWs} = zwaluwstaart
zwaalnstertn *ww.z* {DWs} = zwaluwstaarten (van houtverbinding); **dat hoolt mot zwaalnstertt wordn** {DWs}
zwaalv.e *zn.v zwaalvn|zwaaln, zwealfken* = zwaluw (boeren-); hirundo (rustica); **zwaaln brengt geluk an, ere nust wordt nooit oethaald** {DWs}
zwak *bb ~ker, ~st, ~ke, ~n* {=zwak DWs} = lenig; buigzaam; **zoa zwak as ne wer|wier** {DWs} = erg lenig
zwam *zn.o* {DWs} = zwam; **zwam um vuur te maakn** {DWs}; **de vloor zit vol zwam** {DWs}
zwampokkel *zn.m* {DWs} = bultenaar; iemand met een bochela
zwar *zn.v* {DWs GvdV: *Uit 'zwadde' zoals 'ber' uit 'bedde'.* Eng:swad=} = drinkebroer (werkschuw); doordraaier (van geld aan drank); zwabber (liederlijk mens); pierewaaier (neg.)
zwarn *ww.z* {DWs} = zwervend en drinkend door het leven gaan
zwart *bb ~er, ~st, ~e, ~n* {=zwat|swat DWs} = **1.** zwart; **zwart kiekn** *ov* {DWs} = boos kijken; **zwartn haandel** {DWs} = zwarte handel; illegale handel; **nog zwarter as root** {DWs}; **zoo|zoa zwart as nen pot** {DWs} = pikzwart; erg zwart **2.** vuil (uitziend); **zoo|zoa zwart as nen Törk|Töark** {DWs} = erg vies (uitziend, van een persoon)
zwartboont *bb -, -, ~e, ~n* = zwartbont; **ne zwartbóonte koo** {DWs}
zwartbóont *bb* {DWs} → **zwartboont**
zwartepiet *zn.m* {DWs} = zwarthandelaar
zwartepietn *zn.m* {DWs} = in de zwarte handel zitten
zwartgat *zn.o* {DWs} = zwartgat; **de ene kreai neumt de aander zwartgat** *ov* {DWs} = de pot verwijt de ketel [dat hij zwart ziet]
zwartn *zn.m ~* = **1.** zwarte; neger **2.** {DWs} zwarte handel; illegale handel
Zwartsluus *en.p* {DWs} = Zwartsluis
zweark *zn.o* = zwerk; wolkendek; **der was gin zwerkken an de locht** {DWs} = er was geen wolkje aan de lucht
zwearmn *ww.s* = zwermen (van bijen); **de iemn zwöarmt** {DWs}
zweefmöl *zn.v ~n* {DWs} = zweefmolen (op de kermis)

zweer *zn.o ~s|~n, ~ken* = zweer; **t zweer is riep** {DWs} = de zweer staat op doorbreken; de zweer is rijp (om te worden doorgestoken)
zweers *zn.n* {DWs} → **zweer**
zweet *zn.o* {DWs} = zweet (als stof); **t zweet löp mie van n kop** {DWs}; **t luie zweet brek em oet** {DWs}
zweetn *ww.z zweet* {DWs} = zweten
zwei *zn.v* {DWs} = zwei (verstelbare winkelhaak); zwaaihaak
zweln *ww.s zwöln|zwoln, zwöl|zwöal, zwealt* {DWs} = zwellen; aanwassen (van wolken); **t zwelt in t zuudn, wie zölt wa gerommel kriegn** {DWs}
zwen *zn* {DWs} → **zwaan** *zn.v*
Zwen *en.mv* {DWs} → **Zwenne**
zwerkken *zn.k* {DWs} = wolkje (dat op weersverandering duidt) → **zweark**
zweurdken *zn.k* {=zweurk&n DWs} → **zwoor.de**
zweurte *zn.v* {DWs} → **zwöarte**
zwevvel *zn.m* {DWs} → **zweavel**
zwikn *ww.z* {DWs} = zwikken (kaartspel)
zwikstelling *zn.v* {DWs} = zwikstelling; omloop (van een windmolen)
zwil *zn.o ., ~ken* {=zwil|swil DWs} = **1.** spekzwoerd **2.** {DWs} eelt; zwelling (van de huid); **[t|good] zwil in de oorn hebn** *ov* {DWs} = Oost-Indisch doof zijn; niet willen luisteren; hardhorend zijn; **zwil in de haan | oonder de veut** {DWs}
Zwitserlaand *en.l* {DWs} = Zwitserland
zwoager *zn.m ~s* {DWs} = zwager
zwoar *bb ~der|zwöarder, zwöarst, ~e, ~n* {=zwòòr|swòòr ASa:swaar} = zwaar; **wat t zwoorste is, mot t zwoorste wegn** *gz* {DWs}; **zoa zwoor as load** {DWs} = loodzwaar; erg zwaar; **zoa zwoor as potload** {DWs} = erg zwaar
zwöarmn *ww.s* {DWs} → **zwearmn**
zwok *zn.o* {=zwók DWs GvdV: *Verg. 'zwoggelen'.*} = pijpensteel (buigzaam)
zwokn *ww.z* {=zwókn DWs} = knakken; zwikken; buigen (door-); zwiepen; **n langn boam op de waag zwokn op en daal** {DWs}
zwokpiep *zn.v ~n* {=zwókpiep DWs} → **zwokpiep.e**
Zwol *en.p* {DWs} = Zwolle
Zwols *bn* = Zwols; **Zwolsche locht en Devnters weer** {DWs} = prachtig weer
Zwolsche *bn.v* {DWs} → **Zwols**
zwolsel *zn.o* {DWs} = zwelling (in de uier van een koe)
zwoonk *zn.m* {=swoonk DWs} = vaart (snelheid); **dee masien is mooi in n zwoonk** {DWs}; **hee hef t mooi in n zwoonk** {DWs}
zwoonkraa *zn.n* {DWs} → **zwoonkrad**
zwoonkrad *zn.o -raa.r* {DWs} = vliegwiel
zwoor *bb ~der|zweurder, ~st|zweurst, zwore, ~n* {=zwóó.r DWs} → **zwoar**
zwoor *zn.v ~dn, zweurdken* {DWs} → **zwoor.de**
zwöpnroo *zn.v ~dn* {DWs} = zweepstok